

**EDEBİ GAZETECİLİK: Upton Sinclair'in “Şikago Mezbahaları”, Gay Talese'nin
“Komşunun Karısı” ve Truman Capote'un “Soğukkanlılıkla” Yapıtlarının
Karşılaştırmalı Çözümlemesi**

Yüksek Lisans Tezi

Sitem ŞANLI

ESKİŞEHİR 2019

**EDEBİ GAZETECİLİK: Upton Sinclair’in “Şikago Mezbahaları”, Gay Talese’nin
“Komşunun Karısı” ve Truman Capote’un “Soğukkanlılıkla” Yapıtlarının
Karşılaştırmalı Çözümlemesi**

Sitem ŞANLI

YÜKSEK LİSANS YETERLİK TEZİ
Basın Yayın Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Nisan, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Sitem ŞANLI'nın "EDEBİ GAZETECİLİK: Upton Sinclair'in "Şikago Mezbahaları", Gay Talese'nin "Komşunun Karısı" ve Truman Capote'un "Soğukkanlılıkla" Yapıtlarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi" başlıklı tezi 25 Nisan 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Basın ve Yayın** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Ömer ÖZER

Üye : Prof.Dr.Haluk Kazım GERAY

Üye : Doç.Dr.Funda ERZURUM

Prof.Dr.Hasan TUTAR
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

EDEBİ GAZETECİLİK: UPTON SINCLAIR'IN “ŞİKAGO MEZBAHALARI”, GAY TALESE'NİN “KOMŞUNUN KARISI” VE TRUMAN CAPOTE'UN “SOĞUKKANLILIKLA” YAPITLARININ KARŞILAŞTIRMALI ÇÖZÜMLEMESİ

Sitem ŞANLI

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2019

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Tez, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde edebi gazetecilik tanımı yapılmakta ve özellikleri anlatılmaktadır. Edebi gazetecilik ve dünyadaki bazı ülkelerdeki gelişimleri hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde Amerikan gazeteciliği ve Amerikan edebi gazeteciliği anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde içerik çözümlemesi yöntemi anlatılmakta ve edebi gazetecilik metninin çözümlemesi dokuz özellik hakkında tanıtıcı bilgi verilmektedir. Dördüncü bölümde sırasıyla Upton Sinclair'in *Şikago Mezbahaları*, Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* ve Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtları, edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir. Sonuç bölümünde çözümlenen üç metin, elde edilen bulgular sonucunda birbiri ile karşılaştırılmaktadır. Çalışma, sonuç bölümü ile bitirilmektedir. Çözümlemeler sonucunda üç yapıtın da edebi gazetecilik özelliklerine uygun olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde, yapıtlar karşılaştırılarak edebi gazeteciliğin benzer ve farklı yönleri saptanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Edebi gazetecilik, Amerikan edebi gazeteciliği, Amerikan gazeteciliği, Şikago mezbahaları, Komşunun karısı, Soğukkanlılıkla.

ABSTRACT

LİTERARY JOURNALİSM: WORKS OF UPTON SİNCLAİR’S “THE JUNGLE”, GAY TALESE’S “THY NEİGHBOR’S WİFE” AND TRUMAN CAPOTE’S “IN COLD BLOOD” COMPARATİVE ANALYİSİS

Sitem ŞANLI

Department of Journalism

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, April 2019

Supervisor: Prof. Dr. Ömer ÖZER

This study consist of four parts. In the first part, the definition of literary journalism and its features were explained. In this part, information was given on literary journalism and its development in some countries around the world. In the second part, American journalism and American literary journalism were described. In the third part, both content analysis method was explained and the introductory information about the nine features of literary journalism were provided. In the fourt part, respectively works of Upton Sinclair’s *The Jungle*, Gay Talese’s *Thy Neighbor’s Wife* and Truman Capote’s *In Cold Blood* were analyzed according to nine characteristics of literary journalism. In the conclusion, this three texts were compared with each other. The study was completed with the conclusion section. As a result of the analyzes, it was determined that all three works were suitable for literary journalism. In the conclusion part of the study, similar and different aspects of literary journalism were determined by comparing the works.

Keywords: Literary journalism, American literary journalism, American journalism, The jungle, Thy neighbour’s wife, In cold blood.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen danışmanım sayın Prof. Dr. Ömer ÖZER’e ve bana destek olan aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Sitem ŞANLI

25/04/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Sitem ŞANLI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
1. EDEBİ GAZETECİLİK.....	10
2. AMERİKA'DA GAZETECİLİK VE EDEBİ GAZETECİLİK.....	25
2.1. Amerika'da Gazeteciliğin Gelişimi.....	25
2.1.1. 17. ve 18. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği	25
2.1.2. 19. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği	30
2.1.3. 20. ve 21. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği	33
2.2. Amerika'da Edebi Gazeteciliğin Gelişimi	38
2.2.1. Ucuz basın	38
2.2.2. Sarı basın	46
2.2.3. Yeni gazetecilik	50
3. YÖNTEM.....	57
4. “ŞİKAGO MEZBAHALARI”, “KOMŞUNUN KARISI” VE “SOĞUKKANLILIKLA” YAPITLARININ ÇÖZÜMLEMESİ	63
4.1. Yazarlar ve Yapıtların Tanıtımı	63
4.1.1. Upton sinclair ve “şikago mezbahaları”nın tanıtımı.....	63
4.1.2. Gay talese ve “komşunun karısı”nın tanıtımı.....	64
4.1.3. Truman capote ve “soğukkanlılıkla”nın tanıtımı.....	65
4.2. Truman Capote” Soğukkanlılıkla”, Gay Talese “Komşunun Karısı” ve Upton Sinclair “Şikago Mezbahaları”nın Çözümlemesi	67
4.2.1. “Şikago mezbahaları”nın çözümlenmesi.....	67
4.2.1.1. <i>Sahne sahne tasarım</i>	67
4.2.1.2. <i>Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı</i>	74
4.2.1.3. <i>Tam kayıt tam diyalog</i>	75
4.2.1.4. <i>Durum ayrıntıları</i>	76
4.2.1.5. <i>Belgeye dayalı konular</i>	77

4.2.1.6. <i>Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak</i>	80
4.2.1.7. <i>Edebi anlatım</i>	82
4.2.1.8. <i>İşlevsel metin</i>	83
4.2.1.9. <i>Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür</i>	84
4.2.2. <i>“Komşunun karısının” çözümlemesi</i>	85
4.2.2.1. <i>Sahne sahne tasarımı</i>	85
4.2.2.2. <i>Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı</i>	99
4.2.2.3. <i>Tam kayıt tam diyalog</i>	100
4.2.2.4. <i>Durum ayrıntıları</i>	101
4.2.2.5. <i>Belgeye dayalı konular</i>	102
4.2.2.6. <i>Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak</i>	103
4.2.2.7. <i>Edebi anlatım</i>	104
4.2.2.8. <i>İşlevsel metin</i>	105
4.2.2.9. <i>Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür</i>	106
4.2.3. <i>“Soğukkanlılıkla”nın çözümlemesi</i>	107
4.2.3.1. <i>Sahne sahne tasarımı</i>	107
4.2.3.2. <i>Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı</i>	124
4.2.3.3. <i>Tam kayıt tam diyalog</i>	125
4.2.3.4. <i>Durum ayrıntıları</i>	126
4.2.3.5. <i>Belgeye dayalı konular</i>	127
4.2.3.6. <i>Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak</i>	129
4.2.3.7. <i>Edebi anlatım</i>	130
4.2.3.8. <i>İşlevsel metin</i>	131
4.2.3.9. <i>Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür</i>	132
SONUÇ	134
KAYNAKÇA	141
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
<u>Tablo 3.1. Niteliksel ve niceliksel araştırma farkları</u>	57
<u>Tablo 3.2. Yöntemler ve araştırma yaklaşımları</u>	58

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
IALJS	: The International Association for Literary Journalism Studies (Uluslararası Edebi Gazetecilik Çalışmaları Birliği)
ANPA	: American Newspaper Publishers Associations (Amerikan Gazete Editörleri Birliği)
NBC	: National Broadcasting Commission (Ulusal Yayın Komisyonu)
CBS	: Columbia Broadcasting System (Kolombiya Yayın Sistemi)
VDT	: Video Display Terminal (Video Görüntüleme Terminali)
UCLA	: University of California Los Angeles

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusunu, Amerikan edebi gazetecilik örneği *Şikago Mezbahaları, Komşunun Karısı, Soğukkanlılıkla* metnlerinin edebi gazetecilik bağlamında karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi oluşturmaktadır. Bu çalışmanın yapılma sebebi, edebi gazetecilik alanında yapılan çalışmaların az olmasıdır ve edebi gazeteciliğin Türkiye’de hak ettiği ilgiyi görmemiş olmasıdır. Bu konunun seçilmesinin bir diğer nedeni ise karşılaştırmalı çözümlemeler yapılarak edebi gazeteciliğin farklı uygulama biçimlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu metinlerin seçilme sebebi ise edebi gazeteciliğin önemli örneklerinin verildiği Amerikan edebi gazeteciliğinden üç önemli yapıtta değişen edebi gazetecilik uygulamalarının edebi gazeteciliğin özelliklerine göre çözümlenmesidir.

Gazeteciliğin objektifliğine karşı gelişen edebi gazeteciliğin ilk örneklerinin verildiği ülkelerden biri Amerika’dır. Bu nedenle Amerikan edebi gazeteciliği metnlerinin türün teknikleri, özellikleri ve tanımlanması açısından önemli bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de edebi gazetecilik metnlerinin artmasında Amerikan edebi gazeteciliği metnlerinin tanıtılması bu nedenle önemlidir denebilir. 20. yüzyıl Amerikan edebi gazetecilik örneklerinden seçilen metinler, edebi gazeteciliğin kategorilerine göre karşılaştırmalı olarak çözümlenmektedir. Çalışmanın türün özelliklerinin, teknik kullanımının belirlenmesi açısından Türkiye’de yapılacak çalışmalara önemli katkı sunacağını söylemek mümkündür.

Konunun Tanımlanması ve Problem

Edebi gazetecilik, edebiyat hakkında gazetecilik yapmak değil, edebi olarak gazetecilik yapmaktır. Edebi gazetecilik metinleri, özüyle, roman gibi okunan gazetecilik metinleridir. Edebi gazetecilik, öncelikle bir gazeteciliktir. Anahtar fark, yazarın konu hakkında nasıl yazacağıdır. Edebi gazeteci, bir roman ya da kısa hikâyede kullanılan edebi ve anlatı tekniklerini kullanabilmektedir. Edebi gazetecilik, bir gazete ya da dergi yazma tarzıdır ve objektifliğe karşı gelişmiştir. Kim, ne, nerede, nasıl ve neden sorularına yanıt vermekten çok, zamanın o anını betimlemektedir (Özer, 2013, s.27).

Mark Kramer’a (1995) göre edebi gazetecilik, keşfedilmemiş karmaşaları ortaya çıkarmayı sağlamaktadır. Günlük deneyimleri, yaşananların dağınık bolluğuyla birleştirmektedir. Edebi gazetecilik, soğukkanlı gerçekleri ve kişisel durumları yazarın

insancılığı ile uygulamaktadır. Okuyucunun görüş açısını genişleterek başkalarının yaşamlarına bakmalarını sağlamaktadır.¹

Mark Kramer, edebi gazetecilik kavramının kesin olmayan bir kavram olduğunu söylemektedir. Edebi gazeteciliğin erdemi ise muhtemelen zararsız olmasıdır. Edebi gazeteci Kramer, kavramın edebi kısmının kendini fazla yüceltici ve gazetecilik kısmının ise biçimin yaratıcılığını maskeleyişini söylemektedir. Ancak edebi gazetecilik, aşağı yukarı doğru bir tanımdır. Bu iki sözcük birbirinin kusurlarını ortadan kaldırmakta, içinde sanatsal üslubu ve kurgu ile ilişkili anlatı yapılarını barındıran kurgu dışı bir türü tanımlayarak yaşanan bir olayın derinine inebilmektedir. Bu da gazeteciliğin özüdür (Erdem, 2016, s. 132).

Tom Wolfe’a göre, edebi gazetecilik, edebi gazetecinin konuyu, gazete muhabiri, dergi muhabiri, hatta araştırmacı gazetecinin yaptığından daha yoğun, daha ayrıntılı ve zamanı daha fazla tüketerek gerçekleştirdiği bir gazeteciliktir (Özer, 2017, s. 7).

Edebi gazeteciliğin rolüne değinmek gerekirse şu alıntıya bakmak önemlidir:

Derinlemesine araştırma ve görüşme ile dramatik hikâye anlatım tekniklerini kullanarak okuyucunun dünya görüşünü genişletmek. Etkili bir edebi gazetecilik, okuyucuya aydınlanmış bir yönelim kazandırır. Edebi gazetecilik, inanılrlık ve edebi kalite gerektirir. Bir edebi gazetecilik çalışması, hem penceredir hem de aynadır. Edebi gazetecilikte her şey doğrulanabilir olmalıdır. Enformasyon kullanılmalıdır. Gerçeğin yaratılmış sunumu değil, onun yaratıcı sunulması gerekir. Geleneksel gazeteciliğin oluşturulmuş birimi gerçektir. Edebi gazeteciliğin ise, sahnedir. Burada, tanıklık ve yeniden yaratım söz konusudur. Edebi gazeteci, gerçekler, düşünceler, gözlemler ve araştırma aracılığıyla elde edilmiş diğer enformasyonla bağlanmıştır (Özer, 2013, s. 28).

Mark Kramer’ a göre, edebi gazetecilikte araştırma metnini okuyucuların şahsi düşüncelerine sahip olmadan dikkatlice sunan anlatıcı, ne akademik yazının temsilcisi, saygılı anlatıcısı ve öznelliği olmayan kişidir ne de nesnel ve olgusal, yargılamayı askıya alan, ortodoks haber muhabiridir. Edebi gazetecilikte anlatıcı, samimi, açık sözlü, ironik, iğneleyici, şaşkın, yargılayan bir kişiliğe sahiptir.²

Bu tez çalışmasının problemini, yapılan sunum çerçevesinde, Amerikan edebi gazetecilik örneği, Truman Capote’un *Soğukkanlılıkla*, Upton Sinclair’in *Şikago Mezbahaları* ve Gay Talese’nin *Komşunun Karısı* metinlerinin edebi gazetecilik kategorilerine göre benzerlik ve farklılıkları nelerdir? sorusu oluşturmaktadır.

¹ <https://nieman.harvard.edu/stories/breakable-rules-for-literary-journalists/>

² <https://nieman.harvard.edu/stories/breakable-rules-for-literary-journalists/>

Türkiye’de edebi gazetecilik alanında yapılan çalışmalar sınırlıdır. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın Bölümü’nden Ömer Özer, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümlerinden Melda Tanrısal, Murat Erdem ve Mehmet Ufuk Kaplan’ın edebi gazetecilik alanında çalışmaları vardır. Yapılan tezin önceki çalışmalardan farkını ortaya koymak amacıyla çalışmalar hakkında bilgi vermek önemlidir.

Ömer Özer’in (2013) *Haber Roman George Orwell ve Yaşar Kemal’den Örneklerle Edebi Gazetecilik/Röportaj* isimli çalışması kapsamlı bir çalışmadır. Özer, çalışmasında röportaj ve edebi gazeteciliğin yararlandığı edebi türleri anlattıktan sonra edebi gazeteciliğin ne olduğunu açıklamaktadır. Edebi gazetecilik açıklanırken, alanın öncülerinden alıntılarla çalışmanın içeriği farklı ülkelerden yazarlar ve edebi gazetecilerin çalışmaları ve yaklaşımları ile zenginleştirilmektedir. Özer, Amerika’daki gazetecilik gelişmelerinden hareketle ele aldığı konuyu Amerika’da edebi gazeteciliğin ortaya çıkışı ve yapılan çalışmaları anlatmaktadır. Edebi gazetecilik kavramının ilk kez kullanılması, yeni gazetecilik ve *Sarı Basın* gibi ayrıntıları verdikten sonra Charles Dana, Joseph Pulitzer, William Randolph Hearst gibi gazetecilerin kavramın kuramsallaşmasından önceki etkilerine değinmektedir. Özer, *Ay Aldatması* ve *Balon Aldatması*’nı edebi gazetecilik ile ilişkilendirmektedir. İlk İngiliz edebi gazeteciliği metinlerini kaleme alan George Orwell’in, *Paris ve Londra’da Beş Parasız* isimli edebi gazetecilik metnini incelemektedir. İki bölümden oluşan metinde yoksulluk, birinci bölümde Paris örneğiyle ikinci bölümde ise Londra örneğiyle yer almaktadır. Özer, çalışmasında metnin edebi gazetecilik unsurlarını ortaya çıkarmaktadır. İncelenen bir diğer çalışma, Fakir Baykurt tarafından kaleme alınan *Eşekli Kütüphaneci* romanıdır. Özer, *Eşekli Kütüphaneci* romanının edebi gazetecilik unsurlarını barındırdığını belirtmekte ancak yazarın yaşananlara şahit olmamasını da ifade ederek, bir edebi gazetecilik metni olmadığını, edebi gazetecilik metni gibi kaleme alındığını ifade etmektedir. Röportajın ne olduğunu ve özelliklerini anlattıktan sonra Türkiye’de röportajın kaynaklarını *Seyahatnâme* ve *Diyorlar ki* yapıtlarını inceleyerek vermektedir. Diğer bir bölümde Yaşar Kemal röportajının özelliklerini *Bu Diyar Baştan Başa* dörtlemesiyle incelemektedir. Bölümde son olarak Yaşar Kemal röportajının özellikleri de verilmektedir. Çalışma sonuç bölümü ile bitirilmiştir. Özer, sonuç bölümünde, röportaj ve edebi gazeteciliğin aynı olduğunu, Amerika’da edebi gazetecilik olarak gelişen türün Türkiye’de röportaj olarak geliştiğini saptamaktadır.

Özer'in bir diğer çalışması, 2012 yılında yayımlanan ve kendisinin de editörlüğünü yaptığı derleme kitap *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik*'te yayımlanan "Edebi Gazetecilik (Röportaj): Bir Röportaj Üstadı Fikret Otyam'ın Yayımlanmış Röportajlarının Çözümlemesi" isimli çalışmasıdır. Özer, makalesinde Fikret Otyam'ın *Ha Bu Diyar, Doğu'dan Gezi Notları, Harran/Hoyrat/Mayın ve Irip* isimli röportajlarını incelemektedir. Özer çalışmasında, öncelikle edebi gazeteciliğin ardından ise röportajın ne olduğunu anlatmakta, Türkiye'de röportajın tarihine değinmekte ve Fikret Otyam'ın röportajlarını çözümlemektedir. Özer, çalışmasının sonucunda Fikret Otyam röportajlarının, röportajın tüm özelliklerini taşıdığını saptamaktadır.

Özer'in (2017) edebi gazetecilik alanında yaptığı bir diğer çalışma, "Edebi Gazetecilik: John Hersey'in Hiroşima'sına İlişkin Bir Çözümleme" isimli makalesidir. Özer, bu çalışmada 6 Ağustos 1946 yılında Japonya'nın Hiroşima kentine düşen atom bombasının ardından *The New Yorker* yazarı gazeteci John Hersey'in gazetede yayımladığı metnini incelemektedir. Özer, çözümleme bölümünden önce edebi gazetecilik hakkında alana ilişkin kullanılan diğer kavramlar, John Hersey, George Orwell, Tom Wolfe, Upton Sinclair gibi edebi gazetecilerden örneklerle edebi gazeteciliğin özellikleri, edebi gazeteciliğin nerede, ne zaman başladığı ve edebi gazetecilik alanında öne çıkan isimler, yapıtları gibi çeşitli bilgiler vermektedir. Çözümleme bölümünde öncelikle yapıtın bazı özellikleri aktarılmaktadır. Çalışma metnin edebi gazetecilik unsurlarına göre çözümlemesinin ardından sonuç bölümü ile bitirilmektedir.

Özer'in (2018) edebi gazetecilik alanında yaptığı bir diğer çalışma ise, "Türkiye'de Edebi Gazetecilik: Emin Çölaşan'ın Turgut Nerden Koşuyor'unun İncelemesi" isimli makalesidir. Özer'in bu çalışmasıyla Türkiye'de ilk defa Türkçe yazılmış bir kitabı edebi gazetecilik açısından çözümlemektedir. Özer, makalesinde Emin Çölaşan'ın kaleme aldığı Turgut Özal'ın yaşamının anlatıldığı *Turgut Nerden Koşuyor* metnini çözümlemektedir. Çalışmaya Türkiye'de edebi gazetecilik alanında yapılan çalışmaları ifade ederek başlanmaktadır. Çalışmada kullanılan içerik çözümlemesi yöntemi hakkında bilgi vermektedir. Edebi gazeteciliğin yedi özelliğini vererek çözümlenen metnin özelliklere göre nasıl incelendiğini açıklamaktadır. Özer, makalenin bir sonraki kısmında edebi gazeteciliği kavramsal olarak açıklamakta, tarihsel olarak anlatmakta ve edebi gazetecilik örneği metinleri tanıtmaktadır. Bir

sonraki bölümde ise edebi gazeteciliğin özelliklerine göre *Turgut Nerden Koşuyor* metnini çözümlenmektedir. Sonuç kısmında çözümlediği yapının edebi gazetecilik metni olduğunu saptamaktadır.

Özer'in diğer çalışması ise 2018 yılında yayımlanan “İşkencenin Edebi Sunumu: Tanju Cılızoğlu'nun *Balyoz*'unun Edebi Gazetecilik Bağlamında İncelenmesi”dir. Özer makalesinde, gazeteci- yazar Tanju Cılızoğlu'nun yazdığı *Balyoz* isimli kitabı, edebi gazetecilik özellikleri taşıyıp taşımadığına göre incelemektedir. *Balyoz* yapıtı, 12 Mart Darbesi'nde Sansaryan Hanı'nda yapılan işkenceyi konu edinmektedir. Çalışma, edebi gazeteciliğin yedi özelliğine göre yapılmaktadır. İnceleme sonucunda Özer, *Balyoz* yapıtının bir edebi gazetecilik metni olduğu sonucuna varmaktadır.

Meldan Tanrısal'ın (1988) “Yeni Gazetecilik ve Kurgusal Olmayan Roman: Gerçekler Aracılığıyla Sanat Yaratmak” isimli doktora tezi alana ilişkin yapılan bir diğer çalışmadır. Tanrısal çalışmasında, yeni gazetecilik türünün gelişimini incelemekte, türün tanımlanmasını, içeriğini ve tekniğini tanıtmaktadır. Tanrısal, kurgusal olmayan romanı ortaya çıkardığını söyleyen Truman Capote'nin *Soğukkanlılıkla*, Tom Wolfe'un *The Electric Kool-Aid Acid Test* ve Norman Mailer'ın *The Armies of the Night* yapıtlarını çözümlenmektedir. Tanrısal, metinleri kurgusal olmayan roman ve yeni gazetecilik örnekleri olarak incelemektedir.

Meldan Tanrısal (1990), “1960'lar ve Yeni Gazeteciliğin Gelişimi” isimli makalesinde yeni gazeteciliğin nasıl ve hangi koşullarda geliştiğini çalışmaktadır. Tanrısal, ortaya çıkmasıyla farklı ve çeşitli tepkilere yol açan yeni gazeteciliğin 1960'larda toplumsal huzursuzluk devresinde ortaya çıktığını ifade etmektedir. Wolfe, Breslin, Thompson ve Herr gibi gazetecilerin yaratıcılığı kısıtlayan, kural ve formüllerin yoğunluğu ile makineleşmiş olarak gördükleri gazeteciliği reddetmektedirler. Tanrısal makalesinde, geleneksel gazeteciliğin eksikliklerinin Yeni Gazeteciliğin gelişmesinin etkeni olduğunu ifade etmektedir. Tanrısal, edebiyat dünyasında romanın ölümüne ilişkin tartışmalar olduğunu da ifade ederek, kurgusal edebiyatın üç farklı yönde ilerlemeye başladığını aktarmaktadır. Bunlardan birinin de gerçeklere dayalı Yeni Gazetecilik olduğunu ifade etmektedir.

Meldan Tanrısal'ın (1990) alana ilişkin yaptığı bir diğer önemli çalışma, “Kurgusal Olmayan Formda Yeni Gazeteciliğe Genel Bir Bakış” isimli makalesidir. Tanrısal, makalesinde yeni gazeteciliğin özelliklerini belirterek, bu türü sanat ve gazetecilik açısından tartışmaktadır. Kurgusal olmayan roman çalışmalarındaki

gelişmeleri ele alan Tanrısal, sahne sahne inşa etmek gibi temel tekniklerin yanı sıra okuyucunun aktif olması, metnin inşa edilmesi gibi tekniklere de değinerek yeni gazetecilik metnlerinin yalnızca bir roman olmadığını da ifade etmektedir. Tanrısal, makalede yeni gazeteciliğin ilk metinlerini belirterek yeni gazetecilerin tanımlamalarına yer vermektedir. Yeni gazetecilik çalışmalarına yapılan temel katkıları belirttiği çalışmasında Tanrısal, yeni gazeteciliğin, kurgu gibi okunan ama kurgu olmayan, kanıtlanabilir gerçekler sunan, alıntılama tekniği ile kesinlik sunan en eski formlardan biri olduğunu ifade etmektedir. Elizabeth Hardwick, Gay Talese, Truman Capote, Tom Wolfe, John Hollowell gibi yeni gazetecilerin metinlerinden yaptığı alıntılarla yeni gazetecilik hakkındaki yaklaşımları sunan Tanrısal, kurgusal olmayan formun yani yeni gazeteciliğin edebiyata ve gazeteciliğe yeni bir kan taşıdığını ifade etmektedir.

Murat Erdem (2016), “Edebi Gazetecilik Kavramı ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği” isimli makalesiyle edebi gazetecilik alanında çalışma yapan az sayıda isimden biridir. 18. yüzyılda gazeteci Daniel Defoe’nin *Veba Günü Yıllığı* isimli yapıtının önemine vurgu yaparak 19. yüzyılda Amerika’da artan çalışmalar ve edebi gazeteciliğin tarihsel gelişimini, öncü isimleri ve önemli çalışmaları ifade etmektedir. Tarihsel bilgi aktarımından sonra edebi gazeteciliğin tanımına ve kapsamına vurgu yapmaktadır. Erdem, çalışmasında Wolfe ve Sims’in oluşturduğu bir dizi kurama yer vererek bunları açıklamaktadır. Makalenin bir diğer alt başlığında Amerikan edebi gazeteciliğinin çeşitli örneklerine yer vermektedir. Erdem, edebi gazeteciliği, edebiyatta yükselen gerçekçilik akımı ile gazeteciliğin yükselişinin oluşturduğu bir tür olarak ifade etmektedir.

Mehmet Ufuk Kaplan’ın (2011), “Kurgu Yazarı Olarak Gazeteci veya Gazeteci Olarak Kurgu Yazarı: Değişen Amerika’da Gerçek-Kurgu İlişkisi (1865-1920)” isimli doktora tezi çalışmasında Amerikan edebi gerçekçiliği ile edebi gazetecilik arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Kaplan çalışmasında, William Dean Howells, Stephane Crane, Frank Norris ve Upton Sinclair isimli gazeteci yazarların eserlerindeki gerçekçilik ve gazetecilik ilişkisi üzerinde durmaktadır. Kaplan, çalışmasında Amerikan gazeteciliği ile Amerikan gerçekçiliğini anlatarak William Dean Howells’in yapıtlarındaki gazeteci temsilini, Stephan Crane’in gerçek ve kurgu gazeteciliğini, Frank Norris ve Upton Sinclair’in metinlerindeki kurgu ve gerçeklik ilişkisini incelemektedir. Kaplan, çalışmasında 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı Amerika’sında gazetecilikten roman

yazımına geçen gazetecilerin metnindeki kurgu ve gerçekçiliği karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

Çalışmada yer alan 20. yüzyıl edebi gazetecilik metnlerinin konuları hakkında bilgi vermek çözümlenecek metinleri tanıtmak amacıyla önemlidir. Çözümlenen metinlerden biri, Upton Sinclair'in kimliğini gizleyerek girip çalıştığı, mezbaha bölgesindeki tanıklıklarıyla yazdığı *Şikago Mezbahaları* isimli edebi gazetecilik yapıtıdır. *Şikago Mezbahaları*, 1900'lerin başında Litvanya'dan Şikago'ya göç eden on bir kişilik bir ailenin başından geçenleri anlatan politik bir metindir. *Şikago Mezbahaları*, mezbahalarda çalışan insanların maruz kaldığı sömürüyü, Amerika'da yaşama tutunmak için yaşanan zorlukları anlatan bir metindir.

Tezde yer alan bir diğer edebi gazetecilik örneği, edebi gazeteciliğin güvenilir olmasına vurgu yapan Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* isimli edebi gazetecilik metnidir. *Komşunun Karısı*, sömürülen cinsel duyguları ve cinsel pazarlamanın kirli yönlerini sergilemek amacıyla yapılan sekiz yıllık bir araştırmanın ve gerçek belgelerin ürünü olarak yazılmıştır. Kişilerin cinsel güdülerinden cinsel topluluklara doğru ilerleyen bir anlatımı olan *Komşunun Karısı*, özelden genele doğru ilerleyen anlatım tekniğiyle kişisel yaşanmışlıkları, olayları bütünleyerek bağlamıştır. Amerika'da 20. yüzyılın büyük bir döneminde tartışılan cinsellik olgusu ve yasaklanan dergiler, hapis cezası alan yayımcılar hakkında yapılan araştırmaları ele alan bir metindir.

Soğukkanlılıkla yapıtı, Truman Capote'un, 1959 yılında gerçekleşen Clutter cinayetinin ardından, yazar Harper Lee ile birlikte gittikleri Kansas'ta faillerin idamına kadar yaşanan süreci araştırmaları ile ortaya çıkmıştır. *Soğukkanlılıkla*, Kansas'ta işlenen bir cinayeti konu edinen ve dört bölümden oluşan bir metindir. *Soğukkanlılıkla*, cinayeti işleyenler ve öldürülenlerin yaşamlarını ayrıntılı olarak yer vermiş ve kişilerin psikolojilerine yoğunlaşmış, cinayetin neden işlendiğini titizlikle ele alan bir metindir.

Çalışmanın daha önce edebi gazetecilik alanında yapılan çalışmalardan farkı, üç metnin öncelikle edebi gazeteciliğin özelliklerine göre ele alınarak karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi, benzer ve farklı yönlerinin saptanmasıdır. Amerikan edebi gazeteciliği örneği metinlerin karşılaştırmalı çözümlenmesiyle benzer ve farklı yönlerinin saptanması, çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran özgünlüğüdür.

Amaç

Çalışmanın temel amacı, edebi gazetecilik ürünü olarak kabul edilen Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları*, Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* ve Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtlarının özelliklerini ortaya çıkarmaktır. Böylece edebi gazeteciliğin farklı uygulama biçimleri, çözümlenen metinlerle ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu anlamda söz konusu yapıtlar, edebi gazeteciliğin yedi özelliği çerçevesinde incelenmiştir. Bu özelliklere edebiyat sosyolojisi kapsamında roman türünün incelemesinden bir özellik ile edebi metileri diğer metinlerden ayıran bir özellik de eklenmiştir. Bu amaca bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çözümlenen yapıtlar, edebi gazeteciliğin çözümleme kategorilerine eklenen iki özelliğe uygun mudur?
2. Çözümlenen yapıtlar edebi gazeteciliğinin özelliklerini taşımakta mıdır?
3. *Şikago Mezbahaları*, *Komşunun Karısı* ve *Soğukkanlılıkla* edebi gazetecilik metinlerinin çözümlenmesinden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında metinler arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır?
4. Amerikan gazeteciliğinin içerisinde Amerikan edebi gazeteciliği metinlerinin birbirinden farklı yönleri nelerdir?

Önem

Edebi gazetecilik alanında yapılan çalışmalar Türkiye'de yeterli ilgiyi görmemiştir. Buna karşın edebi gazetecilik Amerika'da önemli gelişmeler göstermektedir. Çalışmanın önemini maddeler halinde sıralamak gerekirse;

1. Çalışma, Amerikan edebi gazetecilik örnekleriyle çözümlenmesi Türkiye'de çalışma alanına yapacağı literatür katkılarından dolayı önemlidir. Çalışma, Amerika'daki edebi gazetecilik gelişmelerini Türkiye'ye taşımak açısından da önemlidir.
2. Çalışmanın bir diğer önemi ise Amerikan gazeteciliği içerisinde Amerikan edebi gazeteciliğinin farklarının ifade edilmesinden gelmektedir. Böylece, edebi gazeteciliğin gazetecilik alanına yaptığı katkıların saptanarak türün Türkiye'deki edebi gazetecilik çalışmalarına katkı yapması önemlidir.
3. Çözümlenen yapıtlarının benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulması edebi gazeteciliğin değişen ve değişmeyen özelliklerinin saptanması edebi gazeteciliğin çalışma alanına yapacağı katkıdan dolayı önemlidir.

4. Amerikan edebi gazetecilik yapıtlarından seçilen metinlerin edebi gazetecilik özelliklerine göre çözümlenmesi, edebi gazetecilik metnindeki “döneme ayna tutmak” özelliğinin bulgularla ifade edilmesi açısından önemlidir.
5. Çalışmanın bir diğer önemi ise edebi gazeteciliğin çözümleme kategorilerine eklenen iki maddedir. Edebi gazeteciliğin yedi kategorisi, yapıtların biçimsel özelliklerini belirlemek açısından önemlidir. Eklenen sekizinci ve dokuzuncu maddelerle edebi gazeteciliğin içeriğine dönük özellikleri de çözümlenmektedir. Edebi gazeteciliğin içeriğinin edebi gazeteciliğin belirleyici özelliklerinden olması nedeniyle çözümleme kategorilerine eklenen iki özellikle metinlerin içerik yönünden de karşılaştırılması çalışmanın bir diğer önemidir.

Sınırlılıklar

Çalışma, Amerikan edebi gazeteciliği yapıtlarından seçilen *Şikago Mezbahaları*, *Komşunun Karısı* ve *Soğukkanlılıkla* metnlerinin karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi ile sınırlıdır.

Tez, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde edebi gazetecilik tanımı ve özellikleri anlatılmakta, edebi gazetecilik ve dünyadaki bazı ülkelerdeki gelişimleri hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde Amerikan gazeteciliği ve Amerikan edebi gazeteciliği anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde içerik çözümlemesi yöntemi anlatılmakta ve edebi gazetecilik metnlerinin çözümleneceği dokuz özellik hakkında tanıtıcı bilgi verilmektedir. Dördüncü bölümde sırasıyla Upton Sinclair’ın *Şikago Mezbahaları*, Gay Talese’nin *Komşunun Karısı* ve Truman Capote’un *Soğukkanlılıkla* yapıtları, edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir. Sonuç bölümünde çözümlenen üç metin, elde edilen bulgular sonucunda birbiri ile karşılaştırılmaktadır.

1. EDEBİ GAZETECİLİK

Edebi gazetecilik tanımı için farklı kullanımlar bulunmaktadır. Yaratıcı kurgu ötesi/olmayan roman, anlatı gazetecilik, yoğun gazetecilik, savunmacı gazetecilik, kişisel gazetecilik, gazetecilik ötesi, hakikatin edebiyatı, yeni kurgu dışı röportaj, gazetecilik romanı ve haber roman (Erdem, 2016, s. 132). Edebi gazetecilik için kullanılan diğer kavramlar ise hikâye gazeteciliği, edebi röportaj, röportaj edebiyatı, yeni gazetecilik ve kurgusal olmayan roman olarak da bilinen edebi gazetecilik, kültürel açığa vurma üzerinde duran, edebi ve kurgusuz anlatıdır (Reynolds (Ed.), 2018, s. 3).

Edebi gazetecilik, edebi olarak gazetecilik yapmak demektir. Edebi gazetecilik metinleri, roman gibi okunan metinlerdir. Temel amaç, kim, ne, nerede, nasıl ve neden sorularının yanıtlarını veren geleneksel gazetecilik anlayışından ayrılarak zamanın bir anını betimleyen bir gazetecilik pratiği geliştirmektir. Edebi gazetecilik, gazeteciliği ön planda tutan bir türdür yani gazetecilik yapma amacı vardır. Edebi gazetecilikte metinlerin haber değeri olmalıdır. Edebi gazeteci, ele aldığı konuyu, muhabirin, araştırmacı gazetecinin veya bir gazetenin yaptığından daha fazla zaman ayırarak, daha ayrıntılı araştırmalarla, daha yoğun bir çalışma içerisinde gerçekleştirmektedir. Derin incelemeler yapmak ve bunu okuyucuya edebi bir dille aktarmak edebi gazeteciliğin zorunluluklarından (Özer, 2017, s.7). Bir gazetecilik türü olarak edebi gazeteciliğin bu özellikleri onu, geleneksel gazetecilikten ayırmaktadır. Bu farklara bakmak önemli görülmektedir. Edebi gazetecilik, olayları anlatırken ve insan ilişkilerini aktarırken geleneksel gazetecilikten farklılaşmaktadır. Geleneksel gazeteci, metin yazarken kişisel olmayan tutumlara ve nesnellığe gereksinim duymaktadır. Hikâyeyi anlatırken düşüncelerinden ve duygularından kaçınmaktadır. Edebi gazeteci ise bunun aksine, öznel yaklaşımlarından çekinmemekte ve metinde kişisel izlenimlerini vermektedir (Tanrısal, 1990a, s. 111).

Bazı edebi gazeteciler, geleneksel gazeteciliğin nesnellik ilkesine karşı konumlanarak edebi gazetecilik için önemli çalışmalar yapmışlardır. Tom Wolfe, Michael Herr, Jimmy Breslin ve Hunter S. Thompson, geleneksel gazeteciliğin kural ve formüllerini makineleşmiş buldukları için edebi gazetecilikle ilgilenmektedirler. Onlar, geleneksel gazeteciliğin dayandığı resmi ve objektif görüşü, gizli kaynaklara dayanan anlayışı reddetmişlerdir (Tanrısal, 1990b, s. 181). Geleneksel gazeteciliğin gizli kaynaklara dayanan gazetecilik tutumuna karşın edebi gazeteciliğin kaynakları,

metinlerde açıkça yer almaktadır. Buna karşın, kaynak seçiminde dikkat edilmesi gerekenlere vurgu yapan Steen Steensen'a değinmek önemlidir. Edebi gazetecilikte kaynakların, çatışma, dönüm noktası, kendi durumunun farkında olan kişilerle birlikte iyi hikâyelere sahip olması önemlidir. Steen Steensen, edebi gazetecilerin en iyi hikâyeyi bulmak için seçmeler yaptıkları konusunda bilgi sahibi olduğunu ifade etmektedir. Ancak Steensen, seçmelerde insanların özel yaşamlarını konu etmeyi etik olarak doğru bulmadığını da eklemektedir. Steensen'a göre ideal giriş ilk önce bize yaşadığımız toplum hakkında da bir şeyler anlatabilecek hikâyeyi keşfetmek olmalıdır. Ancak Steensen, bunun da bir ilke haline getirilmemesi gerektiğini ifade etmektedir (Larssen ve Hornmoen, 2013, s. 85-86). Alıntıdan da anlaşılacağı gibi Steensen, kaynak seçerken toplum hakkında bir şeyler aktarabilmek gibi özellikleri barındıran haber kaynaklarına yönelmeyi önermektedir. Onun, edebi gazetecilerin kaynak seçme yöntemine kimi noktalardan dikkat çekmesi bir edebi gazetecinin kaynağı kullanırken dikkat etmesi gereken hususlar açısından önemlidir.

Edebi gazetecilikte kaynağın kullanımı kadar önemli bir diğer şey ise konu seçimidir. Norman Sims, edebi gazetecilerin karmaşık ve zor konulara yönelerek anlatının çelişki ve karmaşıklığa izin veren bir sesle söylenmesi gerektiğini savunmaktadır. Sims, edebi gazetecilerin gerçeklerden daha çok üslup güzelliğini seçtikleri, rapordan daha çok yazmayı umursadıkları, gösterişli, kendine hizmet eden gazeteciliğin nesnel kurallarını üretmeye yöneldikleri gibi iddiaları reddetmektedir (Dowling, 2016, s. 55). Sims'in reddettiği iddialar, edebi gazeteciliğin amaçlarının yanlış anlaşıldığının da bir göstergesidir. Metnin nesnel ya da öznel olması, biçimi ve içeriği de bu tartışmalardandır. Edebi gazetecilik tartışmalarında biçim ve içerik bazen karışmaktadır. Bu durum ise nesnel ve öznelin gerçekten ne anlama geldiği konusunda bir yanlış anlamaya neden olmaktadır. Fiona Giles ve William Roberts, bu kavramları açıklığa kavuşturmakta ve anlatıcının durumu hakkında akıl yürütmeyi, muhabirin dünyayı anlama ve yanıtlama yöntemiyle ilgili kuramlarla birleştirerek sorunsallaştırmaktadırlar. Gilles ve Roberts, üçüncü kişiye bir hikâyeye anlatılsa bile yanıltıcı hedefin arkasında öznel yaklaşımların olduğunu göstermektedirler. Dolayısıyla metnin birinci kişi veya üçüncü kişi ağızdan anlatılmasına bakılmaksızın her şekilde edebi gazeteciliğin anlaşılması gerektiğini savunmaktadırlar. Gilles ve Roberts, ayrıca öznelliğin anlatıda farklı düzeyde bulunabileceğini savunmaktadırlar. Gilles ve Roberts kalıbın görünümünü ve yöntemini birleştirmektedirler. Böylece metin, öznellik ve

nesnellik arasındaki değişken ölçeğe yerleştirilebilmektedir (Aare, 2016, s. 107-108). Gilles ve Roberts'ın öznellik ve nesnellik ile birinci kişi ağızdan ve üçüncü kişi ağızdan anlatıma olan yaklaşımları edebi gazeteciliğin uygulamalarındaki çeşitliliği ifade etmektedir. Gilles ve Robert, bu yaklaşımlarıyla edebi gazeteciliği biçimsel olarak kısıtlayan eleştirilere de önemli yanıtlar getirmektedirler. Gilles ve Roberts'ın yaklaşımları edebi gazeteciliğin biçimsel olarak kısıtlamasına gereksinim duyulmadığının göstergesidir. Edebi gazeteciliğin önemi, içeriğinden gelmektedir. Bu nedenle metnin biçiminin farklılaşması mümkündür ve bu metinden metine değişen biçimsel farklar yapıtın edebi gazetecilik metni olmadığını ifade etmemektedir. Bu durumda, hangi kişi ağızdan yazıldığı ya da öznellik ve nesnelliğin ne derecede kullanıldığı yapıtın edebi gazetecilik metni olmadığını kesin bir şekilde ifade etmemektedir. Çağdaş edebi gazetecilerin, kendi öznellikleri ve doğrulukları arasındaki gerginliği azaltmak için benimsedikleri biręok taktikten biri de veri topladıkları ve yazdıkları süreçte oldukça açık görünmeleridir. Edebi gazeteci, konuyla olan ilişkisini değerlendirerek her şeyi bilme iddiasını, her şeyi bilen birinci şahsı bir kenara bırakmaktadır. Okuyucunun geręekleri yorumlamasına izin vermek amacıyla kişisel önyargıları metin aracılığıyla göstermeye çalışmaktadır (Palmer, 2010 s. 89). Edebi gazeteci, okuru bu yöntem ile metin içerisine dahil eder ve onun haber içeriğini tüm tarafalarıyla görmesini sağlar. Okur, bu türde alımlama ve yorumlamasıyla metnin merkezinde yer almaktadır. Burada edebi gazetecinin önemli bir rolü vardır. Bu rol, metin ile haber okuru arasına okurun alımlaması dışında bir süzgeç koymamasıdır. Bu gazetecilik türünde haberler, bir tarafın süzgecinden geğirilmeden olay taraflarının yaşamlarına odaklanılarak yapılmaktadır. Böylece edebi gazeteci, yaşanan olayları eleştirel bir yaklaşımla alımlanmak üzere okura sunmaktadır. Edebi gazeteciliğin bu işlevi, toplumsal değişime ve iyiye gitmeye katkı sunan bir işlevdir.

John Hartsock, modern nesnel gazeteciliğin, bilimin toplumu yeniden düzenleyebileceğine ve yenileyebileceğine ilişkin bir Aydınlanma düşüncesinden doğduğunu ifade etmektedir. Bu düşünce, doğrulanabilirliği, nesnellik ve tarafsız düzyazıyı vurgulamaktadır. Edebi gazetecilik ise sadece derlenerek elde edilen doğrulanabilir geręeklerden daha büyük bir geręeęi ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Edebi gazetecilik, tartışmalı olarak en iddialı gazetecilik türlerinden biri olmaktadır. Bu nedenle geręeęi, eşsiz bir açıdan göstermek için hayal gücünün rolünü tartışmaya davet etmektedir (Morton, 2018, s. 94- 95). Edebi gazeteciliğin geręeęi gösterme işlevi ve

pratiği onu, ticari kaygılar güden bu nedenle de okuyucuya ve topluma karşı olan sorumluluğunu gözardı eden gazetecilik pratiğinden de ayırmaktadır. Arnon Grunberg, modern gazeteciliği ticari amaçlarla güdüldüğü, üstünkörü ürettiği, sadece skandallar ve aldatmacalara odaklandığı için eleştirmektedir. Grunberg, propaganda ve gazetecilik arasında ilişki olduğunu düşünmektedir ve gazeteciliğinin bu formuyla ilgilenmektedir. Grunberg'in düşünceleri iki yönden çarpıcıdır. İlk olarak Grunberg, edebiyat ödülleri alan saygın bir Hollandalı roman yazarı olarak bilinmektedir. İkincisi ise gazetecilik ile doğruluk, bilgi ve gerçeklik arasındaki ilişkiyi sorunlu olarak görmekte ve hâkim çağdaş gazeteciliğin gerçeği temsil etmenin tek yolu olmadığına dikkat çekmektedir. Bu konu genellikle, edebi gazetecilik olarak nitelendirilir ve çağdaş gazeteciliğin dışında yer alan kendi çalışmalarıyla da ilişkilidir. Grunberg'in çalışmaları, ağır ironi içeren Amerikan Yeni Gazeteciliği'ni andırmaktadır (Harbers, 2010, s. 74). Grunberg'in yaklaşımları, geleneksel gazetecilik ile edebi gazeteciliğin haber seçimlerinde farklılaşan tutumların ve bu değişkenliği belirleyen etkenlerin anlaşılması açısından önemlidir. Edebi gazetecilik, geleneksel, anaakım gazetecilikten farklı bir iletişim modeli olarak düşünülerek, toplumun teknik iletişim için sunduğu koşullar ve bu koşulların bir anlatı şeklinde geliştirilip geliştirilemeyeceği değerlendirilebilmektedir. Metnin edebi niteliğini, yalnızca metaforlar ve şiirsel dil değil, aynı zamanda diyalog, geriye dönüş tekniği ve özetlerin de yansıttığı ifade edilebilir. Anlatı çok katmanlı olduğu için, insanlığın yenilgilerini ve zaferlerini, zevklerini ve kaygılarını bir karakterin eylemleriyle betimleyebilir, anlatı çerçevesinde sunabilir. Tom Wolfe, bunun diyalog oluşturma, sahne sahne inşa etme, bakış açısı sunma ve durum ayrıntılarının açıklanması olarak kurulduğunu belirtmektedir. Bu unsurlar, gerçek insan temelli karakterleri canlandırmak için kullanılan sosyal gerçeklikten gelmektedir (Passos vd, 2010, s. 31- 32). Böylece edebi gazetecilik metinleri, okuyucunun empati kurmasını ve olay kişilerini daha yakından tanımasını sağlamaktadır. Okur, kullanılan teknikler aracılığıyla olayları gerçeğe ilişkisi bağlamında ele alabilmektedir. Bu durum da edebi gazetecilik metinlerinin geleneksel gazetecilik metinlerine oranla amacına daha yüksek oranda ulaşmasını sağlamaktadır. Edebi gazetecilikte olayın yüzeysel değil ayrıntılı verilmesi bu işlevi kolaylaştırmaktadır. Tüm bunların yanı sıra edebi gazeteciliğin örgütsel dinamiklere yoğunlaşması gerektiği de edebi gazeteciliğin savunuları arasındadır. Bu da edebi gazeteciliğin harekete geçirme dinamiğinin olduğu anlamına gelmektedir. Yani edebi gazetecilik yalnızca olay sunumu yapmadığı aynı zamanda

toplumsal bir dinamik oluşturmaya amaçladığını göstermektedir. Bu konuda John J. Pauly'e değinmek önemlidir. Edebi gazeteciliğin temel özelliklerini belirleyen John J. Pauly, yeni öncelikler oluşturmak için çalışmalarını sürdürmektedir. O, öncelikle, bireylerin tam odak noktası olmadığı bir sosyal alanda, kültürel çalışmalar ve sosyolojinin düzenli girişimiyle daha fazla dikkat çekmeyi önermiştir. Edebi gazetecilerin, dünyadaki çalışmaların ne kadarını bu bağlamda gerçekleştirildiğı dikkate alındığında, daha örgütsel dinamikleri vurgulamayı da hedeflemeleri gerektiğini ortaya çıkmaktadır. Pauly, edebi gazeteciliğin toplum yaşamı ve sınıf çatışması konusunda nasıl daha etkili rapor verebileceğini sormaktadır. Pauly'nin edebi gazeteciliğinde söz ettiğı, sivil yaşamın temel dramının ele alınması tümüyle kısır değildir. Yapılan çalışmalara örnek olarak şunlar verilebilmektedir: Ted Conover'ın *Newjack* metni, Sing Sing hapishanesindeki cezalandırma görevlileriyle ilgilidir; *New Yorker* için Amerika'dan mektuplar yazan Jane Kramer, topluluk yaşamı duygusunu uyandırmak için bir karakterden diğesine uzanmaktadır; Joan Didion'un son çalışmaları, sosyal yoğunluk duygusu yaratmaktadır. Pauly'nin edebi gazeteciliğin önyargısı olan insan ilişkisi eleştirisi, önemli ve zamanında yapılmış olarak görölmektedir (Keeble, 2011, s. 83-84).

Edebi gazeteciliğin, yukarıda belirtilenlere ek olarak raporlama sistemine uygun olması yani veri sunması ve gerçekliğı bir disiplin içerisinde vermesi de vurgulanması gereken önemli özelliklerindendir. Edebi gazetecilik göstergeleri, ödöl kazanan raporlamalara sıklıkla uygulanan ölçütlerle tutarlıdır. Norman Sims'e göre bu göstergeler, rapor etmek, düzyazılardaki karmaşık yapılar, kesinlik, düşünceler, güvenilirlik, bir hikâyenin sembolik gerçeklerine yoğunlaşmayı içermektedir. Bu nedenle edebi gazetecilik, Dewey'in çağrısını yaptığı “en üstün ve en yüksek soruşturma türü” ile “ustaca yapılmış, güvenli, yalın ve yanıt niteliğı olan iletişim sanatını birleştirme”ye uygun görölmektedir. Gazetecilik hakları koruyucuları da bu birleştirmelerin önemli olduğı konusunda aynı düşüncededirler (Maguire, 2011, s. 56-57). Öyleyse, edebi gazeteciliğin ele aldığı olay üzerine derinlemesine incelemeler yaparak bilgilenmesi ve ayrıntılı bir okuma yapma fırsatı sunmasının yanı sıra ilgili konu hakkında merak edilenlerin yanıtlarını da vererek okuyucunun gereksinimlerini giderdiğini söylemek yanlış olmamaktır. Edebi gazeteci, metni edebi bir formda sunarak, olay sunumu boyunca okuyucuyu uyanık tutmaktadır. Edebi gazetecilik metinlerinin haber değeri taşıdığı dikkate alındığında, edebi gazetecinin vermek istediğı

mesajın okuyucu tarafından alınılanması da yüksek düzeyde gerçekleşmektedir. Edebi gazetecilik çalışmalarının merkezinde yer alan dürüstlük, edebi gazetecinin ana karakteriyle kurduğu ilişkiden gelmektedir. Edebi gazeteci, hakkında yazdığı bireyin kafasına girmektedir. Habermerkezli muhabirlikte, kaynakla olan ilişki daha farklıdır. Bu ilişkide, kaynak kamuya açıklanırken çıkarlara karşı korunmasını dengeleyen etik ve yasal yaklaşımlar vardır. Ancak edebi gazeteci için bilgi kaynağı, işin ana kişisiyle görüşülmediği sürece hikâyenin konusu olarak kalmaktadır. Ayrıca gazeteci, ağır basan bir kamu yararı yetkisine sahip değildir. Kahramanı bir süperstar, politik bir ünlü ya da hiç kimse olmasa da samimi bir gazetecilik olarak edebi gazeteciliğin gereksinim duyduğu şeyi Walt Harrington, “bir çeşit istilacı görüşme” ve konuya “çoşkulu katılım” olarak adlandırmaktadır (Cumming, 2014, s. 75- 76). *The New New Journalism* adlı kitabında Robert S. Bynton, edebi gazetecilerin ortak noktalarını şöyle tanımlamaktadır:

Edebi gazetecilerin ortak noktaları, raporlama becerisine kendini adanmak, kişilerin yaşamlarına derinlemesine girmeye inanmak, uzun süre boyunca gözlemledikleri öznel bakış açıları ile gerçeklik arasındaki boşluğu kapatmak, gerçeği hem doğru hem de estetik olarak hoşla giden bir şekilde aktarmaktır (Larssen ve Hormoen, 2013, s. 81).

Öte yandan edebi gazetecilik, Kuzey Amerika’daki üniversitelerde ders olarak öğretilmektedir. Bazı İngilizce bölümlerde, eski bir önyargı nedeniyle gazetecilik kullanımından kaçınılarak “yaratıcı kurgu ötesi” adı altında master düzeyinde eğitimi verilmektedir. Ancak, edebi gazeteciliğin akademik durumu hâlâ zayıftır (Sims, 2009 s. 8). Edebiyat ve gazetecilik kavramlarının bir arada kullanılmasından doğan edebi gazetecilik, literatürde ilk olarak yazar ve gazeteci Daniel Defoe’un 18. yüzyılda yazdığı *Veba Yılı Günlüğü* adlı metni referans yapılarak kullanılmıştır (Erdem, 2016, 130). Özer (2013, s.32), edebi gazeteciliğin, Silence Dogood ile başladığını da ileri sürenlerin olduğunu ifade etmektedir. Edebi gazetecilik kavramının Batı literatüründe, özellikle Amerika’da 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak üretilen yapıtlar için yoğun biçimde kullanılmaya başlandığı da söylenmektedir (Erdem, 2016, s. 131).

Edebi gazetecilik tanımının kavramsallaştırılmasına Tom Wolfe, Norman Sims ve Mark Kramer, önemli katkılar yapmışlardır. İlk kapsamlı çalışmalardan bir tanesi akademisyen, yazar ve gazeteci olan Tom Wolfe’un *New York Magazine*’de yazdığı birtakım makale ve 1973 yılında *Yeni Gazetecilik* adıyla çıkardığı antolojik yapıttır (Erdem, 2016, s. 133). 1995’te Norman Sims ve Mark Kramer, edebi gazeteciliğe, *Amerikan Kurgu Dışının En İyi Derlemeleri* isimli yapıtlarını yazmışlardır. İyi antolojiler ve kurgu dışı anlatı koleksiyonları o zamandan beri düzenli olarak

çıkarılmıştır. Norman Sims'in klasik antolojisi olan *The Literary Journalists*, ilk yıllarda edebi gazetecilik yapan birçok insan için temel kaynak olmuştur (Connery, 2010, s. 114).

Bill Reynolds (2009, s. 80), 1960'ların sonları ve 1970'lerin başlarında, edebi gazeteciliğin, yeni gazetecilik kılığında, güncel haberlerin durgun sunumuna karşı mesajlarını Kanada gazeteciliğine empoze etmeye başladığını ifade etmektedir. Bu durumda edebi gazeteciliğin Kanada'daki önemli olayları sıradan ve basitleştirerek aktaran geleneksel gazeteciliğe bir tepki sonucu benimsendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü edebi gazeteci, çeşitli kurallar çerçevesinde metni hazılayıp sunan bir makine değildir. Kişisel görüşleri ve duyguları metin içerisinde yer bulmaktadır. Edebi gazetecinin metindeki varlığı okuyucuyu da etkilemektedir. Dolayısıyla bir etkileşim söz konusudur.

Edebi gazetecinin metin içerisinde yer almasına Harry Mulisch'in yaklaşımlarına değinerek yer vermek önemlidir. Hollandalı Harry Mulisch, 1968'de edebi gazetecilik kavramının önemini, "yazarlar bilinçlerinin konuşmasına izin vermelidir" diyerek vurgulamaktadır. Bu söylem, yazarların, romancının teknik araçlarını ve kendi hayal güçlerini kullanarak bilinçlerinin konuşmasına izin vermelerini ifade etmektedir. Mulisch, bir okuyunun gereksiniminin, romancının yargılama bakış açısı, edebi araçlar ve özellikle hayal gücü kullanımınıyla sunulmasını savunmaktadır. 1968'de Mulisch, kurgusal olmayan romanın, sonunda romanın yerine geçeceğine inanmaktadır. Amerikan yeni gazetecilik sözcüsü Tom Wolfe gibi kurgusal olmayan edebiyatın, romanın anıtsal edebi biçiminin yerini aldığını söylemektedir. Mulisch'in edebi gazeteciliği, 19. yüzyılda romanın gündeme getirdiği bir soruna yani edebi yazım ve taklit ettiği gerçeklik arasındaki yazışmalara yanıt niteliğindedir. Bu açıklama, Wolfe'un yarım asırdan beridir durgun olduğunu ifade ettiği romanın gerçek varisinin yeni gazetecilik olduğu düşüncesini desteklemektedir. Mulisch, edebi gazeteciliğin, hem gazeteciliğin hem de tarih yazımının üstün bir biçimi olduğunu ifade etmektedir. O, edebi gazeteciliği, gazetecilik ve edebiyat erdemlerinin bir araya geldiği bir sentez olarak sunmaktadır (Vaessens, 2012, s. 59-60). Bu durumda, edebi gazeteciliğin yaşadığı toplumun çeşitli sosyal, kültürel ve politik sorunlarına uzak olamayacağını söylemek gerekmektedir. Gazeteciliğin gerçekleri aktarma görevi edebi gazetecilik aracılığıyla etkili bir şekilde sağlanabilmektedir.

Edebi gazetecinin rolü ve amacı hakkında daha önce görüşlerine yer verilen Steen Steensen'in söylediklerine değinmek yararlı olacaktır. Steensen'a göre, okuyucuları yalnızca duygusal düzeye taşımak yeterli değildir. Edebi gazeteci, akla seslenen bir boyut eklemeye çalışmalıdır. Steensen, toplumsal görev ve sorumluluğun zor bir düşünce olduğunu vurgulamakta ve bunun gazeteciliğin büyük bir kısmı için önemli ve uygun olduğunu da söylememektedir. Sıradan insanların günlük yaşamlarını anlatmak da edebi gazeteciliğin önemli bir rolüdür ancak hikâyeyi varolduğundan daha yüksek bir değere, sahip olduğu bir seviyeye yükseltmeyi başarabileceği görüşüne sahip olmalıdır (Larssen ve Hornmoen, 2013, s. 93).

Edebi gazetecilik metninin işlevlerine, okuyucuya yer vererek devam etmek önemli olacaktır. Dünya ile aktif iletişimi merkeze alan bir edebi gazetecilik anlayışı, yalnızca seçkin ve akılda kalıcı bir yazı değildir, aynı zamanda sosyal yapının akıcı bir şekilde anlatımıdır. Çünkü iyi yapıldığında okuyucunun, varolan demokrasi çerçevesi dışındaki zor, karmaşık, erişilmez konuları anlamasını sağlamaktadır. Tüm bu işlevlerinin yanı sıra edebi gazeteciliğin karşı karşıya kaldığı tehlikelerden söz etmek önemlidir. Bu tehlikelerden biri, değerinin nasıl ifade edildiğine bakarak anlamaya çalışırken bir diğeri, raporlama ve varsayımın gerekliliği konusudur. Bir diğer ifadeyle kaynakların, yazarın gereksinimi olduğu zaman sihirli bir şekilde ortaya çıkıyormuş gibi bildirilmesidir. Edebi gazeteciliğin paraya ve güçlü kurumlara gereksinimi olmaktadır çünkü yalnızca bir kişi tarafından yapılmamaktadır (Lemann, 2016, s. 57).

Tüm söylenenlere ek olarak, edebi gazetecilik metinleri ile okuyucu arasındaki güçlü etkileşimin edebi gazeteci ile metin arasındaki ilişkiden beslendiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Edebi gazeteci, araştırma sürecinde metnin bir parçası olmaktadır. Bu durum ise ele aldığı toplum ile arasındaki geleneksel gazetecilik formlarını kaldırarak başka bir gazetecilik biçimi olan edebi gazeteciliğin formlarını uygulaması ile gerçekleşmektedir. Bu konuda, Gay Talese'nin yaklaşımını ifade etmek önemlidir. Gay Talese, edebi gazeteciliğin yükselişini modern gazetecilik tarzıyla, retorik amaçlarla, tarafsızlıkla ve edebi gazetecilik metnlerinin konuya ve okuyucunun öznelliklerine karşı yabancılaşmaya karşı olan vurgusuyla ilişkilendirmektedir. Bu nedenle Amerika'da, 1890'larda ortaya çıkan anlatı gazeteciliği (narrative journalism), anaakım, olgusal ya da nesnel haberlere bir karşı koyma ve direniş sağlamıştır. Gazeteci

ise edebi gazetecilik aracılığıyla “nesnelleşmiş öteki” ile bağ kurarak kendi hikâyesinin içine sızmıştır (Alexandr, 2009, s. 62).

Burada, edebi gazeteciliğin önemli çalışmalarının verildiği Amerika’da gelişen “Gonzo Gazeteciliği”ne değinmek önemli görülmektedir. Gonzo gazeteciliği, Amerikalı Hunter S. Thompson ile anılan bir yeni gazetecilik tarzıdır. Tom Wolfe ve Norman Mailer tarafından örnekleri verilen 1960’ların Yeni Gazeteciliği’yle uyumludur. Gonzo Gazeteciliği, yazarı anlatının merkezine alan, koyu, abartılı, saygısız ve son derece öznel yazı tarzı özellikleri taşıyan bir gazeteciliktir (Özer, 2013, s. 29). Gonzo, Thompson’ın kendini, dönemin diğer edebi gazetecilerinden farklılaştırmasının bir yoludur. Thompson, bu yazarlar ile birlikte, Tom Wolfe’un 1973 koleksiyonu olan *The New Journalism* antolojisinde yer almıştır. Yeni Gazetecilik konusunda, Thompson, bunun gerçekten yeni olmadığını, eski bir haber ajansının gazetecilik türünden çıkarak ileri sıçramış bir adım olduğunu söylemektedir. Mark Twain, bu anlamda edebi gazetecilik tarihçileri tarafından yapılan vurguyu kabul eden bir edebi gazetecidir. Thompson, gazetecilik kongresinde, muhabirlerin nesnel olarak yazması gerektiğine karşı çıkmakta ve büyük gazetecilerin çoğunun nesnel olmadığını iddia ederek nesnellik ibadetini anlamsız bulduğunu ifade etmektedir (Connery, 2010, s. 127). Thompson, başarılı olmak için kendi eylemleri üzerine hikâyeler anlatmaktadır. Bu nedenle de bir edebi gazeteci olarak bilinmektedir. Thompson, 1971 yılının sonlarında *Rolling Stone* dergisinde *Las Vegas’ta Korku ve Nefret* (Fear and Loathing in Las Vegas) yayımlandığında muhteşem bir sıçrama yaparak yeni gazeteci olarak adlandırılmıştır (Reynolds, 2012, s. 51-52).

Edebi gazetecilik, nesnelleşmiş öteki ile bağ kurarak toplumsal dönüşümleri de hedefleyen bir gazeteciliktir. Bu nedenle edebi gazeteciliğin bazı ülkelerde özellikle toplumsal bir tepkiyi desteklemek işleviyle nasıl geliştiğine bakmak gerekmektedir. Güney Afrika’daki edebi gazeteciliğin ortaya çıkışına değinmek önemli olacaktır. Yeni gazetecilik ve tanıklık gibi anlatı haberciliği hareketleri, Güney Afrika’da sosyal ve politik kargaşanın en iyi saptandığı ve tanımlandığı dönemlerde kurulmuş ve en güçlü ideolojik ifadelerini bulmuştur. Güney Afrika anlatı gazeteciliği, böyle bir dönemin izlerini daha titiz ve yavaş betimlemek istemektedir. Leon de Kock, Güney Afrika’nın epistemik durumunun anormal olduğunu ifade etmektedir. Güney Afrika, büyük ölçüde çözülmemiş ayrılıklara sahne olmaya devam etmektedir, çünkü nüfus grupları arasında kusurlu bir uzlaşma bulunmaktadır. Bütün bunlar göz önüne alındığında ise edebi

gazetecilik, Güney Afrika'da müzakere girişimi konusunda en yararlı form olarak alınmaktadır. Çünkü, kurgusal olmayanın ticari ve eleştirel popülerliği yerel ve küresel ölçekte artmaktadır (Mulgrew, 2014, s. 13- 14). Bu durumda edebi gazeteciliğin Güney Afrika'da toplumsal huzursuzluğun bir ifadesi olarak yer bulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu konuda Stephen Crane'nin meta-eleştiri (meta-critique) yaklaşımına değinmek önemlidir. Stephen Crane'in *An Experiment in Misery* metni, sıradan gazetecilik uygulamalarına çok yönlü bir eleştiri sunmaktadır. Hikâyenin ilk yarısında gençler, yoksulluğu anlamak için bir çalışma ortaya koymuşlardır. Bu çalışmanın örneklerinin verilerini tüm sosyal gruba yaymışlardır. Anlatıcı, gerçekliği ortaya koymaktaki başarısızlığını göstererek bu uygulamaları ironik bir şekilde eleştirmektedir. Hikâye, gençliğin, sonunda bir şeyler öğrendiğini ve okuyucuyla araştırmanın gerçekte neyi gösterdiği hakkında iletişim kuramadığını ortaya koymaktadır. Crane'in çalışmasında yalnızca insanların yaşamları anlatılmamış aynı zamanda bu insanların yaşamlarının başkalarını temsil ettiği projesine de eleştiri getirilmiştir. Crane'in *An Experiment in Misery* yapıtı, anlatıcı ile karakter arasındaki boşluğu genişleterek edebi gazeteciliğin özgün bir özelliği için öncü olmaktadır. Crane, üçüncü şahıs anlatıcıların gücünü, dolaylı söylemi ve stratejik ironiyi önemsizleştirerek edebi gazeteciliğin bir parçası olarak okunabilecek bir gazetecilik eleştirisi geliştirmektedir. Meta-eleştiri çalışmaları, reform için olumlu önerilerde bulunmasa da okurları yabancılaştırmadan bir alandaki sorunlara dikkat çekmenin yararlı bir yolu olmaktadır (Schreiber, 2014, s. 42). Edebi gazeteci, metinde öznel düşüncelerine yer verebilmekte ve edebi anlatım formlarını kullanmaktadır. Edebi gazeteci, metnin etkili anlatımı aracılığıyla okuyucuyu yaşananların içerisine katmaktadır. Böylece olay taraflarının yaşadıklarını etkili anlatım aracılığıyla okuyucuya sunabilmektedir. Bu durumda metin, gerçeğin yalnızca bir fotoğrafı olmaktan çıkarak, edebi gazetecinin ve okuyucunun da dahil olduğu bir edebi gazetecilik metni haline gelmektedir.

1955'ten 1975'e kadar, yaklaşık yirmi yıllık süre boyunca, Latin ve Anglo Amerika'da, sosyal, politik ve ekonomik dönüşümleri kaydetmenin güçlü ve etkili bir yolu olarak iki paralel edebi gazetecilik ortaya çıkmıştır. Latin Amerika'da Gabriel Garcia Marquez, Rodolfo Walsh ve Miguel Barnet, Amerika'da ise bu çalışmaların en bilinen yazarları arasında Truman Capote, Tom Wolfe ve Norman Mailer sayılabilmektedir (Calvi, 2010, s.63). Edebi gazeteciliğin, gerçekçilik akımının temel

paradigması olan toplumsal olayların yaşandığı gibi doğrudan aktarılma kaygısı, kurgu dışı anlatıya yakın durması ve sosyal sorumluluk, kamu yararı gibi amaçları nedeniyle gazeteciliğin özünü paralellik gösterdiği söylenebilmektedir (Erdem, 2016, s. 131). Edebi gazetecilik metinlerinin, okuyucu üzerindeki etki gücünü ve toplumsal değişimlere katkı sunduğunu gösteren bir diğer örnek ise Çin-Japon savaşı sırasında gerçekleşmiştir. *Bao Gao Wen Xue*, 1930’lu yıllarda, edebi bir tür olarak nitelendirilen “Çin Edebi Röportajı”dır. Bu tür, Çin-Japon savaşı boyunca, insanlara sosyal kötülöklere karşı harekete geçme çağrısında bulunur ve böylece Çinli edebi eleştirmenler tarafından, sosyal kötölükleri açığa çıkaran en iyi tür olarak kabul edilir. Çin edebi röportajı, ortaya çıktığından itibaren sosyal olaylarla yakından ilgilenmektedir (Sims, 2009, s. 9).

Bunun yanı sıra edebi gazetecilikte yazı, salt bilgi aktarımı sunan, kısır bir araç olmak zorunda değildir. Yazmak, insan deneyimlerinin estetik hareketi veya ifadesidir. Başka bir deyişle, edebi gazetecilik, hem zihine hem de kalbe ulaşmak için eşsiz bir fırsat sunmaktadır (Neeley vd., 2018, s. 151). Norman Sims’in, İngiliz edebi gazeteci George Orwell ve Amerikalı edebi gazeteci Truman Capote’nin edebi gazetecilik metinleri hakkında söyledikleri, edebi gazeteciliğin etki gücü konusundaki önemini vurgulayan ifadelerdir:

George Orwell’in hiçbir zaman bir file ateş etmediğini duyduğumda, onun hakkında farklı duyumsadım. Ünlü edebi gazetecilik metinlerinden biri olan *Shot an Elephant*, tepkimi değiştirdi. Özellikle kitabın sonu gibi bazı bölümlerini değiştirdiğini öğrensem de benzer şeyleri Truman Capote’nin Soğukkanlılıkla çalışmasında da duyumsadım (Sims, 2009, s. 9).

Gazeteciliğin edebiyatla olan yakınlığı, Almanya ve Fransa gibi ölkelerde daha uzun sürmüştür. Amerika ve İngiltere ise Amerika gazeteciliğinde tarafsızlık normuna yol açan, olay odaklı haber gazeteciliğine daha erken başlamıştır. ABD, 1960’ta yazarların “kısırlaştırılmış sanat” tepkisine karşı, Yeni Gazeteciliği ilan etmiştir. ABD, edebi gazetecilik tarihini başarılı bir şekilde kursa da, Alman bilim insanları, Yeni Gazetecilik için kendi geleneklerini karşılaştırmak amacıyla en dikkat çekici tarihsel ifadeyi aramışlardır (Josephi, 2009, s. 68).

Öte yandan edebi gazeteciliğin önemli olduğu Fransa’da biçimci yaklaşımların baskınlığı ile bilinen uzun bir süreden sonra Fransız edebiyatı, gerçekliğin edebi kodlarına ya da tez romanına geri dönmeden gerçeği tanımlamak için orijinal anlatı formları arayan bir “gerçekliğe dönüş” deneyimlemektedir. Bu anlamda röportaj

gazeteciliği yararlı bir model sunmaktadır. Çünkü, özgün ve ayırt edici bir bireysel bakış açısı içermektedir. Annie Ernaux, François Bon ve Emmanuel Carrère gibi önemli çağdaş Fransız yazarlar da bundan ilham almaktadırlar. Diğer yandan, 19. yüzyıl Fransız yazarları, edebiyat yaşamını kavramak için basın ve edebiyat dünyalarının birlikte gözlemlenmesi gerektiğini ifade etmektedirler. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Yeni Gazetecilik ve kuramı ABD'de gelişmiş olsa da Amerika'da gelişen bu kuramlar, aynı dönemde Fransız gazeteci-yazarların önerdikleri ve uyguladıklarına yakın olmaktadır. Fransız basınında radikal bir temizlik yapılmaktadır. Fransız basını, bir dönem edebiyat ve gazeteciliği karıştırmaktan vazgeçtiğini iddia etmektedir. Fransa, özellikle Anglo-Sakson dünyasında gelişmekte olan edebi gazetecilikten uzaklaşmaktadır. Ancak edebi gazetecilik, *France Soir*, *Libération* ve *L'Autre* gibi günlük gazetelerde sürmektedir. Böylece Fransız yazar gazeteci (writer journalist) geleneği, Albert Camus, François Mauriac, Boris Vian, Marguerite Duras ve diğer örneklerde görüldüğü üzere ortadan kalkmamaktadır (Meuret, 2016, s. 9- 10).

Avusturalya örneğinde, John Stanley James *A Vagabond* isimli bir çalışma yapmıştır. Çalışma, sömürgeci Melbourne'daki bilinmeyen yaşamların raporlarını içermektedir ve 1870'lerin ortalarında *Argus* gazetesinde yer almaya başlamıştır. Melbourne toplumunun en yoksul ve en güçsüz vatandaşlarından bazılarının günlük yaşamlarını konu alan bu hikâyeleri, gazetenin okur kitlesini oldukça fazla etkilemiştir. *Vagabond* çalışmasında, koloninin en sert kurumlarının çalışmalarını ortaya çıkarmak için mahkûmlarla ya da düşük ücretli işçilerle gizli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen bu kurumlar arasında Pentridge Goal, Göçmen Evi (The Immigrant Home), Alfred Hastanesi (The Alfred Hospital), Sığınma Evi (Benevolent Asylum) ve akıl hastaneleri vardır. Hikâyeler gerçeklere dayalı ve ayrıntılıdır. 19. yüzyılın sonlarında İngiliz ve Amerikan basınında çıkan yoksulluklara karşı kampanyaların aksine konuyla empati kurulmasını sağlamaktadır. *Vagabond* metni, insanlarda duygular uyandırmış, düşünceler değiştirmiş ve birden fazla araştırma yapılmasını istemelerini sağlamıştır. Bu çalışma tarihçilerin oldukça dikkatini çekmiştir, ancak Avustralya edebi gazeteciliğinin ilk örnekleri olmasına karşın çok az ilgi gösterilmiştir. *A Vagabond*, Avustralya'da edebi gazeteciliğin gelişmesinde öncü rol oynamaktadır (McDonald, 2014, s. 65- 66).

Edebi gazetecilik Küba'da ise röportaj olarak başlamıştır. 1980'de Küba'nın Havana şehrinde Tom Wolfe'u bilen birkaç kişi vardır. Ancak Wolfe'u nasıl tanıdıkları bilinmemektedir, çünkü yazdığı kitaplar Küba'da yayımlanmamıştır. Buna karşın Tom

Wolfe ve yeni gazeteciliği hakkında birtakım bilgilere sahiplerdir. Fidel Castro, Wolfe'un İspanyolca çevirisini Küba'ya getirir ve bazı gazeteciler, yazarlar ve üniversite öğretmenleri bunları okur. Havana Üniversitesi Gazetecilik Fakültesi'nden genç bir öğrenci olan Wilfredo Cancio, Gazeteciler Birliği Kongresi'nde *The New Journalism*'den söz etmektedir. Ancak çağdaş Amerikan yazarları, Parti ideologlarının gençlere önereceği yazarlar değildir. Bu ideologlar, edebi gazeteciliğin sosyalist toplum için bir tehlike yaratabileceğini söylemektedirler. Ancak bu düşüncenin değiştirilmesiyle 1991'de *The New Journalism*'in ilk baskısı yapılmıştır. Böylece edebi gazetecilik, Küba'da artık, şüphe ile karşılaşmaz. Aslında edebi gazetecilik, Küba'da Castro'nun 1959'da iktidara gelmesinden çok önce vardır. Devrim öncesi, 1902 Küba Cumhuriyeti'nin açılışı ve Castro'nun zaferi arasındaki dönemde, Küba'da yayımlanan çok sayıda edebi gazetecilik örneği vardır. Bunların en önemlilerinden biri, Enrique de la Osa'nın ülkenin en eski ve etkili magazin dergisi *Bohemya*'nın ünlü "En Cuba" isimli bölümlerindeki röportajlarıdır (Gonzalez, 2012, s. 9-10).

Küresel olarak farklı edebi röportaj türleri ortaya çıkarma girişimlerinde Norveç de vardır. Burada üç Norveçli gazeteci önemlidir: A. O. Vinje (1818-1870), Christian Khong (1852-1925) ve Knut Hamsun (1859- 1952). Vinje, Khong ve Hamsun yalnızca gazeteci değil aynı zamanda edebiyatçılarıdır. Bu nedenle edebi röportaj tartışmalarının merkezinde, onların röportajlarındaki edebi duyarlılıkları yer almaktadır. Hamsun, 1885'te, röportaj ve kurguyu karıştırarak gazetecilik raporlarını uydurulmuş bir ana hikâye ile birleştirmektedir. Hamsun'un bu çalışması keşfedilmekte ve üzerine çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Hamsun'ın Kafkasya seyahat kitabı *In Wonderland*, kışkırtıcı bir altbaşlığa sahiptir: *Experienced and Dereamed in the Caucasus*. Vinje, *Travel Memories from the Summer of 1860* isimli ünlü seyahat kitabında, şiir ve röportajı karıştırmıştır. Khong'un gazeteciliği ise sanatından açıkça etkilenmiştir ve ikinci bir yoldan giderek romanların ve sanatın etkisinde bir gazetecilik yapmayı tercih etmiştir (Karlsen, 2013, s.11-12).

Edebi gazetecilik, Türkiye'de de röportaj olarak gelişmiştir. Röportaj, gazetecilik ile birlikte gelişmiş bir yazı türüdür. Bir konuyu ya da sorunu araştırıp soruşturarak okuru aydınlatmayı amaçlayan gazete yazısıdır. Röportajı hazırlayan kişi, gördüklerinin ve görüştüğü kişilerin resimlerini de ekleyerek çalışmasını somut kanıtlara dayandırır (Özkırımlı, 1991, s.146). Türkiye'de röportajın iki kaynağı vardır. Bunlardan biri Evliya Çelebi'nin 10 ciltlik *Seyahatname*'si diğeri ise Rûşen Eşref Ünaydın'ın *Diyorlar ki*

isimli yapıttır. Çelebi, kırk yıllık bir zaman diliminde gezdiği yerlerin coğrafi, kültürel ve sosyal özelliklerini gözlemlemiştir. Çelebi'nin metninde insanlarla ilgili çeşitli özellikler, kendi yorumu ve gözlemleriyle aktarılmaktadır (Özer, 2013, s. 123-124). Ruşen Eşref Ünaydın, Türk edebiyatının isim yapmış kişileriyle görüşmeler yapmış ve bu görüşmeleri derleyerek gazetede “Edebi Ziyaret ve Mülâkatlar” ismiyle yayımlamıştır. 1916’da *Servetifünun* ve *Türk Yurdu* mecmualarında, 1917 ve 1918’deyse *Vakit* gazetesinde yer almıştır. Daha sonraysa *Diyorlar ki* ismiyle bir kitapta toplamıştır (Özer, 2013, s. 129).

Türkiye’nin önemli röportaj yazarlarından biri de Yaşar Kemal’dir. Özer, Türkiye’de röportajın başka bir deyişle edebi gazeteciliğin Yaşar Kemal ile 1950’li yıllarda başladığını söylemektedir. Yaşar Kemal röportajlarında toplumsal, sınıfsal, sanatsal olay ve olguları, kendi görüşlerini de ekleyerek işlemektedir. (Özer, 2013, s. 239). Yaşar Kemal’in edebi gazeteciliğinin öteki ile bağ kurmak açısından önemli olduğunu söylemek gerekmektedir. Yaşar Kemal röportajlarının toplumsal bir sorumlulukla yazıldığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Bir diğer röportaj yazarı Fikret Otyam, röportajlarında yakın çevresindeki olayları ve gündelik yaşam içerisindeki insanları anlatmaktadır. Otyam’ın röportajları sosyal içeriklidir ve yalın bir anlatımı vardır (Özer, 2012, s. 189- 194). Türkiye’de diğer röportaj yazarları şöyledir: Hikmet Feridun Es, Mustafa Baydar, Gavsî Ozansoy, Tahir Kutsi, Halil Aytekin, Abdi İpekçi, Nurullah Berk, Fikret Otyam, Necmi Onur, Hikmet Çetinkaya, Yılmaz Çetiner, Yaşar Nabi Nayır Cumhuriyet Dönemi’nin önemli röportaj yazarlarıdır. Bunlara ek olarak, İsmail Parlatır, İnci Enginün, Orhan Okay, Zeynep Kerman, Kâzım Yetiş, Necat Birinci de ismi anılması gereken dönemin röportaj yazarlarındandır.³ Ayrıca, Falih Rıfkı Atay, Dursun Akçam, Mete Akyol, Mustafa Ekmekçi ve Halit Çapın da Türkiye’de röportaj türünde örnekler veren diğer isimlerdir.⁴ Türkiye’de yazar ve şair kimlikleriyle ön plana çıkan Orhan Kemal, Orhan Veli, Kemal Tahir, Aziz Nesin, Nazım Hikmet de röportaj türünde metinler kaleme alan isimler arasındadır (Özer, 2012, s. 184).

2005 yılında, Fransa’nın Nancy şehrinde, Upton Sinclair’in *The Jungle* yapıtının yayımlanmasının 100. yılı nedeniyle Dünyada Edebi Gazeteciliğin Yüz Yılı (A Century of Literary Journalism throughout the World) ismiyle, birçok bilginin katıldığı bir konferans düzenlenmiştir. Bu buluşma, dünyadaki edebi gazetecilik çalışmalarına

³ <https://www.turkedebiyati.org/cumhuriyet-donemi-edebiyati-mulakat-roportaj.html>

⁴ https://www.turkedebiyati.org/yazi_turleri/roportaj.html

adanmış bilimsel bir organizasyonun kurulmasını sağlamıştır. Bu organizasyonun adı “The International Association for Literary Journalism Studies”dir. İki düzineden fazla ülkeden 150’den fazla üyesi bulunmaktadır (Roiland, 2015, s. 68). 2016 yılında ise IALJS üyelerinin sayısı 372’dir (Gabrial ve Amend, 2017, s. 85). IALJS, akademisyenlerin ve giderek sayısı artan edebi gazetecilerin katıldığı yıllık konferanslar düzenlemektedir ve hakemli dergiler arasında olan *Literary Journalism Studies* dergisini yayımlamaktadır (Roiland, 2015, s. 68).

2. AMERİKA'DA GAZETECİLİK VE EDEBİ GAZETECİLİK

Çalışmanın bu bölümünde, Amerika'da gazetecilik anlatılmıştır. Bölüm, iki başlık altında ele alınmıştır. Birinci başlık, Amerika'da Gazeteciliğin Gelişimi, ikinci başlık ise çalışmanın da konusu olduğu için ayrıca yer verilmesi önemli olan Amerika'da Edebi Gazeteciliğin Gelişimi'dir.

2.1. Amerika'da Gazeteciliğin Gelişimi

Amerika'da gazeteciliğin gelişimi, gazeteciliğin başladığı 17. yüzyılın sonundan 21. yüzyıla kadar ele alınmaktadır. Amerika'da gazeteciliğin gelişimi dönemlere ayrılarak anlatılmıştır. Bunlar 17. ve 18. yüzyıl'da Amerikan Gazeteciliği, 19. yüzyıl'da Amerikan Gazeteciliği ve 20. ve 21. yüzyıl'da Amerikan Gazeteciliği'dir.

2.1.1. 17. ve 18. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği

Amerika'da gazetelerin ortaya çıkması diğer Avrupa ülkelerinden daha geç bir tarihte olmuştur. İlk Amerikan gazetesi 17. yüzyılın sonunda basılmış, ilk düzenli gazetenin çıkarılması 14 yıl sonra olmuştur. Bu gecikme, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na paralel bir seyir izlemektedir. Özellikle Boston gibi ekonomik gelir düzeyi ve eğitim seviyesinin yüksek olduğu Kuzey eyaletlerinde liberal düşün yapısı ve kültürel yaşam hızla canlılık kazanmaktadır. Bu dönemde basımevlerinin olduğu eyaletlerde 17. yüzyılın sonunda gazeteler yayın yaşamına başlamaktadır. Kuzey eyaletlerinin gazeteleri yeni bir gazetecilik geleneğinin kurulmasında da önemli rol oynamaktadır (Cangöz, 2015, s. 52-53).

Amerika'nın ilk gazetesi *Public Occurance*, aylık yayımlanmaktadır. Editörü Benjamin Harris, hükümetin onayını almadığı için sorun yaşamıştır ve gazetesi kapanmıştır. Bir süre devam eden ilk gazete ise John Campbell tarafından yayımlanan *Boston News Letter*'dir (Schudson, 2000, s. 44- 45). Amerika'da gazete çıkarma girişimleri ilk yıllarında sürekli değildir. Çıkarılan gazeteler kontrol altında tutulmakta, basımı durdurulmaktadır. Bunun nedeni ise Amerika'nın İngiliz sömürgesi olmasıdır. İngiliz valilerinin keyfi yönetimi, düşünce özgürlüğünü sınırlamıştır. 1636 yılında Boston yakınlarındaki Cambridge'te Harvard Kollege isimli bir kolej kurulmuş ve bu koleje bağlı olarak 1638'de ilk basımevi çalışmaya başlamıştır. 1689 yılına kadar bu basımevi yalnızca kitap basabilmiştir. İlk defa 1689'da Boston'da bir gazete çıkarma girişimi olmuş ancak İngiliz vali tarafından gazetenin yayımı yasaklanmıştır. Koloni

hükümetleri döneminde gazete olmadığı için haberler, resmi bildiriler, bültenler, Londra'dan gelen haber mektupları ve İngiliz gazetelerinden sağlanmaktadır (Özbay, 2014, s. 48-49).

Matbaayı olduğu gibi gazeteyi de Amerika'ya eski dünyadan insanlar aktarmıştır. İngiltere basınında deneyimi olan, ilk Amerikan gazetesi *Public Occurences*'i basan gazeteci Benjamin Harris gibi Joseph Campbell de *Boston News Letter*'ı çıkarırken Londra gazetelerini örnek almaktadır. *Boston News Letter*, yerel finansal haberler ve dış politikadaki gelişmeleri sunan ticari gazete biçimindedir. İki yüzüne de baskı yapılan tek sayfalık bir gazetedir. Üyeleri olan *Boston News Letter*, 1715'te 300 düzenli okuyucuya ulaşmıştır (Özer, 2010, s. 69- 70). Joseph Campbell, okuyucuların ilgilendiği konuları bilmektedir. Bu nedenle gazetesinde yazılarında, İngiliz politikasına, adliye haberlerine ve Avrupa savaşlarına değinmektedir. Gazetenin geri kalan kısmında ise gemilerin gelişi, ölümler, ayinler, politik buluşmalar, korsanlık, yağmacılık, yangın, kaza gibi güncel konulara yer verilmektedir. Campbell, 1723'de *Boston News Letter*'ı matbaacı Bertholomer Greene'e devretmiştir. Green'in ölümü ile gazete oğlu John Draper'a kalmıştır. İngiliz yanlısı politika izleyen ve 1776 yılına kadar basımı sürdürülen *Boston News Letter*, bağımsızlık savaşı sırasında halkın düşmanlığını çekmiştir. Amerikalıların Boston'u kuşatmasıyla Draper öldürülmüştür. Amerikan gazetelerinde ilk resim, bu olay üzerine, *Boston News Letter* gazetesinde basılmıştır. *Boston Gazette*, krallık rejimine karşı tutum almıştır ve bağımsızlığı savunmaktadır. Amerikan bağımsızlık savaşlarında etkili olmuştur, bu nedenle Boston'ın, Amerikan gazeteciliğinin doğduğu şehir olduğu söylenmektedir (Özbay, 2014, s. 59-61). Amerika'da ilk gazeteler, genellikle posta müdürleri ve matbaacılar tarafından basılmıştır. Campbell'den sonra posta müdürü William Brooker ve matbaacı James Franklin ile birlikte *Boston Gazette*'yi çıkarmıştır. *Boston Gazette*'nin çıkarılmasıyla Amerikan kolonilerine rekabet gelmiştir. İki gazete arasında başlayan rekabet, farklı şekillerde sürdürmüştür. Brooker ve James Franklin'in ortaklığı uzun sürmemiş, gazeteden ayrılan Franklin, *New England Courant* isimli gazetesini kurmuştur (Özer, 2010, s. 70).

New-England Courant gazetesi 1721'de yayımlanmaya başlamıştır. James Franklin, rakip gazetelerle dalga geçtiği kadar sahte ciddiyet sergileyen ve taklit reklamlarla dolu gazeteleri de yermektedir. Beş yıl boyunca yayımlanan *New-England Courant*, genellikle edebi makaleleri ile önayak olmuştur. Birçok Boston gazetesinin

New-England Courant gazetesini takip ettiğini söyleyen Charles Clark, bu gazeteyi “edebi gazetecilik” olarak sınıflandırmıştır. Gazetenin temel özelliği yeni olması değil, gazetelerin sesi olarak hizmet veren yaratıcı yazarlığın, bölgesel olarak üretilmiş bir parçası olmasıdır (Schudson, 2000, s. 45). *New-England Courant*’nın rekabeti getirmesinin yanı sıra önemli bir diğer özelliği ise bağımsız gazeteciliğin temellerini atmış olmasıdır.

James Franklin, önceki gazetelerin aksine yetkili makamlara karşı gazeteler yayımlamıştır. Hükümete ve koyu Protestan din adamlarını eleştiren vergi yazıları yazdığı için gazetecilik yapması yasaklanmış ve hapsedilmiştir. Gazetenin yönetimini ise kardeşi Benjamin Franklin’e devretmiştir. Benjamin Franklin, gazetenin kurulmasından başlayarak ağabeyinin yanında çıraklık yapmış, ilk yazısını da 1722 yılında, 16 yaşındayken “Silence Dogood” takma adıyla yazmıştır (Özbay, 2014, s. 62). “Silence Dogood” Amerika’da basın özgürlüğü açısından önemlidir ve vurgulanması gereken bir isim olduğu belirtilmektedir (Özer, 2010, s. 71). Gazete, 1726 yılında kapatıldığında Benjamin Franklin, Boston’dan ayrılıp Philadelphia’ya yerleşmiştir. Philadelphia’nın ilk gazetesi *American Weekly Mercury*, 22 Aralık 1719’da Andrew Bradford tarafından kurulmuştur. İngiliz yönetimini eleştiren bir tutumu olan *Mercury*, yazılarında sade bir dil kullanmış, yerel haberlere, yangın, kaza, cinayet haberlerine daha fazla yer vermiştir. Benjamin Franklin, *Mercury*’de yazılar yazmaktadır. Franklin, Samuel Keimer’ın 1728’de haftalık olarak yayımladığı *Pensylvania Gazette*’yi de 1729’da satın almıştır. Franklin, *Pensylvania Gazette*’de yazdığı yazılarla itfaiye örgütünün kurulması, şehirde gece koruma ekibinin bulundurulması, devletin sınırlarının ve kıyıların korunabilir duruma getirilmesi gibi öneriler sunarak Amerikan gazeteciliğinin en ünlü yazarı olmuştur (Özbay, 2014, s. 62-63). Franklin, basın aracılığıyla halka ahlâki değerler aşılamayı ve ortak hedef etrafında birleştirmeyi de önemli bir araç olarak görmüştür (Cangöz, 2015, s. 54).

New York’un ilk gazetesi *New York Gazette*, Andrew Bradford tarafından yayımlanmıştır. Hükümet çekişmelerinden uzak duran bir gazetedir ve iki sayfa olarak yayımlanmıştır. New York’ta yayımlanan diğer önemli gazeteler arasında, *Weekly Post Boy*, *The Evening Post* ve Amerikan gazeteciliğinin önemli isimlerinden John Peter Zenger’in editörlüğünü yaptığı *New York Journal* da vardır (Özer, 2010, s. 71). 1720’lerde orta sınıf yükselirken Zenger, *New York Journal*’ın editörlüğünü yaparak hükümet için çaba harcamaya başlamıştır. Çabasına karşın gazetenin yayınlarından

dolayı hapse atılmıştır. 1735'te Zenger'i savunmak için Pihiladelphia'dan 80 yaşındaki Andrew Hamilton gelmiştir. Duruşma sonunda Zenger'in suçsuz olduğuna karar verilmiş ve serbest bırakılmıştır (Özer, 2010, s. 71- 72). Zenger'in savunması, insanların hem konuşarak hem de yazarak, iktidarın keyfi kullanımını ortaya çıkarmalarının temel bir hak olduğu görüşüne yaslanmaktadır (Cangöz, 2015, s. 53). Bu olay sonucunda özgürlük yanlılığı kanıtlanmıştır. Amerikan basını haberle, felsefik, sosyal, edebi ve politik konularla ilgili yorumlarla daha az ilgilenmiştir (Özer, 2010, s. 72).

Koloniler döneminde, Amerika'da gazeteler sıradandır. Bunun nedeni, sıkı gözetim altında tutulmaları, koloniler arası dolaşım zorluğu ve okuyucu kitlesinin az olmasıdır (Jeanneney, 1998, s.55). Bu dönemde matbaacılar, haberlerin içeriğini yazışmalar aracılığıyla hazırlamaktadır. Aktif bir haber üretimi olmadığı için düşüncelerini gazetelerde sunamamışlardır (Özer, 2010, s. 72). 1775'te Amerika'daki İngiliz kolonilerinde 34 gazete çıkmaktadır. Bağımsızlık savaşının patlak vermesiyle yayımlanan gazete sayısı artmıştır. Bu gazeteler, savaşta önemli rol oynamıştır (Jeanneney, 1998, s. 56). Kuzey Amerika halkı, gazete okuma alışkanlığı kazanmıştır. Böylece savaş sonunda günlük gazeteler ortaya çıkmıştır (Özbay, 2014, s. 63). Otuz Amerikan kolonisinin tümünde, 1760'ta 20 olan gazetelerin sayısı, 1775'te 40'a yükselmiştir. Bu gazeteler, öncelikle nüfusun yoğun olduğu Boston, New York, Baltimore, Philadelphia gibi merkezlerde bulunmaktadır. Bunlar, Londra gazeteleri gibi düzenlenmiş, dört-beş sayfalık, bir sayfasında iki ya da üç makale olan haftalık gazetelerdir. Yer verdikleri içerikler ise yerel reklam çeşitleri, birkaç paragraf yerel dedikodu, Londra gazetelerinden doğrudan alınıp basılmış politik ve ekonomik bilgilerdir (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 9).

Mart 1765'te gazetelere konulan damga resmi, Bağımsızlık Savaşı'nın başlamasındaki ilk nedenlerden biri olmuştur. Damga resmi uygulamasına yedi-sekiz ay sonra başlanacağını bildirilmesine karşın Amerika'da devrim düşüncesi yayılmaya başlamıştır. Yapılan toplantılarda gazeteler, bu karara tepki göstermişlerdir. İngiliz yönetimine karşı gelişen tepkiler, pul resmi uygulamasını yapacak memur bulunamamasına da neden olmuştur. 1776 Mart'ında İngiliz hükümeti damga resmini kaldırmıştır. Toplu dayanışmanın olumlu sonuçlarını gören Amerikalılar, diğer tüketim maddeleri vergilerine de itiraz etmiş ve 1775'te silahlı direnişe geçmişlerdir. Amerika, 1776'da bağımsızlığını ilan etmiştir. Amerikan gazeteleri, ayaklanma dönemlerinde bir

düşünce organı haline gelmiştir böylece Amerika’da fikir basını Avrupa’dan önce başlamış ve yaygınlaşmıştır (Özbay, 2014, s. 77-78).

1776’da basın özgürlüğü açısından önemli bir gelişme yaşanmaktadır. 12 Haziran 1776’da ilan edilen Virginia Eyaleti İnsan Hakları Bildirgesi şu ifadeye yer vermiştir: “Basın özgürlüğü, özgürlüğün en güçlü kalelerinden biridir.” 4 Temmuz 1776 tarihli Basın Bildirgesi de basın özgürlüğünün insanın ayrılmaz hakları arasında yer aldığını söylemiştir. 1791’de Amerikan Anayasası’nda yapılan ilk değişiklik ile Kongre’nin basın özgürlüğünü sınırlayacak herhangi bir kanun çıkarması yasaklanmıştır. Bu dönemde iki isim öne çıkmaktadır: Benjamin Franklin ve Thomas Paine. Franklin, Amerika’da özgür basının kurucularından biri olmuştur. İngiliz kökenli Paine ise 1774’te Franklin’den aldığı bir öneri mektubuyla Boston’a gitmiş ve on sekiz ay boyunca *Pennsylvania Magazine*’i çıkarmıştır. Paine ve Franklin’i önemli yapan bir diğer şey ise Amerikan ve Fransız Devrimleri arasında önemli birer aracı olmalarıdır (Jeanneney, 1998, s. 56- 57).

Amerika’da, Fransız devriminin önemli etkileri olmuştur. 4 Temmuz 1776’da kendisi de gazetecilik yapmış olan Thomas Jefferson tarafından kaleme alınan Bağımsızlık Bildirgesi, John Locke’un görüşlerinden etkilenmiştir. İlk Amerikan anayasasının hazırlanışında da başarılı bir gazeteci olan Tom Paine etkili olmuştur. Fransız devriminin hemen sonrasında Boston’daki yüksek eğitim seviyesi, bağımsız ve özerk bir yönetim yönelimiyle ilk gazete *Boston News Letter* ardından da *Maryland, Virginia* ve *South Carolina* gazeteleri yayımlanmıştır. Amerikan gazeteleri de Paris ve Londra’da olduğu gibi ekonomik, politik ve sosyal yaşamda özgürlük ve eşitlik isteyen burjuvazi ve orta sınıfların desteğiyle gelişim olanağı bulmuştur. Bağımsızlık savaşı öncesinde milliyetçi ve bağımsızlık yanlısı bir yayın politikası izleyen gazeteler, savaş yıllarında ise askerlerin ve ailelerin morallerini yüksek tutmaları yönünde haberler yaparak bağımsızlığın kazanılması ve Birleşik Devletler’in kurulmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Gazetelerin rolünü Amerikan Bağımsızlık Savaşı yıllarında gören siyasiler de seçmenleriyle doğrudan iletişim kurmak için gazeteleri benimsemiş ve önemli gördükleri bu kitle iletişim aracını maddi olarak da desteklemeye karar vermişlerdir (Cangöz, 2015, s. 53- 54). Bağımsızlık Savaşı’ndan sonra çok sayıda yeni gazete ortaya çıkmıştır. Politikanın basına girmesi, 1775’te savaş başladığında gazetelerin taraf tutmaya zorlanmasıyla olmuştur. Gazetelerin, ya vatansever ya da kralcı olmaları gerekmektedir. Bir süre sonra kralcı basın yok olmaya başlamış,

vatansever gazetelerse 8 bin civarında okuyucu sayısına ulaşmıştır. Devrim sonunda, Amerikan medyası güçlenmiştir (Özer, 2010, s. 73).

Amerika'da gazeteciliğin gelişmesinde en önemli etken 1775'de başlayan bağımsızlık savaşı olmuştur. 1740'da 14 gazete yayımlanırken bu sayı bağımsızlık savaşının başladığı 1775 yılına kadar 37 olmuştur. 1782 yılında ise 47 adet haftalık yayın organı bulunmaktadır. Amerika'da ilk günlük gazete ise 1784'te yayımlanan *Pennsylvania Packet*'tir (Özbay, 2014, s. 63).

1791'de ilk Anayasa değişikliği kaleme alınmış ve Birleşmiş Milletler Anayasası tarafından kabul edilmiştir. Ancak zamanla çok farklı şeyler ifade edilmiş ve bu anayasa değişikliği 20. yüzyıla kadar basın hukukunun temelini oluşmasını engellemiştir (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 10- 11).

2.1.2. 19. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği

18. yüzyılda gazeteler, ticarileşme ve politik bütünleşmenin başlıca kurumlarıken, 19. yüzyılda, şehirleşmenin önemli araçlarından olmuştur. Gazeteler açısından belirtilmesi gereken unsurlara bakıldığında, reklamcılık açısından sağladığı forum, topluluk kimliği ve yeni bir iletişim ortamına öncülük etmesi önemlidir (Özer, 2010, s. 75). 1883 yılına kadar Amerikan basınının tirajı düşüktür ve büyük tarım işletmecilerinden yardım alarak ayakta kalmaya çalışmıştır. Bu nedenle zenginlere seslenir niteliktedir (Özbay, 2014, s. 79).

Bu yüzyıldaki bir diğer gelişme de söyleşi konusunda yaşanmaktadır. 19. yüzyıla kadar Amerikan basınında söyleşi yoktur. İlk söyleşi, James Gordon Bennet'in 1836'da işlenen sansasyonel Helen Jewet cinayeti için dedektiflerle yaptığı, *New York Herald* gazetesinde yayımlanan söyleşidir. İlk olarak bilinen bir diğer söyleşi ise Horace Greeley'in Mormon⁵ lideri Brigham Young ile yaptığı *New York Tribune*'de yayımlanan soru yanıt formatındaki söyleşidir. Söyleşi, kısa sürede ABD'de yayılmıştır. *New York World*'deki ilk söyleşiyi ise 1871'de Thompson Cooper yapmıştır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 20).

19. yüzyıl erken gazeteciliği ucuz basın ile hamle yapar. Bu dönemde gazetecilik, gerçeklerin derlenmesi ve göç eden yabancılar hakkındaki fanteziler, işin nasıl yapılacağına ilişkin pratik bilgiler, yabancılar için politik makaleler ve halkbilim

⁵ Mormonluk: Mormonluk kavramı, Joseph Smith, Jr. tarafından 1830'da ortaya çıkan İsa Mesih'in Son Zaman Azizler Kilisesi ve Brigham Young ile günümüze kadar da devam eden bir dini yorumun, geleneksel ve kültürel unsurlarını içermektedir.

bölümleri, kendi topluluğu hakkındaki derlemeler gibi içerikleriyle yön değiştirmiştir (Schudson, 2000, s.47). Amerika'daki ucuz gazeteler arasında, 19. yüzyılın ilk yarısında *The New York Sun*, *Evening Transcript* ve *New York Herald* önemlidir. *The New York Sun*'la başlayan süreçte gazeteler, ticari başarıya ve kitlesel okura ulaşmıştır (Özer, 2013, s. 40).

Ucuz gazetelerin temel ilkesi, fabrika işçileri olmuştur. Endüstri devrimi, Amerika'da 19. yüzyılın başlarında başlamıştır. Tarımsal alandaki binlerce göçmen, fabrikalarda iş bulmak için doğu deniz kıyılarındaki şehirlere yerleşmiştir. Şehirlerdeki bu yeni çalışan sınıfın çoğu, 1830'larda okumayı öğrenmiştir. Ancak hem yaptıkları işten dolayı hem de o döneme kadar olan gazete içeriklerinin kendilerine uygun olmaması nedeniyle gazete okumaya yönelmemişlerdir. 3 Eylül 1833'de Benjamin Day, *New York Sun*'da ilk olarak yeni bir okuyucu kitlesine seslenmiştir. Day'ın haber tanımlaması, o dönemin politik ve ticari gazetelerinin tanımlarından daha geniştir ve özellikle insanların ilgisini çekecek ve kitleleri eğlendirecek bir içeriğe sahiptir. Sansasyonizm ve insan ilgisiyle başlayan ucuz gazete, yüzyılın ortalarında iki tür olarak oluşmuştur. İnsan ilgisi kesilmeden sürerken, sansasyonizm yok olmaya, ulusal ve uluslararası haberlerle yer değiştirmeye başlamıştır. Telgrafın icat edilmesi de bu gazetelerin haberciliğine yansımıştır. Bu dönemlerde bilim, yolculuk, edebi konular ve günlük sorunlarla ilgilenen gazeteler de bulunmaktadır (Özer, 2013, s.41).

Gelişen haber pazarı içerisinde Amerika'nın durumuna bakmak gerekirse Jeanneney (1998, s. 101), aynı kentte bulunan rakip gazetelerin 1848'de kurulan *Associated Press*'e abone olmayı kabul etmediklerini belirtmektedir. Bu durum, 1880'li yıllarda, *United Press* gibi başka ajansların ortaya çıkmasına da sebep olmuştur. Ajansların bütçesi, haberlerin toplanma ve aktarılması nedeniyle fazladır. Bu durum, ajansların rekabete girmemek için kendi aralarında anlaşmalar imzalamalarına yol açmıştır. Böylece ulusal pazarlarda uluslararası haber değişimi yaparak pazarı paylaşılmışlardır. Diğer ülkelerden *Havas*, *Wolff* ve *Reuter* ajanslarının yer aldığı bu türden ilk anlaşma 1859'da imzalanmıştır. 1872'de de Amerikan ajansı *Associated Press* onlara katılmıştır.

Avrupa'da sanayinin makineleşmesi, nüfusun kırsal alanlardan büyük şehirlere doğru kayması, şehirlerde kurulan işçi mahalleleri, bu kitlenin Avrupa'nın sosyal ve siyasal yaşamında söz sahibi olması bununla birlikte sosyalizmin Avrupa'daki gelişimi, basının hızla gelişmesi için elverişli bir ortam yaratmış, halkın haber alma gereksinimi

artmıştır. Telefon ve telgraf gibi basının gelişmesini sağlayan telekomünikasyon araçlarının icadı 19. yüzyılda olmuştur. Haber almayı, basımı, dağıtımı geliştiren icatlar 19. yüzyılda gelişen icatlardır ve çağdaş basının çabuk haber alma, hızlı basma, çabuk dağıtma gibi ana ilkelerini sağladığı için çağdaş basının temelleri bu yüzyılda atılmıştır. 1844 yılında Morse isimli Amerikalı, telgrafi, 1876'da Graham Bell isimli Amerikalı, telefonu icat etmiş ve Amerikalı Charles Krum, Telescripteur veya Ticker denilen makineyi bulmuştur. Dakikada altmış sözcük veren bu makineler, dünya basınında geniş çapta kullanılmış, böylece haberleri kısa zamanda okuyucuya ulaştırma olanağı sağlanmıştır (Özbay, 2014, s. 84- 86).

Diğer yandan Amerika'da sansasyonel basına bakmak gerekmektedir. Sansasyonel basının iki önemli ismi vardır: Joseph Pulitzer ve William Randolph Hearts. İkisi arasındaki rekabet, 1880- 1910 yıllarına damgasını vuran sarı basının, New York'ta ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yeni gazeteciliğin önderliğini yapan Pulitzer ile Hearts birlikte ülkenin ilk kitlesel tirajlı gazetelerini çıkarmışlardır (Özer, 2012, s. 400). Pulitzer'in *New York World*'ü ve Hearts'ın *New York Journal*'ının "sarı" olarak adlandırılmasının nedeni gazetelerde sansasyonu uygulamaları ve "Sarı Çocuk" çizgi romanını yapmalarıdır. Kitle ilgisi için yarışan Pulitzer ve Hearts, bu ilgiyi sansasyonlarla çekmeyi başarmışlardır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 24). Hearts ve Pulitzer, ucuz gazetelerin insan ilgisi odaklı haberciliğiyle, yandaş basının saldırı kampanyalarına dayalı haberciliğini bir araya getirerek "sarı basın"ı ortaya çıkarmışlardır (Özer, 2012, s. 401). 19. yüzyılın ilk yarısında "ucuz basın", yüzyılın sonlarında ise "sarı basın" ortaya çıkmıştır. Yeni gazeteciliğin gelişmesini sağladıkları için "Edebi Gazeteciliğin Gelişimi" bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

19. yüzyıl, modern gazeteciliğin gelişmesinin yanı sıra ilk gazete zincirlerinin de kurulduğu dönemdir. 1873'de, James E. ve George H. Scripps kardeşler, *Detroit News*'i kurmuştur. 1878'de, Edvard W. Scripps *Cleveland Press*'e başlamıştır. 20 yıl içerisinde, üç kardeş, *Buffalo Evening Telegraph*, *the St. Louis Chronicle*, *the Cincinnati Post* ve *Kentucky Post*'u da kurarak ilk modern gazete zincirini oluşturmuşlardır. *San Francisco Examiner* ve *New York Journal*'ın sahibi Hearts, Scripps kardeşlerin başarısını araştırarak Chicago, Boston, Atlanta ve San Francisco'da iki yeni gazete daha çıkarmaya başlamıştır. Hearts'ün zinciri 1934'te 16'ya çıkmıştır (Özer, 2012, s. 408).

2.1.3. 20. ve 21. yüzyıl'da amerikan gazeteciliği

20. yüzyılda dizgi makinelerinin icadı, rotatiflerin işletilmesi, basının ülkelere göre farklı şekillerde gelişmesini sağlamış ve modern gazetecilik doğmuştur (Özbay, 2014, s.102). Walter Lippman, gazeteciliğin gelişimini dört aşamaya ayırmaktadır. Birinci aşamada basın, hükümetin tekelindeyken ikinci aşamada partilerin kontrolüne geçmiştir. Üçüncü aşamada hükümet ve partilerin kontrolünden çıkarak kâra dayalı ticari işletme olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın (1914- 1918) sonuna denk gelen dördüncü aşamada ise, profesyonellik yükselmiştir Birinci Dünya Savaşı'nın ardından profesyonelliğin yanı sıra, objektiflik ilkesi de gelişmiştir. 1923 yılının Nisan'ında Amerikan Gazete Editörleri Toplumu (American Society of Newspaper Editors) gazetecilik ölçütlerini açıklamıştır. Gazetecilik ölçütleri arasında açıksözlülük, doğruluk, tarafsızlık ilkeleri de vardır (Özer, 2010, s. 90- 91). Objektiflik, profesyonel gazeteciliğin yeni modeli olarak adlandırılmaktadır. Üniversite eğitimi alanlar, 1920, 1930 ve 1940'larda muhabirler arasında az bulunmaktadır. Bu nedenle gazeteler kendi eğitim okullarına sahiptirler. Bu okullarda, yararlı bir eğitimbilimi olarak adlandırdıkları objektifliği önemsemektedirler (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 29). Objektiflik kavramı, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Objektiflik düşüncesi, 1960'larda Tom Wolfe ve Hunter Thompson'ın öznelliği kucaklayan "Gonzo Gazeteciliği"⁶ ya da "yeni gazetecilik" tarafından bozulmuştur (Özer, 2010, s. 94).

Amerika'da sansürün durumuna bakmak gerekirse Jeanneney (1998, s. 123) şöyle yazmaktadır:

Savaşa 1917'de giren Amerika Birleşik Devletleri, esas olarak telgraf hatlarının ve haber dolaşımının denetimine dayanan, haberler gazetelere ulaşmadan gerçekleşen, sınırlı ve geç bir sansürü yerleştirmiştir. Aslında, Amerika'nın savaşa katılımı, sansür sorunun orada kendini gösterebilmesine yetmeyecek kadar kısa sürmüştür.

Amerika'nın Birinci Dünya Savaşına geç girmesi, sansürün aşırı uygulanmasını engellediği gibi basının gelişmesine de yararlı olmaktadır. Birinci Dünya Savaşı başlangıcında Amerika üç yıl tarafsız kalmıştır. Bu durum basının işine yaramış, sansasyonel basın kadar ciddi basının da tirajı yükselmiştir (Özbay, 2014, s.106-107).

⁶ Gonzo Gazeteciliği: Hunter S. Thompson'la özdeşleşmiş olan bir gazetecilik türü, bir makale üslûbudur. İlk kez 1970 yılında ABD'de ortaya çıkan bu gazetecilik türünde objektif olma iddiası yoktur, aksine alabildiğine subjektif bir anlatım kullanılır.

Savaş başladığında, 2,600 günlük gazete ve 14,000 haftalık gazete yayımlanırken bu sayı hızlıca yükselmiştir (Hynds, 1980, s.72).

Radyoların ortaya çıkışıyla birlikte yazılı basının durumunu ifade etmek önemli görülmektedir. Amerikan Gazete Editörleri Birliği'nin (ANPA) hazırladığı bir rapor, 1931'de haber yayımında radyoların rekabetini şiddetle haber vermektedir. Aralık 1933'te ANPA, NBC ve CBS arasında haber bültenlerinin sayısı ile haber ve reklam değişimi üzerinde bir uzlaşmaya varılmıştır. Radyolarının tazeliği ve akılda kalıcılığından dolayı etkisinin olduğu bu dönemde, 1923'de çıkmaya başlayan *Time Magazine*'i iki rakibi kopya etmeye başlamıştır: *Newsweek* ve *US News World Report*. *Newsweek* ve *Time* İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tüm dünyada taklit edilmeye başlanmıştır (Jeanneney, 1998, s. 159-160).

Basılı gazetecilik, genellikle radyodan korkmaktadır. Başarılı gazetelerin bazıları, radyo istasyonları tarafından satın alınma kaygıları yaşarlar. Ancak diğer birçok gazete, radyoyu haksız rekabet olarak görmektedir. Özellikle, gazetelerde yapılan haberlerin radyolar için hazır hale getirilmiş gibi telden servis edilmesi, bazen radyonun onların hikâyeleri ile kazanç sağlamalarına neden olmuştur. Ancak insanların eğlenmesi gazeteler için önemliyken, radyonun önemli özelliklerinden biri değildir. Radyo, insan sesi kullanarak bir samimiyet ve daha büyük bir yakınlık kurarken, gazete ise fotoğraf yayımlamak gibi radyonun sahip olmadığı özelliklere sahip olmuştur (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 42- 43).

Basındaki rekabetçi şartlar, özellikle 1930'ların sonları ve İkinci Dünya Savaşı boyunca azalmaktadır. 1937 ile 1944 yılları arasında 360'tan daha fazla birleşme ve durdurma yapıldığı için Amerika'daki günlük gazete sayısı toplamda 1,745'e düşmüştür (Hynds, 1980, s. 81).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yazılı basına bakmak gerekirse, Jeanneney (1998, s. 194), Amerika'da günlük gazetelerin toplam tirajının değişmediğini ifade etmektedir. 1992'de 1570 farklı gazete, 1993'te 1556 gazete vardır. Bu rakamların neredeyse aynı olması tirajın nüfus artışını izlemediğini göstermektedir. Bin kişi başına satılan gazete sayısı 1955-1992 arasında 339'dan 233'e, okuyucu sayısı ise 1960-1984 arasında % 80'den % 67'ye düşmüştür.

Televizyonun ortaya çıkışı, gazeteleri tümüyle yok etmemiştir. Sabah gazeteleri yayımlanmayı sürdürürken, öğleden sonra yayımlanan gazeteler yok olmuştur. Günlük

gazeteler, 1950 ve 1960'larda önemli düşüşler yaşamıştır ve o zamandan beri de bu düşüş sürmüştür (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 43).

Amerika'da 1962-1963, 1966-1967 ve 1978'de uzun grevler olmuştur. 1978'de New York'ta gazeteler, 8 Ağustos'tan 6 Kasım'a kadar 90 gün boyunca çıkmamıştır. 1980'de Amerika'da gazetelerin %80'i abonelik yoluyla ya da elden dağıtılmaktadır (Jeanneney, 1998, s. 206- 208).

Gazetecilik, Amerika'nın en önemli ve popüler üniversite kampüslerinden biri olmuştur. Birçok üniversite, gazetecilik okulları ve bölümleri açmaya başlamış ya da olanları geliştirmiştir. Haber merkezlerine yayılan "Watergate" darbesi ile Amerikan gazeteciliğinde araştırmacı gazetecilik başlamıştır (Downie Jr. ve Kaiser, 2003, s. 21). Bütün Amerika'da bilinen ve dünya çapında sunulan en ünlü haber dizisi olarak bilinen Watergate skandalı⁷, *Washington Post* olay dizisi soruşturmasıdır. Bu haber dizisi, 1972 yazından 1974 yazına kadar sürmüştür (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 50).

1877'de kurulan *Washington Post* 1933'te iflasın eşiğindeyken Eugene Meyer tarafından satın alınmıştır. 1950'li yıllarda Meyer'in damadı Graham gazetenin yönetimini üstlenmiştir ve Washington'daki en önemli sabah gazetesi *Times Herald*'ı satın almış, böylece Meyer'e para kazandırmıştır. Akşam gazetesi *Star* ise çöküş içerisindeydi. Graham, *Post*'un kurucusunun çizgisini koruyarak onu hem bölgedeki olayları ayrıntılarıyla veren bir yerel gazete hem de dünyadaki en büyük gücün yerel gazetesi yapar. Graham'ın 1963'te intihar etmesiyle eşi Kay Graham, *Nesweek* (*Washington Post*'un 1961'de satın aldığı bir gazetedir) gazetesinden gelen Ben Bradley'i yazı işleri müdürü yapmıştır. 1968'de Nixon'un Beyaz Saray'a seçilmesi ile Graham döneminde de gazete ve Başkan Nixon arasındaki gerilim şiddetlenir. Woodward ve Bernstein isimli *Washington Post*'tan iki gazeteci 1971'den 1973'e kadar süren Watergate Olayı'nı araştırmıştır. Önemsiz bir soygun olarak görülen Watergate

⁷ Watergate Skandalı/Olayı (1972/ 1974): İlk bakışta küçük bir hırsızlık olarak görünen olayın perde arkasında büyük bir istihbarat servisi vardır. 17 Haziran 1972'de beş kişi hırsızlık için Amerika Ana Muhalefeti olan Demokrat Parti'nin Washington D.C'de bulunan Watergate Binasına girer. Asıl amaçları Amerikan 37. Başkanı Richard Nixon'a komplo girişimi yapmaktır. Skandal, ismini olayın gerçekleştiği Watergate binasından almaktadır. Komplo girişiminin çözümü için Adalet Bakanı Elliot Richardson'a başvurulur. Adalet Bakanı Richardson ise Archibald Cox isimli savcuyu olayı aydınlatmak için görevlendirmiştir. Fakat zanlıların ifadelerinin ardından kimlikleri araştırıldığında hırsız olarak binaya giren zanlıların, Başkan'ın düşüncesini yansıtan Cumhuriyetçi Parti yanlısı kişiler olduğu öğrenilir. Başkan olayı örtbas etmek için Cox'u görevden almak istediğinde Adalet Bakanı Richardson kendisini savcı için kurban eder ve görevden uzaklaştırılır. Gerçekler, Beyaz Saray'dan elde edilen Başkan'ın görüşme kayıtlarının halka açıklanmasıyla ortaya çıkar. Halkın baskısına dayanamayan Nixon, Amerika tarihinde Başkanlıktan istifa eden ilk Başkan olmuştur.

Olayı, Başkan Nixon'un kariyerinin sona ermesine yol açan bir krize dönüşmüştür. Bu olayla *Washington Post* gazetesinin saygınlığının temeli atılmıştır (Jeanneney, 1998, s. 227- 228).

John V. Pavlik (2001, s. 11), önemli değişimler geçiren gazeteciliğin geçirdiği en temel değişimi 19. yüzyılın ortasında sarı basının yükselişi olarak ifade etmektedir. 20. yüzyılın alacakaranlığında ve ilk yirmi yılın şafağında, her yerde birden bulunan haber kapsamının niteliklerini ayırt eden, evrensel haber erişimini anında sunan, etkileşim yaratan, multimedya içerik ve son derece özelleştirilen içerik sunan bir yeni gazetecilik formudur. Gazeteciliğin en iyi formu olarak birçok yol göstermektedir çünkü giderek güvensizleşen ve yabancılaşan dinleyici kitlesini yeniden canlandırmaktadır.

1960 sonları ve 1970'lerde gazetelerin elektronik çağa girişi muhabir ve editörlerin temel aracı olduğu VDT (video görüntü terminali) ile başlamıştır. VDT, klavye ile ama kâğıt yerine görsel ekran kullanarak dizgi makinesi kullanıcısına büyük verim sunmuştur. Florida'da iki grup olan *Daytone Beach Journal* ve *Cocoa Today* haber merkezlerinde VDT'yi teste başlamışlardır. Yapılan saha testleri yeni teknolojinin hızla geliştiğini göstermiştir. Geleceğin gazetesi henüz kâğıt olarak öngörülmektedir. *Chicago Tribune* yeni teknolojiye birçok yön içeren düşünceleri sunmaktadır. Böylece gazeteler kâğıttan daha fazlası olmaya başlamıştır (Ward, 1997, s. 516).

Online gazetecilik, uluslararası haberlerde bolluk sağlamıştır. Nerede olunursa olunsun, uluslararası haberlere ulaşmak kolaylaşmıştır. Gazetecilik internet ortamına tümüyle aktarılmasına karşın, dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir kimse 1998'de internetteki *NewYork Times* gazetesine ulaşmaya başlamıştır. Bunu önemli yapansa, Birleşmiş Milletler medya şirketi tarafından yayımlanan yeni kaynaklara tek ve en güvenilir erişimdeki artıştır (Pavlik, 2001, s. 30).

İnternet medyası, yazılı basının yayınlarını internete aktarması ile başlamıştır. İlk olarak, Amerika'da, 1995 yılında *New York Times*, *The Washington Times* gibi gazeteler yayınlarını birebir internete aktarmaya başlamış ve aynı yıl Avrupa'da da *International Herald Tribune* ve *Daily Mirror* gibi gazeteler sayfalarını internete açmıştır⁸.

20. yüzyılın son on beş yıllık zaman diliminde, ailelerin gelirlerindeki azalma nedeniyle kısıntı yapmaya yöneldikleri ilk ürün gazeteler olmuştur. Bu durum da

⁸ <http://gorgondergisi.org/dunden-bugune-internet-gazeteciligi/>

Amerika’da son on-on beş yılda gazete fiyatlarında net bir düşüşe sebep olmuştur (Jeanneney, 1998, s. 201-202).

21. yüzyılda, bazı gazeteler ve dijital haber siteleri, çeşitli şekillerde ödeme etkinlikleri için kâra dayalı erişim sağlamışlardır. *The Wall Street Journal*, *Chicago Tribune* ve *Los Angeles Times* gibi diğer gazetelerse paketlenmiş baskı ve dijital aboneliklerle üyelere, aylık ücret indirimi yapmışlardır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 69).

New York Times, aktivizm heyecanına karşı olmasa bile, 21. yüzyılın ilk yıllarında Ochsian’ın haberlerin tarafsız işleyişini amaçlayan gelenekselliğinden dolayı ondan uzaklaşır. Hearts’ün zayıf eylemci gazeteciliğini anımsatan şeylerle mücadele etmeyi sevmektedir. *Times*, baş makale ve baş sayfalarında, 2002 ve 2003’te Georgia’daki kadın üyelerin bir golf kulübü olan Augusta National Country Club’daki mahremiyetini sergilemek amacıyla çok fazla uğraşmıştır. Medya eleştirmenleri, “*New York Times*’ın verdiği tuhaf bir savaş” diyerek karşı çıkmışlardır. Tarihçi Susan Tifft, bütün gazetelerin, özellikle de *New York Times*’ın kâra verdikleri önemle ölçülebilen gazeteler olduğunu savunmaktadır. 21. yüzyılın ilk yıllarında ortaya çıkarılan diğer bulgu, *Times*’ın bağımsız tarafsızlık paradigmasından saptığıdır. 2004’te gazetenin kamu editörü, kapalı savunma yaparak gazetenin eşcinsel hakları, silah kontrolü ve çevre düzenlemesi gibi sosyal meseleleri kapsadığını belirtmektedir. *Times* yetkilisi, 2005’te eleştirilere yanıt olarak, ulusal söylemleri kapsayacak, ağırlıklı olarak kentsel, kültürel olarak liberal yönelimlerin ötesine ulaşmak için gazetelerdeki değişik bakış açılarını arttırmayı planladıklarını söylemektedir (Campbell, 2006, s. 198- 199).

Amerika Gazete Derneği (Newspaper Association of America), Amerika’daki yaklaşık 1400 günlük gazetenin yarısının reklam gelirinin, 2003’te 46 milyon dolarken 2013’te yaklaşık 20,7 milyon dolara düştüğünü tahmin etmektedir (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 68). Sermayedar Warren Buffet, 2011, 2012 ve 2013’te 28 tane olan küçük orta büyüklükteki gazetelerine 41 tane daha eklemiştir. *Amazon* kurucusu Jeff Bezos, 2013’te *Washington Post*’u satın almıştır. Aynı yıl John Henry, *The Boston Globe*’u *New York Times*’ın elinden almıştır. Milyoner sermayedar David Rubenstein, 2009’da dijital haber sitesi, *Alaska Dispatch*’i, 2014’te *Anchorage Daily News*’i satın almıştır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 70).

2.2. Amerika’da Edebi Gazeteciliğin Gelişimi

Amerika’da Edebi Gazetecilik başlığı üç alt başlıkta ele alınmıştır. Bunlar, Ucuz Basın, Sarı Basın ve Yeni Gazetecilik’tir. Ucuz Basın ve Sarı Basın dönemleri Amerika’da edebi gazeteciliğin başlamasında önemlidir. Bu nedenle ayrıca yer verilmiştir. Üçüncü alt başlık olan Yeni Gazetecilik bölümüne ise edebi gazeteciliğin Amerika’da Yeni Gazetecilik olarak gelişmesinden dolayı yer verilmektedir.

Amerika’da üç kez yeni gazetecilik yaşanmıştır. 1830’larda yaşanan ilk deneyim, ucuz basın dönemine denk gelmektedir. İkincisi sarı basın döneminde, üçüncüsü ise 20. yüzyılın ikinci yarısının başlarında yaşanmıştır. Edebi boyut, ucuz basın ve sarı basın dönemlerinde de kullanılmıştır. Belli dönemlerde ön plana çıkan belli isimler gazeteciliğe yön vermiştir. Campbell, yeni gazeteciliğe Amerika’da 1890’ların ortalarına kadar başvurulmadığını belirtmektedir (Özer, 2013, s. 37).

2.2.1. Ucuz basın

1830’larda Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan ucuz ya da kuruşluk kâğıt düşüncesi tümüyle yeni değildir. Amerika’dan önce 1706’da İngiltere’de vardır. Bir kuruş karşılığında bir konu satmak konusunda ilk olduğuna inanılan gazete, Philadelphia’da 1830’da yayımlanan *The Cent*’tir. Bu gazete kısa hikâyeleri ile bilinmektedir. *New York Tribune*’ün (1841) kurucusu olan Horace Greeley, 1833’te New York’ta Whig parti editörü ile bir araya gelmiş ve ucuz basını başlatmak için başarısız bir girişimde bulunmuştur. Greeley ve ortağı, iki kuruşa *Post*’u yayımlamışlardır. Ne yazık ki, ilk konu yayımlandığında korkunç bir kar fırtınası vardır. Gazeteci çocuk, sokakta gazeteyi satacak kimseyi bulamamıştır. Greeley ve ortakları, iki hafta boyunca fiyatı bir kuruşa düşürerek devam etmişlerdir ama başarılı olamamışlardır (Ward, 1997, s. 138). Ucuz gazetelerin temel kitlesi, fabrika işçileri olmuştur. Amerika’da endüstri devrimi, 19. yüzyılın başlarında başlamıştır. Böylece fabrikada çalışmak için göçler başlamıştır. Şehirlerdeki bu yeni sınıfın çoğu 1830’larda okumayı öğrenmiştir. Ancak gazete içeriklerinin kendilerine uygun olmaması ve yaptıkları iş dolayısıyla gazete okumaya yönelmemişlerdir. Benjamin Day, *New York Sun* gazetesi ile ilk defa yeni bir okuyucu kitlesine seslenmiştir (Özer, 2012, s. 390). Amerika’nın ilk başarılı ucuz gazetesi, 1833’te Benjamin Day tarafından çıkarılan *New York Sun*’dır. Diğer ucuz gazeteler *Sun*’ı izlemişlerdir. Philadelphia’da Jacksonian kampanya kâğıdı *Veto* 1834’te, *Public Ledger* 1836’da çıkar, ardından kısa ömürlü *Orb*

ve James Melvin Lee'ye göre, zamanında *The Public Ledger* ile üstünlük tartışmasına girdiği için yok olan *Focus* yayımlanmıştır. *Baltimore Sun* ilk kez 1837'de yayımlanmıştır. 1848'e kadar Cincinnati'de otuzdan fazla kuruşluk gazete yayımlanmıştır (Ward, 1997, s. 138).

19. yüzyıl basını içinde, 1830'ların ucuz basın ve dönemsel edebiyat formları ile ilgili bir yazar tarafından temelleri kurulan yeni gazetecilik gelişmeye başlamıştır. 1830'lar ve 1840'larda kuruşluk kâğıtlar da denilen ucuz basın, günlük gazetelerde, edebiyat ve gazetecilik formları arasında bir akışkanlık başlatmıştır. Altı kuruşluk gazeteler, seçkin, sansasyonel özellikli ve aşırı ilgi çeken insan hikâyeleri içermektedir. 1833'te kurulan Benjamin Day'ın *New York Sun*'ı gibi hızla artan okuyucu kitlesi ve aşırı kârın yanı sıra politika ve ekonomiye odaklanan birçok New York gazetesi de kurulmuştur. Önceki gazetelerin aksine kuruşluk gazeteler, haberlerdeki şaşırtıcı uydurmaları özel amaçla yapmışlardır (Roggenkamp, 2005, s. 1-2).

New York'ta *Sun*'ı takip eden ucuz gazetelerin içinde, 1834'te *Transcript* ve *The Man*, 1835'te *Herald*, 1836'da kadınlar için olan *Ladies' Morning Star* ve *New Era* söylenebilir. 1841'de Horace Greeley'in *New York Tribune*'ü ve 1851'de Henry Raymonds'un *New York Times*'i ilk defa çıkmıştır. New York'un ucuz gazeteleri içerisinde en büyük ve önemli olanları *Sun*, *Herald*, *Tribune* ve *Times*'tir. Bu gazeteler başlangıçta birbirlerinden çok farklıdır. Sonunda daha geniş bir kitleye ulaşmış ve sadece bir parti veya bir sınıfın üyelerinden daha fazlasının ilgisini çekmişlerdir (Ward, 1997, s. 139). *New York Times*'in başka kaynaklarda fikir gazetesi olarak gösterildiğini belirtmek gerekmektedir (Özer, 2012, s. 391). *New York Times*, ciddi gazeteciliği temsil etmektedir, 19. yüzyılın son otuz yılında *Washington Post*, *Los Angeles Times*, *Philadelphia Inquire* gibi gazeteler, *Times*'in rakibi olarak tanınmaya başlamıştır (Downie Jr ve Kaiser, 2003, s.22).

Sun, 3 Eylül 1833'te yayımlanan ilk sayısında yıldızların arasında bir kartal afişi ile çıkmıştır. Ancak logo çok geçmeden, bir geminin üzerinde yükselen güneş çizimi ve "Herkes için parlıyor" yazısı olarak değiştirilmiştir. Day'ın gazetesi Amerika'nın ilklerinden ve gazetecilik tarihinde mizaha aşırı şekilde güvenen birkaç gazeteden biridir. Bunun karşılığını da almıştır. İki ay içinde 2,000 tiraj yapmış, bir ay sonra 4,000 ile tirajı iki katına çıkarmıştır. İkinci yılın sonunda *Sun*, 19,360 kopya satarak, dünyadaki en çok tirajı yapan günlük gazete olmuştur. Tirajı 17,000 olan Londra gazetesi *Times*'a üstünlük sağlamıştır. Day'ın yakaladığı başarı, polis haberlerinden

kaynaklanmaktadır. Bazıları, Day'ın bir çırpıda bitirilen abartılı şeylerin polis haberlerinde olduğuna kararlı bir şekilde yoğunlaştığına inanmıştır. Day, İngiliz gazetelerindeki başarıyı polis haberlerinin sağladığını bilmektedir (Ward, 1997, s. 140).

Benjamin Day, 1830'lar ve 1840'ların devrimci çizgide duran gazete editörlerinin ilkidir. New York matbaası sahibi Day, işleri bozulmaya başladıktan sonra roman tarzında gazete çıkarmayı denemeye karar vermiştir. İlk baskısı 3 Eylül 1833'de yapılan *New York Sun*, önce halka ulaşan, herkesin fiyatını ödeyerek erişebileceği bir gazete olarak çıkmış ve günün tüm haberlerini vermenin yanı sıra reklam için de avantajlı bir ortam sağlamıştır. Birkaç ay sonra *Sun*, günde beş bin kopya ile şehirdeki en büyük tirajı yapmakla övünmeye başlamıştır. Day'ın ucuz gazetesi, gerçeği yaymak için hiçbir nesnel formu gerekli görmemekte, edebi deneme ve eğlence için alan sağlamaktadır. Ucuz gazete okuru içinse hikâyelerin gerçek ya da kurgu olması neredeyse hiç önemli değildir. Poe, *New York Sun* tarafından sürdürülen uydurmaya karşı savaşıp, bu çarpışmalar, iç savaştan önceki edebiyat ve ucuz basın gazeteciliği arasındaki temel etkileşimden daha fazla ses getirmiştir. Edgar Allan Poe, özlediği “ideal şiirsel yaşam” için “ticarileşmiş güçler tarafından derinden etkilenmelere karşı” direnmeye çalışmıştır. Bu ikili bilinç, Poe'nun *New York Sun* ile ilişkisini çarpıcı şekilde belirlemiştir. Poe'nun, *Sun*'a karşı ilk protestosu 1835'te “Ay Aldatması” ve ardından 1844'te aynı gazetede yayımlanan “Balon Aldatması” ile olmuştur (Roggenkamp, 2005, s. 4- 6). “Ay Aldatması” ve “Balon Aldatması” ucuz basın haberleri içerisinde yer alan önemli haberlerdir. Bu nedenle bu iki ucuz basın örneği habere ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Ucuz basın hikâyeleri çoğunlukla popüler kurguya doğru yükseliş olduğunda görülmüştür. Birçok Amerikan yazarı, 1830'lardan sonra çalışmalarından bir kısmını yayımlamak için düzenli olarak yayımlanan basına yönelmiştir. Yüzyılın ilk on yılından bu yana günlük ve haftalık gazeteler, yazarların halkın kanaatinden önce isim ve baskı yapmaya başlamak için dahil olmayı amaçladıkları ilk ortam olmuştur. Ama yeni yayıncılık endüstrisi akımı, kurgu yazımı hakkındaki eski amaçların bazılarını bozmuştur. İçerisinde Edgar Allan Poe'nun da olduğu dönemin bazı yazarları, gazetenin ritmine uyum sağlamışlardır ve kaynağına nasıl dokunacakları hakkında çalışmışlardır (Roggenkamp, 2005, s. 2- 3).

James Gordon Bennett, New York'taki nemli bir kilerde 500 dolara *Herald* için bir ofis açarak iyi bir gazete basmanın ne kadar kolay olduğunu göstermiştir. *Herald*'ı

1835 Mayıs'ında çıkarmıştır. Bennet, hiçbir partiyi, ayrılığı, seçkin zümreyi, hiçbir seçim ya da cumhurbaşkanı adayını desteklemediğini açıklamıştır. Ancak Bennett'in yaklaşık otuz yedi yıllık editörlüğünde *Herald*, çeşitli demokrat, cumhuriyetçi, liberal parti adaylarını desteklemiştir. Bennnett, kişisel hikâyelere yer vermiş, politikacıları, kilise rahiplerini, tiyatro ünlülerini eleştirmiştir. 1840'ta ruhban sınıfı ve sermayedarlar hakkında toplumu kötü etkilemekten dolayı hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur (Ward, 1997, s. 141).

Bennett'in yönetimindeki *Herald*, dolaşımı ve etkisiyle iç savaşın sonuna kadar halkın başlıca gazetesi olmuştur. Bennett, önemsiz ve sansasyon yaratan şeyleri sade bir dille yazmıştır. Bennett, bugünkü gazetelerin ortak birçok bölüm ve programlarının gelişmesinde de öncü olmuştur. Spor, finans ve toplum bölümlerinin gelişmesine de katkı sunmuş, mektuplar ve eleştirel yorumlar yayımlamıştır. Bennett, muhabirleri Amerika'nın önemli şehirlerinde ve yurt dışında görevlendirmiş, haberlerin daha hızlı iletilmesi için başladığı telgraf kullanımıyla da öncülük etmiştir. *Herald*'ın haber hikâyeleri, genellikle geçmiş bilgisi ve öğretici çalışmalar içermektedir (Hynds, 1980, s. 66). *Herald*'ın ucuz gazete olmasının yanında, onu önemli yapan bir diğer şey ise Amerika'da ilk söyleşinin, Bennett'in ucuz gazetesinde yayımlanmış olmasıdır. 19. Yüzyıl'da *Herald*'da yayımlanmasına kadar, söyleşi, bir gazetecilik türü değildir (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 20).

Day'in *Sun*'ı, eğlendirmek için, Bennett'in *Herald*'ı, bilgi vermek için talep edilirken 1841'de Horace Greeley'in ucuz gazetesi *Tribune*, başka planlarla sahneye çıkmıştır. Genellikle kendini eğitmiş "New Hampshire" çiftlik çalışanları, kır işlerine karşın öncü okumalar yapmak ve eğitim için talep etmişlerdir. Kadınların seçme hakkı, vejetaryenlik, içki içmeme, komünal yaşam felsefesi ve sosyalizm de talep edilen konular arasındadır (Ward, 1997, s. 142). *New York Tribune*, 19. yüzyılın ortalarında en etkili gazete olmuştur (Schudson, 2003'ten aktaran Özer, 2012, s. 391). Greeley önemlidir; çünkü, *Tribune* sayesinde benimsetilmek istenen bazı duygusalılıklara karşı, önemli tartışma konularının üzerinde durmuştur. Greeley, insanların her gün karşı karşıya kaldıkları, daha önce hiç haber yapılmayan, kölelik gibi konuları tartışmıştır (Hynds, 1980, s.66). Henry Luther Stoddard şöyle söylemektedir: "Bu tür faaliyetlerin çoğu haber olmuştur ama birçok gazete sadece dalga geçmek için söz etmiştir." Greeley'in ilk konusu olan "Zabıt Kâtibi Morris'in Davası" ilk sayfanın tümünü ve ikinci sayfanın da bir kısmını kaplamıştır. İki gün sonra Greeley'in ilk sayfa hikâyesi

“Dyaks Borneo Adası’nda” olmuştur ve *Tribune de Sun* gibi fantezi okuyucularının ilgisini çekmiştir. İlk ayın sonunda Greeley, değişmeye hazır olmadığını belirterek, yazdığı başyazılarda genellikle azınlıkların yanında olduğunu, popüler düşüncelere seslenmeye neden göremediğini açıklamıştır. Greeley’in başyazısından sonra 1 Mart 1842 tarihinde *Tribune*, “Birleşme ya da toplumun doğru örgütlenmesinin ilkeleri” başlığını atmıştır. 1841 ve 1859 yılları arasında *Tribune* okurları, birbirine çok bağlı topluluklar olarak organize olmuştur (Ward, 1997, s. 143- 144). Greeley’in, 1872’de, liberal Cumhuriyetçiler ve Demokratlar tarafından başkanlık seçimi için aday gösterildiği ve kaybettiğini söyleyen Hynds, buna karşın Greeley’in gazeteciliğin gelişmesine yaptığı katkılarla hatırlanması gerektiğini ifade etmektedir (Hynds, 1980, s. 67).

19. yüzyılın ilk yarısında New York’ta yedi kere ismi *Times* olan gazete yayımlanmaya çalışılmış ancak hiçbiri sürmemiştir. Bir çiftlik hizmetlisi olan Henry Jarvis Raymond, New York’un başlıca gazetesi ve ulusal gazete olarak hâlâ varolan *Times*’ı çıkarmakta başarılı olmuştur. New York’taki Wheatlad’da 16 yaşında öğretmenlik yapan Raymond, çiftlikte ve üniversitenin küçük programlarında güzel konuşmasıyla dikkat çeken biridir. 1840’ta Vermont Üniversitesi’nden 20 yaşında mezun olduğunda New York’ta bağımsız olarak yazılar yazmıştır. Greeley’in dergisi *The New Yorker*’da haftalık 8 dolara iş bulmuştur. Daha sonra Greeley ile birlikte *Tribune*’de çalışmıştır. Ancak Raymond, ciddi bir rahatsızlık geçirince Greeley maaşını kesmiştir. İyileştiğinde haftalık 20 dolar karşılığında işinde kalmıştır. Raymond’un yazdıklarıyla, *Tribune*’ün başarısı artmıştır. Greeley için çalışan George Jones ve Raymond, Greeley’in başarısı için çalışmak yerine kendi gazetelerini çıkarmaya karar vermişlerdir. Büyük bir okuyucu kitlesinin ilgisini çekmek istemişlerdir. Bu nedenle *Tribune*’ün toplumsal, *Herald*’ın sansasyonel gazeteciliği arasında, dengeli, nesnel gazetecilik ilgilerini çekmiştir. Vaaz veren ahlâki mesajlar yayımlayan ve günlük hikâyelerden dersler veren *Times* gazetesini çıkarmışlardır (Ward, 1997, s. 146). *Times*, iyi yazılmış günlük haber yorumları yapmanın yanı sıra kusursuzluk ve tarafsızlıkla tanınmaya başlamıştır (Hynds, 1980, s. 67).

1890’lardaki yeni gazeteciliğin birçok kökü, ucuz basının içinde yatmaktadır ve erken dönem gazeteciliğinin incelenmesi daha sonraki yeni tekniklere ve pratiklere bir bakış sunmaktadır (Roggenkamp, 2005, s. 1-2). Ucuz basının iki önemli örneği olan

“Ay Aldatması” ve “Balon Aldatması” haberlerine bakmak, ucuz basının, yeni gazeteciliğin gelişmesindeki etkilerini görmek açısından önemlidir.

Amerika’nın ilk ucuz basını olan, Benjamin Day’in *New York Sun*’ından bir bölüm 1890’ların New York gazetelerinin gerçek ve gizemini bulanıklaştıran bir örnek oluşturmaktadır. Poe ve *Sun*, okuyucu ile paylaşarak gazetecilik standartlarını etkileyen ve ucuz basın gazetecilerinin planladıkları olaylar olan “Ay Aldatması” (1835) ve “Balon Aldatması” (1844) denilen iki ünlü olay ile bağlantılıdır. Poe, hem ucuz basın gazeteciliği hem de 1890’ların yeni gazeteciliğinin altında yatan pazarı “Gazetede gerçekliğin rolü nedir, farklı düşüncelerden gelen yaratıcı yazarlar ve yeni yazarların yaptıkları nedir ve yeni anlatının sunduğu farklı estetik aşaması nedir?” sorularını yöneltmek istemektedir (Roggenkamp, 2005, s. 3).

Gazeteci Richard Adams Locke tarafından yazılan “Ay Aldatması”, 25- 31 Ağustos 1835 tarihinde *New York Sun* gazetesinde yayımlanmıştır. Locke, aydaki yaşam hakkındaki hikâyesini yazdığı anda birkaç haftalık bir *Sun* çalışanıdır. Day, hikayeyi okuyucuları ve rakiplerini aldatmak için paha biçilmez bir fırsat olarak görmüş ve yayımlamayı kabul etmiştir. *Edinburgh Courant*’ın yayımlanacağı ilan edilen özel haberinden dört gün önce yani 25 Ağustos’ta *Sun*’ın ön sayfasında dünyaca ünlü astronom John Herschel’den en son bilimsel haberler, denerek yeniden yayımlanmıştır. Haberler, kuramsal ve resmi tonda çarpıcı başka bir deyişle tamamen inanılırdır. “Ay Aldatması” Herschel’in bulduğu güçlü teleskopla aydaki dağları ve canlı bitki örtüsü ile dolu ormanları yakınlaştırdığını anlatmaktadır. Teleskop, parlak beyaz kumdan bir sahil, yeşil mermer ve grotesk tebeşir kütlesi ya da alçı taşı, yoğun güneş ışıkları altında parlayan korkunç bir yakut algılamıştır. Daha da şaşırtıcısı Herschel, bizonlara benzeyen, gözlerinin üzerinde kendilerini aşırı ışık ve karanlıktan koruyan uzuvları olan, dört ayaklı küçük kahverengi hayvan sürüleri olduğunu yazmaktadır. *Sun*, teleskobun objektifinden bereketli ay toprakları üzerindeki coğrafi olayları ve canavara benzeyen tek boynuzlu at gibi hayvan mucizeleri konularını ardarda vermektedir. *Sun*’ın 28 Ağustos’ta en şaşkınlık yaratan bölümü yayımlanmıştır. Herschel’in ayın üstünde dik ve temkinli yürüyen, orangutan büyüklüğünde, ortalama dört metre yüksekliğinde, bakır renkli saçları olan insan şeklindeki yaratıkları keşfetmiştir. Herschel’in “yarasa insanlar” dediği bu en büyük keşifi okuyucuyu hayrete düşürmüştür. Herschel, “yarasa insanlar” arasında şehvetli davranışlar olduğunu gözlemiş ancak bu bilgi okuyucu ahlakı açısından sakıncalı bulunduğu için haber kaynağından silinmiştir. Okuyucu, ay

keşfindeki inanılmaz konular hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak isteyince *Sun*, New York'ta en fazla konuşulan konu haline gelmiştir. Benjamin Day, rakip gazetelerden yaklaşık dört kat daha yüksek tiraj yaparak 19,360 ile zirveye yerleştiğini ilan etmiştir. Hayranlarından biri olan P. T. Barnum ise “Ay Aldatması”nın en az 25,000 dolar kazandığını hesaplamıştır. Bu uydurmaya yalnızca düşük ve orta gelirli değil, şaşırtıcı çeşitlikteki okuyucu kitlesi inanmıştır. İnsanların, “Herschel’in keşfi”ne aşırı ilgisi ucuz gazetelerin haberi yeniden vermesine sebep olmuştur. Bazı önemli isimler de hikâyeye inandıklarını açıklamışlardır. Edward Everett, ayda insansı yaşamın keşfinin dünyayı değiştireceğini açıklamış, Harriett Martineau ise Massachusetts’deki bir grup kadın misyonerlerin inceleme yapmak amacıyla gönderilmesi için başlattıkları fona değinmiştir. İyi eğitim almış bilim insanları da Herschel’in böyle bir keşif yapıp yapmadığı merak etmişlerdir. Yale Üniversitesi’nin gönderdiği heyet, *Sun*’ın makalelerini aldığı *Journal of Science*’ı araştırmış ancak var olmadığını öğrenmişlerdir. 1830’ların başında başlayan, kuramsal tanımlama dili ve bilimsel açıklama, gazete, dergi, hikâye ve kısa hikâyelerdeki eğlence yazını biçimi yüzyılın sonuna kadar sürmüştür (Roggenkamp, 2005, s. 6- 9).

Poe, Herschel’den ve hikâyelerinde ay yolculukları kuran diğer yazarlardan notlar almış ve suçlamalar yapmıştır. Gözde suçlamalardan biri, Richard Adams, Locke ve *New York Sun*’ın onun yapıtlarını çaldıkları suçlamasıdır. Kuzey gazeteleri yalnızca onun hikâyelerindeki dolaylı anlatımları referans aldığı ve daha sonra bunları Locke’unki ile karşılaştırdıklarında Poe’nin zulüm duygusu büyümüştür. Yazar Poe’nun ismiyle “Hans Pfaall”ı çıkaran *New York Transcript*, bunu ya kendi ay uydurmasını başlatmak ya da *Sun*’ın komik taklidini yeniden basmak için yapmıştır. Ticari pazar savaşındaki Poe gibi yazarlar, çalışmalarının edebi değerinden çok yazarlık ününün satmasının gurur kırıcı olduğunu anlamışlardır. Bir artist olarak tasladığı yapmacık tavıra karşın, gazeteci yazarlık ve kitlesel pazarlamanın artan kargaşasındaki biri olarak Poe, arzuladığı ismi, ucuz gazeteler sayesinde kolaylıkla elde etmiştir. Ay olayı Poe’yu kendi ay oyunu gasp edildiği için hayal kırıklığına uğratmıştır. Poe, uydurmaları alaya alan bir hikâye sanatı denemiştir. *Sun*, daha fazla eğlenmiş okuyucu ve finansal istikrar istemesine karşın asla kazanmayı umut etmeyen Poe, çılgın rüyalarının ötesinde kandırılmış halktan biri olarak farklı türde bir uydurma ile okuyucuları mest etmiştir. Sonuç olarak “Ay Aldatması”, benzeri ne Amerika’da ne Avrupa’da asla yapılmamış popüler sansasyonun en büyük başarısı olmuştur. Ancak eğer *Sun*’ın popüler başarısı

olmasaydı Poe hem daha sanatsal hem de daha bilimsel eserler sunmamış olacaktır. Poe, yalnızca sanat ve bilim arasındaki temel farkları anlayan biri değildir, aynı zamanda Amerika yazınında kurguyu gerçekten ayıran kişidir (Roggenkamp, 2005, s.12- 13). Özer (2013, s. 59), Poe'nin “Balon Aldatması” hikâyesinin de Locke'un “Ay Aldatması” hikâyesi gibi edebi gazeteciliğin gelişmesinde önemli olduğunu ifade etmektedir. “Balon Aldatması” ise “Ay Aldatması”nın ardından yaşananlar merkezinde ortaya çıkmıştır. “Balon Aldatması”nı Edgar Allan Poe yazmıştır.

Poe, Lock'un “Ay Aldatması”na karşı çeşitli tepkiler geliştirse de benzer bir metin kaleme almıştır. Bu nedenle, Poe ve “Balon Aldatması” metnine bakmak önemlidir. Poe'nun 1835'deki ucuz basın tepkisi kıskançlık olarak tanımlanmaktadır. Poe, popüler başarının hilelerini ve taklitlerini eleştirmesine karşın dokuz yıl sonra başka bir uydurma yazarak bunu *New York Sun*'da yayımlatmıştır. 1844'ün başlarında yaşadığı son derece ekonomik sıkıntılardan dolayı Philadelphia'dan New York'a taşınan Poe, geniş okuyucu kitlesi ve ün kazanmak için Locke'un önceki çalışmasını model olarak almış ve büyük çapta bir uydurma denemiştir. “Balon Aldatması”nı yazan Poe, Atlantik Okyanusu'nu balonla geçen eşi benzeri görülmemiş bu hikâyesini elli dolara *Sun*'a satmıştır. Hikâyede baloncu olarak bilinen Monc Mason ve modern İngiliz roman yazarı Harrison Ainsworth gibi gerçek yaşamdan karakterler seçilmiştir. Balon araştırması da 1835'deki ay araştırması gibi 1844'de aşırı derecede popüler bir okuma konusu olmuştur. Bu hikâyede şaşırtıcı bir bilgi olan, Atlantik Okyanusu'nun üç günde geçilmesine tepki gösterilmiştir. Bunun üzerine *Sun* aynı öğle sonu açıklama yaparak okyanusun balonla yapılan fantastik yolculukla geçildiğini yayımlamıştır. Hikâyeye Mason ve Ainsworth'un günlüklerindeki karışık ayrıntıların olduğu balon yolculuğundan bölümler eklenmiştir. Sade haber hikâyeleri yaratan bir meslek erbabı, yaratıcı bir dâhi, özelliklerle donatılmış bir kişilik olan Poe, “Balon Aldatması” ile sansasyonel etkiler yaratmak istemiş ancak kendini ucuz basın tarafından ticarileşmiş edebiyat pazarı içerisinde bulmuştur. Poe'nun yarattığı çelişkiler, 1890'larda yeni gazeteciliğin canlanmasında etkili olan konulardan bazılarıdır. 1890'ların gazetecileri, edebi gerçekçiliğin en saf hali olan estetik anlayışlarını bu düşünceler üzerine kurmuşlardır (Roggenkamp, 2005, s.13- 18).

Anderson, Downie JR. ve Schudson (2016, s. 17), gazetelerin pazar metası olduğu iki önemli dönem olduğunu ifade ederler. Bunlardan ilki, ucuz basın bölümünde ele alınan, 1830 ve 1840'larda gelişen dönemdir. Ucuz gazeteler, gazeteci çocuklar

tarafından sokaklarda günlük olarak satılmalarının yanı sıra, abone olunarak adrese de postalanmaktadır. Ucuz gazetelerin önemli özelliklerinden bazıları yerel haberler üzerinde durmaları, suç ve mahkeme haberleri, yorumları içermeleridir. Ucuz gazetelerin mülk sahipleri, ticari hırsları olduğunu, yüksek tiraj arzuladıklarını ve başarılı işletmeleri reklamlarla cezbettiklerini açıkça söylemişlerdir. İkinci dönem ise, Joseph Pulitzer'in *New York World* gazetesinin yer aldığı "Sarı Basın" dır. Bu dönem, Sarı Basın bölümünde ayrıca ele alınmaktadır.

2.2.2. Sarı basın

Sarı basın, New York şehrinde 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır (Campbell, 2003'ten aktaran Özer, 2013, s.50). 19. yüzyıl boyunca New York City'nin gazeteleri, Park Row denilen bir sokakta yer almaktadır. Burası büyük, küçük gazetelerin olduğu bir yerdir. Bu nedenle "Newspaper Row" da denmektedir. 19. yüzyılın sonunda hem Amerikan gazeteciliğini hem de edebiyatını değiştiren üç önemli gazete de bu sokakta kurulmuştur. Bu gazeteler, *World*, *Sun* ve *Journal*'dır. Editörü Charles Dana olan *Sun* gazetesi, 1868 yılından başlayarak Newspaper Row'da bulunmaktadır. 1890'da Newspaper Row'a gelen editör Joseph Pulitzer, burada herkesin hayranlık duyduğu büyük bir bina inşa etmiş ve burası, *World* gazetesinin genel merkezi olmuştur. *World*, kısa sürede şehrin en olağanüstü gazetesi olmuş ancak bu durum, *World*'den daha yeni ve gündün güne daha muhteşem olan *New York Journal*'ın William Randolph Hearst tarafından kuruluşuna kadar sürmüştür. *World*, *Sun* ve *Journal*, bina yapmaktan daha önemli şeyler üretmişlerdir. Bu gazeteler, 19. yüzyılda "yeni gazetecilik" denen, haberleri anlatmanın yeni bir yolunu geliştirmişlerdir. Yeni gazetecilik, yenilikçi, ticari, sansasyonel bir dramatik röportaj tarzıdır. 1887'de Matthew Arnold tarafından üretilen "yeni gazetecilik" Pulitzer tarafından önce St. Louise'de ardından da New York'ta uzun yıllar savunulmuştur. Bugün bile birçok editör ve muhabir yeni gazeteciliğin hem eğlenceli hem de olgusal olduğuna inanmaktadır. Ama yeni gazetecilik için ideal olan eğlence, edebiyat ve gazetecilik arasında oluşturulmuştur. Tarihçi Michael Schudson, 1890'larda iki gazetecilik sisteminin kullanıldığını açıklamaktadır: Hikâye modeli ve bilgi modeli. *World*, *Sun* ve *Journal* ise haberleri karakterlerin gözünden, olay dizisi, sahne, diyalog, çarpıcı ilerleme ve diğer edebi öğelerle anlatmaktadır (Roggenkamp, 2005, s. xi- xiii).

ABD nüfusu 1865-1898 yılları arasında iki kat artmış ve bu artış çoğunlukla şehirlerde olmuştur. Yabancı göçleri ve ülke içi tarım sektöründeki genel düşüş, milyonlarca kırsal nüfusun şehirlerde yaygınlaşan fabrikalarda çalışmaya başlamasıyla sonuçlanmıştır (Lande, 1995'ten aktaran Kaplan, 2011, s. 65). Nüfus artışıyla yükselen gazete tirajları, bazı büyük yatırımcıların bu sektöre yoğunlaşmasına neden olmuştur. Joseph Pulitzer ve William R. Hearts'ı New York'a çeken neden de budur. 1883'te *New York World*'ü alan Pulitzer, okuyucularını bilgilendirmek ve eğlendirmek için *World*'ü çizimler ve fotoğraflarla ilgi çekici hale getirmiştir. Pulitzer, günlük tirajını ilk üç ayda 15.000'den 30.000'e çıkarmıştır. 1887'de ise rakam çeyrek milyona ulaşmaktadır. 1895'te *New York Journal*'ı satın alan Hearts ve Pulitzer, ünlü tiraj savaşına girmiştir. Hearts, Pulitzer'in gazeteci ve editörlerini transfer ederek, *World*'ün okuyucularını da kazanmayı amaçlamıştır (Kaplan, 2011, s. 65).

Yeni gazeteciliğin temsilcisi Joseph Pulitzer ve William Randolph Hearts, birlikte ülkenin ilk kitlesel tirajlı gazetesini üretmişlerdir. Pulitzer'in *New York World*'ü ile Hearts'ın *New York Journal*'ı, en popüler kitlesel tiraja sahip gazeteler olmuşlardır (Schudson, 2003'ten aktaran Özer, 2013, s. 50). Bu gazeteler, daha önce hiç görülmemiş şekilde sansasyonelizmi getirmiştir. Bu dönemde skandallar, basında yer almaya başlamıştır (Özer, 2013, s. 50). Pulitzer ve Hearts, ucuz gazeteciliğin insan ilgisine dayalı haberciliğiyle, yandaş basının saldırı kampanyalarına dayalı haberciliğini bir araya getirerek yeni bir gazetecilik türü olan "sarı basın"ı ortaya çıkarmışlardır (Özer, 2013, s. 51).

Geliştirdikleri "Sarı Gazetecilik" denen yeni tarzla *World* ve *Journal*, geniş bir okuyucu kitlesine ulaşarak, haberi hikâyeleştirme eğilimine başlamışlardır. Haberlerin hikâyelestirmesi, sansasyonelliğin başlamasına neden olmuştur. 1897 yılının Haziran ayında New York'un Doğu Nehri'nde ceset parçaları görülmüştür. *New York Journal*'ın yayıncısı Hearts, araştırmacı gazetecilerden bir ekip kurarak bu olayı aydınlatmaya çalışmıştır. Gazeteciler, katilin kimliğini ortaya çıkarmakla kalmamış, suçlunun evlilik dışı ilişkisini ve birtakım skandalları da ortaya çıkarmışlardır. Bu olayla birlikte sarı gazetecilik de gerçek anlamda ilk başarısını kazanmıştır. "Sarı Gazetecilik" kavramını ilk kullananın kim olduğu konusunda farklı düşünceler olsa da çoğu araştırmacı, *Press*'ten Ervin Wardman'ın *World* ve *Journal* için "Sarı Gazetecilik" kavramı kullanan ilk gazeteci olduğunu söylemektedir. Richard F. Outcault'un New York'un kenar mahalle çocuklarını anlattığı karikatürdeki ünlü ve yaramaz çocuğa *World*'ün renk

uzmanları sarı bir önlük eklemişlerdir. Böylece “Sarı Gazetecilik” ismini, *World*’ün Pazar baskısındaki “Sarı Çocuk” adlı bu popüler karikatürden almıştır. Karikatürde sarı renk kullanılmasının nedeni ise alışılmıştan farklı bir renk kullanarak daha fazla insanın gazeteyi satın almasını sağlamaktır. Karikatürün çizeri Outcault, Hearts’ün daha fazla maaş verme teklifini kabul ederek *Journal*’a geçmiştir. Pulitzer ise George B. Luks ile karikatür çizmesi için anlaşmıştır ve biri *World*’de diğeri *Journal*’de iki tane “sarı çocuk” dolaşmaya başlamıştır (Kaplan, 2011, s. 67). İkisi arasındaki rekabet, “Pulitzer-Hearts tirajı yarışı” olarak sembolize edilmiştir. Bu savaşa ise “Sarı Gazetecilik” adı verilmiştir. 1897’de *World* ve *Journal*, sabah ve akşam baskısı yapmakta ve pazar eki vermektedir. Bu dönemde iki gazetenin satış rakamları 600-700 bin civarında seyretmektedir (Özer, 2013, s.51)

Halkın bu gazetelere aşırı ilgi göstermesi, suç ve sansasyon barındıran haberlerden kaynaklanmaktadır. *World*’ün baş sayfa haberleri genellikle “Her Şey Bir Kadının Aşk İçin”, “Bir Gelin Ama Bir Eş Değil”, “Bir Annenin Korkunç Suçu”, “Aşk ve Soğuk Tutku” gibi merak uyandıran ve dedikodu içeren başlıklardır. *Journal*’ın manşetleri de benzerdir: “Asılması İçin Yalvaran Katilin Tüyler Ürperten İtirafı”, “Kadınların Aşk İçin Yaptığı Tuhaf Şeyler” gibi okuyucunun merakını arttıran manşetlerdir (Kaplan, 2011, s. 68).

Sarı gazetecilik altın çağını, 1890’ların sonlarında yaşamıştır. Bu gazeteler için sarı basın denilirken, bunlar arasında “kıdemli sarı” (senior yellow), “genç sarı” (younger yellow) gibi isimlerle anılanlar da olmuştur (Campbell, 2003’ten aktaran Özer, 2013, s.52). 19. yüzyıl sonlarına doğru *World* ve *Journal* birbirinden farklı olmayan gazetelerdir. İkisi de teknolojiye yatırım yapmış ve büyük şirketler olmayı başarmışlardır. Gürültü koparan maşetler, büyük puntolar, renkli mürekkepler ve çizimler okuyucunun dikkatini sürekli suç, cinsel çağrışımlar ve şiddete yöneltmek onları etkilemişlerdir (Kaplan, 2011, s. 69). Sarı gazetecilik, saygın gazetelerin hedeflemediği kitlelerin haberlere ulaşmasını sağlamış böylece gazete okuyan insan sayısının artmasında katkıda bulunmuş, daha önceleri tartışılmayacağı düşünülen bazı konuları toplumsal değişmeyi tetikleyebilecek kadar güçlü bir etkiyle gündeme getirmiş ve “röportaj” gibi bazı modern gazetecilik tekniklerinin kullanılmasına katkıda bulunmuştur (Kaplan, 2011, s. 74). 20. yüzyıla geçilirken, gazeteler anlaşılır biçimde daha az sansasyonel olmaya başlamıştır. Hâlâ insan ilgisine dayalı habercilik yapılmaktadır ancak gürültülü patırtılı başlıklar az kullanılmaktadır (Özer, 2013, s. 52).

Charles Henry Brown, 20. yüzyılın başlarında New York'un nüfusunun yaklaşık 2.800.000 ve günlük gazetelerin toplam tirajının ise 2.000.000 olduğu bilgisini vermektedir (Kaplan, 2011, s. 73).

Hearts, mesleğinin on beş yılında, Amerika'nın büyük şehirlerinde, sekiz gazete ve iki dergi kurarak, üç milyonluk okuyucu kitlesine ulaşmıştır (Roggenkamp, 2005, s. 91). Suç, cinsellik ve kötü talihin iş yaptığını bilen Hearts, malzemelerin sayfada doğru biçimde kullanılması gerektiğini düşünmektedir. Hearts, söyleşilerin önemini yükseltmiştir. Onun söyleşileri, haber olayından çok bir tema ya da düşünceye dayanmaktadır (Özer, 2013, s. 53).

Pulitzer, özellikle göçmenlerin gündemindeki insanlık dışı çalışma gibi önemli konuları ele alıp, gazetesinde bu sorunlara dikkat çeken kampanyalar sürdürmüştür. Temmuz 1883'te bir sıcak dalgası, kenar mahallelerde yarısını beş yaşın altındaki çocukların oluşturduğu 700 kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu olay üzerine Pulitzer, yetkililerin dikkatini şehrin yerleşim sorunlarına çekmek için sansasyonel manşetler ve etkili hikâyeler kullanmıştır (Kaplan, 2011, s. 74). Haber kovalama ve kampanyalar yürütme konusunda Hearts'ün sansasyonelliği ise daha belirgindir. *Journal*'ın sloganını "Diğerleri Konuşurken Journal Eylemde" yapan Hearts'ün başarısını ön plana çıkaran kampanya ise bir gaz şirketinin şehre gaz satma yetkisini tekeline almasını mahkeme emriyle durdurmasıdır (Tebbel, 1963'ten aktaran Kaplan, 2011, s.75). Hearts'ün gazeteciliği Pulitzer'i taklit ve takip etmiştir. Ancak, Pulitzer'in gazeteciliğinde sosyal sorumluluk varken, Hearts için, işin tiyatral bir etkinlikten farkı yoktur. Hearts, işletmeler ve şakalarla eğlenmektedir. Fabrikasyon üretim, Hearts'ten öncekilerde olduğu gibi kendisinde de vardır (Özer, 2013, s. 54).

1880'lerdeki "gazetelerin hükümeti" yakıştırmalarını hak edecek işler yapan Hearts ve Pulitzer, dış politika gibi ciddi sorunlarda bile hükümeti etkileyecek gücü kazanmıştır. William T. Stead'e göre, Hearts'ün harekete geçiren tarzı, 19. yüzyılın sonu Amerikan gazeteciliğine yeni bir enerji getirmiştir. *World* ve *Journal*'ın kitlelere ulaşma konusundaki ısrarlı tutumları, başta kütüphaneler olmak üzere, New York'taki birçok sosyal organizasyondan uzak tutulmasını öngören bir kampanyayla karşı karşıya kalmıştır. "Newark Halk Kütüphanesi", *World* ve *Journal* aboneliklerini iptal edip eski sayılarını da kütüphaneden çıkaran ilk kurum olmuştur. Mayıs 1897'ye kadar *World* ve *Journal* yaklaşık 90 kurum tarafından yasaklanmıştır. Gerçeği abartma eğilimine karşın Sarı Gazetecilik, duyarsızlık, yetersizlik ya da yozlaşmaları haber yapmaktan

çekinmeyen, aktif, mücadeleci, halka yakın duran gazeteci anlayışını kazandırması bağlamında önemli bir adımdır (Kaplan, 2011, s. 75- 77).

Anderson, Downie JR. ve Schudson'ın gazetelerin pazar metası olduğu iki önemli dönemden söz etmektedirler. Bunlardan ilkinin, 1830'larda ve 1840'larda geliştiğine, ucuz basın bölümünde yer verilmektedir. İkinci aşama ise 19. yüzyılın son on yılında yaygınlaşmıştır. Birkaç haber girişimcisi, maliyeti düşürmek, kısmak ya da düzenlemek için yeni yolların temelini atmıştır. Joseph Pulitzer öncülüğündeki *New York World*, 1880 ve 1890'da daha büyük başlıklar, daha fazla resimler, daha canlı yeni haber yorumları, genel ilgi alanlarına daha fazla dikkat ve kadınlar ve göçmenler gibi alışılmadık gazete okuyucularına dönük içerikler üretmeye çalışmıştır. Amerika'nın günlük gazetelerinin sayısı 1870'te 600'ken 1910'da 2600'e yükselmiştir. Amerika için yüksek kalite işareti, bir daha asla eşit olmamıştır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 17- 18).

2.2.3. Yeni gazetecilik

Edebi gazetecilik kavramının, Batı literatüründe, özellikle Amerika'da 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak üretilen yapıtlar için yoğun biçimde kullanılmaya başlandığını söylemek mümkündür. Bu dönemde, edebiyatta ortaya çıkan gerçekçilik akımı ile yine bu dönemde temelleri atılan modern gazeteciliğin kesiştiği alanın, edebi gazetecilik kavramının beslendiği ve geliştiği yer olduğunu söylemek mümkündür (Erdem, 2016, s. 131).

Meldan Tanrısal (1990b, s.179), yeni gazeteciliğin 1960'larda bir toplumsal huzursuzluk devresinde ortaya çıktığını söylemektedir. Yeni gazeteciliğin oluşumunu hazırlayan bazı etkenlere bakmak gerekirse, Kennedy yönetiminin ilk zamanlardaki canlılığı, "İnsan Hakları" hareketinin başarısızlığı, karşıt kültürün oluşması, uyuşturucular, ayaklanmalar ve şehirlerdeki karışıklıklar olduğu söylenmektedir. Basın idarecileri, 1950'li yılların sonlarında ve 1960'lı yılların başlarında, gazetecilik okullarına yapılan kayıtların üniversitelerin diğer bölümlerine yapılan kayıtlar oranında yükselmediğinden endişelenmiştir. Gazeteciliğin eski göz kamaştırıcılığı kalmamış, gençlerin gazeteciliğe ilgisi azalmış ve gazeteciliği sıkıcı görmeye başlamışlardır. Bunun yanı sıra ekonomik baskılar da gazete sayısını azaltmıştır. Bu dönemde pek çok genç yazar, gazetecilik üslubunun yaratıcılığı kısıtlamaya başladığına inanmaktadır. 1960'ların gazete muhabirleri Wolfe, Breslin, Thompson ve Herr kendi konularıyla

ilgilenmelerini kısıtlayan kural ve formüllerle karşılaşmışlardır. Böylece geleneksel gazeteciliğin 1960'larda açığa çıkan eksiklikleri, yeni gazeteciliğin yükselmesinde etken olmuştur (Tanrısal, 1990b, s. 181- 182). Tom Wolfe, 1972'de *New York Magazine*'de, aynı süre içerisinde yapılan deneme, icat etme ve kaydetmeyi yeni gazetecilik olarak adlandırmaktadır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s.49).

1960'lı yıllarda Amerika'daki toplumsal ve kültürel çalkantılar, gazeteciliğin geleneksel haber yöntemleriyle yansıtlamayacak derecede karmaşıklaşmaktadır. Buna bir tepki olarak edebiyat ve gazetecilik bir araya gelmekte ve toplumda karşılık bulan yapıtlar ortaya çıkmaktadır. Akademisyen ve gazeteci olan Tom Wolfe'un kendi deyimiyle "yeni gazetecilik" olarak tanımladığı edebi gazeteciliğin bazı tanım ve kuramları bu süreçte oluşmuş ve başta Norman Mailer, Truman Capote ve Gay Talese gibi yazarlar olmak üzere başarılı örnekler vermiştir (Erdem, 2016, s. 131).

Robert Augustin Smart, 1985'te yazdığı *The Nonfiction Novel* yapıtının, ilk edebi gazetecilik metni olduğunu belirtmektedir. Smart, yapıtının ilk kurgusal olmayan roman olarak iddia edilen 1965'te yayımlanan Truman Capote'nin *Soğukkanlılıkla* yapıtından daha önce yazıldığını söylemektedir. John Hollowell'in *Fact and Fiction: The New Journalism and The Nonfiction Novel*'i de yazılan ilk yapıtlardan biridir. Bu metin, ABD'de yeni gazeteciliğin yükselişini ve Amerikan popüler edebiyatını geliştiren Tom Wolfe ve Hunter S. Thompson gibi gazetecilerin etkisini araştırmaktadır. Hollowell, çalışmasında Yeni Gazetecilik ve kurgusal olmayan roman arasındaki ilişkiyi anlatmaktadır. Mas'ud Zavarzadeh'in *The Mythopoetic Reality: The Postwar American Nonfiction Novel* bir diğer önemli eleştirel çalışmadır. Kurgusal olmayan romanın üçüncü temel metinlerden biri de Ronald Weber'in *The Literature of Fact* yapıtıdır. Eleştirmen Zavarzadeh gibi Weber de kurgusal olmayan edebiyatın, ne romanın yerini almaya ne de gerçek ve kurgu arasındaki ayrımları yok etmeye çalıştığına inanmaktadır. Yeni Gazetecilik tanımlamaları arasında Gay Talese, *Note to Fame and Obscurity* metninde basit ve doyurucu bir yaklaşım sunmaktadır. Gay Talese, Yeni Gazeteciliğin kurgu gibi okunduğunu ancak kurgu olmadığını, kanıtlanabilir gerçekler ve kesinlik sunduğunu, alıntı verdiğini söylemektedir (Tanrısal, 1990a, s. 108- 110).

Walt Whitman, Ernest Hemingway, John Dos Passos, William Dean Howels, Katherine Anne Porter, James Farrel, Richard Wright, Eugene O'Neill, Robert Frost, James Agee, Carl Sandburg, John Hersey (Erdem, 2016, s.136), Mark Twain, Theodore Dreiser, Stephen Crane, Willa Carther, Ernest Hemingway, Jack London,

Martha Gellhorn, Margaret Mitchell ve Tom Wolfe gibi ünlü yazarlar, yazar olmadan önce gazetecilik yapmışlardır. Martha Gellhorn, Jack London, Margaret Mitchell ve Tom Wolfe, kurguya dönmeden önce gazete ve dergiler için yazmışlardır. John Steinbeck, göçmenler hakkındaki ünlü yapıtı *Gazap Üzümleri*'ni yazmadan önce, California kamplarındaki göçmenler üzerine, *San Francisco News*'te seriler şeklinde yazmaktadır (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 33).

1960'ların ABD'si, kenar mahalelerde yaşananlar ve Vietnam savaşı nedeniyle politik, sosyal ve kültürel aşırılıklara tanık olmaktadır. Amerika'daki bazı yayınlarda, 1960'larda geleneksel gazetecilik uygulamalarına karşı "Yeni Gazetecilik" denen bir tepki gelişmeye başlamaktadır. John Hollowell, Amerika'da gerçeğin değişmesine, geleneksel gerçekçi romandan daha yakından ilgilenen anlatılara gereksinim duyulduğunu söylemektedir. Bunun sonucu olaraksa Truman Capote, Norman Mailer ve Tom Wolfe tarafından çeşitli toplumsal girişimleri hesaba katan bir tür olarak "Yeni Gazetecilik" uygulanmaya başlanmıştır (Calvi, 2010, s. 64).

Yeni gazetecilik, 1960 ve 1970'lerde Tom Wolfe, Norman Mailer, Truman Capote, Gay Talese, Jimmy Breslin ve Willie Moris gibi yazarlarla tanınmıştır. Wolfe, bu yeni türü "doyurma muhabirliği yapmak" olarak tanımlamaktadır. Gay Talese, bakış açısını söyleyerek sunmaktan çok karakterler üzerine kurduğu iç monologları kullanmaktadır. Bazı yeni gazetecilerin, bir grubun resmini temsil ettiğine inandıkları şey, betimlemek için karışık karakterler kullanmaktır. Bu yaklaşım, bireysel merak ve alışlagelmişlik arasındaki boşluktan kaçınmaktadır (Hynds, 1980, s. 174- 175).

Edebi gazetecilik tanımının kavramsallaştırılmasına yönelik yapılan ilk kapsamlı çalışmalardan biri, akademisyen, yazar ve gazeteci olan Tom Wolfe'un manifesto niteliğindeki *New York Magazine*'de yazdığı bir dizi makale ve ardından 1973 yılında "Yeni Gazetecilik" adıyla çıkardığı antolojik metindir. Tom Wolfe, edebiyat ve gazeteciliğin bileşkesi olarak ortaya çıkardığı kavramı "yeni gazetecilik" olarak tanımlamış ve kitabına bu ismi vermiştir (Erdem, 2016, s. 133). Yeni gazeteciliğe önemli katkılar yapan Tom Wolfe (1973, s. 37), yeni gazeteceğiliğin ortaya çıkışı ve ilk edebi gazetecilik metnini yazan Truman Capote ile ilgili şunları söylemektedir:

Truman Capote, "In Cold Blood"un gazetecilik olmadığına kararlıydı ama yeni bir edebi türü "kurgusal olmayan roman"ı (the nonfiction novel) keşfetmişti. Aklıma ilk gelen şey; zeki Fielding'i her zamanki gibi yırttığı oldu. (Henry Fielding, ilk romanını yayımladığı zaman Joseph Andrews, 1742'de onun bir roman olmadığını, yeni bir edebi tür "komik epik düzyazı şiiri" olduğunu söyleyerek Fielding'i protesto etmiştir.) Truman Capote, 223 yıl

sonra Fielding'in yaptığını yapmıştı. Capote, "In Cold Blood"u *The New Yorker*'da yayımlamaya başladığında, 1965'te magazin gazeteciliğinin durumu romanın durumu kadar zayıftı. Romanın 18. ve 19. yüzyılda karşılaştığı sakıncaların benzeriyle Yeni Gazetecilik de karşılaşır. Bu yeni form her durumda, yüzeysel, kısa ömürlü sadece eğlence için yapılan, ahlâki sorumsuz olarak görülür. Bunlar anlaşılmaz argümanlardır.

Edebi gazetecilik çalışmalarında tanınmış iletişim bilimci Prof. Norman Sims, Wolfe'un tanımlarına eklemeler yaparak bu alanın kuramlarını ve kavramlarını daha da geliştirmiş, 1984 yılında çıkardığı *Edebi Gazeteciler* adlı antolojik yapıtların giriş bölümünde yer vermiştir. Daha sonra 1994 yılında kendisi gibi gazetecilik alanı profesörlerinden Mark Kramer ile birlikte, seçkilerden oluşan *Edebi Gazetecilik* kitabını çıkararak alana katkıda bulunmuşlardır (Erdem, 2016, s. 133).

Muhabirlerle başlayan yeni gazetecilik, *Esquire*⁹ gibi edebi gösterişli dergiler için yapılmıştır. *New York Herald Tribune*, yeni gazeteciliğe günlük gazetelerdeki pazar eki dergileri gibi başlamıştır. Yeni gazetecilik, Gay Talese, John Dididon ve Tom Wolfe gibi kahramanlara sahiptir. Onlar, gazeteler için özellikler yazan muhabirlerdir ve dergilerde uzun işler alana kadar yayımlamayı denemişlerdir. Onlar, bakış açıları ve edebi eğilimleri deneyerek cezbetmiş ve kurgusal olmayana inanmışlardır. Yeni sözcüğü, edebiyat için özgürlük, gazetecilik içinse anlatmaktır, yeni gazetecilik içinse her ikisidir denmektedir (Anderson, Downie Jr. ve Schudson, 2016, s. 49).

Bu aşamada Amerikan edebi gazetecilik yapıtları ve Amerikalı edebi gazetecilere yer vermek önemli görülmektedir.

19. yüzyılın son döneminde ön plana çıkan, hem gazeteci hem de edebiyatçı kimliği taşıyan Stephen Crane'in yazdığı kısa hikâye ve romanların önemli bir bölümünde edebi gazetecilik tanım ve kavramlarının yoğun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Amerikan gerçekçilik ekolü içinde yer alan Crane, ürettiği yapıtların büyük bir kısmını bizzat yaşamış ve içinde olmuştur. Crane'in özellikle edebi gazeteciliğin anlatı yapısının oluşumuna ilk örnekler sunması günümüzden bakıldığında oldukça değerlidir. Crane'in bizzat kendi deneyimlerinden oluşturduğu *Sefalet Tecrübesi* adlı hikayesinde New York'ta evsiz yaşayan bir insanın hikâyesini yazmak için gözlemlerken, bunu en iyi biçimde yapmanın ve evsiz kimsenin bakış açısını yakalamanın bizzat onun gibi bir tam gün ve gece sokakta geçirerek araştırdığı konunun öznesi olmuştur. Crane'in dönemine yakın ve onun gibi toplumsal aksaklıklara ve modernitenin karanlık yüzüne ışık tutan bir başka gazeteci yazar Upton Sinclair'in

⁹ Esquire: 1932 yılında Hearst Corporation tarafından ABD'de yayımlanan bir erkek dergisidir.

Şikago Mezbahaları adlı metni, Şikago mezbahalarının ve et endüstrisinin sadece hayvanların değil insanlığın da yok edildiği, farklı etnik ve alt tabakadan grupların son derece kötü koşullar altında çalışarak yaşamda kalma mücadelesini anlatmaktadır. *Appeal To Reason* adlı haftalık gazetenin çalışanı olarak Şikago'ya gönderilen Sinclair, kendisinin de bizzat çalıştığı et üretim ve mezbaha alanlarında insanlarla konuşmuş, görüşmeler yapmış ve sürekli bilgi toplamıştır. Daha sonra kurgusal ancak gerçeklerden esinlenmiş karakterler oluşturarak yapıtını yazmış, diğer edebi gazetecilik örneklerinde olduğu gibi önce gazetede seriler olarak yayımlamış ve 1906 yılında kitap olarak piyasaya çıkarmıştır (Erdem, 2016, s. 137- 138).

Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* isimli metni önemli edebi gazetecilik örneklerindendir. Sinclair, yapıtında Amerika'daki göçmenlerin sorunlarını mezbahalarda çalışan işçiler üzerinden anlatmaktadır. Sinclair'ın kimliğini gizleyerek mezbahalarda çalışması da oldukça dikkat çekicidir. Sinclair, *Şikago Mezbahaları*'nı yazarken 1904'deki grevle sonuçlanacak olan yoksulluk, sefalet ve insanlık dışı çalışma koşullarını anlatmaya odaklanmaktadır. Sinclair için et işleme sektörü, bu sömürünün ortaya çıkarılmasına bir fayda sağlarsa önem kazanmaktadır. Metnin karakteri Jurgis ve Litvanyalı göçmenlerin Amerikan rüyası, onları bir yozlaşmaya ve ölüme götürmektedir (Kaplan, 2011, s.134).

John Hersey'in Hiroşima'sı bir edebi gazetecilik metnidir. *The New Yorker* yazarı gazeteci Hersey, 1946 Mayıs'ında, Hiroşima'da yaşananları öğrenmesi için gönderilmiştir. Hersey, Hiroşima'ya atılan atom bombasından kurtulanlarla konuşmuş, onların yaşadıklarını, duygularını, düşüncelerini aktarmıştır. Gazeteci Hersey, bir ay kalarak, olayı, yaşananları dinlemiş, gerçek kahramanlar üzerinden konuyu yazmıştır. 31 Ağustos 1946'da Hersey'in yazısı yayımlanmıştır. *The New Yorker*, yazıyı bir ekte, kesmeden sunmuştur. Dünyada yazıya ilişkin ilgi yükselince, başka dergi ve gazeteler de yayımlamak istemiştir (Özer, 2017, s. 6). Kısa süre içinde Hiroşima'nın tüm sayıları tükenmiş ve radyolarda tanınmış aktörler tarafından okunarak halka sunulmuştur (Erdem, 2016, s. 139).

Norman Mailer'ın ilk edebi gazetecilik yapıtı olan *Gecenin Orduları*, oldukça önemlidir. Çünkü Mailer, bu yapıtı ile kurgu dışı romanı ayırt etmeye ve tanımlamaya çalışmaktadır. *Gecenin Orduları*, 1968'de Ulusal Kitap Ödülü ve Pulitzer Ödülü almıştır. Mailer, üç önemli kurgusal olmayan yapıt yazmıştır. Diğer ikisi, *Miami and The Siege of Chicago* (1968) ve *Fire on the Moon*'dur (Tanrısal, 1988, s.175). *Gecenin*

Orduları, 1967 yılının Ekim ayında Amerikan savunma bakanlığı Pentagon'da gerçekleşen Vietnam Savaşı karşıtı gösteri ve protestoları anlatmaktadır. Önce *Harper's* dergisinde bölümler halinde yayımlanan yapıt, daha sonra 1968 yılında kitap olarak basılmaktadır. (Erdem, 2016, s. 140).

Amerikalı edebi gazeteci Truman Capote, *Soğukkanlılıkla* kitabını kurgusal olmayan roman olarak tanımlamaktadır. Capote'un edebi istekleri gazeteciliğinin ötesine geçmektedir. Clutter davasındaki uzun araştırmaları, Capote'u Holcomb, Kansas ve sonunda da katillerle kurduğu yakın ilişkiye götürmektedir. Capote'a göre bu, dikkatlice kaydedilmiş diyalog, psikolojik derinlik ve "gazeteciliğin gerçekliği" olarak adlandırdığı roman formunun birleştirilmesi ile elde edilmektedir (Tanrısal, 1998, s. 101).

Tom Wolfe'un kurgusal olmayan romanın önemli metinlerinden biri olan *The Electric Kool-Aid Acid Test*, 1960'larda uyuşturucu kültürünün gerçek portresi olarak değerlendirilmektedir. Kitap, *One Flew Over The Cuckoo's Nest* kitabının yazarı Ken Kesey'in ve Amerikan toplumunu halüsinojenik ilacın özgürleştirici gücüyle tanıştırmak isteyen Merry Pranksters¹⁰ olarak da bilinen bir grup gencin hikâyesini anlatmaktadır. Merry Prankster, LCD'nin yasadışı olmadığı zamanlarda Kaliforniya'da asit testleriyle ve sokak partileride insanları şaşırtmak için LCD'ye bağlayarak ün kazanmışlardır. *The Electric Kool-Aid Acid Test* kitabı adını rock müzik ve stroboskopik ışık gösterileri eşliğinde yapılan bu testlerden almaktadır (Tanrısal, 1988, s. 137).

Wolfe, karmaşık alt kültürün kültürel önemini geleneklerinden, söylemlerinden ve ortamlarından uzak bir okur için göstermeye çalışmaktadır. Bu nedenle, ilk kitabında olduğu gibi, daha sonra "Yeni Gazetecilik" olarak adlandırılacak bir koleksiyon olan *The Kandy Flake Streamline Baby* kitabında da okuyucularına, Amerika'da gelişen karşı kültürün ön saflarında yer alan bireyleri ve marjinalleşmiş konuları kavrama ve değerlendirme konusunda yardımcı olmaktadır. Wolfe, anlatı gazeteciliği gerçekleştirmek için iki hedef belirlemektedir. Her şeyden önce, kendi konularının bilinç genişlemesini tetikleyen ahlâki yapı ve ideolojilerin çoğunun temel Amerikan değerleri ve idealleriyle uyumlu olduğunu göstermeye çalışmaktadır (Jacobs, 2015, s. 134).

¹⁰ Merry Pranksters: Ken Kesey ile ilişkili, La Honda denilen evde birlikte yaşayan bir grup arkadaş ve aileden oluşan bir topluluk.

Amerikalı edebi gazeteci Richard Wright, birincil hedefi sosyal politika ya da düzen değişikliği olan bir tür Afro-Amerikan edebi gazeteciliği üretmiştir. Aynı zamanda Wright, yeni anlatım ve üslup biçimlerini etkileyici bir şekilde açıkça ortaya koymaktadır. Wright'ın edebi gazetecilik çalışmaları, *12 Million Black Voive* (1940), sürgündeki yazılardan bir seçki olan *Black Power: A Record of Reactions in a Land of Pathos* (1954), *The Color Curtain: A Report on the Bandung Conference* (1956), ve *Pagan Spain* (1957)'dir (Dow, 2013, s. 60).

Bir diğer Amerikalı edebi gazeteci Michael Norman, 1960 yıllarda Vietnam'da görevdeyken ilk kitabı, *These Good Man: Friedships Forget From War*'ın temelini atmıştır. Bu kitap 1989'da eleştirmenler tarafından olumlu eleştiriler almaktadır. Eleştirmenler bu metnin, savaşın kurtulan insanların durumunu ve savaşın enkazını anlatan önemli bir belge olduğunu söylemektedirler. İkinci kitabı ise eşi Elizabeth Norman ile birlikte yazıkları, *Tears in the Darkness: The Story of the Bataan Death March and Its Aftermath*'tır. Bu yapıt, *New York Times Magazine* editörleri tarafından yayımlanan en iyi 100 kurgu olmayan yapıttan biri olarak seçilmiştir (Abrahamson, 2015, s. 153).

Yeni gazetecilik, gerçek yaşamla duygusal anlatım arasında bir köprü görevi görmektedir. Nellie Bly, Fanny Fern ve Margaret Fuller gibi bazı 19. yüzyıl kadın gazetecileri de bunu gerçek hayattan aldıklarını duygusal bir anlatımla sunarak yapmışlardır. Edebiyat duygusallıktan uzaklaştıkça ve gazetecilik tarafsızlık idealine doğru ilerledikçe Harding Davis, Margaret Fuller, Fanny Fern, Nellie Bly, Harriet Beecher Stowe ve Catherine William gibi kadınlar, işçilerin, kölelerin, akıl hastalarının ve daha çok da kadınların hikâyelerini anlatmak için ideal olana karşı duygusallığı kullanmaktadırlar. Bu kadınlar istedikleri hikâyeyi istedikleri şekilde ne gazetecilik ne de edebiyat aracılığıyla anlatmışlardır. Bu nedenle de hem konu hem de stil açısından devrimci olduğu daha sonra kanıtlanan kendi yollarını oluşturmuşlardır (Fitzgerad, 2017, s. 19).

3. YÖNTEM

Amerikan edebi gazetecilik örneklerinden *Soğukkanlılıkla*, *Komşunun Karısı*, *Şikago Mezbahaları* yapıtlarını edebi gazeteciliğin özelliklerine göre çözümleyen bu çalışma, niceliksel içerik çözümlemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma yöntemi, araştırmanın oluşumu ile ilgili zihinsel bir süreç ya da araştırmanın amacını gerçekleştirmesi için kullanılan genel yaklaşımdır (Türkdoğan ve Gökçe, 2012, s. 196). Araştırma temel, uygulamalı, nicel ya da nitel olması fark etmeden belirli aşamalardan oluşmaktadır. Her araştırmada olan temel basamaklara değinmek gerekirse; problemin belirlenmesi, varsayımların ve araştırma sorunlarının ortaya konulması, uygun yöntem ve tekniklerin saptanması, veri kaynaklarının seçilmesi, verilerin toplanması, toplanan verilerin işlenmesi ve sonuçların bulgular ile raporlanması neredeyse tüm araştırmalarda yer alan temel basamaklardır (Taylan, 2015, s. 47). Her araştırmada olması gereken bu aşamalar tezde de uygulanmıştır. Nicel içerik çözümlemesi yöntemine geçmeden önce nicel ve nitel araştırma arasındaki farkların verilmesi önemlidir. Niteliksel araştırmaların amacı anlamak, araştırmanın sonucunda ortaya çıkan gerçeği tanımlamak olduğu için bu tür çalışmalar, niçin sorusundan çok ne ve nasıl sorularına odaklanmaktadır. Nitel araştırmalarda sosyal gerçekliğin derinlemesine kavranması, sosyal dünyayı oluşturan bireylerin profilinin verilmesi, bu sürecin hem bireyler hem de araştırmacı tarafından yorumlanması, anlamlandırılması gerekmektedir. Araştırmacı, araştırma problemlerine katılmakta, mikro birimlerin sosyal yaşamlarıyla ilgili sorular sormakta ve böylece araştırma planını oluşturmaktadır. Araştırma sorusu günümüz olaylarına ya da süreçlerine odaklanabileceği gibi geçmişe dönük bir anlama çabasını da kapsayabilmektedir. Bu nedenle niteliksel yöntemde araştırma sürecinin en önemli adımı, araştırmanın hangi sorulara yanıt aradığı ve bu yanıtın niteliğinin ortaya konması olmaktadır (Kümbetoğlu, 2008, s.34). Arthur Asa Berger (2000'den aktaran Geray, 2006, s. 65) nicel ve nitel araştırma arasındaki farkı bir tabloyla şu şekilde göstermektedir:

Tablo 3.1. Niteliksel ve niceliksel araştırma farkları (Geray, 2006)

Nitel Araştırma	Nicel Araştırma
• Değerlendirir • Kavramları kullanır • Kuramsaldır	• Sayar, ölçer • Toplanan veriyi işler • İstatistikidir

• Yorumlar • Yorumlama eleştirilir	• Betimler, kestirir • Yöntem eleştirilir
---	--

Tablodan yararlanarak nicel ve nitel araştırmaları değerlendirmek gerekirse; nitel araştırma sınırlandırdığı verileri ve kavramları sosyal bir konuyu anlamak için değerlendirirken, nicel araştırma verilerini sayarak ve ölçerek ilerlemektedir. Nitel araştırmalar kuramsal olana yönelmektedir yani incelediği şeye uygun araştırma yönelimi belirlemektedir. Nicel yöntemler ise elde edilen istatistiki verilere göre hareket etmektedir. Nitel araştırmalar için yorumlama önemlidir, araştırmacı gizli olan şeyleri araştırmasında ortaya çıkarmakta, sunmaktadır. Nicel araştırmalarda ise betimlemeler yapılmakta ve belirli varsayımlar test edilmektedir.

Haluk Geray (2006, s. 66), nicel araştırma içerisinde yer alan bazı gözlem tekniklerinin nitel araştırmalarda da yer aldığını ifade etmektedir. Geray'ın nitel araştırma içerisinde yer alan nicel yöntemler ve araştırma yaklaşımları aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 3.2. *Yöntemler ve araştırma yaklaşımları (Geray, 2006)*

	Niteliksel	Niceliksel
Konuşma/sözlü dil	Görüşme (mülâkat)	Yoklama (anket)
Eylem/davranış	Gözlem	Deney
Metin/belgeler	Söylem Çözümlemesi	İçerik Çözümlemesi

Nicel ve nitel araştırmalar, yukarıdaki tabloda olduğu gibi ortak yönlere de sahip olabilmektedir. Bu durumda nitel ve nicel verilerin birbirinden faydalanacak şekilde kullanılabilirdiğini ifade etmek yanlış olmamaktadır.

Nicel ve nitel araştırma yöntemleri arasındaki farkların tablolarla verilmesinin ardından çalışmanın niceliksel içerik çözümlemesi yöntemine daha uygun olduğunu ifade etmek önemlidir. İçerik çözümlemesi, *Şikago Mezbahaları*, *Komşunun Karısı* ve *Soğukkanlılıkla* metnlerinin edebi gazeteciliğin özelliklerine göre çözülmesi için uygun bir yöntemdir.

İçerik çözümlemesi, kayıtlı metnlerin çözülmesi için kullanılan bir yöntemdir. İçerik çözümlemesi, mesajın kapsadığı, taşıdığı ve ilettiği enformasyona odaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, içerik çözümlemesi insan etkileşimlerinin, gazete içeriklerinin, televizyon programlarının, roman ve film karakterlerinin betimlenmesine

yarayan bir yöntem olmakla birlikte, politik konuşmalarda ve haberlerde kullanılan sözcüklerin incelenmesini sağlayan uygulama alanı geniş bir yöntemdir (Yıldırım, 2015, s. 105). İçerik çözümlemesi, iletişimin açık içeriğinin nicel betimlemesi için kullanılan sistematik ve nesnel bir araştırma tekniğidir. Bu ifade içerik çözümlemesi için önemli özellikleri içermektedir. Bunlar, açık içeriğin çözülmesi, sistematik bir araştırma tekniği, nicel betimleme/istatistik, nesnelliktir. Açık içeriğin çözülmesi, mesajın ilk içeriğinin çözülmesi anlamına gelmektedir yani içerik çözümlemesi örtük anlamı çözümlemeye çalışmamaktadır. Sistematik araştırma tekniği ise kurulan örneklemin içeriğinin sınıflandırılmasını ifade etmektedir. Bir diğel ilkesi olan nicel istatistik, içeriğin sayılarla betimlenmesini ifade etmektedir. Nesnellik ise sonuçların araştırmacıya göre değişmemesidir (Geray, 2006, s. 148- 149). İçerik çözümlemesinin kanıtlanabilirliği sebebiyle de çözülmesi metinlere uygulanabilir olması önemlidir.

İçerik çözümlemesi dört aşamadan geçmektedir. Bunlar, örneklemin belirlenmesi, kategorilerin belirlenmesi, çözümleme ya da kayıt biriminin belirlenmesi, sayım sisteminin belirlenmesidir (Öğülmüş, 1991, s.219).

Tezin örneklemini oluşturulurken öncelikle iletişim kaynağının seçimi gerçekleştirilmiştir. İletişim kaynakları edebi gazetecilik metinleri olarak belirlenmiştir. Sonraki aşamada dökümanların seçimi gerçekleştirilmiştir. Dökümanlar, Amerikan edebi gazeteciliği olarak belirlenmiştir. Üçüncü aşama ise dökümanlar arasından hangilerinin örnekleme alınacağıdır. Burada ise 20. yüzyıl Amerikan edebi gazeteciliği örneği üç metin seçilmiştir. Bunlar, Upton Sinclair'in *Şikago Mezbahaları*, Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* ve Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtlarıdır. Örnekleme üç metnin alınmasının sebebi edebi gazetecilik uygulamalarında birbirinden farklılıklar gösteren yapıtlar olmalarıdır.

İçerik çözümlemesinin ikinci aşaması olan kategorilerin belirlenmesinde, kategoriler sınıflandırılmaktadır (Öğülmüş, 1991, s. 221). Bu sınıflandırmaya göre Murat Erdem'in (2016, s. 133- 135) edebi gazetecilik çalışmalarına uygulanabilecek yedi özellik, edebi gazetecilik örneği metinlere uygulanmaktadır. Ayrıca bunlara, özellikler de eklenmiştir. Öncelikle yedi kategoriden¹¹ söz etmek yararlı olacaktır.

¹¹Yedi Kategori: Murat Erdem'in Tom Wolfe ve Norman Sims'in "Edebi Gazetecilik" kitabından yararlanarak oluşturduğu kategorilerdir. Bu konuda başka veriye ulaşamadığı için alıntılar, Murat Erdem'in "Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği" isimli makalesinden yapılmıştır.

Sahne sahne tasarım/oluşum: Bu yaklaşım edebiyattaki gerçekçilik akımına benzer şekilde yazar tarafından tüm olayların öğrenilmesinin ardından gelen bir anlatım ile yeniden oluşturmaktır. Bu özellik, film sahnelerine benzetebilir, sahneler farklı açılardan çekildikten sonra tekrar düzene konularak sekans yaratılır. Böylece yazar, olayların gelişimini bir olay örgüsü içinde sunarak ele aldığı konuyu düzgün bir biçimde çerçeveler. Sahnelerin oluşturulması yapısal anlamda kurgusal veya yeniden üretilmiş gibi gözükse de olayların gerçekliğinden sapması ya da gerçek olanın göz ardı edilmesi söz konusu değildir.

Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı: Olayların tamamını bilen bir kişinin objektif ve her şeyi gören bir konumda olayları sunmasıdır. Romanlarda kullanılan bu bakış açısı kullanımı okuyucunun kendisine her şeyi bilen bir göz tarafından anlatılmasının rahatlığını ve güvenirliliğini sağlar. Hatıratlar ya da otobiyografik eserler, edebi gazetecilik ile bu noktada ayrılmaktadır. Bununla birlikte edebi gazetecilikte anlatıcı, anlatı ya da olay içinde karakter olarak yer alabilmektedir.

Tam kayıt ya da tam diyalog: Bu kavramda ise klasik gazetecilikte kullanılan seçilmiş ya da başka sebeplerden dolayı diyalogların sadece bir bölümünün sunulması yerine, tamamının verilmesi ve durum ayrıntılarının zengin bir biçimde yansıtılması söz konusudur.

Durum Detayları: Edebi gazeteciliğin en önemli unsurlarından biridir. Bu kavram, olay/konu/haber içinde yer alan insanların ses tonu, mimik-jest, yüz ifadeleri, duruşları, olayın geçtiği yerlerin tüm detayları, eşyaları, giysi ve kıyafetler ayrıntılı olarak tasvir edilmesini kapsamaktadır. Bu kısım tamamen yazarın kendi dağarcığı, kültürü ve üslubunun zenginliğiyle ilintilidir. Basit bir odanın içinde yer alan eşyalardan büyük bir gösteride bulunan farklı sosyal kesimlere ait insanların yüz ifadelerine kadar ayrıntılı anlatımlar olabilmektedir. Geleneksel gazetecilikte 5N 1K yaklaşımıyla temel bilgiler sunulur, edebi gazetecilik anlatımında ise konuya ait tüm kişi/durum ve yerleri bütün ayrıntılarıyla sunarak okuyucunun kafasında zengin bir resim oluşturma kaygısı vardır.

Belgeye dayalı konular: Gazeteciliğin temel değerlerinden olan belgeye dayalı ya da kanıtlanabilir gerçeklik, edebi gazetecilik için de vazgeçilmez unsurlardan biridir. Klasik edebiyatın en önemli yapısı, yaratılan olay örgüsünün güçlendirilip zenginleştirilmesi için kurguya dayalı bir anlatımın olmasıdır. Ancak edebi gazeteciliğin olmazsa olmazlarından biri gerçekliğe dayalı olmasıdır. Edebi gazetecilikte ele alınan olay/konu/olgu ya da kişiyle ilgili her şey kanıtlanabilir belgelere sahip olmalıdır.

Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak:

Bu özellik, edebi gazetecilik kavramının temel yapıtaşını oluşturmaktadır. Derin araştırma yapmak gazeteciliğin de vazgeçilmez bir ögesidir. Ancak zamana ya da konunun kamuoyu gündeminde eriyip gitmesi tehlikesine karşı gazeteciler, bir an önce haberi oluşturma ve yayınlama kaygısı içindedirler. Edebi gazeteciler ise zaman kaygısı olmadığı için ele aldıkları konuyla ilgili çok uzun süre araştırma ve çalışma yapabilmektedir. Bununla birlikte taraflı ve tarafsız olma tartışmasının en yoğun olduğu nokta edebi gazetecinin ele aldığı konunun içinde/parçası olması ve yaşayarak hem gözlemcisi hem de eylemcisi olması söz konusudur. Edebi gazeteci, ele aldığı konuyla ilgili olarak bizzat olayın içinde yer alır ve uzun bir dönem bu konumda kalarak yaşadıklarını yazabilir.

Edebi anlatım: İncelenen konunun ya da olayın edebi, samimi ve akıcı bir dille yazılarak okuyucuya sunulmasıdır. Bu özellikte, edebi anlatı biçimi kullanılarak roman ya da kurgu anlatı tekniklerinden yararlanılmakta, dramatizasyon yapılarak olay örgüsü oluşturulmakta ve diyaloglara yer verilmektedir. Gazeteciliğin düz yazı biçimi yerine, betimleme, alegori, metafor, metonim, ironi, imge, sembol, alegori kullanımı ve mizahi ve sarkastik ifadeler ile canlı tasvirler edebi gazeteciliğin temelidir. Böylece okuyucunun konunun içine çekilmesi ve eserin daha fazla okunması amaçlanmaktadır. Edebiyatın okuyucuyu cezbeden en güçlü yönü, anlatısının son derece zengin ve akıcı olmasıdır. Edebi gazetecilik de bu özelliği kullanarak aynı etkiyi yaratmaktadır.

Erdem'in belirttiği yedi çözümleme kategorisi yukarda verildiği gibidir. Yedi çözümleme kategorisi edebi gazeteciliğin biçimine dönük kategorilerdir. Edebi gazeteciliğin biçimsel olarak uygulanma özelliklerini belirlemektedir. Bu çalışmada bu yedi kategoriye iki tane kategori daha eklenmiştir. Eklenen kategoriler ise edebi gazeteciliğin içerik olarak nasıl yapıldığını incelemektedir. Edebi gazetecilik çalışmaları açısından yararlı görülerek eklenen iki kategori ise şöyledir:

İşlevsel metin: Metinler yazınsal ve işlevsel olarak ikiye ayrılmaktadır. Yazınsal metinler, edebi metinlerdir. Bu metinlerin kurmaca olmalarının yanı sıra sanatsal olmaları da gerekir. İşlevsel metinler ise doğru ile yanlış ayırt etmek ve doğruları dile getirmek içi yazılan metinlerdir. İşlevsel metnin gerçeklik ile ilişkisi vardır ancak yazınsal metnin gerçek yaşam ile doğrulanmak gibi bir sorunu yoktur. Bu durumda işlevsel metin kategorisine giren edebi gazetecilik metinlerinin bir doğruyu dile getirmek için yazılmış olması gerekmektedir.

Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürölmüştür: Edebi gazetecinin bir problemi ortaya çıkarma, bir sorunu görünür kılma ya da değiştirme kaygısı vardır. Bu gibi sorunlar, bilgilendirici metinler kaleme alınarak belirtileceği gibi kişilerin sıradan yaşamları yazılarak da yapılabilmektedir. Edebi gazeteci, edebi gazetecilik yapılabilecek birçok haber içerisinden seçim yapmakta ve edebi gazetecilik gereği bu haberi yazmak için uzun ve ayrıntılı araştırmalar yapmaktadır. Bu durumda edebi gazetecinin, edebi gazetecilik metni olarak yazdığı haberi seçmesinin nedenleri arasında bir değişime katkı sunma kaygısı önemlidir. Böylece bir yapıtın edebi gazetecilik metni olup olmadığını çözümlerken bakılması gereken özelliklerinden biri de, metnin önceden varolan hangi değerleri desteklediği, hangi değerleri yıktığı ve hangi yeni değerleri öne sürdüğüdür. Bu özellik, Sabahattin Güllölü'nün (1982'den aktaran Yazıcı, 2011, s. 46) edebiyat sosyolojisinin çözümüne yöneldiği temel meseleler bölümünden uyarlanarak alınmıştır.

Soğukkanlılıkla, şikago Mezbahaları ve Komşunun Karısı metinleri yukarıda ele alınan dokuz özelliğe göre çözümlenmiştir.

İçerik çözümlemesinin üçüncü aşaması çözümleme ya da kayıt biriminin belirlenmesidir. Bu aşamada iki tür çözümleme birimi yer almaktadır: Kayıt birimleri ve bağlam birimleri. İçerik çözümlemesinde kullanılan kayıt birimleri şöyledir: Bir tek sözcük ya da sembol, tema, karakter, paragraf, cümle ya da diğer gramatik birimler ve maddedir. Diğer çözümleme birimi ise araştırmacının amacını dikkate alan bağlam birimidir. Dördüncü aşama, sayım sisteminin belirlenmesidir. İçerik çözümlemesinde değişik sayma birimleri kullanılabilmektedir. Bunlar yer ve zaman, görünüş, tekrarlanış sıklığı ve yoğunluktur (Öğölmüş, 1991, s. 223- 226).

4.“ŞİKAGO MEZBAHALARI”, “KOMŞUNUN KARISI” VE “SOĞUKKANLILIKLA” YAPITLARININ ÇÖZÜMLEMESİ

Bu bölüm iki alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci kısımda, yazarlar ve yapıtlar tanıtılmaktadır. İkinci kısımda ise yapıtlar, edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir.

4.1. Yazarlar ve Yapıtların Tanıtımı

Burada, Upton Sinclair ve *Şikago Mezbahaları* yapıtı, Gay Talese ve *Komşunun Karısı* yapıtı, Truman Capote ve *Soğukkanlılıkla* tanıtılmaktadır.

4.1.1. Upton sinclair ve “şikago mezbahaları”nın tanıtımı

Upton Sinclair, 20 Eylül 1878’de Amerika’da doğmuştur. Ailesi yoksuldur ama büyükbabası zengindir. Sinclair, bu durumu sosyalist olmasının nedeni olarak ifade etmektedir. 1897’de City of the New York Kolejinden ve Colombiya Üniversitesi’nden mezun olmuştur. Geçimini gazete ve dergiler için şakalar ve macera yazıları yazarak sağlamıştır. İlk kitabı *Kral Midas* 1901’de yayımlanmıştır. 1903’te *Prens Hagen, The Journal of Arthur Stirling* ve 1904’te *Manassas* yayımlanmıştır. Haftalık olarak yayımlanan sosyalist dergi *Appeal to Reason*’ın Sinclair’i gizli bir araştırma yapması için Şikago’daki mezbaha bölgesine göndermesiyle kamuoyunun gündemi değişir. *Şikago Mezbahaları* yedi hafta süren araştırmalar sonunda 1905’te seri olarak yayımlanır. 1906’da ise kitap olarak basılır.¹²

Amerika’da 19. yüzyıl sonlarında tren yolu ulaşımının yaygın olduğu şehirlerde mezbahalar kurulmaya başlanmıştır. Şikago, bu yerlerden biridir. Mezbahalarda çalışan işçiler için büyük tehlikeler vardır. Sektörün önde gelen isimleri ise bu koşullarda çalışan işçileri görmezden gelmektedirler. Sinclair, *Şikago Mezbahaları*’nda bu süreci farklı kaynaklardan elde ettiği belgeler ve yaptığı görüşmelerden toplanan bilgilerle aktarmaktadır (Kaplan, s. 2011, 129- 130).

Şikago Mezbahaları, Litvanya’dan Amerika’ya göç eden bir ailenin yaşadıklarını anlatmaktadır. Olaylar, Jurgis’i odağına alarak sürse de ailenin yaşadığı koşullar kadınların, çocukların ve mezbahada çalışanların gözünden oldukça etkileyici bir şekilde sunulmaktadır. Amerika’ya yerleşen aile bireyleri iş bulur ve ev satın alırlar. Jurgis’in hapse girmesiyle evin borcunu ödeyemez ve sokağa atılırlar. Ailede birçok kişi

¹² <https://www.britannica.com/biography/Upton-Sinclair>

hastalıktan ya da çalışırken ölür. Jurgis, ailesinden birçok kişiyi yitirdikten sonra grev kırıclık yapar. Tekrar işten atılınca rastlantısal olarak önünden geçtiğı çadırda konuşulanları dinler. Yaşadıklarını anlayan bu insanlarla görüşmeye başlar ve sosyalizm ile tanışır.

4.1.2. Gay talese ve “komşunun karısı”nın tanıtımı

Gay Talese, İtalyan göçmen bir ailenin çocuğı olarak 7 Şubat 1932’de Ocean City New Jersey’de doğmuştur. Üniversiteden mezun olduktan sonra *New York Times*’da işe başlamıştır. Kısa bir süre orduda kaldıktan sonra 1956’da *New York Times*’a geri dönmüştür. 1965’e kadar muhabir olarak çalışmıştır. On dört kitap yazmıştır.¹³ Gazetecilik, kısıtlanmış bir göçmen çocuğı olan Talese’ye mükemmel bir olanak sunmuştur. Gay Talese, *The Origins of a Nonfiction Writer*¹⁴ isimli yazısında gazeteciliğini şöyle açıklamaktadır: “Benim kadar utangaç ve meraklı kişiler için gazetecilik, suskunluk sınırlarını aşmayı sağlayan ideal bir işti. Aynı zamanda başkalarının hayatlarını araştırmak, onlara makûl sorular sormak ve cevap beklemek için de bahaneler sağladı (Bynton, 2005, s. 362)”.

Talese’nin, cinselliğı incelediğı iki yapıtı vardır. Bunlardan biri *The Voyeur’s Motel* diğeri ise *Komşunun Karısı* (Thy Neighbor’s Wife)’dır. Talese, araştırmalarını eleştirel bir inceleme olarak yapıtlarında sunmaktadır. *The Kingdom and the Power* (1969), *Honor Thy Father* (1971) ve *Esquire* dergisinin Nisan 1966 sayısında yayımlanan *Frank Sinatra Has a Cold* da *Komşunun Karısı* yapıtı ile birlikte Talese’nin saygınlığını arttıran yapıtları olmuştur (Wheelwright, 2017, s. 30). Talese, *Esquire* için seriler şeklinde bölümler yazmıştır. Bunların en ünlüleri, 1970’de *Fame and Obscurity*’de toplanmıştır. 1966 tarihli *The Kingdoms, the Powers, and the Glories of The New York Times* isimli makalesi, Talese’yi bu güçlü kurum hakkında daha geniş bir insanlık tarihi kitabı yazmaya götürmüştür. *The Kingdom and the Power* (1969) için World Publishing Company (Dünya Yayıncılık Şirketi)’den 10.000 dolarlık avans alır ve Talese’nin en çok satan kitabı olur. Bu kitap birçok medya kitabına ilham vermesi nedeniyle de önemlidir. Talese’nin en çok satan ikinci kitabı *Honor Thy Father*, Bill Bonanno’nun ve Mafya patronu oğlu Joe Bonanno’nun iddianamesini kapsamaktadır.

¹³ <https://www.randomhouse.com/kvpa/talese/about.html>

¹⁴ *Origins of a Nonfiction Writer*: Gay Talese ve Barbara Lounsberry tarafından yazılan “In Writing Creative Nonfiction: The Literature of Reality” isimli yapıttan bir bölüm adıdır.

Talese, bu çalışmayı 1965 yılında *Times* muhabiriyken yapmıştır (Bynton, 2005, s. 362-363).

Gay Talese, *Komşunun Karısı* metninin son bölümü olan 25. bölümde, yapıtın araştırma sürecini şöyle ifade anlatmaktadır:

Talese, Amerika’da cinsellik konusunu işleyen bir araştırma yapıyordu. Salondaki dinleyicilerin de yabancıları değildi. Sandstone’a daha önce de sık sık gelip gitmiş, henüz yayımlanmamış olan kitabı şimdiden dillerde gezmeye başlamıştı. Gelgelelim basın ondan söz ederken şakacı bir dil kullanıyor, yazarın, cinsellik konusunda araştırma yapmak bahanesiyle karsından hiç çekinmeden masaj salonlarında, müstehcen film gösteren sinemalarda, seks orjileri düzenleyen toplulukların arasında rahatça dolaşabilmek fırsatını elde ettiğinden dem vuruyordu. Talese, çok zevkli görünen çalışmalarının başkalarının sandığı kadar zevkli olmadığını çoktan anladığı için ama, onun için daha da büyük sıkıntı kaynağı, üç yıl araştırma yapıp aylarca daktilosunun başında oturduğu halde kitaba henüz başlamamış olmasıydı (Talese, 1981, s. 421- 422).

Talese’nin geçmişindek hiçbir şey onu, *Komşunun Karısı* yapıtının aldığı olumsuz tepkilere hazırlamamıştır. Talese, iki masaj salonu işletmiştir ve California’daki nudist¹⁵ topluluk ile yaşamıştır. *Komşunun Karısı* yapıtının, kendisinin kısıtlayıcı bir Katolik terbiye ile yetişmesinden çıktığını belirtmektedir (Bynton, 2005, s. 364- 365).

Komşunun Karısı yapıtı, farklı insanların müstehcenlik, nüdizm, seks dergileri ve özgür aşk toplulukları olarak bilinen topluluklarla ilişkili kişilerle yapılmış görüşmelerin yer aldığı bir metindir. Metinde farklı görüşler ve bakış açılarıyla sömürülen cinsel duygular ve cinsel pazarlamaya ilişkin anlatımlar vardır. Talese, farklı kişilerin yaşamlarından ve kendi araştırmalarından elde ettiği bilgileri biraraya getirerek pazarlanan cinselliği tüm yönleriyle ortaya çıkarmıştır.

4.1.3. Truman capote ve “soğukkanlılıkla”nın tanıtımı

Truman Capote, 30 Eylül 1924’te ABD’nin Louisiana eyaletinde New Orleans’ta doğmuştur. Ailesi tarafından ihmal edilmiş, başkalarının bakımında bir çocukluk geçirmiştir. Gençliğinde annesinin Alabama’daki akrabalarının yanında kalmış ve burada yazar Harper Lee ile, 1948’de ise yazar Jack Dunphy ile tanışmıştır ve 35 yıl süren bir ilişkileri olmuştur.¹⁶ Akrabalarının yanında geçirdiği çocukluk dönemini

¹⁵ Nudizm: kişilerin vücutlarını utanmadan rahatlıkla sosyal olarak çıplak bir şekilde bir arada ve doğa ile bütünleşmiş olarak bulunabilmeleri halidir. Bu kişilere nudist denir.

¹⁶ <https://www.biography.com/people/truman-capote-9237547>

anlattığı, 1948’de yayımlanan *Başka Sesler Başka Odalar* isimli ilk yapıtıyla büyük ilgi görmüştür. 1951’de yayımlanan *Çimen Türküsü* isimli yapıtıyla gerçek ve kurmacayı şiirsel bir üslupla kullanmaya başlamıştır. 1986’da yayımlanan *Gümüş Damacana*’da yalnız insanların hikâyelerini bir araya getirmiştir. *Soğukkanlılıkla*, Capote’un kült yapıtı haline gelmiştir. 1980’de yayımlanan *Bukalemunlar İçin Müzik* ve 1950’de yayımlanan *Yerel Renkler* adlı yapıtlarında gazetecilik ve gezi yazarlığına artan ilgisi gözlenmektedir. Capote, 1986’da yayımlanan *Kabul Edilmiş Dualar* isimli yapıtında yüksek sosyeteden varlıklı kişilerin portrelerini çizmektedir. Bu yapıtı büyük ses getirmiştir. Sırlarını Capote’a açan ünlüler, tepki göstermişlerdir. Capote’un gençlik yıllarında yazdığı ama yayımlamadığı *Yaz Çılgınlığı* yapıtı ölümünden sonra yayımlanmıştır (Capote, 2016, s. 1). Capote, 25 Ağustos 1984’te Kaliforniya eyaletinde Los Angeles’ta ölmüştür.¹⁷

Capote, *Soğukkanlılıkla* metnini Kansas Holcomb’daki Clutter ailesinin öldürüldüğünü yazan bir *New York Times* makalesinde görmüştür. Capote, ilk olarak küçük bir yerdeki bu vahşi cinayetin etkilerini incelemek istemiştir ama katil zanlıları Richard Hickock ve Perry Smith’in hızla tutuklanması ile Smith’i araştırmaya başlamıştır. Capote, bu araştırmalarda kendi geçmişinden rahatsız edici şeyler bulmaya başlamıştır.¹⁸ Araştırmalar sırasında Smith ile birçok söyleşi yapmaktadır. Smith, Capote’un en çok sevilen karakterlerinden biri olmuştur. Capote, edebi gazetecilik yapıtı *Soğukkanlılıkla*’da Perry Smith için şöyle demektedir: “Perry ve ben sanki aynı evde büyüdük ve bir gün ben ön kapıdan dışarı çıkarken o, arka kapıdan çıktı.” Gerald Clarke’ın, Truman Capote’un biyografisini temel aldığı *Capote* kitabının sinema uyarlanması film¹⁹, Capote ve Smith arasındaki paralellikleri şöyle sıralamaktadır: Hem Capote hem de Smith, alkolik anneler tarafından büyütülmüştür. İkisi de koruyucu evlerde yaşamışlardır. Her ikisi de kötüye kullanılan çocukluklarının mağduru olmuştur ve her ikisi de teselli için sanata yönelmiştir. Clark, bu durum için şöyle demektedir: “Her ikisi de birbirine baktı ve olabileceği adamı gördü ya da göreceğini sandı (Alexander, 2009, s. 57)”. Capote, Clutter ailesinden dört kişinin öldürdüğü cinayeti araştırmak için yazar arkadaşı Harper Lee ile birlikte Kansas’a gitmiştir. Capote ve Lee, ölenlerin arkadaşları, akabaları ve cinayeti çözmek için çalışanlarla söyleşiler

¹⁷ <https://www.britannica.com/biography/Truman-Capote>

¹⁸ <https://www.theguardian.com/books/2016/jan/16/truman-capote-s-in-cold-blood-at-50>

¹⁹ Capote, 2005 yapımı biyografik filmidir. Film, Gerald Clarke’ın biyografik kitabı “Capote”den esinlenilerek yapılmıştır ve Truman Capote ismindeki muhabirin yaşamını anlatmaktadır. Filmin yönetmeni Bennett Miller’dir.

yapmışlardır. Capote ve Lee, araştırmada kayıt cihazı kullanmayarak gün sonunda not aldıkları bulguları karşılaştırmışlardır. Smith ve Hickock yakalandıktan sonra Lee ve Capote, Ocak 1960'ta katil zanlılarıyla söyleşi yapmaya başlamışlardır. Capote, New York'a geri döndüğünde *Soğukkanlılıkla* yapıtının makalelerini yazmaya başlamıştır. Capote'un yazdıkları *New Yorker*'da seri halinde yayımlanmaya başlamıştır. Kitap olarak yayımlandığında ise en çok satan kitap olmuştur.²⁰

Soğukkanlılıkla yapıtı, Kansas City'de Clutter ailesinin dört üyesinin öldürülmesini anlatmaktadır. Clutter çifti ve iki çocuğu Nancy ve Kenyon Clutter, evlerinde ölü bulunurlar. Cinayeti işleyenler cezaevinden şartlı tahliye edilen Dick ve Perry'dir. Cinayet, büyük tepki çeker. Katillerin yakalanması için dokuz dedektif görevlendirilir. Dick ve Perry, yakalanıp cezaevine gönderilir. Haklarında idam hükmü verilen mahkemeler Dick ve Perry'nin psikolojik sorunları olduğu gerekçesiyle uzar. Dick ve Perry, altı yıl sonra idam edilirler.

4.2. Truman Capote” Soğukkanlılıkla”, Gay Talese “Komşunun Karısı” ve Upton Sinclair “Şikago Mezbahaları”nın Çözümlemesi

Bu başlık altında metinler edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre sırayla çözümlenmektedir.

4.2.1. “Şikago mezbahaları”nın çözümlenmesi

Bu bölümde *Şikago Mezbahaları* yapıtı, edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir.

4.2.1.1. Sahne sahne tasarım

Şikago Mezbahaları üç bölüm ve altı sahneden oluşmaktadır. Her bölümde ikişer sahne vardır. Birinci bölümde iki sahne bulunmaktadır. Birinci sahne Litvanyalı ailenin Şikago'ya göç etmesini ikinci sahne ise aile üyelerinin çalıştıkları ve yaşadıkları yerde karşılaştıkları zorlukları anlatmaktadır. İkinci bölüm de iki sahneden oluşmaktadır. Birinci sahnede ailenin karşılaştıkları sorunlardan kaynaklı yaşadıkları zorluklar anlatılırken ikinci sahnede yaşamlarını değiştiren olaylara yer verilmektedir. Üçüncü bölüm ise yine sahneden oluşmaktadır. Birinci sahnede aileden birçok kişinin ölmesi üzerine Jurgis'in yaşadıkları, ikinci sahnede ise Jurgis'in ailesinden kalanları bulması ve sosyalizm ile tanışması anlatılmaktadır.

²⁰ <https://www.biography.com/people/truman-capote-9237547>

Birinci bölüm iki sahneden oluşmaktadır. Birinci sahne Litvanyalı ailenin Şikago'ya göç etmesi, iş bulmaları ve iyi bir yaşam hayalleri, ikinci sahne ise aile üyelerinin çalıştıkları ve yaşadıkları yerde karşılaştıkları zorlukları anlatmaktadır.

Birinci sahnede Litvanyalı ailenin Şikago'ya göçü ve yerleşmesi anlatılmaktadır. Ona, üvey annesi Teta Elzbieta, onun altı çocuğu ve erkek kardeşi Jonas ile birlikte yaşamaktadır. Ona'nın nişanlısı Jurgis, Amerika'da insanların günde üç ruble kazandığını duyar. Jurgis, Amerika'da Ona'yla evlenmeyi ve zengin olmayı düşünmektedir (Sinclair, 2017, s. 29). Yaz geldiğinde hep birlikte Amerika'ya giderler. Şikago'yu tercih etmelerinin nedeni ise Jonas'ın mezbahalarda zengin olan bir arkadaşının olmasıdır. Onlara, Ona'nın kuzeni Marija da katılır. Grupta beş yetişkin, altı çocuk, toplamda on bir kişi vardır (Sinclair, 2017, s. 30). Jurgis, bir mezbahada, kesilen hayvanların bağırsaklarını, kimse içine düşmesin diye kapakları hemen kapatılan deliklere doğru süpüreceği bir iş bulur. Jurgis, Elzbieta'nın çalışmayıp evle ilgilenmesini, Ona'nın da ona yardım etmesini ister (Sinclair, 2017, s. 51- 52). Jurgis'in ailenin geçimine ilişkin yaklaşımına metinden şu örnek verilebilir:

Ona'yı çalıştırmayacaktı; öyle bir adam olmadığını, Ona'nın da öyle bir kadın olmadığını söylüyordu. Kendisi gibi bir adamın, Jonas ve Marija ikilisinin de katkılarıyla bir aileyi geçindirememesi tuhaf olurdu. Çocukları çalıştırma fikrini duymak bile istemiyordu; Amerika'da çocukların ücretsiz gidebileceği okullar olduğunu duymuştu Jurgis (Sinclair, 2017, s. 53).

Bir ev almaya karar verirler, emlakçı ile görüşerek, sekiz yıl dört ay boyunca ayda on iki dolarlık kira ücreti ödemek koşuluyla eve sahip olabileceklerine ilişkin bir sözleşme imzalarlar. Son taksit ödeninceye kadar ev kiralanmış gözükecektir (Sinclair, 2017, s. 60- 61). İmzaladıkları sözleşmeyi bir avukata gösterirler. Avukat kiralama formunun usûlden olduğunu söyler. Ama son taksit de ödeninceye kadar ev yalnızca kiralanmış gibi gösterilir, böylece ödemeleri yapmayanların evden atılması kolaylaştırılmış olur (Sinclair, 2017, s. 63). Evi aldıktan sonra eşyalarını taşıyarak yeni evlerine yerleşirler. Ona ve Jurgis, her şeyi hallettikten sonra evlenebileceklerinin hayalini kurarlar (Sinclair, 2017, 65- 66).

Jurgis, çalıştığı işten memnundur. Karşılaştığı sorunlardan birinin sendikalar olduğunu düşünür ve onların insanların hakları için savaşmalarına bir anlam veremez (Sinclair, 2017, s. 69). Antanas Rudkus, sığır etlerinin kutulandığı bir yerde, kimyasal dolu kazanlarda duran etleri dev çatallarla alıp pişirme odalarına giden arabalara doldurduğu bir işte çalışmaya başlar. Marija, on beş yıl kutu boyama işinde çalışan

İrlandalı hasta bir kadının yerine işe alınır (Sinclair, 2017, s. 72- 73). Jonas ise çeyrek ton domuz butu arabasını iterek paketleme bölümüne götüreceği bir işte çalışmaya başlar. Jonas'ın bulduğu iş tehlikeli ve zordur. Kendisinden önceki işçi, arabanın ezmesi sonucu ölmüştür (Sinclair, 2017, s. 74).

İkinci sahnede ailenin karşılaştıkları kimi zorluklar anlatılmaktadır. Jurgis, defolu denenen bacakları kırılmış ya da ölmüş hayvanların ölüm yatakları denenen mezbahalarda nasıl gizlice diğer etlere karıştırıldığını görür. Jurgis, burada karşılaştığı bu olaydan sonra şöyle düşünür: “O gece eve gittiğinde üzerinde bir kasvet vardı; Amerika’ya olan inancı yüzünden ona gülenlerin haklı olabileceklerini sonunda görmeye başlamıştır (Sinclair, 2017, s. 75)”.

Taşındıkları evin bir blok ötesinde oturan Majauszkiene Nine'den satın aldıkları evle ilgili, yoksul insanları dolandırmak için kurulmuş bir şirketin yaptığı evlerden biri olduğunu, beş yüz dolara bile mal olmayan evi bin beş yüz dolara aldıkları gibi bazı şeyler öğrenirler:

Evler çok ucuz olabilirdi ama talip olan insanların parayı ödeyemeyeceği düşünülerek satışa çıkartılıyorlardı. Ödeyemediklerinde de –bir ay bile gecikseler- evi ve o zamana kadar ödedikleri paranın hepsini kaybediyorlar, sonra şirket evi başkasına satıyordu (Sinclair, 2017, s. 77- 78).

Evin kalan borçlarının faizini de ödemeleri gerektiğini öğrenirler. Teta Elzbieta ve ailesi yalnızca 12 dolar ödeyeceğini düşünürken, borcun faizini de ödemeleri gerektiğini öğrenirler (Sinclair, 2017, s. 82).

Herkesin çalışmasına karşı çıkan Jurgis, faizlerin de ödenmesi gerektiğini öğrenince çalışma düşüncesine itiraz etmez. Marija, Ona'ya bodrum katlarından birinde iş bulur ama ustabaşı işe almak için bir miktar para ister. Ona da on dolarla usta başının yanına gider. Elzbieta'nın rahibe götürerek yaşını iki yaş büyüttüğü on dört yaşındaki oğlu Stanislovas da iş görüşmesine gider (Sinclair, 2017, s. 84). On altı yaşındaki Stanislovas, makinenin boş kolu önüne her geldiğinde doldurup çekeceği işte çalışmaya başlar (Sinclair, 2017, s. 85). Yaz boyunca canla başla çalışan aile, sonbaharda Jurgis ile Ona'nın düğününü yapar. Ona ve Jurgis düğünden sonraki sabah yeniden işe giderler (Sinclair, 2017, s. 87).

Dede Antanas, ayakları sürekli kimyasallar içinde, çalıştığı yerde, botlarının tabanlarının aşınmasıyla ayaklarında yaralar açılır ve hastalanır. Antanas'ın hastalığı metinde şu şekilde yazılmaktadır:

Yaşlı Antanas buna rağmen işi bırakmadı; ailesinin neler çektiğini görüyor, işe girmesinin nelere mal olduğunu unutmuyordu. Bu yüzden ayaklarını bağlayıp topallamaya, öksürmeye devam etti ve sonunda Tek Beygirli Fayton gibi ansızın çökerek yere yığılıp kaldı (Sinclair, 2017, s. 92).

Küçük Stanislovas da soğuktan korktuğu için işe gitme vaktinde ağlayarak itiraz etmeye başlar (Sinclair, 2017, s. 95).

Konserve fabrikası kapanır ve Marija, işsiz kalır. Bir süre biriktirdiği para ile idare eder ve iş arar ama bulamaz (Sinclair, 2017, s. 101- 102). Jurgis ise çok çalışır ama çalıştığının bir kısmını alır, bir dakika geç kalanın bir saatlik ücreti kesilir, elli dakika çalışmış olsa da bir saati dolduracak iş olmadığı sürece çalıştığı saatin parasını alamaz, tüm bunlar birleşebilecekleri ve şirkete karşı zafer kazanabilecekleri düşüncelerini benimsemesini sağlar. Jurgis, Amerika'ya neden “Özgür Ülke” dendiğini anlamaya başlar. Tüm aile sendikalı olur ve Jurgis, Litvanyalılara sendikalı olmanın önemini göstermek için çalışır (Sinclair, 2017, s. 103- 105).

İkinci bölümün birinci sahnesinde ailenin karşılaştıkları zorluklardan kaynaklı değişmeye başlayan yaşamları anlatılmaktadır. Yaz geldiğinde Marija'nın çalıştığı konserve kutusu fabrikası yeniden açılır ve Marija tekrar çalışmaya başlar ama sendikalı olduğu için üç gün sonra işten atılır. Ona ise yakında doğum yapacaktır ve doktora gitmesi gerekir, en ucuz doktor on beş dolar istediği için Ona'yı doktora götürmekte zorlanırlar. Marija, sendikaya üye olduğu için pişman olmuştur ve aidatını vermeyi bırakmıştır (Sinclair, 2017, s. 121- 123)

Marija, dört buçuk hafta iş aradıktan sonra yeni açılan bir fabrikada kesici olarak çalışmaya başlar. Ona'nın çalıştığı yerdeki ustabaşı Henderson ise Ona'ya kötü davranır. Ona önce evlenmek için izin almak zorunda kaldığından ya da hediye almayı sevdiği için kötü davrandığını düşünse de daha sonra nedenin başka olduğunu anlar. Ustabaşı Henderson, başka bir bölümde çalışan bir amir ile ilişki yaşamaktadır ve evli kadınlardan hoşlanmamaktadır (Sinclair, 2017, s. 124- 125). Ona, bir sabah doğum yapar ve bebeğe Antanas ismini verirler. Ona, doğumdan sonra işsiz kaldığı için bebeğini Teta Elzbieta'ya bırakarak işe geri döner. Ama kalıcı olarak rahim sorunları yaşar ve arkadaşlarının önerdiği ilaçlarla ağrılarını azaltmaya çalışır (Sinclair, 2017, s.126- 128). Kurtulan öküzlerden birinin sağa sola kaçması sonucu, Jurgis ayağını burkar ve önemli bir şey olmadığını düşünerek çalışmayı sürdürür. Sonraki gün acıdan çalışamayacak hale geldiğinde izin alarak evine döner (Sinclair, 2017, s. 134-

135).Jurgis'in uzun hastalık döneminde yaşanan en önemli şey aileden birini daha yitirmeleri olur. Bu durum metinde şu şekilde yazılmıştır:

Bir cumartesi gecesi eve dönmedi ve onu bulma çabalarının hiçbiri sonuç vermedi. Durham'daki patron haftalığını alıp gittiğini söylüyordu. Bu doğru olmayabilirdi tabii çünkü adamlardan biri öldüğünde bazen böyle söylerlerdi; herkes için olayı kapatmanın en kolay yolu buydu. Mesela adamın biri tanklardan birine düşüp halis domuz yağına ve eşsiz gübreye dönüştürüldüğünde, gerçeği olduğu gibi söyleyip ailesini üzmeye ne gerek vardı (Sinclair, 2017, s. 142).

Ailenin geçimi zorlaştığı için çocukların ikisinin daha okulu bırakmalarına karar verilir. Çocuklar gazete satmayı öğrenmeleri için şehre gönderilir (Sinclair, 2017, s. 143). Jurgis, iyileşir ve işine dönmek ister ama o kadar çok çalışmış ve o kadar kötü beslenmiştir ki patronu onun eski gücünde olmadığını düşünerek işe almaz (Sinclair, 2017, s. 146- 147).

Elzbieta'nın en küçük çocuğu olan Kristoforas'ın raşitizm hastalığı vardır ve doğuştan kalça kemiği çıkıktır. Kristoforas'ın ölüm nedeni tam olarak anlaşılmamıştır: "Artık nedeni her neydiyse, çocuk sosisi yedikten bir saat sonra acıyla ağlamaya, iki saat içinde nöbet geçirir gibi yerlerde yuvarlanmaya başladı (Sinclair, 2017, s. 148)".

Jurgis, bir gübre fabrikasında işe girer. Gübre tozunda çalışmaya alışması biraz zaman alsa da ayak uydurmaya başlar (Sinclair,2017, s. 153). Bu arada Elzbieta'nın işe girmesine ve evdeki işleri Elzbieta'nın küçük kızının yapmasına karar verilir. Elzbieta, sosis makinelerinde çalışacağı bir işe girer (Sinclair, 2017, s. 154). Ona'nın hastalığı giderek kötüleşir, Jurgis ise içki içmeye başlar (Sinclair, 2017, s. 160).

İkinci sahnede yaşadıkları sorunların karşısında yapmak zorunda kaldıkları ve tümüyle değişen yaşamları anlatılmaktadır. Ona, bir gece eve gelmez. Ona, Jurgis'e tramvay çalışmadığı için eve gelmekte zorlandığını, bu yüzden arkadaşında kaldığını söyler (Sinclair, 2017, s. 167). Ama Jurgis, Ona'nın yalan söylediğini, şehir merkezinde ustabaşı Henderson'ın evinde, patronu Connor ile olduğunu öğrenir. Ona, eşine kendilerini kurtarmak için bunu yapmak zorunda olduğunu söyler. Ona, Ustanbaşı Henderson tarafından kandırılarak şehir merkezine götürülür ve patronunun tecavüzüne uğrar. Daha sonra ise tehdit edilir ve para karşılığında patronu ile buluşmaya zorlanır (Sinclair 2017, s. 175- 176). Jurgis, bunu öğrendikten sonra Connor'ı döver ve karakola götürülür. Bu olay metinde şöyle yazılmıştır: "Sonunda, sırf ağırlıklarını kullanarak Jurgis'i nefessiz bırakıp polis karakoluna taşıdılar ve Jurgis bir polis arabası gelip onu alıncaya kadar hiç kıpırdamadan yattı (Sinclair, 2017, s. 178)". Jurgis, bir ay hapiste

kalır. Stanislovas, Jurgis'i ziyarete gelir ve Ona'nın yataktan çıkamayacak kadar hasta olduğunu, Marija'nın elini kestiği için çalışmadığını ve parasını ödeyemedikleri için evden çıkarılacaklarını, Elzbieta'nın da işten atıldığını söyler. Jurgis kefaretni ödeyemediği için hapisanede taş kırma işinde çalışmaktadır, buradan kazandığı on dört senti Stanislovas'a verir (Sinclair, 2017, s. 197- 200).

Jurgis, bir ay kaldıktan sonra hapisaneden çıkar ve ailesini arar, evlerinin ellerinden alındığını öğrenir (Sinclair, 2017, s. 207). Ailesini bulduğunda Ona doğum yapmaktadır ve durumu kötüdür. Jurgis doktor aramak için gider (Sinclair, 2017, s. 210-211). Doktor bulmasına karşın Ona ölür (Sinclair, 2017: 222). Onu gömecek paraları yoktur. Ona'nın ölümünden sonra ailenin yaşadıkları metinde şöyle anlatılmıştır: "Elzbieta dışarı çıkmış dileniyor, her komşudan birkaç peni alıp dini tören yaptırarak parayı denkleştirmeye çalışıyordu; çocuklar da yukarda aç aç otururken, Jurgis ailenin beş para etmez serserisi olarak bütün parayı içkiye yatırmıştı (Sinclair 2017, s. 224)".

Jurgis, iş ararken sendikacı bir arkadaşına rastlar ve onun da önerisiyle biçerdöver fabrikasında işe girer. Ama işin onuncu gününde, ikinci bir duyuruya kadar fabrikanın kapalı olacağını öğrenir (Sinclair, 2017, s. 233- 234). Daha sonra ray fabrikasında iş bulur (Sinclair, 2017, s. 242). Bir gün eve döndüğünde oğlu Antanas'ın kaldırımdan düşüp çamura battığını ve boğularak öldüğünü öğrenir (Sinclair, 2017, s. 246).

Üçüncü bölümün birinci sahnesinde Jurgis'in ailesinden birçok kişiyi yitirmesi üzerine yaşadıkları anlatılmaktadır. Jurgis bir trene biner ve gider. Bir çiftçinin yanında mevsimlik olarak çalışmaya başlar. Daha sonra ise günübirlik, geçici ve güvencesiz işlerde çalışır (Sinclair, 2017: 248-254). Bütün parası bittiğinde dilenmek için sokaklara düşer (Sinclair, 2017: 267). Dilenirken zengin ve sarhoş bir adam Jurgis'e yüz dolar verir (Sinclair, 2017, s. 271). Bir bara gidip içki alarak parasını bozmak ister. Barın sahibi, Jurgis'in yüz dolarını aldıktan sonra para üstünü vermez ve Jurgis hırsızlıkla suçlanarak hapse atılır. (Sinclair, 2017, s. 285- 287). Burada daha önce hapse girdiğinde arkadaşlık ettiği Jack Duane ile karşılaşır (Sinclair, 2017, s. 289).

Jurgis, serbest bırakıldığında Jack Duane'nin kendisine verdiği adrese gider. Duane'nin hiç parası yoktur ve yaptığı planı uygulamak için Jurgis'i beklemektedir. Birlikte sokağa çıkarlar ve yoldan geçen bir adamı soyarlar. Jurgis, bu işi yaparken hem polislerden saklanır hem de onların da istediği bazı şeyleri yapar, böylece kısa sürede iyi bir yaşama başlar. Duane, Jack'i Buck isimli biriyle tanıştırır. Buck'ın bir planı vardır ve uygulamak için işçi gibi görünen birine gereksinimi vardır. Jurgis, işçilerin

paralarını almak için sıraya girdiği yerde, parayı dağıtan adamın kulağına bir isim fısıldayarak parayı alır ve Buck’a götürür. Her hafta beş dolara bu işi yapmayı sürdürür (Sinclair, 2017, s. 291- 296).

Jurgis, bir süre sonra bir iş teklifi daha alır. Bir et fabrikasına girip sendikali olarak çalışacak ve işçilere Cumhuriyetçi aday Doyle’u övecektir. Bu iş için Jurgis, şöyle düşünür: “Evvela bir fabrikaya gidip çalışması gerekecekti ve bu pek hoşuna gitmeyebilirdi; ama kazandığı paranın yanında ek kazançları da olacaktı (Sinclair, 2017, s. 302)”.

Jurgis, et fabrikasında çalışmayı sürdürdüğü süreçte, daha farklı şeyler de yapar. Şirketler ve sendikalar arasındaki anlaşma dolacak ve yeniden imzalanacaktır, pazarlık sürüyordur ve grevler olacağı bilinmektedir. Jurgis, grev kırılcılığı yapar (Sinclair, 2017, s. 308-309). Jurgis, bu işi yapmaya başladıktan sonraki duyguları şöyle anlatılmaktadır: “Jurgis bu süreçte şirketlerin ajanlarından biri olmuştu; değişimi günbegün, dev bir makinenin yavaş yavaş çalışmaya başlaması gibi hissediyordu (Sinclair, 2017, s. 319)”. Jurgis’in kendini bir alçak gibi duyumsamasına neden olur ve Jurgis, yeniden içki içmeye başlar (Sinclair, 2017, s. 319). Jurgis, çalıştığı bölümün patronu ile karşılaşır ve eşi Ona’nın ölümüne neden olanın Connor olduğunu gördüğünde kendini kaybeder ve Connor’a vurur. Yeniden mahkemeye çıkarılır ve kefareтини ödeyerek çıkar. Ama patronunu dövdüğü için işine geri dönemez ve Şikago’nun öteki ucuna giden bir trene biner (Sinclair, 2017, s. 322- 324).

İkinci sahnede Jurgis’in ailesinden kalanlarla görüşmesi ve sosyalistlerle tanışmasıyla değişen yaşamı anlatılmaktadır. Jurgis, Şikago’da tekrar fabrika kapılarını aşındırmaya başlar ama iş bulması çok zordur çünkü ekonomik kriz vardır, ilkbahar ve yazın işsiz kalan iki milyona yakın insan iş aramaktadır ve ayrıca grev vardır (Sinclair, 2017, s. 325- 326). Jurgis, tanıdığı biri ile karşılaşır ve Marija’nın yerini öğrenir. Marija’nın çalıştığı yere gider ve bir genelevde çalıştığını, Stanislovas’ın fare ısırıldığı için öldüğünü, Elzbieta’nın ise iş buldukça çalıştığını öğrenir. Bu sırada geneleve baskın olur. Jurgis de Marija da kadınlarla birlikte gözaltına alınırlar (Sinclair, 2017, s. 331- 339). Metinde gözaltına alındıktan sonra yaşananlar şöyle anlatılmaktadır:

Kahvaltıdan sonra Jurgis’i tutuklularla, meraklılarla ve adamlardan birini tanıyıp santaj yaparak para sızdırma umuduyla gelenlerle dolu mahkeme salonuna götürdüler. İlk önce erkekler çağırıldı ve toplu olarak azarlanıp serest bırakıldı; ama şüpheli görüldüğü için Jurgis dehşet içindeydi. Cezasının “tecil” edildiği o seferinde de aynı salonda mahkemeye çıkmıştı; hâkimle kâtip de aynıydı (Sinclair, 2017, s. 340).

Serbest bırakıldıklarında Jurgis, Marija’yla birlikte eve gider (Sinclair, 2017, s. 341). Marija, Jurgis’i eve çocukların yanına gitmesi için uğurlar. Jurgis para ister. Marija, tekrar içki içmemesi için para vermez. Jurgis eve gitmekten vazgeçer ve ne yapacağını düşünerek sokaklarda dolaşır (Sinclair, 2017, s. 344). Önünde kalabalık olan bir çadır görür ve içeri girer (Sinclair, 2017, s. 345). Bu çadırda bir adam yoldaşlar diyerek toplanmış insanlara propaganda yapmaktadır. Jurgis, konuşma yapan adamın kendisinin yaşadığına benzer şeyler anlattığını düşünür (Sinclair, 2017, s. 346- 347). Konuşmanın bitiminde, tanışmak için yanına gider. Jurgis’le ilgilenmesi için Ostrinski’yi çağırırlar. Ostrinski, Jurgis’e sosyalizmi anlatır (Sinclair, 2017, s. 359- 361). Jurgis’in sosyalizmi öğrendikten sonra değişen durumu şöyle anlatılmaktadır: “Jurgis sosyalist literatüre aşina oldukça –ki bunu çabucak yapardı- Et Tröstünü her yönüyle tanıyacak ve durumun bütün dünyada aynı olduğunu görecekti; kör ve duyarsız Açgözlülüğün bedenlenmiş hali olduğunu görecekti (Sinclair, 2017, s. 365)”. Jurgis, Marija’yı ziyaret ederek, yaptığı işi bırakmasını ister ama Marija, işi bırakamayacağını söyleyince kabul eder ve sosyalist hareket için daha fazla çalışabileceğine karar verir (Sinclair, 2017, s. 382- 383).

Sinclair, metinde Şikago’ya göç eden Litvanyalı bir ailenin yaşadıklarını üç bölümde anlatmaktadır. *Şikago Mezbahaları* yapıtı Jurgis’in yaşamının bir bölümü olarak anlatılmaktadır. Anlatılan ise yalnızca Jurgis’in hikâyesi değildir. Sinclair, Jurgis aracılığıyla benzer yaşam sürdüren insanların sorunlarını, karşılaştıkları zorlukları ve Amerikan rüyasını anlatmaktadır.

4.2.1.2. Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı

Üçüncü kişi bakış açısıyla anlatıma, ilahi bakış açısıyla anlatım da denmektedir. Olaylar, edebi gazetecilik metinlerinde her şeyi gören, bilen, kişilerin zihinlerine girebilen bir anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Upton Sinclair, *Şikago Mezbahaları* yapıtında üçüncü kişi bakış açısı anlatımını tercih etmiştir. Anlatıcı, metinde yer verilen kişilerden biri olan Jurgis’in duygu ve düşüncelerini vermektedir. Jurgis’in yaşamının, yaşadıklarının etkili bir anlatımla sunulabilmesi için Sinclair’in üçüncü kişi ağızdan anlatımı tercih etmesi metnin amacına uygundur:

“Böylece Jurgis perişan bir halde sokakta kalmış oldu. Hava buz gibiydi, hızla yağan kar yüzünü dövüyordu. Gidecek bir yeri, üstünde paltosu yoktu ve aylar boyu bir sent

bile kazanamayacağından emin, cebindeki iki dolarla kalakalmıştı (Sinclair, 2017, s. 263)”.

Jurgis hapisten çıkar ve açtır. Gittiği meyhanede durumuna üzülen meyhaneci kendisine içki ve yemek ikram eder. Anlatıcı, Jurgis’in bu durumuna şöyle bir yorumda bulunmaktadır: “Ama her şey uzun süremeyecek kadar güzeldi; bu acımasız dünyadaki her şey gibi. Islak giysileri buhar salmaya, o berbat gübre kokusu salona dolmaya başladı (Sinclair, 2017, s. 218)”. Dünyanın acımasız olduğunu anlatıcı ifade etmektedir. Çünkü Jurgis’in yaşamının zor olduğunu ve onu bekleyenleri bilmektedir. Jurgis ile bir bağ içerisinde olduğu da ifade edilebilir. Okuyucuya göstermeye çalıştığı da budur. Anlatıcı, Amerika’ya gelen bir göçmenin yaşadıkları ve yaşamayı sürdürdüklerini içselleştirmeye çağırır okuyucuyu. Bu durum edebi gazetecilik metinlerinin tarafsızlığa karşı eleştirilerinin de bir göstergesidir. Anlatıcı, kişisel görüşlerine, düşüncelerine yer vererek metnin mesajını okuyucuya etkili bir şekilde aktarmayı amaçlamaktadır.

4.2.1.3. *Tam kayıt tam diyalog*

Upton Sinclair’in *Şikago Mezbahaları* yapıtında tam kayıt tam diyalog vardır. Jurgis’in ilk iş başvurusunda patron ile arasında geçen konuşma örnek verilebilir:

Daha önce dediğimiz gibi, bu konuda yanılmıyordu. Brown’a gidip en fazla yarım saat beklemişti ki ötekilerden çok uzun olan boyuyla patronlardan birinin gözüne çarpıp çağrıldı. Ardından gerçekleşen diyalog kısa ve hedefe yönelikti:

“İngilizcen var mı?”

“Yok; Lit-vanca.” (Jurgis bu sözcüğü öğrenmek için çok çalışmıştı.)

“İş?”

“Je.” (Baş sallama)

“Burada çalışmışlığın var mı ?”

“Anlamıyorum.”

(Patrondan işaretler ve el kol hareketleri. Jurgis’in hızlı hızlı baş sallayışı.)

“Bağırsakları kürer misin?”

“Anlamıyorum.”

“Zarnos. Pagaiksztis. Szluota!” (İşaret diliyle anlatma.)

“Je.”

“Kapıyı gördün? Duryys?” (Göstererek.)

“Je.”

“Yarın saat yedide. Anladın? Rytoj! Prieszpiety! Septyni!”

“Dekui, tamstai!” (Teşekkür ederim, efendim.) Bu kadardı. Jurgis dönüp yürürken, kazandığı zaferi aniden tam olarak idrak edip bir çılgılık atarak sıçradı ve bir koşu tutturdu.

Girmişti! İşe girmişti! Eve kadar kanatlanmışçasına gidip kasırğa gibi içeri dalarak uyumak için henüz yatmış olan pansiyonerlerin tepesini attırdı (Sinclair, 2017, s. 38- 39).

Şikago Mezbahaları yapıtında tam kayıt tam diyalog uygulanırken durum ayrıntıları parantez içerisine alınarak anlatıcı tarafından doğrudan verilmektedir. Diyalogların okuyucu tarafından bir görüntüye dönüştürülmesini kolaylaştırmaktadır. Tam kayıt tam diyalog, *Şikago Mezbahaları* yapıtında, satın aldıkları ev için danıştıkları avukat ile görüşmelerde, Ona'nın eve gelmemesi üzerine Ona'nın arkadaşı Jadvyga, Elzbieta ve Ona ile Jurgis arasında geçen konuşmalarda, Jurgis ile hapishanede tanıştığı Duane arasında geçen konuşmalarda, Jurgis'in mahkemede yargılanmaları sırasındaki konuşmalar, Stanislovas'ın para istemek için Jurgis'in görüşüne gelmesi üzerine görüşte gerçekleşen konuşmalar, hapisten çıktığında evlerine taşınan kişilerle arasında geçen konuşmalar ve ev kirasını ödeyemedikleri için evin ellerinden alındığını öğrenmesi üzerine kurulu konuşmalarda, Ona'nın doğumu için yanına gittiği avukatı parası olmadığı için tedaviye ikna ederken avukat ve Jurgis arasında geçen konuşmalarda, Jurgis'in meyhaneciler ile yaptığı konuşmalarda, iş görüşmelerinde patronlarla, ustabaşlarıyla yaptığı konuşmalarda, aile üyeleri Marija ve Elzbieta ile Jurgis arasında geçen konuşmalarda, Jurgis dilenirken kendisine para verenler ile yaptığı konuşmalarda, Jurgis'in grev kırıcı olarak işe girdiğinde işçilerle, patronlarla, ustabaşlarıyla yaptığı konuşmalarında ve son olarak Jurgis'in tanıştığı sosyalistlerle arasında geçen konuşmalarda tam kayıt tam diyalog uygulanmıştır.

4.2.1.4. Durum ayrıntıları

Edebi gazeteciliğin en önemli unsurlarından biri olan durum ayrıntıları, metinde yer alan kişilerin ses tonu, jest, mimik, duruşları, olayın geçtiği yerlerin tüm ayrıntıları, eşyaları, giysi ve kıyafetlerin ayrıntılı olarak betimlemesini kapsamaktadır. Upton Sinclair'in *Şikago Mezbahaları* yapıtında kişilere dönük durum ayrıntılarının nasıl verildiğine Tamoszius Kuszleika ve Marija hakkında yazılanlar örnek verilebilir:

Adamın adı Tamoszius Kuszleika ve keman çalmayı bütün gün “ölüm yataklarında” çalıştıktan sonra geceler boyu kendi kendine pratik yaparak öğrenmiş. Ceketsiz ve üzerinde soluk altın rengi at nalı desenleri olan bir yelekle nane şekerlerini hatırlatan pembe çizgili bir gömlek var. Sarı biyeli açık mavi asker pantolonu ona müzik grubunun liderine uygun bir otorite kazandırıyor. Boyu bir elli civarında olduğu halde pantolonunun paçalrı yerden yirmi santim yüksekte. İnsan o pantolonu nereden bulduğunu merak ediyor; daha doğrusu, adamın varlığının verdiği heyecan bu gibi şeyleri düşünmenize fırsat tanısaydı, bunu merak ederdiniz (Sinclair, 2017, s. 10).

Marija kısa boylu fakat yapılı bir kadın. Mezbahada çalışıyor ve gün boyu yedi kilo ağırlığındaki kutularla uğraşiyor. Geniş bir Slav yüzü, çıkık ve kırmızı yanakları var. Ağzını açtığı anda, feci bir şey ama, atları düşünmeden edemiyorsunuz. Üzerindeki mavi flanelden dikilmiş gömlek tarzı elbisenin kolları sıvanmış, kaslı kolları ortada; elindeki et kesme çatalını masaya vurarak ritmi belirliyor (Sinclair, 2017, s. 12).

Upton Sinclair metinde, kişilerin giyinişlerine ve görünümüne oldukça fazla yer vermektedir. Sinclair'ın kişilerinin görünüşleri ile metnin vermek istediği mesajın doğrudan birbirini beslediği için sık sık başvurduğu söylenebilir.

Durum ayrıntılarının metinlerde, mekân olarak nasıl kurulduğuna bakmak gerekirse, Jurgis ve ailesinin Şikago'ya ilk gittiklerinde gördükleri metinde şöyle anlatılmaktadır:

Oturup pencereden dışarı baktılar. Sonsuza kadar, kilometreler boyu –elli dört kilometre olduğunu bilmiyorlardı- uzayıp gidiyormuş gibi görünen, her iki yanında kesintisiz iki katlı ve sefil durumdaki küçük karkas yapılan olduğu bir caddedeydiler. Görebildikleri bütün ara sokaklarda da durum aynıydı; ne bir bayır ne bir çukur, yalnızca sonsuza kadar uzanıp giden o aynı pis ve çirkin küçük yapılar vardı. Kuruyup çatlamış kıyıları boyunca köhne klübelerin ve iskelelerin olduğu bir dereyi kesen tek tük köprüler; karmakarışık çapraz makasları, duman salan lokomotifleri ve birbiri ardına zangır zangır geçen yük vagonlarıyla, tek tük demiryolu geçitleri; tek tük büyük fabrikalar, sayısız pencereleri olan ve bacalarından çıkan muazzam dumanlarla hem havayı hem de toprağı kirleten köhne yapılar. Ama bu fasılların ardından, o ıssız geçit töreni –kasvetli küçük binaların geçit töreni- her seferinde yeniden başlıyordu (Sinclair, 2017, s. 31).

4.2.1.5. Belgeye dayalı konular

Belgeye dayalı konular, gazeteciliğin olduğu gibi edebi gazeteciliğin de en önemli unsurlarından birisidir. Gerçekliğe dayalı olan edebi gazeteciliğin metinlerde bu gerçekliği yaratması için kanıtlanabilir belgeler sunması önemlidir. Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* yapıtında da yer isimleri, Şikago'nun nüfus bilgileri, dönemin politik atmosferi, parti ve siyasi isimler, mezbahalar hakkında çeşitli bilgiler, marka isimleri, dönemin aldığı göçler hakkında kimi bilgiler, yönetmeliklerin maddeleri gibi birçok belgeyle ve gerçek bilgilere dayanmaktadır. Üç metinde bu yönden oldukça zengin bir yapıya sahiptir.

Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* metni de belgeye dayalı bir metin olmasıyla oldukça zengin bir metindir. Sinclair, Şikago'ya göç eden aileyi anlatmadan önce Şikago hakkında çeşitli bilgiler verir: “Litvanya ormanlarında doğmuş bir kuralı,

çeyrek milyonluk nüfusuyla Şikago'nun mezbahalar bölgesinde uygulamak zordu ama buna rağmen ellerinden geleni esirgemiyorlar (Sinclair, 2017, s. 7)". Sinclair, Şikago'yu anlatırken gerçek nüfus bilgisi sunmaktadır. Sinclair, metinde gerçek yer isimleri de kullanmaktadır. Halsted Caddesi ²¹metin içerisinde kullanılan yer isimlerinden biridir. Metindeki kullanımından örnek vermek önemlidir:

Konuşması herkesi öyle ağlamaklı yapıyor ki konuklardan birinin, Halsted Caddesi'nde şarküteri dükkanı işleten şişko ve iyi kalpli bir adam olan Jakubas Szedvilas'ın içinden ayağa kalkarak işlerin o kadar da kötü gitmeyeceğini söylemek, ardından kendisi de kısa bir konuşma yapmak, gelinle damadı tebriklere ve mutlu kehanetlere boğmak, delikanlıya büyük keyif veren ama Ona'nın artık iyice kızarmasına neden olan ayrıntılara girmek geliyor (Sinclair, 2017, s. 14).

Sinclair, çeşitli bilgiler sunarak metindeki gerçekliği yansıtmayı sürdürür: "Sonsuza kadar, kilometreler boyu –elli dört kilometre olduğunu bilmiyorlardı- uzayıp gidiyormuş gibi görünen, her iki yanında kesintisiz iki katlı ve sefil durumdaki küçük karkas yapıların olduğu bir caddede ydiler (Sinclair, 2017, s. 31)". Metinde, et ürünleri üreten bir marka olan Brown'dan ²² da sık sık söz edilmektedir:

Yol manzaralarını bozan afişlerde, gazete ve dergilerde, gözünüze gözünüze sokulan reklamlarda, bir türlü aklınızdan çıkmayan saçma sapan reklam müziklerinde, her köşe başında pusuda bekleyen cart renklerdeki resimlerde muhteşemlikleriyle başının etini yiyip duran o şeyler burada üretiliyordu. Brown'ın Şahane Jambon ve Domuz Pastırmaları, Brown'ın Kasaplık Sığır Etleri, Brown'ın Leziz Sosisleri burada yapılıyordu (Sinclair, 2017, s. 41- 42).

Metinde Brown ve Durham rekabetine de yer verilmektedir: "Öyle saf, işin doğası konusunda öyle cahildi ki aslında Brown'da çalışacağından ve Brown'la Durham'ın bütün dünyada ölümcül rakipler olarak görüldüğünden bile habersizdi (Sinclair, 2017, s. 50)".

Metinde ismi geçen bir diğer marka ise puro markasıdır. "Tütün mü içmek istiyorsunuz? Karşınıza hemen purolar hakkında, Thomas Jefferson Five-Cent Perfecto'nun neden ününü hak eden tek marka olduğunu anlatan açıklayıcı bir yazı çıkıveriyordu (Sinclair, 2017, s. 64)". Sinclair'in *Şikago Mezbahaları* yapıtında belgeye dayalı anlatıma örnek olarak verilecek bir diğer şey ise seçim sürecine ilişkin verilen şu bilgidir:

²¹ Halsted Caddesi: <https://www.youtube.com/watch?v=-kqTHSLw3HU> linkindeki videoda tanıtılmaktadır. Bu video ile Halsted Caddesi'nin doğruluğu kanıtlanmaktadır.

²² Brown: <https://www.brownpacking.com/company-history> adresi, Brown'ın kullandığı resmi sitedir.

Jurgis; Amerika'nın Rusya'dan farklı olduğunu çünkü devletin demokrasiyle yönetildiğini öğrendi. İlk önce devleti yöneten ve bütün rüşvetleri alan devlet memurlarının seçilmesi gerekiyordu; bunun için siyasi parti denen iki rakip yiyici vardı ve en çok oyu satın alan başa geçiyordu. Arada bir oranlar birbirine çok yakın oluyor ve yoksullar burada devreye giriyordu. Oralarda sadece ulusal seçimlerde ve eyalet seçimlerinde oluyordu bu; çünkü yerel seçimlerde Demokrat Parti her zaman malı götürüyordu. Dolayısıyla bölgenin hâkimi de demokrat bir patron, yani Mike Scully denen ufak tefek bir İrlandalı'ydı. Eyaletteki partide mühim bir yeri olan Scully'nin belediye başkanını bile yönettiği söyleniyordu (Sinclair, 2017, s. 110).

Komşu eyaletlerdeki sekreterlerden başarılarını bildiren mesajlar geliyordu; Indiana'da oy sayısı 2 bin 300'den 12 bine yükselmişti; Wisconsin'de 7 binden 28 bine; Ohio'da 4 bin 800'den 36 bine! Merkez ofise bir yıl içinde benzeri görülmemişmüthiş bir aşama kaydeden küçük kasabalardaki coşkulu insanlardan mesajlar geliyordu: Kansas Benedict'te oylar 26'dan 260'a; Kentucky, Henderson'da 19'dan 111'e; Michigan, Holland'da 14'ten 208'e; Oklahoma, Cleo'da 0'dan 296'ya çıkmıştı ve bu böyle devam ediyordu (Sinclair, 2017, s. 398- 399).

Sinclair, yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere dönemin siyasi atmosferinden kişi ve parti ismi vererek şirketler ve partiler arasındaki ilişkiyi, seçim sonrası artan sosyalist adayların oylarını vermektedir. Dolayısıyla, Sinclair'in belgelere dayanarak anlattığı metnin gerçekliğini güçlendirdiğini belirtmek önemlidir. Sinclair, yapıtında müfettişler ve mezbahalar arasındaki denetim ilişkisini de belgelere dayanarak ortaya koymaktadır. Sinclair, metinde yer verdiği iddiayı dipnot olarak maddelerle sunmuştur. Öncelikle metne ardından dipnota bakmak yararlı olacaktır:

Şikago'daki insanlar Packingtown'daki devlet müfettişlerini görüp bunu hastalıklı etlerden korunduklarına yoruyorlardı; bu yüz altmış üç müfettişin şirketlerin isteğiyle görevlendirildiğini ve Birleşik Devletler'in onlara hastalıklı etlerin eyalette kalmasını sağlamaları için maaş verdiğini bilmiyorlardı. Bunun ötesinde bir yetkileri yoktu; şehirde ve eyalette satılacak etlerin teftişi için Packingtown'da siyasi aygıtın yandaşlarından oluşan sadece üç kişilik bir ekip vardı!* Bunlardan biri, bir doktor, kısa süre sonra, tüberkülozlu oldukları, dolayısıyla ptomen denilen ölümcül zehirler ihtiva ettikleri devlet müfettişleri tarafından onaylanan karkasların açık bir platformda bırakılıp şehirde satılmak üzere götürüldüklerini keşfetmişti; bu karkaslara gazyağı enjekte edilmesini talep etmiş ve aynı hafta istifası istenmişti (Sinclair, 2017, s. 112- 113).

Metinde yer verilen iddialar yukarıdaki gibidir ve bu iddialar dipnotta sunulan maddeler ile temellendirilmektedir:

Besi Hayvanları ve Yan Ürünlerinin Teftişi İçin Kanun ve Yönetmelik.

Birleşik Devletler Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Hayvancılık Sanayisi İlişkinesi, Karar No. 125:-

MADDE 1. Sığır, koyun ya da domuz kesimi, et ürünlerinin paketlenmesi işini yapan mezbaha, konserve fabrikası sahipleri, *karkasları ya da ürünleri eyaletler arası ya da dış ticarete konu olacak işletmeler*, sözü geçen hayvan ve ürünlerin teftişi için Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na başvuracaktır...

MADDE 15. Reddedilen ve hastalıklı olduğu belirlenen hayvanlar iş sahipleri tarafından derhal hastaliksız ve tüketime uygun olduğu onaylanmış hayvanların bulunduğu bölmelerden çıkarılacak, *sözü geçen hayvanların bulunduğu eyalet ve yerel yönetim bölgesindeki kanun, karar ve yönetmeliklere uygun olarak imha edilecektir...*

MADDE 25. Bu incelemeyi gerekli kılan ülkelere ihraç edilecek bütün domuz ürünlerinde mikroskopik domuz kurdu incelemesi yapılacaktır. *Eyaletler arası ticarete konu olacak domuzlar için mikroskopik inceleme gerekli değildir ve bu inceleme sadece ihracat amaçlı kesilen domuzlarla sınırlıdır* (Sinclair, 2017, s. 113).

4.2.1.6. Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak

Gazetecilikte haberi en kısa zamanda kamuoyuna sunma esasken edebi gazetecilikte tüm ayrıntıları ile araştırma yapmak, veri toplamak ve okuyucuya sunmak önemlidir. Bu nedenle edebi gazeteciler, uzun araştırma sürecinde ele aldıkları olayın ya da konunun bir parçası olurlar. Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* yapıtında da ayrıntılı araştırmalar ve konun parçası olmak özelliği vardır. Sinclair'ın göçmenlerin sorunlarını ve mezbahalardaki yaşamı anlatmak için mezbahanede çalıştığı bilgisi daha önce sunulmuştu. Edebi gazeteciliğin bu özelliğine metinden bulgularla bakmak gerekirse, yapıtı kaleme almak için mezbahalarda çalıştığı bilinen Sinclair, mezbahaları anlattığı bölümlerde ayrıntılı araştırmalar yaptığı ve konunun parçası olduğu görülmektedir:

Yine de en kötüsü gübre bölümünde ve pişirme bölümünde çalışanlardı. Bu insanlar ziyaretçilerin karşısına çıkartılamazdı; gübre bölümündekilerin kokusu normal bir ziyaretçiye yüz metre uzaktan korkuturdu; ötekilere, buharla kaplı, bazılarında yer seviyesinde kazanların olduğu yerlerde çalışanlara gelince, onların yaptığı işteki sorun da kazanların içine düşme riskiydi; kazandan çıkarıldıklarında, ziyaretçilere göstermeye yetecek kadar bir şey kalmamış oluyordu geride; bazen düştükleri günlerce fark edilmiyor, kemikleri dışında her şeyleri Durham'ın Halis Domuz Yağı olarak piyasaya sürülmüş oluyordu (Sinclair, 2017, s. 117).

Sinclair, alıntı yapılan bölümde, mezbahada çalışanların maruz kaldıkları ihlâlleri, etkileyici bir şekilde aktarmaktadır. Yukarıda bir bölümü aktarılmış olsa da Sinclair, mezbahane bölümlerini teker teker anlatmaktadır. Bu anlatımı, çalıştığı sürede mezbahada yaptığı gözlemler sonucunda ortaya koymaktadır. Bu özelliğin metin için

uygulandığının bir diğer örneği ise Jurgis ve ailesinin aldıkları ev ile ilgili yer verilenlerdir. Sinclair, ailenin aldığı evde daha önce yaşayanlar hakkında da bilgi vermektedir:

Sonra İrlandalılar gelmişti ve onlar da çok kalabalıktı; adam sarhoş olup çocukları dövüyordu; komşular her gece çığlıklarını duyuyordu. Kirayı sürekli geciktirdikleri halde şirket ses çıkarmıyordu; bunun arkasında siyasi bir neden vardı ve Majauszkiene Nine tam olarak bilemiyordu ama Laferty’ler mahalledeki bütün kabadayılarla haydutların kurduğu bir çeşit siyasi klüp olan “Savaş Narası Birliği” diye bir yere üyeydi; eğer onlardansanız, hiçbir şey için tutuklanmazdınız. Yaşlı Laferty bir seferinde mahalledeki birçok yoksul insanın ineklerini çalıp tesislerin arkasındaki eski bir barakada keserek satan bir çeteye birlikte yakalanmıştı. Hapiste sadece üç gün kalmış, dışarı gülererek çıkmış ve fabrikadaki işinden bile atılmamıştı. Yine de içerek kendini harap etmiş ve güçten düşmüştü; oğullarından biri iyi bir adamdı, aileye bir-iki yıl o bakmış ama sonra o da verem olmuştu. Bunun da ayrı bir konu olduğunu söyleyerek yine konuyu değiştirdi Majauszkiene Nine; bu ev uğursuzdu. İçinde kaç aile oturmuşsa, içlerinden biri mutlaka verem olmuştu. Nedenini bilen yoktu; evle ya da evin inşa edilme şekliyle ilgili bir şey olsa gerekti (Sinclair, 2017, s. 80).

Sinclair, Jurgis ve ailesinin aldığı evde kalan tüm insanlar hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Bu da Sinclair’ın metin için ayrıntılı araştırma yatığının göstergelerinden biridir. Metinde, evde yaşayan kişinin üye olduğu çetenin isminin de verilmesi bu özelliğin uygulandığını göstermektedir. Sinclair’i olayın bir parçası olduğunu gösteren bir diğer bulgu ise mezbaha koşulları ile Jurgis’in uyanışı arasındaki bağlantıyı kurmasıdır:

Kimilerinin bacağı kırılmış, kimileri yaralanmıştı; kimsenin bilmediği nedenler yüzünden ölmüş olanlar da vardı; orada, o karanlığın ve sessizliğin içinde, hepsinden kurtulmaları gerekiyordu. “Defolu” deniyordu bunlara; fabrikada bunları ölüm yataklarına çıkaran özel bir asansör vardı ve sonra adamlar bunun gündelik işlerden biri olduğunu sözcüklerden daha iyi anlatan profesyonelce bir kayıtsızlık içinde işlerini yapmaya başlıyordu. Bu sığırların halledilmesi bir-iki saat sürüyordu ve ardından onların da öteki etlerle birlikte soğutma odalarına gittiğini, fark edilmemeleri için oraya buraya dağıtıldığını görmüş Jurgis. O gece eve gittiğinde üzerinde bir kasvet vardı; Amerika’ya olan inancı yüzünden ona gülenlerin haklı olabileceklerini sonunda görmeye başlamıştı (Sinclair, 2017, s. 75).

Sinclair, alıntı yapılan bölümde, mezbahane çalışma şeklini aktarmaktadır. Söz konusu işlemin kaç saat sürdüğünü, işçilerin çeşitli bölümlere taktığı isimlerle (ölüm yatağı vb.) anlatımını kurduğu ve aynı şekilde yaralı hayvanlar için defolu dendiğini metinde de vurgulamakta ve işçilerin kullandıkları bazı sözcükler metin içerisinde sık

sık anlatıcı tarafından da kullanılmaktadır. Bunun gibi ayrıntılar, edebi gazetecinin olayın bir parçası olduğunun ve ayrıntılı araştırma yaptığının bir göstergesidir.

4.2.1.7. Edebi anlatım

Metinde edebi anlatım olup olmadığını belirlemek için edebi anlatım tarzlarının saptanması gerekmektedir. Edebi anlatımın bir göstergesi olan diyaloglar metinde de sık sık kullanılmaktadır. Metinden örnekler vermek mümkündür:

“Patronu dövdüm.”

“Oh, iyi etmişsin. Ne yapmıştı ki?”

“Bana... kötülüğü dokundu.”

“Anladım. Sen namuslu işçi dedikleri türdensin (Sinclair, 2017, s. 190).

Metinlerdeki betimleyici anlatıma da şu örnek uygundur:

Bütün bunlar olurken, aile umutsuzluğa kapılmış ve ne yapacağını şaşırılmıştı. Onca zaman uğraşıp didinmiş, onca masraf yapmışlardı. Ona, dehşetten faltaşı gibi açılmış gözlerle yanlarındaydı. O korkunç faturalar; nasıl da yakasına yapışmış, her biri bütün gün ruhunu kemirip durmuş ve gexeleri nasıl da uykularını kaçırmıştı (Sinclair, 2017, s. 21).

Metinlerdeki dramatizasyonlara ise aşağıdaki örnek uygundur:

Derken o Kader üzerine çullanmış ve onu bacağından asıvermişti. Acımasız, vizdansı; domuzun karşı koymalarını, çığlıklarını umursamıyordu; domuzun arzuları duyguları yokmuş gibi ona insafsızca kendi istediği şeyi yaptırıyordu; boğazını kesip son nefesini verişini izliyordu. İnsan bu domuz benliğine değer veren, bu domuz çığlıklarını ve acılarını önemseyen bir domuz tanrısı olduğuna inanmak zorunda mıydı yani? (Sinclair, 2017, s. 44).

Metinlerdeki alegorik²³ söylemlere örnek vermek gerekirse, *Şikago Mezbahaları* yapıtının ise mezbahalarda çalışan göçmenleri, mezbahalarda kesilen domuzlara benzetmesi açısından alegoriktir. Metnin bütününün alegorik olması bir yana örnek vermek gerekirse; metinde mezbahalara “ölüm yatakları” denilmektedir: “Sonra kapılar bir kez daha açılıyor ve geçit yine bir grup sığırla doluyordu; bölmelerden yine üst üste karkaslar yuvarlanacağı için adamlar ölüm yataklarından çıkıyordu (Sinclair, 2017, s. 47)”.

²³ Alegori: Bir düşünceyi, davranışı ya da eylemi, daha kolay kavratılabilmek için onu, yerini tutabilecek simgelerle, simgesel sözlerle, benzetmelerle göz önünde canlandırma işi.

4.2.1.8. İşlevsel metin

Metinler, işlevsel ve yazınsal olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Yazınsal metinler, kurmaca ve sanatsal olan edebiyat metinleridir. Yazınsal metinler de işlevsel metinler gibi gerçek yaşamdan beslenebilirler ama gerçekliği olduğu gibi almazlar. Oysa işlevsel metinler, asıl olarak doğruyu yanlıştan ayırt etmek için kendi doğrularını dile getirmek amacıyla yazılan metinlerdir. Yazınsal metinler, gerçek yaşamdan yararlanırken gerçeklikle olan ilişkisini koparıken işlevsel metinlerde gerçeklik önemli bir unsurdur. Edebi gazetecilik metinleri bu gerekçeler dolayısıyla işlevsel metinler kategorisinde yer almaktadır.

İşlevsel metinler bir amaç için, gerçekleri olduğu gibi kaleme almak için yazılırlar. Çözümlenen edebi gazetecilik metinlerinin gerçek ile olan ilişkisi çözümlemenin önceki özelliklerinde ele alınmaktadır. Tüm metinler gerçekten sapmadan oluşturulmuştur.

Sinclair *Şikago Mezbahaları* yapıtında tek bir kesimi odak noktasına almaktadır ve olaylar bunun etrafında dönmektedir. Şikago’da mezbahaneler, göçmen işçilerin yaşadıklarını Jurgis ve ailesinin yaşamını anlatarak sunmaktadır. Sinclair, yapıtın son bölümünde uzun ve ayrıntılı bir şekilde sosyalizm propagandası yapmaktadır. Böylece metnin yazılış amacını da bir sonuçta toplayarak doğruluğunu ortaya koyduğu düşünceyi savunmaktadır. Son bölümden şu örnek verilebilir:

İşçiler gündelik hayatlarını sürdürebilmek için işe muhtaçtı ve hiç kimse ücreti en çok kıran adamdan daha fazlasını kazanamazdı. Bu yüzden kitleler sürekli yoksulluğa karşı bir ölüm kalım savaşı verirdi. Ücretli çalışanlar, satacak emeğinden başka bir şeyi olmayanlar için “rekabet” bu demektir; en tepedekiler, sömürenler için durum çok farklıydı tabii; Onların sayısı çok azdı ve birleşip baskı kurduklarında karşı durulamayan bir güce sahip oluyorlardı. Böylece dünyada aralarında aşılma bir uçurum olan iki sınıf oluşmuştu: muazzam servete sahip olan kapitalist sınıf ve görünmez zincirlerle köleleştirilmiş proleterya. Proleter sınıf binde bir oranında çoğunluğa sahip olduğu halde cahil ve çaresiz olduğu için örgütleninceye –“ sınıf bilincine” sahip oluncaya- kadar onu sömürenlerin merhametine kalmaya mahkûmdu (Sinclair, 2017, s. 361- 362).

Şikago Mezbahaları yapıtı için, anlattığı sömürü ve ölümlerin ardından çözüm sunması ve alternatif bir çıkış kapısı aralaması işlevsel metin için önemli bir özelliktir. Metnin baştan sona bir amaca uygun şekilde araştırıldığını ve yazıldığını göstermektedir.

4.2.1.9. Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür

Edebi gazetecilik metinlerinde konu seçimi oldukça önemlidir. Edebi gazeteci seçtiği konu aracılığıyla toplumsal yaşamda bir şeylere dikkat çekmeye çalışmaktadır. Bunu yapmak için de bazı değerleri desteklemesi, bazılarını yıkmaları ve yerine yeni değerler koyması gerekmektedir. Bu da edebi gazeteciliğin bir pratik içerisinde olduğu, böyle bir kaygısı olduğu anlamına gelmektedir. *Şikago Mezbahaları* metninin desteklenen değerler, göçmen işçilerinin ayrımcı çalışma koşullarına maruz bırakıldığı, sağlıksız koşullarda yaşadıkları, çok çalışıp temel gereksinimlerini karşılayamadıkları gibi örnekler metinde oldukça fazla yer almaktadır. Şu alıntı buna örnektir:

Başka bir konuya geçsek, demokrasilerde kapitalizmin olmazsa olmazlarından biri de siyasi yozlaşmadır; yönetimin cahil ve ahlaksız politikacıların elinde olmasının sonuçlarından biriye nüfusun yarısının önlenabilir hastalıklar yüzünden ölmesidir. Bilimin bir şeyler yapmayı denemesine izin veriliyor belki ama pek bir işe yaramıyor çünkü şu anda insanların çoğunluğu henüz insan bile değil, başkalarının servetine servet katmak için kullanılan bir makine (Sinclair, 2017, s. 397).

Sinclair, alt gelirli insanların yaşadıkları sorunları siyasi yozlaşmayla ilişkilendirerek sosyalizmin öne sürdüğü değerleri metinde desteklemektedir. Sinclair'ın metinde yıktığı değerlere bakmak gerekirse, kadınların zorunlu kaldıkları koşullarda seks işçiliği yapmasının bir tercih olarak görülüp, bu kadınların toplumsal yaşamdan dışlanmasını ve ahlaksızlığı örgütlemesini eleştirerek bu değerleri yıkmaktadır. Sinclair, bunu Marija'nın sözcükleriyle şöyle ifade etmektedir: "İnsanın karnı açsa," diye devam etti öteki, 've para eden bir şeyi varsa, onu satmak zorunda diyorum. Anlıyorsun ama iş işten geçmiş oluyor. Daha en başında, Ona hepimizi kurtarabilirdi (Sinclair, 2017, s. 337)". Marija'nın bu konuşması üzerine Jurgis bazı şeyleri düşünmeye başlar:

Cehennem çukurunun en derinini görmüş ve oralardaki manzaralara alışmıştı Jurgis. Fakat bütün insanlığın kötü ve aşağılık olduğunu düşünürken bile ailesinin bunun dışında tutmuş, onları hep sevmişti; şimdiyse birdenbire bu korkunç gerçekle karşılaşmıştı: Marija orospuluk yapıyor, Elzbieta'yla çocuklar bu utanç sayesinde yaşıyordu! Daha da beterlerini kendisinin yaptığını, bunu umursamamakla aptallık ettiğini söyleyerek direnmeye çalışsa da kâr etmiyordu; aniden gelen bu bilginin şokunu atlatamıyor, yine de bu yüzden azap çekiyordu (Sinclair, 2017, s. 338).

Metinde yeniden üretilen değerlerden birine örnek vermek gerekirse, buna sosyalizmin öngördüğü çalışma koşulları işçi haklarına ilişkin şu ifadeler örnek verilebilir:

“Köleli maaşlık olduğu sürece,” diye yanıtladı Schliemann, “bir işin ne kadar aşağılayıcı ve tiksindirici olduğunun en ufak bir önemi yok, yapacak birileri mutlaka bulunur. Fakat emek özgür kaldığında, bu gibi işlerin maliyeti yükselmeye başlayacak. Eski, pis, sağlıklı fabrikalar birer birer kapanacak; yeni fabrikalar kurmak daha ucuza gelecek; vapurlarda kömürleri kazana makineler atacak, tehlikeli işlerde güvenlik sağlanacak ya da yeni üretim yöntemleri bulunacak (Sinclair, 2017, s. 397).

4.2.2. “Komşunun karısının” çözümlenmesi

Bu başlık altında *Komşunun Karısı* yapıtı edebî gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir.

4.2.2.1. *Sahne sahne tasarım*

Komşunun Karısı metni, iki bölümden ve on bir sahneden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kişilerin konuya ilişkin deneyimleri üzerine kurulurken ikinci bölüm ise bu deneyimlerin toplu bir güç olarak pratiğe dökülmesi ya da güçlenmesine odaklanarak oluşturulmuştur. Kısaca metnin ikinci bölümünün seks endüstrisi üzerine araştırmalardan oluşturulduğunu belirtmek yanlış olmamaktadır. Birinci bölümde sekiz sahne vardır. Her sahnede farklı kişilerin yaşamlarından kesitler anlatılmaktadır. Bu kişiler, Harold Rubin, Diane Weber, Hugh Hefner, Antony Chomstock, Samuel Roth, John Bullaro, John Williamson, Alvin Goldstein’dir. İkinci bölümde üç sahne vardır. Bu bölümde evinde nudist toplantılar yapan John Williamson’ın oluşturduğu bir yerleşim yeri olan Sandstone’un kuruluşundan dağılışına kadar olan süreç, Hugh Hefner ve *Playboy* dergisinin yükselişi ve Talese’nin araştırma sürecinde yaşadıkları ve gözlemleri anlatılmaktadır.

Birinci bölüm sekiz sahneden oluşmaktadır. Bu sahnelerde anlatılan kişiler, ikinci bölümün birinci sahnesinde anlatılan Sandstone yerleşkesi ve ikinci sahnesinde anlatılan seks dergisi *Playboy*’un yükseliş hikâyesindeki kişilerdir. Birinci bölümün sekiz sahnesinde anlatılan insanlar, yaşamları kesişen insanlardır.

Birinci bölüm birinci sahnede Harold Rubin anlatılmaktadır. 1950 yıllarında, cinsel organları açıkça gösteren tek dergi ya nudist yayın yapan *Sunshine and Health* ya da *Modern Men*’dir. Harold Rubin’in, okul kitaplarının arasına gizleyerek koltuğunun altına koyduğu fotoğraftaki kadın Diane Webber’dir. Harold, Berwyn’de yaşamaktadır. Burada yaşayan insanların çoğu, Çekoslovakya’dan gelen göçmenlerin torunlarıdır (Talese, 1981, s. 7- 9). Harold’un ailede kendisine en yakın gördüğü babaannesi de

Çekoslavya'da doğmuş, on dört yaşında Amerika'ya gelmiş, bir pansiyonda hizmetçilik yapmaya başlamıştır. Harold Rubin'in dedesi John Rubin'dir. Nenesi, on altı yaşında bakıcılık yaptığı evde John Rubin tarafından tecavüze uğrar ve hamile kalır. John Rubin'in ablası, kardeşinin hapse girmemesi için genç kadını evlenmeye ikna eder (Talese, 1981, s. 10- 11). Harold, babasının dedesinden şiddet gördüğü için despot bir insan olduğunu düşünür. Babası, Harold'ın geç saatlere kadar kız arkadaşlarıyla gezmesinden ve satın aldığı dergilerden yakınıdır. Harold Rubin, dergilerinin ıslanmasından veya hasar görmesinden rahatsız olan biridir, çünkü gazeteler pornografiye karşı ülke çapında bir savaş açılacağını bildirmiştir, tezgâh altından da olsa bu dergilerin artık satılmama olasılığı vardır. Yirmi yıldır yayımlanan nüdist yayın organı *Sunshine*, bir yargıç tarafından müstehcen olarak nitelendirilmiştir. Fotoğrafçılık sanatının örneklerini basan dergilere de açık saçık damgası vurulmaktadır (Talese, 1981, s. 12- 15). Müstehcen yayınlara ve yayımcılara verilen cezalara metinden şu örnek verilebilir:

Harold, Başkan Eisenhower'ın posta genel müdürlüğüne atadığı Arthur Summerfield'in seksle ilgili kitap ve dergilerin postayla dağıtılmaması için her önlemi almaya kararlı olduğunu ve bu federal yasayı çiğneyen Samuel Roth adındaki New York'lu yayımcının kısa bir süre önce 5 yıl hapis, 5.000 dolarlık para cezasına çarptırıldığını da okumuştur (Talese, 1981, s. 15).

Birinci bölümün ikinci sahnesinde Diane Weber anlatılmaktadır. Diane Weber, birinci sahnede anlatılan Harold Rubin'in de yakından izlediği dergilerden birinin modeli aynı zamanda en çok beğendiği modeldir. Diane Webber'in annesi, 1928 yılında yerel bir güzellik yarışmasını kazanmış ve ödül olarak da küçük bir filmde oynamıştır. Babasıysa eşinden boşanarak Los Angeles'a taşınan bir elektrikçidir. Diane Webber de babası ile birlikte California'ya taşınmıştır. Diane Webber, yeni bir kuşak olarak tanımlanan 1950'lerin giyiminde rahatlık arayan, alımlı ve sağlıklı Amerikalı gençlerinden biridir (Talese, 1981, s. 22- 23).

Diane'ın yaşamı, annesi ve babasının evleri arasında geçer. Diane'ın üvey babası antreye çıplak kızlarla bezenmiş fotoğraflar asan ve on iki yaşındaki Diane, bale çalışırken aşırı ilgi gösteren bir adamdır. Annesi bu durumdan rahatsız olduğu için Diane'ı incitmiştir. Diane, liseyi bitirinceye kadar annesi ile yaşar ve sonra teyzesinin yanına taşınır. Teyzesinin evlenmesiyle oradan da ayrılır. On sekiz yaşında balerinlik yapamayacağını anlayınca dans gösterilerinde çalışmak için San Francisco'ya gider ve

burada çıplaklıkla tanışır (Talese, 1981, s. 25- 26). Diane Weber'in çıplaklıkla tanışması metinde şöyle yazılmaktadır:

Dans grubundaki kızlardan biri daha fazla para kazanmak isterse birine modellik edebileceğini söyleyince düşünmeye başladı. Berkeley üniversitesinde öğretim görevlisi olan bir profesör çıplak fotoğraflarını çektiği kızlara birkaç dakikalık bir süre için yirmi dolar para veriyordu (Talese, 1981, s. 27).

Diane, bu profesöre giderek fotoğraf çektirir. Los Angeles'a döndüğünde moda ve reklam fotoğrafçılığı yapan kişileri arar. 1954 yılında Diane'ın fotoğrafları önemli fotoğrafçılık ve nüdist dergilerinde görülmeye başlar (Talese, 1981: 27- 28).

Birinci bölümün üçüncü sahnesinde Hugh Hefner anlatılmaktadır. *Playboy* dergisinin sahibi Hugh Hefner, Diane Webber'in fotoğrafını ilk gördüğünde yirmi sekiz yaşındadır. *Playboy* ise iki yıllık bir dergidir. Hugh Hefner, tutucu bir ailenin çocuğu olarak büyümüş, çıplaklıktan utanç duymuş biri olarak yetiştirilmiştir ve çıkardığı seks dergisi ile zengin olmuştur (Talese, 1981, s. 29). Hugh Hefner'ı zengin biri yapan *Playboy*'u dikkat çeken bir dergi yapan şeye şudur:

Playboy'un 1953 yılının Aralık ayında çıkan ilk sayısının orta sayfasını süsleyen Marilyn Monroe dahil, o sayfada görünen kızların hepsi profesyonel fotomodellerdi ve hepsinin görmüş geçirmiş, kendine güvenen bir havası vardı (Talese, 1981, s. 31).

Hugh Hefner'in başarısını sağlayan ise mastürbasyonla aşkın pazarlamasını birlikte yapmasıdır. Ama Hugh Hefner, cinsel açlık duyan biridir ve kadınların fotoğraflarını çekmek kendisine yetmez; kadınlara sahip olmak ister (Talese, 1981, s. 32- 33). Lise yıllarında tanıştığı Mildred ile 1946 yılında aynı üniversiteye gitmeye başlarlar ve haftasonları buluşurlar (Talese, 1981, s. 40). 15 Haziran 1949'da, Chikago'daki bir kilisede evlenirler (Talese, 1981, s. 47).

Mildred, bir adamla yasak aşk yaşar ve evliliğini sorgulamaya başlar. Hefner ise eve seks dergileri getirmeye başlamıştır. Mildred, eşinin çok mutsuz olduğunu görür ve ona, üniversiteye giderek üniversite üstü eğitim görmesini önerir. Hugh, kabul ederek 1950 yılında Northwestern Üniversitesi'ne gider ve sosyoloji dalında eğitim görmeye başlar. Amerika'nın cinsellik konusundaki yasalarıyla ilgili tez hazırlar (Talese, 1981, s. 48- 49). Daha sonra ise *Esquire* dergisinin reklam bölümünde çalışır. Derginin New York'a taşınması üzerine Hefner, Şikago'da kalır ve Von Rosen'ın *Modern Man* isimli dergisinin reklam müdürü olarak çalışmaya başlar. Hefner, adına "kadınlı kızlı" dergiler denen tarzda bir dergi çıkararak zengin olmayı düşünür (Talese, 1981, s. 50- 51). Hugh Hefner'ın dergisi *Playboy*'un 1954 Eylül sayısı yayımlandıktan sonra katedralden

dergiye telefon edilmiş ve toplatılması istenmiştir. Bu nedenle *Playboy*'un bu sayısı Şikago'da satılmaz (Talese, 1981, s. 80). *Playboy* yasaklanmasına rağmen kısa sürede çok satan bir dergi olur. Metinde bu durum hakkında şunlar yazılmıştır:

Bazı çevrelerin hoşnutsuzluğunu uyandırса bile çok iyi satıyordu *Playboy*. Amerika'da, satışı bu kadar hızlı artan ikinci bir dergi yoktu. Gazeteciler müşterilere mal yetiştiremiyor, bir zamanlar *Playboy*'a reklam vermeyi ayıp sayan sanayiciler şimdi yeniden düşünmeye başlıyorlardı (Talese, 1981, s. 81).

Hefner, *Playboy*'u 1953 yılında, cebinde yalnızca 600 dolar para varken kurmuştur (Talese, 1981, s. 82). *Playboy* dergisinin ilk sayısı 48 sayfa basılmıştır ve kapağında Marilyn Monroe'nun giyimli bir resmi bulunmaktadır. *Playboy*, bekârlığı sultanlık sayan, evlilik kurumuna kuşkucu gözlerle bakan kentli erkeklere seslenen bir dergidir (Talese, 1981, s. 90). Derginin ilk yazısında, Hefner'ın her şeyden bıkmış kişiler için önerdiği "Striptiz Bulmaca Oyunu" öğretilmektedir. Hefner, bu oyunu komşularıyla oynar (Talese, 1981, s. 90- 91).

Playboy'un yayımlanmasından bir hafta sonra *Times* ve *Newsweek*, dergiden övgüyle söz ederler. Ay sonunda dergi 50,000 satarak büyük bir başarı elde eder. *The Saturday Review*²⁴, *Playboy* ile ilgili şu yorumu yapar: "Esquire'ın en cüretli döneminde çıkan sayıları bile ticaret bülteni gibi kalıyor (Talese, 1981, s. 93)". 1920'lerin Ziegfield kızları²⁵, 1930'ların Goldwyn kızları²⁶, 1940'ların Powers mankenleri²⁷ gibi Hefner da 1950'lerin Hefner kızını yaratmak ister (Talese, 1981, s. 97). Hefner, bunun için Janet Pilgrim'i tercih eder. Janet Pilgrim'in, *Playboy* dergisinde basılan ilk fotoğrafı hakkında metinde şu bilgilere yer verilmektedir:

Orta sayfadaki resimde bir yatak odasında, yazı masasının başında görölüyordu Janet Pilgrim. Sırtındaki sabahlık pembe uçlu iri göğüslerini göz önüne serecek şekilde açılmıştı. Arka planda sırtını fotoğraf makinesine dönerek duran smokinli, silindir şapkalı bir erkek vardı. Flu çekilmiş olan bu erkek Hugh Hefner'dı (Talese, 1981, s. 98- 99).

Playboy, reklam yapmak için Janet Pilgrim'in dergiye ömür boyu abone olanları arayıp saatlerce konuşması gibi çeşitli yollar bulmuştur. Janet ve Hefner ilişki yaşamaya başlarlar ama Hefner'ın başka kadınları da dergiye çekme çalışmaları Janet'ı hayâl kırıklığına uğratar. Janet, dergideki işinden ayrılır. *Playboy* dergisi, kısa zaman

²⁴ The Saturday Review: 1924 yılında Amerika'da kurulan haftalık magazin dergisidir.

²⁵ Ziegfield kızları: Florenz Ziegfield'in New York'ta "Ziegfield Follies" olarak bilinen tiyatrosunda gösteriler yapan kızlara verilen isimdir.

²⁶ Goldwyn kızları: Samuel Goldwyn tarafından çalıştırılan müzik şirketinin kadın dansçılardır.

²⁷ Powers mankenleri: Amerikalı aktör ve New York City merkezli mankenlik ajansının kurucusu John Robert Powers'in ajansında çalışan kadınlarla özdeşleşen isimdir.

içerisinde çok fazla satış yapar. Hefner, hayâlini kurduğu zenginliğe ulaşır. Egemenler de Amerika’da esen bu havaya cezalar vermek yerine hoşgörüyü bakmışlardır. Böyle olmasında en büyük katkısı olanlardan biri ise 1960 yıllarında cinsel devrimin öncüsü Samuel Roth’tur (Talese, 1981, s.100- 103).

Birinci bölümün dördüncü sahnesinde, on yaşında annesini yitiren, dindar bir adam olan Antony Comstock anlatılmaktadır. Metinde, Anthony Comstock, şu şekilde anlatılmıştır: “Ergenlik çağında aşırı ölçüde mastürbasyon yaptığı için kendini öldürmeyi bile düşünen Comstock, seks edebiyatıyla seks resimlerinin son derecede tehlikeli olduklarına inanmış, yetkili makamların bu konuda gevşek davrandıklarını görmüştü (Talese, 1981, s.59)”.

Kilisenin gençlik kollarının da yardımıyla ahlâk ve seks konularındaki yasaların yeniden düzenlenmesi için yetkili makamlara dilekçeler yazmıştır. Politikacıların pek çoğu Comstock’un görüşlerine katılır ama onu desteklemekte kararsız kalırlar (Talese, 1981, s. 61). 1973 yılında çıkarılan bir yasayla Comstock’un Ahlaksızlığı Önleme Derneği’ni kurmasının önü açılır. Dernek kurulduktan sonra yaşananlar metinde şu şekilde yazılmaktadır:

Ondan sonraki yıllarda Comstock ve dernek üyeleri yayımcıları korku içinde yaşattı, ellerinde ‘kuşkulu görülen’ kitaplarla yakalanan yüzlerce vatandaşı tutukladı, ahlaksızlıkla suçlanan on beş kadını –mahkemeye düşüp gazetelerde rezil olmaksızın- kendilerini öldürmeyi yeğleyecek duruma getirdi (Talese, 1981, s. 64).

The Truth Skeer gazetesinin sahibi Bennett, Comstock’u gazetesinde müstehcen içerik yayımlamak ve kiliseye küfür niteliğindeki iki yazıyı postayla yollamak suçundan yargılanır. Kefaretle serbest bırakılınca Comstock’a karşı kampanyalar örgütlemeye başlar (Talese, 1981, s. 68). Bu süreçte yazdığı bir yazıdan dolayı on üç ay hapis cezası alır. Serbest kaldıktan sonra Avrupa’ya yolculuk eder. 1881 yılında *Avrupa’da Bir Dinsiz* isimli kitabını yayımlar (Talese, 1981, s. 71). Kitap çıktıktan bir yıl sonra Comstock ölür. *Broadway* isimli derginin sahibi, Comstock yasası ile on üç ay hapis cezası alır. Comstock ile başlayan pornografiye karşı savaş, ölümünden sonra da sürer (Talese, 1981, s. 72).

Birinci bölümün beşinci sahnesinde Samuel Roth anlatılmaktadır. Samuel Roth, *Two Worlds Monthly* isimli bir dergi kurmuş, ilk sayısındaysa yıllar önce yasaklanmış *Ulysses*’in bazı bölümlerini tefrika etmiştir. Ama *Ulysses*’in yazarı James Joyce buna izin vermediğini söylemiştir (Talese, 1981, s. 107). “Ulysses” konusunda Amerika’daki denetim kurulana başkaldıran ilk yayımcı olmuştur. Kitabın aslını sattığı için 1930’da

altmış gün hapis yatar ve *Ulysess* müstehcen olmaktan çıkıp sanat eseri sayılarak yeniden satışa başlar. Yaşadığı ekonomik sıkıntılardan dolayı hapisten çıkınca postayla kitap dağıtma işine girer. Roth, bu nedenle üç ay hapis cezası alır (Talese, 1981, s. 108-109). Çıktıktan sonra 1936 yılında bu kez de postayla müstehcen yayın yollamaktan suçlu bulunur ve tekrar tutuklanır, üç yıl hapis yatar. Hapisten çıktıktan sonra yayıncılık mesleğini sürdürür (Talese, 1981, s. 110- 111). Ama yine sorun yaşamaya devam eder. Metinde bu yaşadığı sorunlara ilişkin şu bilgiler verilmektedir:

Müstehcen olduğu ileri sürülen, Eğlenceli Çek Masalları'nı kitabını sattığı için yargıcın karşısına çıktıktan sonra, ayıplanacak bir yanı olmayan iki kitabı ayıp sayılabilecek bir dille tanıtan mektupları postayla yollamak suçundan ötürü posta müfettişlerinin saldırılarına hedef oldu (Talese, 1981, s. 113- 114).

Samuel Roth, 7 Şubat 1956'da beş yıl hapis cezası ve 5,000 dolar para cezasına çarptırılır (Talese, 1981, s. 118). 1957'de Roth'un davası yüksek mahkemede ele alınır ama yargıçlar görüş birliğine varamazlar ve beş yıl hapis cezası alması onaylanır (Talese, 1981, s. 120- 121). Roth'un hapishanede yaşadıklarına metinde şöyle yer verilmektedir:

Zaman geçip Yüksek Mahkeme kararı bozup yasaklanmış kitaplarla erotik sanat filmleri birer birer ortaya çıktıkça Roth adı da şimdi Lewisburg cezaevinde yaşayan adamın adı olmaktan çıkıp bir hukuk terimi oldu. Ve ne gariptir ki 1960 yıllarının başlarında hâlâ cezaevinde olan Roth, onu buraya düşüren kitapların hemen hepsini postayla hücrelerine getirebilirdi artık (Talese, 1981, s. 123).

Yüksek Mahkeme'nin Roth davasında belirlediği yeni müstehcen tanımından etkilenen bir yargıç, 1959 yılında otuz yıl yasak damgası taşıyan *Lady Chatterly'in Aşığı* kitabını yasak olmaktan çıkarır (Talese, 1981, s. 125). Kitabın yazarı Lawrence, 1928 yılında kitabı bitirdiğinde, yayıncısı da yayın ajansı da kitabı basmayacaklarını bildirirler (Talese, 1981, s. 126). Lawrence, başka yayıncılardan da aynı tepkiyi alınca kitabını Floransa'ya götürür. Bin adet basılan kitap kaçak yollardan İngiltere'ye sokulur ve Lawrence'ın arkadaşları tarafından el altından dağıtılır. Birinci baskı kısa sürede tükenir ve ikinci baskı yapılır ama Lawrence'ın arkadaşlarının evlerine baskın yapılırca ikinci baskı da bulunamaz olur. *Lady Chatterly*'nin özgürlüğüne kavuşması Barney Rosset isimli bir gencin posta idaresine dava açması ile olmuştur. Rosset, Roth'un yakın arkadaşıdır ve doğuştan varlıklıdır. Bu nedenle kitapları ve filmleri mahkemede savunmak için yeterli parası vardır (Talese, 1981, s. 129- 130). Hugh Hefner, zengin

olunca 370,000 dolara kırk sekiz odalı bir konak satın alır. Chikago’da ilk *Playboy Klüp*’ü açmıştır (Talese, 1981, s. 138).

Birinci bölümün altıncı sahnesinde John Bullaro anlatılmaktadır. John Bullaro, 1956’da New York Üniversitesi’ni bitirmiş, Judith Palmer ile evlendikten sonra bir şirkette sigorta temsilciliği yapmaya başlamıştır (Talese, 1981, s. 143). Bullaro’nun Judith ile evlendikten sonra değişen yaşamına metinde şu şekilde yer verilmektedir: “Bullaro’nun Judith’le evlenmesi beyaz, protestan topluluğun bir parçası olmasına yardım etmişti. Judith onunla evlenmeyi kabul edince, çoğunluğun üye olduğu seçkin bir kulübe kabul edilmiş gibi hissetti kendini; artık azınlıklardan değildi (Talese, 1981, s. 145)”.

Bullaro’nun çalıştığı sigorta şirketinde yalnızca dört kadın vardır ve bir tanesi herkesi geride bırakacak satış rekorları kırmaktadır. Bullaro, ismi Barbara Cramer olan bu kadını bir barda görür, yanına gider ve tanışır (Talese, 1981, s. 148).

Bullaro ve Cramer, şirketteki insanlardan gizleyerek bir ilişki yaşamaya başlarlar. Bu ilişkinin yalnızca cinsellik üzerine olması Bullaro’yu memnun etmektedir. Eşi ile ilişkisi de düzelmeye başlamıştır (Talese, 1981, s. 157). Bullaro, New York’ta bir kursa katılmak için gitmeden bir kaç ay önce Barbara Cramer ile arasındaki işliki biter (Talese, 1981, s. 158). Bullaro, Los Angeles’taki işine döndüğünde Barabara ile tekrar görüşmeye başlarlar. Bullaro, Barbara’nın eşinden çekinmemesine şaşırır. Barabara, Bullaro’ya mülkiyet sorunlarından söz eder (Talese, 1981, s. 162- 163). Bir gün, Bullaro’nun çalıştığı şirkete Arlene Gough isimli bir kadın gelir, Barbara kadının testlerini yaptıktan sonra Bullaro’nun devam etmesini isteyerek işten çıkar. Bullaro ve Arlene mesai bitiminden sonra birlikte vakit geçirirler Bullaro’yu Arlene’e, Barbara yönlendirmiştir. (Talese, 1981, s. 164- 166). Barbara’nın eşi Williamson, Bullaro’yu arayarak yemek teklifinde bulunur (Talese, 1981, s. 167). Williamson, Barabara ile olan ilişkilerini onayladığını söyleyerek Bullaro’yu kurdukları bir topluluğa davet eder ve Bullaro kabul eder. Metinde topluluk hakkında şu bilgilere yer verilmektedir:

Williamson’ın sözünü ettiği topluluk çok önemli adımlar atıyordu oysa. Onlar “başkalarını değiştirmek için kendilerini araç olarak kullanan kişiler”di. Çoğu, toplum içinde saygıdeğer bir işi olan, orta tabaka insanlardı. Toplumsal sistemin birer parçasıydılar ama çevrelerinde ve kendilerinde bazı kusurlar, bazı eksiklikler görüyor, bunları düzeltmenin yollarını arıyorlardı. Bullaro o topluluktaki kişilerden birini daha önce tanımış ve ilgi göstermişti. Arlene Gough’tan söz ediyordu (Talese, 1981, s. 169- 170).

Birinci bölümün yedinci sahnesinde John Williamson anlatılmaktadır. Bu sahnede diğerlerinden farklı olarak John Williamson'ın nüdist toplantılar yapılan evi de anlatılmaktadır. Ev, John Bullaro ve Judith Bullaro'nun evlilikleri ve eve gitmeleri ile anlatılmaktadır. John Williamson, Lilo isimli bir kadınla evlidir ve bir çocukları vardır. Çocuklarının gölde boğulmasından sonra John, eşini Almanya'ya baldızının yanına gönderir (Talese, 1981, s. 183). Lilo ve kızı 1963'te Williamson'ın yanına gider ve birlikte bir yıl yaşarlar. John, Lilo'ya boşanmayı önerir ve Lilo kabul eder. Williamson, ölürse çocuğuna daha fazla para kalması için hayat sigortası poliçesini değiştirmeye karar verir. Eve gelen sigorta temsilcisi Barbara Cramer'dır. Böylece tanışırlar (Talese, 1981, s. 187).

Williamson, bir merkez kurmayı düşünür. Buraya kıskançlık, suçluluk duygusu duyumsamayan ve yalan söylemeyen yani cinsel özgürlüğe inanan çiftleri almayı planlar (Talese, 1981, s. 199). John Bullaro, John Williamson'ın kendisini davet ettiği eve gider ve orada birçok kadın ve erkeğin olduğunu görür. Sabahlığı ile oturan Oralie isimli kadın dışında herkesin üstünde takım elbiseleri vardır. Bullaro, o gece Judith'e erken geleceğine söz verdiği için evden erken ayrılır (Talese, 1981, s. 205- 206). Ertesi hafta Bullaro, tekrar bu eve gider ve orada kalır. O geceden sonra da sık sık Williamson'ların evine gider (Talese, 1981, s. 209- 211). Williamson, Bullaro'nun evini arayarak onları kendi evine davet eder. Judith, bu teklifi kabul eder (Talese, 1981, s. 212). Bullaro, yemek bitip çocuklar uyuduğunda Judith'e Williamson'lar hakkında şu açıklamaları yapar:

Williamson'ların tuhaf bir çift olduğunu duymuştu. Bürodaki söylentilere bakılırsa birkaç kişi bir araya gelip topluluk kurmuştu ve o topluluk Williamson'ların evinde nüdist toplantıları düzenliyordu arada bir. Bullaro duyduklarının doğru olup olmadığını bilemezdi ama, Judith hazırlıklı olmalıydı (Talese, 1981, s. 213).

Bullaro ve Judith, Williamson'ların evine giderler ve burada nüdizm üzerine sohbet ederler (Talese, 1981, s. 214). İlerleyen saatlerde, Bullaro da nüdist toplantılara katıldığını eşine itiraf etmek zorunda kalır. Bu itiraf metinde şöyle yazılmaktadır:

“Pekâlâ!” diye bağırdı sonunda. “Canına yandığının, pekâlâ! Bugün öğleden sonra Barbara'yla yattım. Bu muydu duymak istediğiniz? **Bugün öğleden sonra Barbara'yla yattım!**”

Barbara hemen atıldı. “Yalnız bugün mü (Talese, 1981, s. 216).

Williamson, Bullaro ve Judith'e topluluğa katılmayı teklif eder böylece evliliklerindeki sorunların çözülmesine yardım edebileceklerini söyler. Bullaro, bu

teklifi kabul etmeye hazır olmadıklarını söyler. Judith ise teklifi kabul eder (Talese, 1981, s. 2019- 220). Sonraki haftalarda John ve Judith Bullaro, Williamson'ların evine birkaç kere giderler (Talese, 1981, s. 221). John Bullaro'yu elde tutmak endişesinden kurtulan Judith, elde edilmez bir kadın olur. Judith, eşinden uzaklaştıkça Bullaro ona yakınlaşmaya başlar (Talese, 1981, s. 227).

John Bullaro, yaşamındaki düzenin John Williamson'dan dolayı altüst olduğunu düşündüğü için bir yandan onu, Judith ile yatarken öldürmeyi bir yandansa kendini öldürmeyi düşünür. Ama Judith'e zarar vermek istemez çünkü çocukları yetiştirecek birinin olması gerektiğini düşünür (Talese, 1981, s. 230).

Birinci bölümün sekizinci sahnesinde Alvin Goldstein ve *Screw* dergisi anlatılmaktadır. *Screw* dergisi, yayımlanmaya başladıktan bir yıl sonra tüm bayilerden toplatılmasına karşın tirajı 140.000'i aşar. Amerika'da okuyucular *Screw*'in gerçeğe hizmet eden tek dergi olduğunu söylerler (Talese, 1981, s. 235). Derginin içeriğini felsefesini belirleyenlerden birisi de kurucularından biri olan Alvin Goldstein'dir. Goldstein, otuz iki yaşında, utangaç, şişman ve cinsel açlık içinde olan bir adamdır (Talese, 1981, s. 236).

Goldstein, işsiz olduğu bir dönemde, bir arkadaşı aracılığıyla haftada iki yüz elli dolar kazanabileceği bir iş bulur. Şirketlerden birinde, işçilerin sarı sendika olan sendikalarından ayrılarak, güçlü bir sendika olan Otomobil İşçileri Birliği Sendikası'na üye olmalarından korkulur. Goldstein'in görevi işçilerle dost olup ağızlarından laf almak ve fabrika yöneticilerine bildirmektir. Goldstein, işçilerin eski sendikadan ayrılacaklarını öğrenir. Yeni görevi ise işçilerin, Otomobil İşçileri Birliği Sendikası'na üye olacağını öğrenirse, fabrikann kapanacağını yaymaktır. Goldstein, önce bu işi yapsa da daha sonra halkın karşısında durmaktan rahatsız olmaya başlar. Bir akşam işten çıkar ve bir daha geri dönmez (Talese, 1981, s. 245- 246).

Screw dergisi masaj salonlarının ilanlarını da yayımlamaya başlar. Bu ilanlarda çalışma saatleri ile telefon numaraları da verilir. Kısa süre sonra başka masaj salonları da *Screw*'e ilan vermeye başlar (Talese, 1981, s. 259- 260). Masaj salonlarının yarattığı değişiklik, metinde şöyle yazılmıştır:

Gelgelelim bu özel hizmetin halka açılmasıyla masaj dünyasının görünümü de değişti. 1970 yıllarına doğru, esrar çubuğu, yoga elkitabı ve buna benzer ıvır zıvır satan dükkanları açan karşı-kültür akımı temsilcileri, kent sokaklarında hiç sakınmadan işlettikleri çıplak fotoğraf atölyeleri ve masaj salonları da açtılar (Talese, 1981, s. 263).

Screw yazı işleri müdürü Alvin Goldstein, Tüketicinin Alışveriş Kılavuzu isimli bölümde çoğalan masaj salonlarını değerlendirmeye başlar. Bütün salonlara müşteri gibi gider ve değerlendirmeleri sonucunda salona bir ile dört arasında yıldızlar verir (Talese, 1981, s. 268).

Talese'nin *Komşunun Karısı*, metnin birinci bölümünde anlattığı kişilerin her biri seks endüstrisine karşı farklı düşünceleri olan, farklı şekillerde içine dahil olan kişileridir. Kimisi yalnızca bir dergi okuyucusu, kimisi dergi çalışanı ya da yasaklanmasına dönük yasalar çıkaran, büyük seks dergisi kurucuları ya da “özgür yaşam” dedikleri yerleşim yerlerinin kurucularıdır. Talese, cinsel pazarları farklı kişilerin yaşamlarından yararlanarak değişik yönleriyle sunmaktadır. Birinci bölümün sahneleri de buna uygun bir yapıda oluşturulmuştur.

İkinci bölüm, üç sahneden oluşmaktadır. Bu sahnelerden birincisi Sandstone yerleşim yerini, ikincisi *Playboy* dergisi ve kurucusu Hugh Hefner ve üçüncü sahne ise Gay Talese'nin araştırma sürecinde yaşadıklarını anlatmaktadır. Birinci sahnede, Sandstone'da yaşananlar şöyle anlatılmaktadır:

Judith Bullaro'nun aşığı olduktan kısa bir süre sonra, John Williamson elektronik cihazlar yapan firmadan ayrılmış, şirketteki ortaklığını 150,000 dolara satıp dağların arasındaki on beş dönümlük arazinin ilk taksidini yatırmıştı. Aşk toplumunu orada kuracaktı (Talese, 1981, s. 272).

Williamson'ın çevresindeki birçok kişi yaşadığı toplumdan hoşnut değildir. Williamson, eşini de araya katarak birçok insanı çevresinde toplar ve bir grup evliliği kurar. Bu insanlara, Sandstone'da yaşayacak bir yer ve dağın eteklerindeki bir ortam sağlar. Williamson kadınlarla zaman geçirirken, diğer erkekler Sandstone'nun işlerini yaparlar (Talese, 1981, s. 274- 275). John Bullaro'nun Williamson'a eşi ile yakınlığından dolayı duyduğu kıskançlık onu bir gün dayanamaz hale getirir. Barbara ve John ile tartışarak topluluğu terk eder ama giderken Judith'i çağırılmaz (Talese, 1981, s. 276- 279). Judith, daha sonraki günlerde de evine gitmez ve John ile konuşmak istemez. Bir süre sonra John Bullaro, Judith ile konuşmak için Sandstone'a gider ve tekrar gündüzleri orada kalmaya başlar. Topluluğun kısa zaman içinde, Sandstone'u toparlaması onu şaşırtır (Talese, 1981, s. 283- 285).

John Williams, kendi topluluğunu kurarken en çok etkilendiği topluluklardan birisi John Humphrey Noyes'in Oneida'sı olur (Talese, 1981, s. 291). Noyes, Oneida'da ortak sevgiyi korumayı amaçlar. Bu nedenle bireysel sevgilerin önünü kesmek ister (Talese, 1981, s. 295). Hiçkimse, çirkin ya da kusurlu olduğu için cinsel açlık çekmez.

Bu insanlar, erotik azizlerden hizmet alır, ayrıca hiç kimse yeterince çalışkan olmadığı için topluluktan dışlanmaz. Amaçları bencillikten arınmış bir sevgi yaratmaktır (Talese, 1981, s. 298). Oneida'nın anlatıldığı bir bölüm şöyledir:

Başlangıçta, Oneida'lıların temel geçim kaynağı çiftçilikti ama, tarıma bağlı kalırlarsa asla yeterinde gelişmeyeceklerini anlamıştı Noyes. Brook Farm gibi Fourierist komünlerin yaptıkları yanlışlık buydu; kurucuları toprağa çok fazla bel bağlamışlardı. Noyes çiftliğin önem kaybettiğini, geleceğin endüstri çağı olacağını sezmişti. Oneida kısa bir süre içinde fabrika üretimine yöneldi (Talese, 1981, s. 305).

Ama, Oneida'ya yakın köylülerin, savcılığa dinsizliği, Mormonculuğu²⁸ ve Müslümanlığı yaymaya çalıştıkları gerekleriyle şikayet edilirler ama Noyes, savcılığa karma evlilikten vazgeçeceğine söz vermesi Oneida'lıların mahkemeye düşmesini engeller (Talese, 1981, s. 307- 308). Noyes, içki ve sigara sevmediği için Oneida'da içki ve sigara günâh sayılır, dini inançları gereği herkesi eşit gördüklerinden kadınların da oy kullanma hakkı vardır ve kölelik yoktur, işçilere de eşit davranılır (Talese, 1981, s. 310). Noyes'ın kendisine miras kaldıktan sonra Oneida'dan kaçan oğlu geri geldiğinde Noyes onu affeder ama topluluktan başkalarına karşı bu kadar iyi değildir. Oneida'da doğacak olan çocukların hepsinin Noyes ve oğlunun çocukları olması da başlıca huzursuzluklara neden olur. Öte yandan Chomstock da buradaki topluluğa karşı yapılan çeşitli kampanyalara imza atar. Mahkeme, eski üyelerle görüşerek Oneida'yı dağıtmaya çalışır. Tüm bunların üzerine Noyes, topluluğu bırakarak eşi, çocukları ve kendisine sadık yaşlı üyelerle başka bir yere yerleşir (Talese, 1981, s. 313- 316). Sandstone'un da bazı kuralları vardır. Metinde bu kurallar, şöyle yazılmıştır:

Sandstone'dakilerin sıkı sıkıya bağlı oldukları kuralların başında, on sekiz yaşından küçükleri üye alınamayacağı, arazinin ve yapıların hiç bir yerinde hiç bir uyuşturucu madde kullanılmayacağı ve gece eğlencelerine yalnızca çiftlerin katılabileceği hususları geliyordu (Talese, 1981, s. 327- 328).

Sandstone'da John Williamson'ın değiştiğini düşünenler de olur. Williamson'ın Sandstone'u kendi egosunu doyurmak için kullandığını düşünmektedir. Judith, Williamson'ından uzaklaşmaya başlar (Talese, 1981, s. 329). Judith, eşine de bir süre aynı evde kalmak istemediğini söyler. Böylece Bullaro, başka bir ev tutarak Judith'i yalnız bırakır. Ama işten dönerken Judith'in evinin önünde mavi bir araba görür. Judith ile konuşur ve başka bir erkekle görüşmeye başladığını öğrenir (Talese, 1981, s. 334-

²⁸Mormonluk kavramı, Joseph Smith, Jr. tarafından 1830'da ortaya çıkan İsa Mesih'in Son Zaman Azizler Kilisesi ve Brigham Young ile günümüze kadar da devam eden bir dini yorumun, geleneksel ve kültürel unsurlarını içermektedir.

335). Sandstone topluluğundan Arlene Gough, on altı yaşındaki oğlu tarafından öldürölür ve oğlu tutuklanır (Talese, 1981, s. 338).

Sally Biford, kırk altı yaşında feminist öncülerden biridir. 1970’de Topanga Vadisi’nde çok değışik bir komün olduğunu duyunca Sandstone’a gider. Daha sonra Williamson ile ilişki yaşamaya başlar ve sık sık gidenlerden biri olur (Talese, 1981, s. 346). Sally, arkadaşlarının tanıştırdığı Elsberg’e Sandstone’dan söz eder. Elsberg, seks partilerine çekinmeden gidip gelir ve FBI, kendisini izlediğinde seks partisinden Sandstone’a gider. 1971 yılında Elsberg, casusluk ve vatana ihanet suçlarından tutuklanır. Nixon, devletin gizli evraklarını basına sızdıran Elsberg hakkındaki her şeyin ortaya çıkarılması için geniş bir soruşturma yapılmasını emreder (Talese, 1981: 351-352). Metinde bu emirler, şöyle yazılmıştır:

“Richard Nixon, cumhurbaşkanı seçildiğinde, Amerika’nın, yozlaşmış insan örnekleri olan hipiler, radikal solcular ve pornografi satışıyla halkı sömüren kişiler yüzünden yıprandığı, eski gücünü kaybettiği inancıyla oturmuştu koltuğa (Talese, 1981, s. 235)”. İnsanlardan pornografiye karşı kampanya girişimlerini örgütlemelerini öğütler (Talese, 1981, s. 235). Nixon, Charles Keating’i Müstehcenlik ve Pornografi İnceleme Kururlu’na atar. Ama bu atama kurulda uyum içinde çalışan üyelerin huzurunu bozar. Lockhart ve Keating, pornografi konusunda karşı karşıya gelirler ve kurul birbirine karşı raporlar yayımlamaya başlar (Talese, 1981, s. 356- 358).

Tartışmaların yatıştığı sırada William Hamling isimli bir yayımcı, söz konusu raporları ve geçmişten o güne bütün haberleri, pornografik resimleri derleyerek bir çalışma yapar. Kitap yüz bin basılarak tüm ülkeye dağıtılır. Bir nüshası da Nixon’a ulaştırılır ve Nixon çok öfkelenir. Bunun ardından FBI ajanları ve hukuk danışmanları toplanarak, Hamling’i nasıl cezalandırabileceklerini tartışır. Hamling’in *Resimli Rapor* yayımlamasından hoşnut olmayanlar arasında dostu ve *Playboy* dergisinin sahibi Hugh Hefner da vardır. Hefner’ın *Resimli Rapor*’un yayımlanması ile ilgili *Playboy* dergisinde yazdığı mektup Hamling’e ihanete uğradığını düşündürür. Hamling, *Resimli Rapor*’dan dolayı yargılanır ve iki ay süren yargılama sonucunda dört yıl hapis cezası ve seksen yedi bin dolar para cezasına çarptırılır, Hamling, davayı yüksek mahkemeye taşımak ister ama çıkarılan yeni yasayla kitabın önemli bir sanat, edebiyat ve bilim içeriğinden yoksun olmasının kanıtlanması, ceza alması ve kitabın yasaklanması için yeterli hale gelir (Talese, 1981, s. 361- 374).

Stanley Fleishman, elli dört yaşında bir avukattır ve Henry Miller’ın romanlarını basanlar, Diane Webber’in fotoğraflarını yayımlayanlar, Sandstone Sığınağı’nın sahipleri müşterileri arasındadır. 1970’li yıllarda girdiği Sandstone davasında, kişilerin özel yaşamlarına karışılmayacağını savunarak Sandstone’da buluşmak isteyenlerin özgürlüklerinin kısıtlanamayacağını savunur. Sandstone’un sahiplerine mülklerinde istedikleri gibi yaşama hakkı tanınır. Fleishman, savunduğu hiçbir müşterisinin cezaevine girmediği ile övünen biridir (Talese, 1981, s. 384). Fleishman, Hamling davasından kaygı duyar ve mahkeme sonucunda çıkan karar Hamling’in verilen cezayı çekmesidir (Talese, 1981, s. 387).

Sandstone, 1972 yılında gazete ve dergilerde kendisi ile ilgili çıkan yazılarla çok fazla ün yapar ama Williamson bu fırsatları değerlendiremez ve üye sayılarını arttırmaz. Yıllık ücreti iki yüz kırk doların üstüne çıkarmaz. Para sıkıntısı yaşayınca, Sandstone’u kendisinden sekiz yaş küçük olan bir UCLA mezununa, Paul Paige’e satar. Paige, sığınağa bilimsel bir nitelik kazandırır ve daha hareketli bir yer haline getirir (Talese, 1981: 421).

İkinci bölümün ikinci sahnesinde Hugh Hefner ve *Playboy* dergisi anlatılmaktadır. Hugh Hefner’in evini teminat göstererek aldığı altı yüz dolarla kurduğu *Playboy*, onu büyük bir zenginliğe ve başarıya kavuşturur ama evliliğini bitirir. Eşi Mildred, Hugh’tan ayrıldıktan sonra avukatı ile evlenir. 1960 yılında Şikago’da *Playboy Klüp*’lerinin ilkini açtıktan sonra kırk sekiz odalı konak satın alır ve “tavşanlar” dediği dergi kadınları ve birçok çalışanı bu konakta kalır (Talese, 1981, s. 389). Hefner, kırk yaşındayken bir üniversite öğrencisi ve varlıklı bir ailenin kızı olan Barbara Klein ile tanışır. Şikago’da bulunduğu süre içinde *Playboy*’a kapak kızı olarak poz vermeyi de kabul eder ve Barbi Benton adıyla tanınır (Talese, 1981, s. 391- 393). Hefner, kırk altı yaşındayken, *Playboy Klüp*’lerinde çalışan Karen Christy ile tanışır (Talese, 1981, s. 397). Hefner, Karen’a *Playboy* dergisinde fotomodellik teklif eder ve Karen kabul eder (Talese, 1981, s. 403). Hefner, Cumhurbaşkanı Nixon’ın hedefi haline gelir ve hakkında davalar açılır. Bir kampanya girişimi ile Hefner’in uyuşturucu sattığı medyaya yayılır. Bu haber sonrasında yaşananlar metinde şöyle yazılmıştır: “Tek kaygısı uyuşturucu madde olayı da değildi. **Playboy** dergisinde çalışan bir zenci uzun süredir terfi ettirilmediğini ileri sürerek şirketi ırk ayrımı gözetmekle suçlamıştı (Talese, 1981, s. 416)”. Tutuklanan bir çalışanına yapılan baskılar, çalışanı ve arkadaşı olan Bobbie Arnstein’in intiharına neden olur (Talese, 1981, s. 417- 419).

İkinci bölümün üçüncü sahnesinde ise *Komşunun Karısı* yapıtının yazarı Gay Talese'nin Amerika'ya ilişkin izlenimleri anlatılmaktadır. Talese, Amerika'da cinsellik konusunu işleyen bir araştırma yapmaktadır. 1974 yılında Sandstone'da konferans düzenlenir. Konferansın konuşmacılarından biri de Gay Talese'dir (Talese, 1981, s. 421).

Talese, Sandstone'da bulunanların aksine, 1930'lu ve 1940'lı yıllarının ahlakçı toplumunu anımsayacak kadar yaşlıdır. 1950'lili yılların sonlarında, erkek dergileri tezgâh üstlerinde görülmeye başlar ve çıplaklık Hollywood filmlerinde sergilenmeye başlar, kitaplar yasak listesinden çıkarılır (Talese, 1981, s. 422). Amerika'nın cinsellik konusunda gizlilikten vazgeçmesi, erotizm tüketiminin artması Talese'nin ilgisini çekmiştir. Müstehcen yayın davalarının mahkemelerine katılır. *Screw* gibi dergilerin yöneticileriyle uzun sohbetler gerçekleştirir. Masaj salonlarına giderek araştırmalar yapmaya başlar. Daha sonra da bu salonlarda çalışmaya başlar. İlk çalıştığı yer Gizli Hayat Stüdyosu isimli bir masaj salonu olur. Burada onca ay çalışmasına karşın kadınlara hizmet eden erkekler çalıştırıp çalıştırılmadığını soran tek bir kadınla karşılaşmaması dikkatini çeker (Talese, 1981, s. 423).

1973 yılında Avrupa'nın büyük kentlerini dolaşır. Püriten²⁹ olmayan kadınların davranışlarını inceler. Onlarda da aynı durumla karşılaşır. Kadınların masaj salonlarına gitmediğini, kadın dergilerinde çıplak erkek resimleri görülmediğini fark eder. Cinsel hazların kadınlar tarafından satıldığını ve erkekler tarafından satın alındığını düşünür (Talese, 1981, s. 424). Avrupa'dan döndükten sonra Amerika'da kimi kentleri dolaşır. Cinsel ahlak anlayışları çok farklı olan kişilerle, dernek ve topluluklarla konuşur, kilise toplantılarına, genelevlere, karakollara girip çıkar (Talese, 1981, s. 425).

Talese, Sandstone'a ilk kez California yolculuğunda uğrar. Sandston'da gördükleri onu şaşırtır. Çıplaklığa ve başkalarının çıplaklığından rahatsızlık duymamaya burada alışmaya başlar (Capote, 1981, s. 426).

Talese, *Komşunun Karısı* yapıtında sahne sahne tasarımı farklı kişilerin yaşamlarını ele alarak yapmaktadır. Kişiler, sahnelerde yalnızca yaşadıkları ile değil iç dünyaları ile de anlatılmaktadır. Talese, sahne oluşumunda hem cinsel pazarları hem de sömürülen cinsel duyguları iki bölümde bütünlüklü bir yapı ile sunmaktadır.

²⁹ Püriten: 16. ve 17. yüzyıllarda I. Elizabeth'in İngiliz Kilisesi'nde başlattığı reformist harekete karşı çıkan, kendini "saflığı" aramak olarak tanımlayan bir Protestan doktrin ve ibadet şeklidir.

4.2.2.2. Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı

Komşunun Karısı edebi gazetecilik yapıtında olaylar, her şeyi gören, bilen, kişilerin zihinlerine girebilen bir anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Anlatıcı objektif bir şekilde her şeyi olduğu gibi aktarmaktadır. Metinden şu bölüm örnek verilebilir:

“Hefner oyunu yazdığı yıllarda Tanrıya inanmazdı, ondan sonra da inanmadı. Ailesinin bağlı olduğu kiliseye de, her türlü dine de sırt çevirmişti. Ne var ki dine karşı çıkarken, bunu, her yanda izlerini gördüğü toplumsal devrimin bir parçası sayıyordu (Talese, 1981, s. 41)”.

Talese, Hefner’ın anlatılan zamanda Tanrı’ya inanmadığını belirttikten sonra geri kalan yaşantısında da inanmadığını ifade etmektedir. Bu anlatım her şeyi bilen bir anlatıcının yalnızca içinde bulunulan zamana değil gelecek zamana da hâkim olduğunu göstermektedir. Her şeyi bilen anlatıcının metindeki hâkimiyeti, okuyucu için de etkilidir. Edebi gazetecilik metinlerinin bir amacı olduğu göz önünde bulundurulduğunda anlatıcının cinsel pazarları ve cinsel duyguların sömürsünü açıkça anlatması için okuyucusuna anlatı içerisinde güvenebileceği bir yapı oluşturması önemlidir.

Gay Talese’nin *Komşunun Karısı* yapıtında anlatıcı yazar anlatıcı değildir. Gay Talese, üçüncü kişi bakış açısı anlatımı ile oluşturduğu metinde kendi araştırma sürecini de aynı anlatıcıyı kullanarak kaleme almıştır. Talese, bu süreci yazar- anlatıcı olarak anlatmamıştır. Metinden yapılan şu cümle örnek verilebilir: “*Meslekten yetişme gençler jigololuğun bile çok yanlış anlaşıldığını anlatmışlardı Talese’ye.*” (Talese, 1981, s. 423). Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı için aynı zamanda yazar-anlatıcı da dendiği dikkate alındığı da yukarıda yer verilen alıntıda da ifade edildiği gibi *Komşunun Karısı* metni için aynı zamanda yazar anlatıcı demek doğru değildir. Talese, araştırma sürecine metnin son sahnesinde yer vererek konuyu tüm yönleriyle ele almıştır. Kendisini de konunun bir malzemesi olarak görmüştür. Ama kendisine yer verdiği sahnede de okuyucunun metin ile yakaladığı güven ilişkisini anlatıcıyı değiştirerek zedelememiştir.

Metinlerde anlatıcıların kendi görüşlerine yer verip vermediğine bakmak gerekirse anlatıcı *Komşunun Karısı* yapıtında Hugh Hefner için şöyle demektedir:

“Yaratıcı gücünün ve işteki başarısının da aşırılıktan kaynaklandığına inanıyordu. Onu özdeşleştirdiği hüznü Fitzgerald kahramanlarından ayıran da buydu (Talese, 1981, s. 369)”. Alıntının ikinci cümlesi, anlatıcının Hefner hakkındaki düşüncesini ifade etmektedir. Başka bir örnek de verilebilir: “Sallantılı teknelede kaskatı oturuyor, parlak

güneşin altında gözlerini kısarak bakıyorlardı. Talese'ye bakan pervasız dikizcilerdi hepsi; Talese de onlara baktı (Talese, 1981, s. 429)". Alıntılardan da anlaşılacağı üzere, anlatıcı metinde kendi görüşlerine yer vermektedir.

4.2.2.3. *Tam kayıt tam diyalog*

Tam kayıt ve tam diyalog özelliğinin Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* yapıtında kullanılmaktadır. Metinde, Bullaro çiftinin nüdist toplantıların yapıldığı eve gittikleri bölümden yapılan alıntı tam kayıt ve tam diyalogun bir örneğidir:

"Duyduğuma göre sizler çıplak toplantılar yapılan bir grup kurmuşsunuz."

John Williamson bu sözü başıyla doğruladı, Barbara gülümsedi, John Bullaro bembeyaz oldu.

Judith işin ucunu bırakmadı. "Peki ama çıplak soyunup oturan bu insanlar ne yapıyorlar?"

"İnsanca şeyler," dedi Williamson.

"Kocamın anlattıklarından anladığım kadarıyla oturup birbirinizi konuşuyormuşsunuz," diye sürdürdü Judith. "İyi hoş ama neden çıplak?"

Williamson, "Hiç denediniz mi?" diye sordu.

"Denemek gereğini duymadım."

Barbara açıkladı. "Soyunmak, engelleri yıkmak, zincirleri koparmak yolunda atılan ilk adımdır. Bizim arkadaşlarımız birbirine karşı çok açık, çok dürüst davranmak istiyorlar. Pek çoğumuz, insanların pek çoğu, dürüst olmadığımız için çeşitli sorunlarla boğuşmak zorunda kalıyoruz."

"O doğru," dedi Judith. "Ancak dürüst olmak için soyunmak gerekli değil bence."

John Williamson, "Haklısınız," diye atıldı. "Soyunmak gerekli değil. Ancak çoğunluk, insanların **büyük** çoğunluğu bir takım psikolojik engelleri yıkmaya hazırlanırken çıplaklıktan yarar sağladığını görüyor. O engellerin yıkılmasıyla da dürüst olmak kolaylaşıyor. Ya da daha ileri bir dürüstlük düzeyine ulaşmak." John Williamson anlatırken Bullaro sessiz bir gerginlik içinde oturuyordu. Bir şeyler yapıp konuyu değiştirebilmek isterdi. Judith şarabı fazla kaçırdı, diye düşündü. Gelirken tedirgindi, içki başına vurdu; şimdi düşmanca bir tavır takınacak gibi görünüyor. Çıkabilecek herhangi bir tartışmaya karışmamak en doğrusu olacaktı. Barbara birden ona dönerek sorular sormaya başlamasaydı Bullaro hiç ağzını açmadan oturmayı başarabilirdi belki de. Ne varki Barbara herkesin duyabileceği bir sesle konuşuyordu. "Sen bu gece çok sessizsin, John (Talese, 1981, s. 214- 215).

Metinden yapılan alıntıda, ev sahibi Williamson'lar ve Judith Bullaro arasındaki konuşmaya ayrıntılı bir şekilde yer verilmektedir. Bu konuşmanın bir kısmı aktarılmıştır. Ama, alıntılanan bölümden de anlaşılacağı üzere, John Bullaro,

konuşmadan rahatsızdır. John Bullaro'nun rahatsızlığı durum ayrıntıları ile okuyucuya aktarılmaktadır.

Talese, tam kayıt tam diyalogu metnin çeşitli bölümlerinde de kullanmıştır. Bunlara yer vermek gerekirse; birinci bölümün birinci sahnesinde seks dergileri okuyan Harold Rubin'in dergilerden rahatsız olan babası ile tartışmasında, birinci bölümün beşinci sahnesinde senatörün Samuel Roth'u müstehcen yayınlarla çocukları kötü etkilemekle suçlamasında, birinci bölümün sekizinci sahnesinde Alvin Goldstein'in ilk geneleve gidişi ve görüştüğü kadın ile konuşmalarında, ikinci bölümün birinci sahnesinde, Judith Bullaro'nun çocuklarını bırakıp John Williamson ile Sandstone'a gitmesi üzerine eşi John Bullaro ile yaşanan tartışmalarda, yine aynı sahnede John Williamson ve John Bullaro arasında geçen tartışmalarda kullanılmıştır.

4.2.2.4. *Durum ayrıntıları*

Talese'nin *Komşunun Karısı* yapıtında kişiler odaklı durum ayrıntılarına John Bullaro ve Barbara Cramer'ın anlatıldığı altıncı sahneden örnekler verilebilir:

Kadın kalabalık salona girdiğinde o üç erkekle birlikte içki içiyordu. Yeni geleni önceden tanıyan biri onu masaya çağırmış, kadın da gelip oturmuştu. Adı Barbara Cramer'dı. Yirmi beş yaşlarında, ufak tefek, gözlüklü bir sarışındı. Dümdüz, koyu renk tayyör giyiyordu. Pek güzel sayılmazdı ama bir oğlan çocuğunun sevimliliği vardı yüzünde. Bullaro'nun yanına oturdu, bir içki ısmarladı ve erkekler konuşmalarına ıraktıkları yerden başlayınca dikkatle dinlemeye koyuldu. Kongrenin yeni kararlarından birini konuşuyorlardı. Barbara Cramer kimsenin sözünü kesmeden, bilgiçlik taslamadan birkaç söz etti ve o karmaşık tasarımı en az erkekler kadar iyi anladığını gösterdi (Talese, 1981, s. 148).

Bullaro, 'Herhalde ne yaptığını biliyorsun,' dedi sonunda. Aspirini masanın üstüne bırakarak dolaba yürüdü. Ceketini çıkarıp astı, pabuç bağlarını, boyunbağını çözdü. Bunları yaparken kadını gözlüyordu. Barbara da bluzunu bir iskemleye astı, gözlükleriyle takılarını tuvalet masasının üstüne dizdi ve etekliğini çıkardı. Sütyenini çıkarınca kadının iri göğüslerini gördü Bullaro, sonra da çıplak kalçasını ve kabaetlerini. Barbara yatağa gidip, adamın iççamaşırlarını çıkarmasını bekliyordu (Talese, 1981, s. 149).

Komşunun Karısı yapıtında kişilerin durum ayrıntılarına yer verilmesiyle birlikte daha çok bu kişilerin cinsel pazarlama konusundaki düşünce ve davranışların ön plana çıkarılması hedeflemektedir. Kişilere dönük durum ayrıntılarına metnin amacına uygun olarak yer verildiğini belirtmek önemlidir.

Durum ayrıntılarının metinde, mekân olarak nasıl kurulduğuna bakmak gerekirse, *Komşunun Karısı* yapıtında durum ayrıntıları nüdist toplantıların yapıldığı

Williamson'ların evinde, *Playboy* masaj salonlarının ve Sandstone yerleşkesinin anlatıldığı bölümlerde daha sık başvurulmaktadır.

Komşunun Karısı yapıtında Hugh Hefner'in açtığı ilk Playboy Kulüb şöyle anlatılmaktadır:

1960 yılında, Chikago'da Playboy Klüp'lerinin ilkinin açtı. Hayatına ülkenin çeşitli yerlerinden gelen Tavşan Kızlar karışmıştı şimdi. Bazıları Hefner'in Chikago'daki kırk sekiz odalı konağının yatakhaneğinde kalıyorlardı. Hefner konağı ilk gördüğü gün korku ve serüven günlerindeki konakları anımsamıştı. Öyle bir yapıydı karşısındaki; gizli tünelleri ve bölmeleri vardı mutlaka. Konağı satın alıp gizli saklı bir yanı olmadığını anlayınca bu eksiklikleri kendi tamamladı, gizli koridorlar, bir düğmeye basılmasıyla açılan duvar bölmeleri ve kitaplıklar yaptırdı. Yapının çeşitli yerlerinde bir film stüdyosu ve projeksiyon salonu (salonda mısır patlatan bir makine de vardı), bol bol terlemesini sağlayan bir buhar odası, bir bowling salonu bulunduğu gibi, kendisi yüzme bilmediği halde, zemin kata da bir yüzme havuzu yapıldı. Havuzun bir duvarı camdı ve Hefner zemin kattaki amerikan barda otururken çıplak yüzen tavşanları izleyebiliyordu (Talese, 1981, s. 389).

4.2.2.5. Belgeye dayalı konular

Talese'nin *Komşunun Karısı* yapıtında müstehcenliğe karşı çıkarılan yasalarla ilgili bölüm, metindeki belgeye dayalı konulara örnek oluşturmaktadır:

1973 yılında çıkarılan bir yasayla 'her türlü ayıp, açık saçık, müstehcen kitap, broşür, basılı kâğıt, mektup ve resmin postayla gönderilmesi yasaklandı. Cumhurbaşkanı Ulysses S. Grant'ın imzasını taşıyan bu kararname Comstock'ı posta idaresinin özel 'ahlaksızlıkla savaş' görevlisi haline getiriyordu. Bu göreve atandıktan iki ay sonra, Comstock'ın kurduğu Ahlaksızlığı Önleme Derneği üyelerine, polise tanınan yetkiler, Antony Comstock'a da silah taşıma yetkisi verildi. Bu da New York eyalet meclisinin çıkardığı bir kararnameyle oldu (Talese, 1981, s. 64).

Komşunun Karısı yapıtında sık sık karşılaşılan bir diğer belgeye dayalı anlatım ise kitap isimleri, yazar, tarih ve kuruluşlara sık sık yer verilmesidir.

Girodias'ın şirketi olan Olympia 1953 yılında kurulmuş ve Vladimir Nabakov'un *Lolita*'sı, J.P. Donleavy'nin **Zencefil Erkek**'i, Pauline Réage'nin **O'nun Hikayesi**'yle William Burroughs'ın **Çıplak Öğle Yemeği**, Terry Southern'la Mason Hoffenberg'in **Candy** adındaki kitaplarının ilk ingilizce baskıları o yayınevi tarafından yapılmıştı (Talese, 1981, s. 133).

Talese, tarihi bilgiler de vermektedir. "Hitler'in 1930 yıllarında yaptığı ilk işlerden biri çıplaklar kamplarının varlığını ve eğitici bir kitap olan **İdeal Evlilik**'i yasaklamaktı (Talese, 1981, s. 136)".

Talese yapıtında gazete haberlerinden belge olarak yararlanmaktadır. “Gazeteler Reich’in ölümüne pek fazla yer vermediler (ölüm haberi 5 Kasım 1957 tarihli **Times**’ın 31. Sayfasının en altlarındaydı (Talese, 1981, s. 196)”.

Masaj salonlarının artan sayısının yıllara göre verilmesi de belgeye dayalı konuların bir örneğidir: “Goldstein’in bu çalışmayı başlattığı 1971 yılında New York’ta aşağı yukarı on salon vardı. Oysa 1972’nin sonlarında bu sayı kırkı aşmıştı (Talese, 1981, s. 268)”.

Metindeki hukuki yargılanmalar da belgeye dayalı anlatım örneğidir: “Onu tutuklamaya gelenlere hiç karşı koymamıştı Noyes. Zina suçuyla yargılanacaktı. 2.000 dolar kefaletle serbest bırakıldı ve duruşma gününü beklemeye başladı (Talese, 1981, s. 304)”.

Talese, dönemin siyasetçilerinin konuşmalarına da metinde yer vermektedir. Başkan Nixon’ın konuşmasını şöyle vermektedir:

Ben Beyaz Saray’da bulunduğum sürece, ülkenin dört yanına saçılan pisliği temizlemek çabalarına son verilmeyecektir... Kurul üyeleri pornografinin kişiliğe uzun süreli, zararlı etkileri olmadığını söylüyorlar; uygarlık tarihi ve sağduyu bunun tersini söylüyor... Amerikan halkının ahlakı kimsenin elinde oyuncak olamaz (Talese, 1981, s. 361).

İçki yasağı üzerine de çeşitli yazar ve oyuncuların düşüncelerine de yer verilmektedir:

Derin Boğaz’ın baş kadın oyuncusu Linda Lovelance’ın bu konudaki düşüncesi de basına yansıdı: “Sansürü en son Adolf Hitler atmıştı ortaya. Yakında kapılarımızı çalarak televizyonlarımızla radyolarımıza da el koymaya başlayacaklardır.”

Karardan ötürü kaygı duyan yazarlardan –Kurt Vonnegut Jr., Turman Capote, John Updike de bunların arasındaydı- Joyce Carol Oates, benimsenen yolun, ‘saldırganlığını Vietnam’da tüketemeyen militan bir toplumun sıkıntısının belirtisi’ olarak yorumluyordu (Talese, 1981, s. 378).

4.2.2.6. Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak

Gay Talese’nin *Komşunun Karısı* yapıtı “Derin ve Ayrıntılı Araştırma Yapmak ve Olayların/Konunun Parçası/Öznesi Olmak” özelliğine göre değerlendirildiğinde en büyük dayanağın, Talese’nin metnin sonunda yer verdiği araştırma sürecinde yaşadıklarının anlatılmasıdır. Talese, yapıtında farklı kişilerin mühtehcenliğe ve karşı çıkan yasalara, özgür bir yaşamın kurulduğu Snadstone’a ilişkin farklı görüşleri, anlattığı kişiler ile yaptığı birebir görüşmeler sonucunda ele almış, mahkemelere

katılmış, Sandstone’a gitmiş ve özgür yaşamı yerinde görmüş, masaj salonlarında çalışmış ve gözlemlerini, görüşmelerini aktarmıştır. Bunu desteklemek amacıyla birkaç örnek vermek önemlidir. Örneğin Talese’nin Joh Bullaro ile olan ilişkisi metinde şöyle yer almaktadır:

Talese bu öneriyi sevinçle kabul etti ve ondan sonraki iki yıl içinde New York’la California arasında gidip geldikçe Bullaro’larla yakın dost oldu. Sonunda onların güvenini kazanarak bütün anılarından ve Bullaro’nun tuttuğu günlükten yararlanmak olanağını buldu (Talese, 1981, s. 427).

Başka bir örnek ise Sandstone’a gidişiyle ilgilidir: “Sandstone’a da ilk kez o California yolculuğunda uğramıştı Talese. Ve uzun bir süredir bu konuda araştırma yaptığı halde, Sandstone’da gördükleri onu çok şaşırtmıştı (Talese, 1981, s. 426)”.

4.2.2.7. Edebi anlatım

Edebi anlatımın bir göstergesi olan diyaloglar sık sık kullanılmaktadır. Metinlerden şu örnekler verilebilir:

“Şerefimize. Sizin ve Barbara’nın evliliğinizde bu noktaya ulaşmış olmanız gerçekten büyük bir başarı,” diye başladı.

“Evet,” dedi Williamson. “Ulaşmak iste diğimiz daha başka noktalar da var (Talese, 1981, s. 170).

Betimleyici anlatım da edebi anlatımın bir göstergesidir. Metindeki betimleyici anlatıma şu örnekler verilebilir:

Odanın bir köşesinde lamba ağır ağır dönerek benekli ışığını duvarlara yansıtır, disko müzikle çıplak dans edenlerin gölgeleri aynı duvara vururdu. Bir başka köşede, gövdesi yağlanmış bir kadın masaya sırtüstü uzanarak bekler, beş kişi gövdesinin ayrı yerlerini aynı anda ovarak grup masajı eğlencesine dalarlardı (Talese, 1981, s. 343).

Edebi anlatımın bir diğer göstergesi olan dramatizasyona metinden bir örnek verilebilir:

Böylece, 23 Haziran gecesi, sırdaşlarından hiçbirine –oğluna bile- hiç bir açıklama yapadan, yanına yaşlı bir arkadaşını da alarak faytonla yola çıktı. Oneida’nın kapısından son geçişi olacaktı bu. New York eyaletinin batısına doğru yol alarak Niagara çağlayanının Kanada yakasına geçti, Orada küçük bir eve yerleşti, bir süre sonra karısıyla ve ona son derece bağlı olan yaşlı üyelerden birkaçı da yanına geldi. Güçsüz kalmış, düş kırıklığına uğramıştı ama günün birinde Oneida’ya dönebileceğini umuyordu hâlâ (Talese, 1981, s. 317).

Metindeki alegorik söylemlere, Gay Talese’nin *Kamşunun Karısı* yapıtında, John Humphery Noyes’in kurduğu Oneida topluluğu için olduğu gibi, bu topluluktan önceki

topluluklar için de “serbest aşk” söylemlerinin kullanılması örnek verilebilir: “Cragin’ler 1840 yılında Putney’ye taşınmadan önce New York eyaletinin kuzey kesiminde kurulan bir ‘serbest aşk’ topluluğuna üye olmuş (Talese, 1981, s. 301)”.

4.2.2.8. İşlevsel metin

İşlevsel metinler, asıl olarak doğruyu yanlıştan ayırt etmek için kendi doğrularını dile getirmek amacıyla yazılan metinlerdir. İşlevsel metinlerde gerçeklik önemli bir unsurdur. Edebi gazetecilik metinlerinin bu gerekçeler dolayısıyla işlevsel metinler kategorisinde yer alması önemlidir. *Komşunun Karısı* yapıtı bu özelliğe uymaktadır.

Talese, *Komşunun Karısı* yapıtında cinsel pazarlamaya tüm aktörlerin gözünden bakmayı sağlamaktadır. Cinselliğin tüm yönleriyle, tartışmalarla yer verildiği metinde iki önemli amaç vardır. Talese, tüm görüşmelerini aktardıktan sonra kendi görüşlerine de yer vermektedir. Ama, Talese, okuyucunun algısına müdahale etmek yerine metni okuyucunun da kendi bakış açısını oluşturabileceği şekilde ele almaktadır. Cinselliğe ilişkin kimi yönleri açığa çıkarırken, kendi görüşlerindeki değişimleri de ifade etmekten kaçınmamaktadır. Talese’nin, Sunshine Park denen nüdistlerin kaldığı yere geri dönüşü şöyle anlatmaktadır:

Talese arabasını parkettikten sonra soyunup ırmağın kıyısına yürüdü. Güzeldi böyle dolaşmak, hiçbir utanç duymuyordu. Sıcak bir temmuz ikindisi olduğu halde ağaçların altı serin, sedir ağaçlarının rengini yansıtan su dirilticiydi. Biraz yüzdü, ardından iskelenin merdivenlerine yöneldi. İskelenin üstünde güneşlenen çıplakların arasına karıştı. Birkaçının ırmağa bakarak karşıda demirleyen teknelere el salladığını gördü.

Teknelerin kıçlarında adları ve bağlı oldukları liman yazılıydı: Ocean City, New Jersey. Bermuda şortları, gemici şapkaları, mayolar, hasır şapkalar ve güneş gözlükleri olan, kişiler sıralanmıştı güvertede. Ellerinde bira şişeleri, termoslar, transistörlü radyolar ve çıplaklara salladıkları mendiller vardı. Kimileri kıyıdaikleri yuhalararken kimileri ılık çalıyordu. Talese tekneleri bir iki dakika gözledikten sonra bazılarını tanıdı. Yolcuların bazılarını da tanıdığını sanıyordu. Yolcuların pek çoğunun ellerinde kara dürbünler ya da parlak teleskoplar bulunduğunu da fark etti o arada. Sallantılı teknelerde kaskatı oturuyor, parlaş güneşin altında gözlerini kısarak bakıyorlardı. Talese’ye bakan pervasız denizcilerdi hepsi; Talese de onlara baktı (Talese, 1981, s. 429)

Alıntıda, Talese’nin nüdizme ilişkin düşüncelerinin değiştiği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak metin içerisinde görüşülen kişilerin de olumlu ya da olumsuz değişen düşünceleri de sık sık ifade edilmektedir. Ama Talese, bazı konular üzerinde sabit bir şekilde durmaktadır; sömürülen cinsel duygular ve cinsel pazarlamanın kirli yönleri...

4.2.2.9. Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür

Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* yapıtını bu özellik açısından incelemek gerekirse, metinde desteklenen değerlerin edebi metinlerdeki sansüre karşı verilen mücadele, mahkeme yargılamaları sonucundaki ağır cezalara karşı tepkiler örnek verilebilir. D. H. Lawrence'ın *Lady Chatterly'nin Aşığı* yapıtı hakkında metinden bir örnek verilebilir:

Lady Chatterly'nin özgürlüğüne kavuşması Barney Rosset adında ilerici ve romantik bir gencin posta idaresine dava açmasıyla sağlandı. Roth'un da ahababı olan Barney Rosset, Grov Press adında avangard görünümlü bir yayınevi açmıştı. Roth'un bağımsızlık tutkusuyla sansür nefretini paylaştığına göre, on yıl önce doğmuş olsaydı o da Roth'un bulunduğu cezaevini boyardı belki. Şansı varmış ki erotik kitaplarını ulusun gerek edebiyat, gerekse yaşam biçimi bakımından cinselliğe haşgörüyle bakmaya başladığı bir dönemde çıkarıyordu. Ayrıca Roth'un tersine o doğuştan varlıklıydı ve Henry Miller'ın **Yengeç Dönencesi** gibi, **Lady Chatterly'nin Aşığı** gibi kitapları, Grove Press'in 1950'den 1960 sonuna kadar dağıtımını yaptığı öbür kitaplarla filmleri mahkemelerde savunmak için bol para harcayabiliyordu (Talese, 1981, s. 130).

Alıntıdan da anlaşıldığı üzere Talese, metinde sansüre karşı mücadeleyi doğru bulmakta ve verilen cezalara karşı mücadele edenleri desteklemektedir. *Komşunun Karısı* yapıtında yıkılan değerlere değinmek gerekirse, özgür topluluklar olarak anlatılan Sandstone veya Oneida gibi topluluklarda da topluluk kurucularının egemen bir konumda olduğu ve bu toplulukların gerçekten özgür aşk toplulukları olmadığı göstermektedir. Oneida'nın kurucusu Noyes, topluluktan kaçan oğlu Theodore geri döndüğünde ona diğer insanlara davranmadığı şekilde davranarak kabul eder. Ayrıca Noyes'un aldığı bazı kararlar da hem Oneida'lı insanları rahatsız etmektedir hem de toplulukta bazı şeyleri sorgulatmaktadır. Metindeki yıkılan değerlerden birine şu örnek verilebilir:

Noyes, Ohio'dan gelen bu açık sözlü, korkusuz müminin günün birinde Oneida'nın başına geçmek umuduna kapılmış olabileceğini düşündü ve ondan sonraki yıllarda yetişen körpe bakirelere "ilk koca" olma hakkını Towner'dan da, Theodore'un önderliğini körü körüne kabul etmeye yanaşmayan öbür Oneida erkeklerinden de esirgedi. James Towner yapılan haksızlığın farkındaydı ama ses çıkarmadı. Öte yandan, yıllar yılı kendilerini Kusursuzluğa adanmış olan öbür yaşlı erkekler enikonu öfkelenmişlerdi. Theodore'un önderliğe getirilmesini hevesle kabul etmedikleri için genç bakireleri dölleme hazzından yoksun kalıyorlardı. Oysa kendi ruhsal gelişmesi Kusursuzluktan çok uzak olan genç adamın Oneida bakirelerinin odalarına girmesinde hiç bir sakınca görülüyordu. Theodore, odalarına girdiği bakirelerin üçünü döllemişti gerçekten. Babasının dokuz çocuğu da

onunkilere eklenerek düşünülürse, baba Noyes’la genç Noyes’un üreme programını belli bir amaçla yürüttükleri sonucuna varılabilirdi. Kendi tohumlarının Oneida’nın bereketli topraklarında kök salacak ve sonsuza kadar yaşayacak bir soy olmasını istiyorlardı sanki (Talese, 1981, s. 314- 315).

Talese, okuyucunun eşit ve özgür toplumlar hakkındaki bazı düşüncelerini yıkmaya, eleştirel bir bakış açısı oluşturmaya çalışmaktadır. Talese’nin yapıtında öne sürülen yeni değerlere bakmak gerekirse, ortaya çıkardığı cinsel pazarlamanın kirli yönleri oldukça önemlidir:

Talese 1973 yılında Avrupa’nın büyük kentlerini dolaşarak Amerika’nın püriten anlayışının etkisi altında olmayan kadınların davranışlarını inceledi, oralarda da aynı durumla karşılaştı. Copenhag’da bile, masaj salonlarına giden kadınlara rastlanmıyordu, kadın dergilerinde çıplak erkek resimleri görülmüyordu. Erkekler çıplak kadın görmekten hiç bıkmıyorlardı oysa; doğuştan röntgenciydiler. Cinsel hazları kadın satıyor, erkek satın alıyordu (Talese, 1981, s. 424).

Yapılan alıntıda Talese, masaj salonlarındaki kadın ve erkek cinselliği üzerine söyledikleriyle yeni bir değer üretmektedir.

4.2.3. “Soğukkanlılıkla”nın çözümlemesi

Soğukkanlılıkla yapıtı edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmektedir. Çözümlemede, yapıtın edebi gazetecilik özelliklerine sahip olup olmadığı saptanmaktadır. Çözümlemeler metin içerisinden yapılan alıntılar ile desteklenmektedir.

4.2.3.1. Sahne sahne tasarımı

Soğukkanlılıkla metni dört bölümden ve on bir sahneden oluşmaktadır. Birinci Bölüm, “Onları Canlı Gören Son Kişiler” başlığı ile yer almaktadır. Capote, metnin birinci bölümünü üç sahneden oluşturmuştur. Birinci sahnede cinayetin yaşadığı Kansas’ın ve çiftliğin tanıtılması, Clutter ailesinin yaşam tarzı, kişilikleri ve son günleri anlatılmaktadır. İkinci sahnede, Dick ve Perry isimli katillerin ilk buluştukları gün, cinayet mekânına gittikleri zaman dilimi ve kişilikleri anlatılmaktadır. Üçüncü sahne ise cinayetten sonraki ilk gelişmelerden oluşmaktadır. Clutter ailesinin bulunması, aile yakınlarının cinayeti haber alması, komşuların korkuları, ilk kuşkulu gibi bazı şeylerden söz etmektedir.

“Kimliği Belirsiz Kişiler” başlıklı ikinci bölüm iki sahneden oluşmaktadır. Birinci sahnede dedektiflerin yürüttüğü soruşturma süreci, ikinci sahnede ise Dick ve Perry’nin cinayetten sonra yaşadıkları anlatılmaktadır.

“Yanıt” başlıklı üçüncü bölüm üç sahneden oluşmaktadır. Birinci sahnede soruşturma süreci ve ifadeler, ikinci sahnede Dick ve Perry’nin kaçmayı sürdürmesi ve üçüncü sahnede de yakalanmaları anlatılmaktadır.

“Köşe” başlıklı dördüncü bölüm üç sahneden oluşmaktadır. Birinci sahne, ifadeler ve mahkemeler, ikinci sahne Dick ve Perry’nin hapisane yaşamları, üçüncü sahne ise idam ve sonrasıdır.

Capote, birinci bölümde çatışmayı, iki sahneyi eş zamanlı kurarak yapmıştır. İki sahne aynı zaman dilimlerinde ama farklı mekânlarda geçmektedir. Zamanın ve mekânın keşismesiyle üçüncü sahne oluşturulmuş ve birinci bölüm sonlandırılmıştır. Birinci bölümün birinci sahnesi, cinayetin yaşandığı Holcomb kasabasının anlatılması ile başlamaktadır:

Holcomb kasabası, Batı Kansas’taki yüksek buğday tarlalarının arasındadır; Kansas’ın başka bölgelerinden olanlar bu ıssız kasabadan “o uzaklardaki yer” diye söz ederler. Colorado sınırının yüz on iki kilometre doğusundaki bu kırsal bölge, göz kamaştıran parlak mavi gökyüzü ve tertemiz havası ile insana Orta Batı’da değil de sanki Uzak Batıda’yımış izlenimi verir (Capote, 2016, s. 9)

Kasabanın tanıtılmasının ardından cinayete kurban giden Clutter ailesi, yaşadıkları çiftlik, son günleri ve geçmişleri, yaşam biçimleri, kişilikleri hakkında da bilgiler verilmektedir. Bunlarla ilgili metinden şu örnekler verilebilir:

“River Valley Çiftliği’nin sahibi Herbert William Clutter kırk sekiz yaşındaydı (Capote, 2016, s. 12)”. “Bay Clutter’ın ailesi ile ilgili tek endişesi vardı; karısının sağlık durumu onu üzüyordu. Karısı biraz ‘gergin’di, ‘küçük buhran’lar geçiriyordu (Capote, 2016, s. 13)”. “Genellikle gece on birde yatak odasına çekilen bay Clutter, dün gece geç bir saatte uykuya daldı. Bu nedenle 14 Kasım 1959 günü uyandığında saat yediyi geçmişti (Capote, 2016, s. 15)”. Herb Clutter, üstünde nakit para taşımaz, tüm işleri çek yazarak halleder. “Ben işlerimi bu şekilde yürütüyorum. Vergi memurları kontrole gelince de iptal edilmiş çekleri, karşılıksız çıkmış olanları gösterip rahat ediyorum (Capote, 2016, s. 61)”. Evin iki çocuğundan biri olan Nancy Clutter, bu sahnede şöyle anlatılmaktadır:

“Kendisinden küçük kızlara yemek, dikiş ve müzik dersleri vermeyi, hatta onların sorunlarını dinlemeyi bir görev bilirdi. Bütün bunları yapmaya zaman bulması garipti, çünkü başka o kadar çok şeyi en iyi şekilde yapıyordu ki (Capote, 2016, s. 26)”.

Nancy’nin yatak odası, renkli eşyalarla süslenmiş, onun kişiliğini yansıtan, evin en küçük odasıdır. Erkek ardaşı Bobbie Rupp ve kız arkadaşı Susan Kindwell’in birçok resmi vardır (Capote, 2016, s. 72). Nancy beş yıl günlük tutmuştur. Günlüğünde her yıl değişik bir renkle yazılmıştır: “1956 yeşildi, 1957 ateş kırmızısı, 1958 parlak eflatundu; bu yılın, 1959’un rengi ise mat bir maviydi (Capote, 2016, s. 73)”.

Capote, Clutter ailesini anlatmaya, Bayan Clutter hakkında bilgiler vererek sürmektedir. Bonnie’nin gençliğinde en güzel konuşan genç kız ödülünü alması, eğitimini yarım bırakması anlatılmaktadır. Bonnie’nin ağabeyinin sınıf arkadaşı Herb Clutter ile evlenmesi metinde şöyle anlatılmaktadır: “Clutterlar ile hali vakti yerinde, kültürlü bir aile olan Fox’lar, arasındaki sınıf farkı nedeniyle görüşmezlerdi. Ancak, Herb hem yakışıklı, hem de dindar, azimli bir delikanlıydı; Bonnie’yi istiyordu ve o da aşık olmuştu Herb’e (Capote, 2016, s. 37)”. Clutter ailesinden Kenyon şöyle anlatılmaktadır:

Kenyon fiziksel olarak ne annesine, ne babasına benziyordu. Kısacık kesilmiş saçları sarıydı. Boyu bir seksen ikiydi, zayıftı, ama fırtınalı bir kış gününde iki büyük koyunu üç kilometrelik yol boyunca sırtında taşıyıp kurtaracak kadar da güçlüydü. Sağlam fiziğindeki tek eksiklik, zayıflığından dolayı kaslarının çok gelişmemiş olmasıydı. Bir de gözlüksüz hiçbir şey göremezdi; bu eksiklikleri yüzünden çoğu arkadaşının en önemli ilgi alanı olan takım oyunlarında (basketbol, beyzbol) pek fazla yer almazdı (Capote, 2016, s. 51).

Capote’un ev hakkında da bilgi vermesi önemlidir. Cinayetin işlendiği yer ve kişiler aynı sahne tasarımı içerisinde verilerek okuyucunun metne dahil olması ve olay mekânını canlandırması amaçlanmaktadır. Buna metinden şu alıntılar örnek verilebilir:

“Evin bir köşesinden diğer köşesine, babasının çalışma odasına gitti. Dışarıdan gelen ziyaretçilerin eve girmeden, doğrudan buraya girmeleri için ayrı bir kapısı olan çalışma odasını salondan sürgülü bir kapı ayırıyordu (Capote, 2016, s. 27)”.

“Evin ikinci katında dört yatak odası vardı; Bayan Clutter’inki, torunları için alınmış olan bir bebek karyolasından başka bir eşya bulunmayan geniş koridorun sonundaydı (Capote, 2016, s. 39)”.

Capote, sahne tasarımında kişileri anlatırken yalnızca evi değil kasabayı da anlatmayı sürdürmektedir. Clutter’ların yaşadığı Garden City’ye bağlı Holcomb

kasabası ile Kansas City arasındaki uzaklığın altı yüz kırk kilometre olduğu söylenmektedir (Capote, 2016, s. 44).

Capote, sahne tasarımlarında bir sonraki bölümün zeminini önceki bölümlerinde hazırlamaktadır. Herb Clutter'ı tanıyan Bayan Ashida, onun korkusuz biri olduğunu belirtmektedir. “Seni bir şeyden korkmuş halde hayal bile edemiyorum. Başına ne gelirse gelsin, sen mutlaka bir çıkış yolu bulursun (Capote, 2016, s. 49)”. Korku ile cinayet gününü işaret etmektedir. Sahne tasarımlarında uyguladığı bu yöntem bölümlerin bütünlüğü için önemlidir.

Birinci bölümün ikinci sahnesi ise Dick ve Perry'nin tanıtılması üzerine kurulmaktadır. Dick ve Perry'nin cezaevinden çıktıktan sonraki ilk buluşmalarından cinayetten bir gün sonrasına kadar yaşadıkları anlatılmaktadır. Capote, okuyucuya cinayet işleyenleri tanıtarak başlar. Perry'nin metinde ilk anlatılışı şöyledir:

Little Jewel adlı kafede kahvaltı eden genç adam da tıpkı Bay Clutter gibi hiç kahve içmezdi. Sabahları meyveli soda içerdi. Afyonunu patlatmak için üç aspirin, soğuk meyveli soda ve birini söndürüp diğerini yaktığı Pall Mall sigaraları yeterliydi. Masaya yaydığı, kenarında Phillips 66 yazısı bulunan, Meksika haritasını meyveli sodasını yudumlayıp, sigara içerek inceliyordu; bir arkadaşını bekliyordu, arkadaşı henüz ortalıkta gözükmediği için endişelenmişti (Capote, 2016, s. 21).

Bu arada vurgun planlandığından da söz edilmektedir: “Buluşmalarını Dick istemişti, Dick'in planladığı ‘vurgun’ için biraraya gelmeleri gerekiyordu. Vurgundan sonra ver elini Meksika (Capote, 2016, s. 21- 22)”. Dick ve Perry'nin fiziksel özellikleri şu şekilde anlatılmaktadır:

Ağırlık çalışması sonucu kaslı bir görüntüsü olan gövdesi, geniş omuzları ve kalın kolları ile güçlü bir erkek izlenimi veriyordu. Ağırlık kaldırmak hobisiydi. Ama vücudunun altı ile üstü arasında bir orantısızlık vardı. Metal tokalı, siyah botların içindeki küçük ayakları, kadın dansçıların giydiği ayakkabılara rahatlıkla sığardı. Ayağa kalktığında boyunun on iki yaşındaki bir çocuk kadar olduğu fark ediliyordu. Taşındıkları yetişkin vücuduna göre çok çelimsiz duran kısa bacakları, irikıyım bir kamyon şoförüne benzemesini engelliyordu; o daha çok fazlaca şişirilmiş kaslı gövdesi ile emekli bir jokeye benziyordu (Capote, 2016, s. 23).

Dick çok sıradan biriydi. Yaşama *çok fazla* düz bir yaklaşımı vardı; müzikten, şiirden hiç anlamazdı. Ama arkadaşlıkları üzerine biraz düşününce, Perry'nin Dick'in bu özelliğinden, olaylara düz bakışından ve onun sert, incitilemeyen yapısı ile “tam bir erkek” olduğunu düşünüyordu (Capote, 2016, s. 25).

Dick ve Perry yola çıkarlar. Arabadaki kimi nesnelerden şöyle söz edilmektedir: “Gitar ve tüfek, ikisine bir el feneri, bir avcı bıçağı, bir çift deri eldiven, üstü mermilerle

kaplanmış bir avcı yeleği de eşlik ediyor ve hepsi beraber garip bir tablo çiziyorlardı (Capote, 2016, s. 31)”.

Bu sahnede, cinayetin işleneceğine ilişkin ipuçlarının yanı sıra Dick ve Perry hakkında bilgiler verilmeye de devam edilmektedir. Perry hakkında verilen şu bilgi bu duruma örnek verilebilir: “Kansas Eyalet Cezaevinde aynı hücrede kalmaya başladıkları günden beri arkadaşının dil yanlışlarını düzeltiyor, söz dağarcığını genişletmeye çalışıyordu (Capote, 2016, s. 32)”. Bu sahnede önemli olan bir diğer şey ise Dick ve Perry’nin aileleri hakkında da bilgi verilmesidir. Perry ablasının nerede oturduğunu bilmemektedir. Bu ayrıntının verilmesi önemlidir. Okuyucunun suçluların neden bu suçu işlediklerini düşünmeye götüren bir anlatım biçimiyle oluşturulmuştur metin. Bu duruma şu alıntı örnek verilebilir: “Perry’nin bir ablası olduğu doğrudur; bir zamanlar iki ablası vardı, ama biri ölmüştü. Hayatta olan da Olathe’den yüz otuz altı kilometre uzaklıktaki, Kansas’a bağlı Fort Scot’ta oturmuyordu (Capote, 2016, s. 33)”. Dick ve Perry’yi daha iyi tanıtmak amacıyla Capote, onların çevreleri hakkında da bilgiler vermektedir: “İki kez evlenip, iki karısından da boşanan, üç erkek çocuk babası, yirmi sekiz yaşındaki Dick, ailesi ile birlikte oturma şartı ile cezaevinden salıverilmişti (2016, s. 33)”.

Aynı zamanda Dick ve Perry karşılaştırılmaktadır. Böylece katillerin karakterleri metin içerisinde oluşturulmaktadır: “İki adamın ortak özellikleri pek azdı; ama yüzeysel olarak paylaştıkları bir çok şey olduğu için bunun farkında değildiler. Örneğin; her ikisi de titizdi, vücut temziliğine özen gösterir, tırnaklarını temiz tutarlardı (Capote, 2016, s. 41)”.

Bunun yanı sıra giyinişleri ve fiziksel özelliklerinden de söz edilmektedir. Perry’nin geçirdiği motosiklet kazasından sonra aspirin bağımlısı olması, Dick’in geçirdiği kaza sonucu vücudunda oluşan orantısızlık ve IQ testinde 130 puan alması bu özelliklerden bazılarıdır (Capote, 2016, s. 43).

Birinci bölümün ikinci sahnesinde cinayet hazırlıkları ile ilgili şu bilgiler yer almaktadır: “Neredeyse kent büyüklüğündeki Emporia’nın emin bir yere benzediğini gören iki arkadaş, alışveriş yapmaya karar verirler (Capote, 2016, s. 49)”. Perry, bir çift siyah eldiven alır, siyah çorap bulamazlar ve olaya tanık olan birini arkada bırakmayacakları için almaktan vazgeçerler (Capote, 2016, s. 49).

Dick ve Perry’nin hapisneden tanıdığı Willie-Jay de anlatılmaktadır. Bu sahnede Perry’nin yaşamının küçük bir olayla nasıl değiştiğinin verilmesi önemlidir.

Perry, cezaevinde kaldığı üç yıl boyunca mahkûm Willie-Jay’i uzaktan izler, çünkü cezaevindekiler Willie-Jay ile arkadaşlık edenler hakkında iyi şeyler düşünmezler. Willie-Jay ve Perry arkadaş olurlar. Willie-Jay metinde şöyle yanıtılmaktadır: “Rahip yardımcılığı yapmış olan Willie-Jay, saçları erken beyazlamış, hüzünlü bakan, ince yapılı bir İrlandalıydı (Capote, 2016, s. 56)”. Willie-Jay, otuz sekiz yaşında, ufak tefek soygunlar yapan bir hırsızdır. Perry, şartlı salıverilmesinin üzerinden dört ay geçince beşinci el bir Ford araba alarak birçok şehri gezer. Buhl’da kamyon şoförü olarak iş bulur. Burada Dick’ten bir mektup alır (Capote, 2016, s. 57- 59). Mektubun bir bölümünde şunlar yazmaktadır: “Dostum P., Ağustos’ta çıktım, sen tahliye olduktan sonra biriyle tanıştım, sen tanıımıyorsun onu, bana öyle güzel bir işten bahsetti ki, hemen bu işi senle ben çok iyi beceririz diye düşündüm. Harika bir iş bu, tam bir vurgun (Capote, 2016, s. 59)”. Perry, Willie-Jay ile görüşmeyi beş saat arayla kaçıır. Aradığı rahip ise Willie-Jay’in nereye gittiğini söylemez. Gittiği yerde yeni bir yaşama başlamak istediğinden söz eder. Willie-Jay’i kaçıran Perry, Dick’in teklifini kabul etmeyi düşünür (Capote, 2016, s. 60). Perry, Willie-Jay’i kaçırdıktan sonra şöyle düşünür:

Ama yine de Willie-Jay’i kentten ayrılmadan yakalayabilseydi, bir saatliğine bile olsa görüşebilselerdi, şu an bir hastanenin önünde Dick’in elinde siyah naylon çoraplarla gelmesini bekliyor olmazdı. Perry biliyordu Willie-Jay ile görüşse şu an burada olmayacağını, emindi bundan (Capote, 2016, s. 60).

Perry, yapacak bir şeyi, gidecek kimsesi olmadığı için Dick’in yanında kalmaya karar verir. Perry, müzikle ilgilenen biridir. Gitar, armonika, akordiyon, davul ve ksilofon çalmayı biliyor. Ayrıca şarkı söylemeyi de sever. Dick gibi içki içmeyi seven birisi de değildir (Capote, 2016, s. 63).

Dick ve Perry sahnesi, hem onların özelliklerini hem de ne yaptıklarını nereye gittiklerini anlatmaktadır. Dick ve Perry’nin Kansas’a varmaları şöyle anlatılmaktadır: “Araziye bakan Perry sinirli bir ses tonuyla “Şu manzaraya bak! Bir de beni şartlı tahliye ederken sakın Kansas’a bir daha ayak basma demişlerdi (Capote, 2016, s. 64)”. Finney bölgesine girerler. Hurd’s Phillips 66 aldı istasyona giderler. On bir kilometrelik yolları kaldığını konuşurlar (Capote, 2016, s. 69). Dick ve Perry, Holcomb caddesinden geçerek Santa Fe demiryolunun raylarını geride bırakmaları şöyle anlatılır:

Arabanın farları iki tarafı karaağaçlarla kaplı, ortasında rüzgârdan uçuşan devedikenleri bulunan yolu aydınlattı. Dick farları söndürdü, arabayı durdurdu, gözlerinin ay ışığı ile aydınlanan geceye alışmasını bekledi. Arabayı yavaş yavaş yol boyunca sürmeye başladı (Capote, 2016, s. 74).

Perry ve Dick, cinayetin işlendiği günün ertesinde geri dönerler. Perry, otel odasında açık radyoyla uyumaktadır. Dick ise ailesinin yanına gitmiştir. Dick'in ailesi ile hiçbir ey olmamış gibi konuşması şöyle anlatılmıştır: “Eve öğlen gelmiş, annesini öpmüş, Fort Scott’a bir geceliğine yaptığı hayali yolculukla ilgili babasının sorularını yanıtlamış, yemek yemiş her zamanki gibi davranmıştı (Capote, 2016, s. 92)”.

Birinci ve ikinci sahne, farklı mekânlarda başlamaktadır. Clutter ailesi ve Dick’le Perry’nin yollarının kesiştiği cinayetin işlendiği çiftliktir. Capote, kesişen mekân ve zamanın üstüne üçüncü sahneyi inşa etmektedir.

Birinci bölümün üçüncü sahnesinde cinayetden sonraki ilk gelişmeler yer almaktadır. Onları son kez gören komşuları Bay Helm, nasıl gördüğünü şöyle anlatmaktadır: “İşte arkamı döndüğüm an, onları son görüşüm oldu. Nancy, Babe’i ahıra götürüyordu. Dedğim gibi, sıradan bir gündü; değişik hiçbir şey görmedim (Capote, 2016, s. 55)”.

Nancy’nin erkek arkadaşı Bobby Rupp, Clutter ailesini son gören kişi olduğu için cinayet şüphelisi olarak yalan makinesine bağlanır. Rupp, Clutter’ların evine son gidişini şöyle anlatmaktadır:

O gece dolunay vardı, Nancy isterse arabayla gezmeye çıkabiliriz diye düşündüm, McInney Gölü’ne gidebilirdik. Garden City’deki sinemaya gidip birlikte film izleme de aklımdan geçiyordu. Nancy’yi aradım, sanıyorum saat yediye on vardı, akşam içi planladıklarımın söz ettim, babasından izin alması gerektiğini söyledi; babası dün gece de geç geldiği için bu gece artık evde oturmasını söylemiş. Bana istersen sen bize gel, beraber televizyon izleyelim dedi. Sık sık Clutter’ların evine gider, onlarla birlikte televizyon izlerdim (Capote, 2016, s. 65).

Pazar sabahı, Clutter’lar kiliseye gitmeyince komşularından Ewalt, kızı Nancy Ewalt ile birlikte eve gidip uyandırmaya karar verir. Ewalt’ın kızı Nancy’nin ölmüş olduğunu söyleyerek yanına koşar. Ewalt telefon etmek için mutfığa gider. Telefonun ahizesi üstünde değildir (Capote, 2016, 76).

Nancy’nin ölüsü odasında bulunur, elleri arkadan bağlıdır ve ensesinden tüfekle ateş edilerek öldürülmüştür. Bonnie Clutter da elleri ve ayakları bağlı, ağzı bantlanmış bir şekilde yatağında şakağından vurularak öldürülmüş olarak bulunur. Kenyon da odasının yanındaki kanepede elleri ve ayakları bağlanmış ağzı bantlı bir şekilde, kafasından ateş edilerek öldürülmüştür. Herb Clutter ise bodrum katında ayakları bağlı, alnından ateş edilmiş ve boğazı kesilmiş bir şekilde bulunur (Capote, 2016, s. 79-82). Komşuları, bu cinayetin ardından korkmaya başlarlar. İnsanların korkusu metinde şöyle

anlatılmaktadır: “Annesinin yanaklarındaki birkaç damla gözyaşını gören Bayan Claire “Neden korkuyorsun ki? Senin de zamanın gelecek bir gün yapacak bir şey yok. Ağlayarak kurtulamazsın bundan (Capote, 2016, s. 87)”. “Haberi duyan herkes şaşkınlık ve öfke içindeydi, korkuyorlardı, ruhlarının derinliklerine kadar işleyen bir korku benliklerini sarmıştı (Capote, 2016, s. 88)”.

Bu cinayete, Herb Clutter’ın işlem yaptırdığı Hayat Sigorta Şirketi de şaşırmıştır. Çünkü cinayet olduğunda poliçe bedeli iki katına çıkmaktadır. Sigorta şirketindeki görevli bu durumu şöyle anlatmaktadır:

Wichita’daki ofisimizin müdürüne telefon ettim. Ona çeki aldığımı, ama henüz merkeze onaylatmadığımı söyledim. Bu durumda ne yapmam gerektiğini sordum. Çünkü iyi düşünülmesi gereken bir konuydu bu. Yasal olarak ödeme zorunluluğumuz yok gibi görünüyordu. Ama olaya ahlaki açıdan bakınca durum değişiyordu, ödeme yapmak gerekiyordu (Capote, 2016, s. 89).

Clutter’ların akrabaları da cinayet haberini alınca Kansas’a doğru yola çıkarlar: “Clutterlar’ı ziyaret etme planlarını zaten önceden yapmışlardı, ama o zaman kalabalık bir yemek sofrasının etrafında bir araya geleceklerini düşünmüşlerdi, şimdi ise mezarlıkta dört tabutun başında toplanmaya gidiyorlardı (Capote, 2016, s. 90)”. Bobby Rupp, cinayet sonrası ilk şüpheli olarak görülür (Capote, 2016, s. 91).

Capote, bu sahneleri iki kalıp şeklinde ard arda sunmak yerine iç içe geçirerek vermektedir. Metnin bir amacı olduğu göz önüne alındığında sahnelerin bu şekilde kurulması önemlidir. Çünkü Capote, metinde cinayet suçlusu aramak ya da cinayet haberi sunmak yerine, suçun işlenmesine olanak sunan toplumsal ve sosyolojik ardalara odaklanmaktadır. Bu nedenle ilk bölümden başlayarak sahnelerin mozaik yapıda sunulması önemlidir.

Capote’un, edebi gazetecilik metninin sahne sahne tasarımını oluştururken araştırmalarla derlediği bilgileri bir bütünlük içerisinde kullandığı da görülmektedir. Temel zaman dilimleri, sahne tasarımlarında iki farklı şekilde ele alınmıştır. Dick ve Perry’nin birinci bölümdeki zaman çizelgeleri “vurgun” denilen planlama için görüşmesi ile başlarken, Clutter ailesi ise cinayetten önceki günleri ile anlatılmaya başlanmıştır. Ayrıca birinci bölümde geriye dönüş teknikleri de kullanılarak kişilerin tanıtılması için önemli bilgiler de sunulmuştur. Böylece, sahne tasarımında okuyucunun ilgisi diri tutulmuştur.

İkinci bölümün birinci sahnesi, dedektiflerin yürüttüğü soruşturma sürecine ilişkindir. Kansas Soruşturma Bürosu’nun deneyimli on dokuz dedektifi farklı

bölgelerde görev yapar ve çözilemeyen bir olay olduğunda bu dedektiflere başvurulur. Büronun Garden City sorumlusu Alvin Adams Dewey, büronun en başarılı üç özel ajanı Harold Nye, Roy Church ve Clarence Duntz ile birlikte on sekiz kişi görevlendirilir (Capote, 2016, s. 97-98). Dedektiflerin cinayete ilişkin ilk tahminleri şöyledir: “Aile bireylerinin hangi sırayla öldürüldüğünü bilmek bizim için önemli, ancak adli tabip bize bu konuda kesin bir şey söylemiyor. Şu an tek bildiğimiz, cinayetlerin Cumartesi gecesi saat on bir ile sabaha karşı iki arasında işlenmiş olduğu (Capote, 2016, s. 99)”.

Olayda cinsel tacizin yaşanmadığı ve evden bir şey çalınmadığı saptanmıştır. Ellerindeki tek kanıt yerdeki ayak izleridir. Cinayet şüphelisi olarak Bobby’yi görmelerinin sebebi ise Nancy’nin günlüğünde yazdığı, Rupp ailesinin Katolik olmasından dolayı babasının görüşmeyi kesmeleri için yaptığı baskıdır. Cinayetlerin neden işlendiği konusunda dedektifler çeşitli şeyler düşünse de Dedektif Nye, evden hiçbir şey çalınmamış olmasına karşın hırsızlık için girildiğini düşünmektedir. Cinayetin ardından dedektifler kasabalıların ifadelerini almaya başlarlar. Kasabalılar aynı şeyin kendilerinin de başına gelebileceğini düşünür ve korkarlar (Capote, 2016, s. 100- 107).

Capote, ikinci bölümün birinci sahnesinde Clutter ailesinin yakınlarının cinayet sonrası yaşadıklarına da yer vermektedir. Nancy’nin yakın arkadaşı Susan Kidwell, cinayet sonrasını şöyle anlatır: “Olaydan sonraki birkaç gün okula gidemedim. Cenaze töreni yapıldıktan sonra okula gitmeye başladım. Bobby Rupp da ilk günler okula gitmedi, cenazeden sonra gelmeye başladı (Capote, 2016, s. 115)”.

Gazeteler, dedektiflerin cinayetin aydınlatılmasına yardımcı olanlara para ödülü vereceğini yazar. Dedektif Dewey’i birçok kişi arayarak cinayeti kendisinin işlediğini söyler (Capote, 2016, s. 125). Clutter davasına bakan dört dedektif toplam yedi yüze yakın ipucu ve söylentiye araştırır (Capote, 2016, s. 184). Araştırmalar sonucunda şu bilgilere ulaşırlar: “Adli tabip Dr. Robert Fenton, kurbanlarının beden sıcaklıklarında farklılıklar olduğunu bildirmişti; bu farklılıklardan yola çıkarak ölüm sıralarının şöyle yapılabileceğini raporunda yazmıştı: Bayan Clutter, Nancy, Kenyon ve en son Bay Clutter (Capote, 2016, s. 188)”. Dewey, elindeki verileri değerlendirdiğinde ailenin katilleri tanıdığını düşünür (Capote, 2016, s. 188).

İkinci bölümün ikinci sahnesinde, Dick ve Perry’in cinayetten sonra yaşadıklarını anlatmaktadır. Dick ve Perry, Kansas City’de bir lokantada yemek yerken 17 Kasım tarihli *Star* gazetesinde “DÖRT KİŞİNİN KATLEDİLDİĞİ

CİNAYETLERDE DELİL YETERSİZLİĞİ” başlıklı bir yazı görürler. Gazetelerdeki delil yetersizliği haberlerine inanmayan Perry, Dick’e altıncı hissini güçlü olduğundan söz eder. Abisi Jimmy’nin eşini kışkandığı için önce onu öldürdüğünü ardından kendini vurduğunu anlatır Dick’e: “Günün birinde durup dururken babama “Jimmy öldü” dedim. Bir hafta sonra ikisinin ölüm haberi geldi (Capote, 2016, s. 110)”.

Dick ve Perry, Meksika’ya gitmeyi planlarlar. Bunun için gerekli parayı da Dick insanları dolandırarak ayarlar. Dick’in yaptığı dolandırıcılık şöyle anlatılmıştır: “Kansas City, Missouri’deki bir elbise mağazasının tezgâhtarı, Dick’in ilk “hedefiydi.” Perry karşılıksız çek imzalamayı hiç denememişti. Böyle işlerin altından kalkamayacak kadar gergin biriydi (Capote, 2016, s. 119)”.

Dick ve Perry, 21 Kasım’da Kansas City’den Oklahoma’ya giderler (Capote, 2016, s. 130). Garden City’de *Telegram* gazetesinde Clutter’ların kızı Beverly’nin evlendiği haberini görürler. Haber de cinayetle ilgili Bonnie Clutter’ın abisi Fox’un yazdığı bir mektup vardır. Mektuptan bir bölüm şöyledir: “Bu şehirde[Garden City] çok fazla öfkeli insan gördüm. Katilin yakalanır yakalanmaz en yakın ağaca asılması gerektiğini söyleyenlerin konuşmalarına birçok kez kulak misafiri oldum (Capote, 2016, s. 131)”. Capote, bu sahnede olayların gidişatını anlatırken Dick ve Perry hakkında da çeşitli bilgiler vermeye devam eder:

Perry’nin kimi garip huyları olduğunu fark etmişti: bazen “küçük bir çocuk” gibi davranırdı, uykusunda bağırır (“Baba, neredeydin? Her yerde seni aradım. Neredeydin?”) ve yatağını ıslatırdı; “bir köşede oturup başparmağını emerek kafasını saatlerce o sahte hazine kılavuzlarından kaldırmazdı.” Başka garip huyları da vardı. Kimi zaman “insanın ödünü patlatan” bir serseri gibi görünürdü. Aniden sinirlenip kendini kaybederdi (Capote, 2016, s. 133).

Dick, tanrı inancı olmayan biridir, aynı zamanda batıl inançları da yoktur. Perry’nin annesi kendi kusmuğunda boğulan alkolik bir kadındır. İki kız ve iki oğlan kardeşlerdir. En küçük kız kardeşi Barbara normal bir yaşam yaşamaktadır. Evlidir ve iki çocuğu vardır. Ablası Fern, bir otel odasının penceresinden atlayarak intihar etmiştir. Ağabeyi Jimmy, eşinin intihar etmesine neden olmuş ve bir gün sonra da kendisi intihar etmiştir (Capote, 2016, s. 134- 135). Dick ve Perry’nin cinayetten sonra Mexico City’de sattıkları şeyler şöyle anlatılmaktadır:

Çok az bir şey kalmıştı; Kansas City’de boş çek imzalayarak satın aldıkları fotoğraf makinelerinin, kol düğmelerinin ve televizyonların çoğunu elden çıkarmışlardı. Mexico City’de Dick’in arkadaş olduğu bir polis memuruna bir dürbün ve Zenith marka, gri, küçük bir radyo da satmışlardı (Capote, 2016, s. 145).

Perry, bazı eşyalarını iki kutuda biriktirmiştir. Kutunun içinde kitaplar, haritalar, sararmış mektuplar, şarkı sözleri, şiirler ve hatıra eşyalar vardır. Bu eşyaları bırakacağı güvenilir bir yer aramaktadır:

Perry'nin aklına gelen en iyi çözüm, kutuları "İsa"ya emanet etmektir. Kendisine yardımcı olacak "İsa" olarak gördüğü kişi, otelin karşısındaki kafenin barında çalışan çocuktur. Bu çocuk *muy simpârico** güvenilir biriydi; istediği zaman kutuları ona geri vereceğine inanıyordu (Capote, 2016, s. 153).

Kutunun içerisinde babasının, Perry, Kansas Eyale Cezaevi'nden şartlı tahliye edilsin diye yazdığı mektup da vardır. Perry, bu mektubu her okuduğunda hüznlenmektedir (Capote, 2016, s. 154). Capote, mektubun tamamını bu sahnede vermiştir. Bu mektup aynı zamanda Perry'nin özyaşam öyküsüdür.

Bu sahnede, Perry'nin ablası Barbara'nın yazdığı bir mektup da vardır. Barbara, Perry'e mektubunda şöyle seslenmiştir: "Sana söylemek istediğim, doğruluğunu çok iyi bildiğim bir şey var: YÜZÜN KİRLİ OLDUĞU İÇİN UTANMAMALISIN; AMA YÜZÜNÜ TEMİZLEMİYİP, KİRLİ TUTUYORSAN İŞTE O ZAMAN UTANMALISIN (Capote, 2016, s. 172)". Perry'nin arkadaşı Willie-Jay ise Barbara'nın mektubu üzerine edindiği izlenimleri yazmıştır. Willie-Jay, bu yazının bir bölümünde şöyle demektedir: "Başarısızlığa uğrayan her insan gibi aptallaşmış birinin kaleminden çıkmış bir mektup bu (Capote, 2016, s. 176)". Capote, sahne tasarımıyla böyle bir ayrıntıya yer vererek okuyucunun Perry'yi iyice tanımasını sağlamıştır.

Dick ve Perry, Mexico City'den California'ya oradan da Barstow'a elli saatlik bir otobüs yolculuğu yapmış ve Majova Çölü'nde durmuşlardır. Kaçabilmek için ikinci bir plan yapmışlardır. İyi bir arabası olan yalnız yolculuk yapan ve cüzdanı kabarık birini bulmak için otostop çekerler (Capote, 2016, s. 189- 190). Henüz, cinayeti Dick ve Perry'den hangisinin işlediği ve nasıl işlendiği ile ilgili bilgi verilmezken Capote'un Perry'yi tanıtmaya metinde vermek istediği mesaj açısından önemlidir. Bu nedenle sahne tasarımlarını amacına uygun bir şekilde gerçekleştirdiğini belirtmek önemlidir.

Sahne geçişlerinde uygulanan yapı, birinci bölümde Clutter ailesi ve Dick ile Perry sahnelerinde yapılırken ikinci bölümde ise dedektifler ve Dick ile Perry arasında yapılmaktadır. Dick ve Perry'nin içinde bulunduğu tedirginlik ve dedektiflerin suçluları yakalamakta zorlanması ikinci bölümde iç içe sahnelerle verilmektedir.

Üçüncü bölümün birinci sahnesi, dedektiflerin soruşturma sürecini, görüşmelerini ve araştırmalarını içermektedir. Floyd Wells isimli genç adam, 17 Kasım 1959 günü radyo dinlerken, ağızları ve ayakları bağlanarak 12'li tabancalarla kafalarından

vurularak öldürülen Clutter ailesinin cinayetini duyar. Hem katledilen aileyi hem de cinayeti işleyenleri tanımaktadır. Wells, 19 yaşındayken Clutter’ların çiftliğinde çalışmaktadır. Herb Clutter ile kavga ederek çiftlikten ayrılır. Hapishane’de çalıştıkları yerler hakkında konuştukları bir sırada Dick’e Clutter’lardan söz eder. Evde bir kasa olduğunu ve Herb Clutter’ın parasını o kasada sakladığını anlatır. Dick ise Pery ile birlikte o çiftliğe gideceğini ve olaya şahit olan herkesi öldüreceğini söyler. Yaptığı planı tüm ayrıntılarıyla Wells’e anlatır. Ama Wells, Dick’in bunu öylesine anlattığını ve yapmayacağını düşünür. Wells, gazetede Clutter cinayetinden sorumlu kişilerin yakalanmasında yardımcı olacak kişilere bin dolarlık ödül vaad eden haberi okur. Cezaevi müdürüne giderek cinayetle ilgili bildiklerini anlatır (Capote, 2016, s. 195-199).

Dedektif Nye, Wells’in anlattıkları doğrultusunda soruşturma yapmak için Dick’in ailesini ziyaret eder. Dick’in babası, Nye’e Dick’in ilk evliliği sırasında yaptığı aşırı harcamalardan dolayı karşılıksız çek yazmaya başladığını anlatır (Capote, 2016, s. 202- 204). Ailesi, Dick’in iyi bir insan olduğunu ve arkadaşı Perry’den olumsuz etkilendiğinden ve her şeyin Perry’nin hatası olduğundan söz eder: “Hickock ile Perry Smith’in resimlerini gösterdiğinde dolandırılan kurbanların hepsi, karşılıksız çekleri Dick’in yazdığını, Perry’nin ise onun ‘sessiz’ suç ortağı olduğunu söyledi (Capote, 2016, s. 205)”. Dedektif Nye, soruşturma sonucunda Clutter’ların evinden alınan fotoğraf makinesi ile dürbünü de sattıklarını öğrenir. Cinayeti Dick ve Perry’nin işlediğinden emin olur (Capote, 2016, s. 205).

Teğmen, polisler Dick ve Perry’nin yakalanması için emir verir: “Kansas’ta şartlı tahliye kurallarını ihlal suçundan aranıyorlar, JO-58269 Kansas plakalı 1949 model bir Chevrolet kullandıkları sanılıyor (Capote, 2016, s. 214)”. Dedektif Nye, Perry Smith’in kaldığı oteli bulur. Ama oradan ayrıldığını öğrenir. Perry’nin ablasını ziyaret eder. Dört yıl görüşmediklerini öğrenir (Capote, 2016, s. 2015- 220).

Capote, Perry’nin geçmişi ile ilgili ayrıntıları burada da vermeyi sürdürmektedir. Dedektif, Perry’nin ablası ile yaptığı görüşme sonucunda Perry’nin geçmişine ilişkin bazı şeyler öğrenir: “Orada annesi ile babası şiddetli bir kavgaya tutuşmuşlardı. Birbirlerine kırbaçlar, kaynar su dolu kovalar ve gazyağı lambaları ile saldırmışlardı (Capote, 2016, s. 224)”. Annesi ile babası bu kavgadan sonra ayrılırlar, Perry, bir süre annesiyle kalır. Perry, ilk kez sekiz yaşında tutuklanır. Daha sonra da babasına verilir (Capote, 2016, s. 224).

Dedektif Dewey, soruşturma sonucunda Dick'in evindeki silahla cinayet silahının aynı kalibrede olması, cinayet günü nereye gittikleri hakkında yalan söylemelerinin katil oldukları anlamına gelmeyeceğini düşünür. Bu nedenle davadaki son gelişmeleri kamuoyundan saklar. Ama onların aradıkları kişiler olduğundan emindir (Capote, 2016, s. 230).

Dedektifler, Dick ve Perry'nin çalıntı arabalarının değiştirilmiş plakalarına ulaşırlar. Çek verdikleri tezgâhtar çocuk her olasılığa karşı planlarını çekin arkasına yazar. Plakanın bir gün önce değiştirildiğini öğrenirler. Böylece dedektifler, Dick ve Perry'nin Kansas'ta olduklarını anlarlar (Capote, 2016, s. 241). Dedektifler, Dick ve Perry'nin Noel'den önceki hafta Kansas City'e geldiklerini ve yakalanmadan çıktıklarını da öğrenirler (Capote, 2016, s. 259).

Üçüncü bölümün ikinci sahnesinde, Dick ve Perry'nin cinayetten sonra yaşadıklarının anlatılması sürdürülmektedir. Dick ve Perry, otostop çekerler. Bay Bell, onları arabasına alır. Omaha'ya doğru giderler. Bay Bell ile konuşurken beş çocuğu olduğunu öğrenirler ve Perry üzülür beş çocuk için. Perry, Dick'in kendinden başka kimseye değer vermeyen biri olduğunu anlar. Perry, Bay Bell'i öldüreceği sırada Bell, otostop çeken bir askeri almak için durur (Capote, 2016, s. 210- 213).

Dick ve Perry, Kansas City'de Eagle Buffet isimli lokantada yemek yerler. Dick, Perry'yi çamaşırhaneye bıraktıktan sonra çalıntı Chevrolet'in plakasını değiştirmek için eskiden çalıştığı şirkete gider (Capote, 2016, s. 137).

Dick ve Perry, deniz kenarına giderler. Dick, bir kadının adamın sırtına güneş kremi sürdüğünü görür. Adamın niçin bu kadar şanslı olduğunu düşünür ve kendisi böyle bir şeye asla sahip olamayacağı için öfkelenir. Dick, kumla oynayan on iki yaşında bir kız görür. Topladığı deniz kabuklarını bu kıza verir. Dick, kıza karşı duyduğu cinsel istekten, zaafından utanç duyar. Perry'nin de bunu fark etmiş olabileceğini düşünür:

İnsanlar, küçük kızları arzuladığını öğrenirlerse onun “normal” olmadığını düşünebilirlerdi. İşte buna katlanamazdı; çünkü o “normal” biri olduğuna kesinkes emindi. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde ergenlik çağına yeni girmiş “sekiz ya da dokuz” kız çocuğunu taciz etmiş olması, onun “normal” biri olmadığı anlamına gelmezdi; gerçek erkeklerin hepsinin içinde bu tür arzular vardı, ama hepsi bunları gizliyordu (Capote, 2016, s. 245).

Dick ve Perry, otostop çeken yaşlı bir adamla çocuk görürler. Perry, arabaya almaları için ısrar eder ama Dick, zengin olmadıkları için arabaya almak istemez. Perry'nin ısrarlarına dayanamayıp alır (Capote, 2016, s. 252- 253). Yaşlı adam hastadır.

Dick, adam ölürse diye onları indirmek ister ama Perry izin vermez. Küçük çocuk arabayı durdururlarsa yoldaki kutuları toplayıp satabileceklerini, kutuların çok para ettiğini söyler. Dick, Perry ve çocuk arabadan inip kutu toplamaya başlarlar. New Motel’de durup topladıklarını on iki dolara satarlar. Karınlarını doyurduktan sonra Dick ve Perry, onları orada bırakıp yollarına giderler (Capote, 2016, s. 255- 258).

Üçüncü bölümün üçüncü sahnesi, Dick ve Perry’in yakalanıp sorgulandıkları sahnedir. Çalıntı Chevrolet araba ile Nevada Çölü’nü geçip Las Vegas’a girerler. Perry, Genel Posta Hizmetleri ile kendi adına Meksika’dan gönderdiği kutuyu almak için postaneye gider. Polis memurları çalıntı Chevrolet’yi tanır ve Perry’i izlemeye başlarlar. Dick ve Perry yakalanır ve sorgulanırlar. Perry’nin postaneden aldığı kutunun içinde cinayet günü giyilen botları da vardır. Cinayet dedili olan botlarla ilgili metinde şu bilgilere yer verilmektedir: “Botların her ikisini, tabanında kedi pençesi deseni olanı ve altı baklava deseni ile kaplı olanı da bulmuştuk. Botların tabanı, Clutter’ların evinde bulunan ayak izlerinin büyütülmüş fotoğraflarına birebir uyuyordu (Capote, 2016: 261-263)”.

Dick, sorgusunda, hapishaneden çıktığından beri düzgün bir yaşam sürdüğünü söyler. Dedektif Nye ise Dick’e şunları söyler: “Kasım’ın yirmisine kadar öyleydi değil mi?” diye sordu Nye. Hickock, Nye’in neden söz ettiğini anlamamazlıktan geldi. “O gün düzgün hayatından sıkılıp oraya buraya karşılıksız çek dağıtmaya başlamadın mı? (Capote, 2016, s. 266)”. Dick, her şeyi planladıkları gibi anlatır. Ama dedektif Nye, Perry’nin ablasının hiçbir zaman Fort Scott’ta yaşamadığını söyler. Fort Scott Pastanesi de Cumartesi öğleden sonraları kapalıdır (Capote, 2016, s. 272).

Dedektif Dewey ve Duntz da Perry’i sorgularlar. Onun son yedi aylık yaşantısını merak ediyormuş gibi sorular sorarlar (Capote, 2016, s. 273). Perry’ye Fort Scott’un Kansas City’den ne kadar uzak olduğunu sorarlar ama Perry, anımsayamadığını söyler. Dedektifler, Perry’e hiç Fort Scott’a gitmediği için anımsayamadığını söylerler (Capote, 2016, s. 274).

Dedektifler, Dick’e tanık olduğunu söylerler. Dick, tanığın Floyd Wells olduğunu tahmin eder. Dewey, cinayet yerindeki ayak izleri ile Dick’in ayak izlerinin uyuştuğunu fotoğraflar ile gösterdiğinde Dick, cinayetleri Perry’nin işlediğini ve ona engel olamadığını söyler (Capote, 2016, s. 277- 280).

Perry, Clutter’ları kendisinin bağladığını ve boyunlarına doladığını, düğümleri açmaya çalışırlarsa boğulacaklarını, böylece ailenin ipleri açmaya çalışmadığını söyler.

Perry, cinayet gününe ilişkin şunları söyler: “Bayan Clutter sürekli ağlıyor bir yandan da bana Dick’in nerede olduğunu soruyordu. Dick’e hiç güvenmemişti. Senin düzgün biri olduğundan eminim dedi bana. Dick birini incitmeye niyetlenirse ona engel olacağıma dair söz verdirtti bana (Capote, 2016, s. 295)”.

Dick, Perry’ye küçük kıza tecavüz edeceğini söyler. Perry, buna kesin bir şekilde karşı çıkınca Dick, kıza dokunmaz. Dick ve Perry’nin düzelttikleri ifadeler uyuşur ama Dick, kendini daha düzgün biri olarak anlatır. Perry, Dick’in cesur biri olmadığını Dick’e göstermek için bıçağı alıp yaptığı planı uygulamasını ister. Dick, Herb Clutter’ın boğazını keser ve bırakıp evden çıkmak ister. Perry ise adamı can çekişir halde bırakmamak için silahla öldürür. Dick’in dediği gibi evde içi para dolu bir kasa bulamazlar. Kırk elli dolar arası bir parayla çıkarlar (Capote, 2016, s. 297- 301).

Dördüncü bölümün birinci sahnesi, mahkemeler ve ifadeler üzerine kurulmuştur. Şerif, mahkeme gününe kadar Perry ve Dick’in farklı yerlerde kalmasına karar verir. Perry, kadınlar hücrelerinde kalan ilk erkek mahkûm olur. Perry, Dewey’e cinayetleri kendisinin işlediğini itiraf eder. Bu itirafı Dick için değil Dick’in annesi ve babası için yaptığını söyler. Dedektiflerin Dick’in yaşadığı eve giderek suç aletlerini aramaları şöyle anlatılmaktadır: “Hickock’un evine gönderilen Kansas Soruşturma Bürosu dedektifleri, bıçağı bir olta takımının içinde, tüfeği de mutfak duvarına dayalı şekilde buldular (Capote 2016, s. 308- 313)”.

Dick ve Perry, 22 Mart 1960 günü ilk mahkemelerine çıkarlar, o tarihe kadar savunma avukatları onlarla sık sık görüşür. Sanık avukatları ilk duruşmalarında savunmalarını geçici delilik üzerine kurmayı düşünür (Clutter, 2016, s. 225- 227). İlk tanık Nancy Ewalt, diğeri de Susan Kidwell’dir:

İki genç kız, 15 Kasım Pazar günü eve girdiklerinde karşılaştıkları manzarayı anlattılar. Odalardan hiç ses gelmediğini, mutfakta yerde boş bir cüzdan gördüklerini, odayı kaplayan güneş ışığının gözlerini kamaştırdığını ve okul arkadaşları Nancy Clutter’ın bir kan gölünün içinde cansız yattığını söylediler (Capote, 2016, s. 341).

Mahkeme günü Wells de tanık sandalyesinde. Dick’in kendisine anlattığı cinayet planını mahkemede şöyle anlatır: “Tanıkları önce bağlayacağını, sonra evdeki paraları alacağını ve evden çıkmadan da onları öldüreceğini söyledi (Capote, 2016, s. 343- 344)”. Dedektif Dewey de Perry ve Dick’in ifadelerini alırken öğrendiklerini mahkeme ile paylaşarak mahkemenin en güçlü tanıklarından biri olur (Capote, 2016, s. 347).

Tanıkların ifadeleri tamamlandıktan sonra mahkeme, cinayeti kimin işlediğini öğrenmek için sanıkları ifadeye getirir. Ama Dick ve Perry ifade vermez (Capote, 2016, s. 355). Mahkûmlar ile görüşen psikiyatr, mahkemede Dick'in bir çeşit önemli denebilecek kişilik bozukluğu yaşadığını, ne yaptığının tümüyle bilincinde olmadan yaptıklarını sürdürdüğünü söyler. Psikiyatrin verdiği ifade ile Dick'in savunması sona erer (Capote, 2016, s. 358- 359). Psikiyatr, mahkemeye Perry için savunma yapamaz ama Perry'nin de ciddi akıl hastalığı belirtilerinin olduğunu düşünür. Psikiyatr'ın Perry hakkında söyledikleri şöyledir: “Kişiliğinde iki özellik, önemli ruhsal sorunları olduğunu açıkça gösteriyor. Bunlardan ilki, dünyaya karşı olan ‘paranoyak’ yaklaşımı. Başkalarına güvenmiyor ve onlara hep şüphe içinde yaklaşıyor (Capote, 2016, s. 361-362)”. Psikiyatra göre, katiller egolarını denetim altına almakta ciddi sorunlar yaşıyorlardır ve ilkel şiddet davranışları göstermekten çekinmiyorlardır (Capote, 2016, s. 364).

Mahkeme heyeti, Dick'i birinci derece cinayetten suçlu bularak ölüme mahkûm eder. Yargıç, sekiz hüküm okuyarak Dick ve Perry için toplam dörder ölüm cezası verir (Capote, 2016, s. 374). Smith (Perry) ve Hickock (Dick)'un idam edilmesi için belirlenen ilk tarih, 13 Mayıs 1960 Cuma günüdür. Ama Kansas Yüksek Mahkemesi, Smith ile Hickock'un avukatlarının yeni bir duruşma yapılması için yaptıkları başvuruya yanıt vermediği için infaz ertelenir (Capote, 2016, s. 386). Dick ve Perry'nin ikinci infaz tarihleri 25 Ekim 1962 olarak belirlenir ama bu da bir süreliğine ertelenir (Capote, 2016, s. 403). Aradan üç yıl daha geçer ve Dick ile Perry'nin infazının 14 Nisan 1965 tarihinde gece on iki ile iki arasında uygulanmasına karar verilir (Capote, 2016, s. 411-412).

Dick, birçok kuruma mektup yazarak haksız yere idam cezasına çarptırıldığını söyler. Kansas Eyalet Barosu Hukuki Yardım Komitesi Başkanı Everet Steerman, Dick'ten aldığı mektuptan etkilenir. Başlatılan soruşturma sonucunda yargıç Theile, Kansas Yüksek Mahkemesi'ne mahkûmların adil bir yargılanmaya tabi tutulduklarını söyleyen bir rapor sunar. Bunun üzerine Yüksek Mahkeme, idam hükmünü kaldırmayı reddeder ve infaz için yeni bir tarih belirlenir. Hickock ve Smith'in ikinci infaz tarihleri, 25 Ekim 1962'dir (Capote, 2016, s.398- 403).

Dördüncü bölümün ikinci sahnesi, Dick ve Perry'nin cezaevindeki yaşamları üzerine kurulmuştur. Perry'nin babası ve ablası, ne mektup yazarlar ne de ziyaretine gelirler. Bu kısım metinde şöyle anlatılmaktadır:

Perry'nin şu an bu dünyada kendisine en yakın hissettiği kişi Dick'ti; çünkü ikisi de aynı soydan geliyorlardı, ikisi de Kabil'in kanını taşıdıkları için kardeştiler. Ondan ayrı kaldığı zamanlarda Perry kendisini nasıl hissettiğini şöyle anlatıyordu: “Bu koca dünyada “yapayalnız” olduğumu düşünüyorum. Acılar içinde kıvranan bir zavallıdan farkım yok. Beni ancak benim kadar acı çeken biri anlayabilir (Capote, 2016, s. 317).

Perry, Don Cullivan isimli birinden arkadaşça bir mektup alır. Onu unutmayan birilerinin olmasına sevinir ve mektuba yanıt yazar (Capote, 2016, s. 319).

Dick, penceresi olmayan ve öteki hücrelerin kapılarına bakan bir hücrede kalmaktadır. Burada yalnızlık çekmediği, sohbet edeceği birçok insanın var olduğu metinde şöyle anlatılmaktadır: “Yanıdaki hücreler, sarhoşlar, sahtekârlar, karılarını dövenler ve Meksikalı serserilerle dolup taşıyordu. Dick'in ‘küçük hırsızlara’ özgü eğlenceli sohbeti ve özellikle anlattığı seks fıkraları ile yaptığı komik şakalar içeri düşenlerin ilgisini çekiyordu (Capote, 2016, s. 320)”.

Dick ve Perry, idam edilmelerine karar verildikten altı hafta sonra, ölüm deposu denen, idam mahkûmlarının tutulduğu yere götürülürler. 1960 yılının Nisan ayında, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sivil hapishanelerde yüz doksan mahkûm idam edilmeyi beklemektedir. Bunlardan beşi, Dick ve Perry de dahil Lansing denen ve tabutu andıran binanın ikinci katında tutulmaktadır (Capote, 2016, s. 378). Perry, infazın ertelenmesine tavır alarak yemek ve konuşma orucuna başlar. On dört haftayı açlık grevi ve korkunç rüyalar görerek geçirdikten sonra kendisini öldürmek isteyenlerin bunu kendilerinin yapması gerektiğini düşünür ve açlık grevini bırakır. Dick'in annesi, oğlunu görmek için ayda bir kez cezaevine gelir. Dick'in babası ölünce annesi, çiftliği satmak zorunda kalır (Capote, 2016, s. 387- 391).

Dördüncü bölümün üçüncü sahnesi, Dick ve Perry'nin idamı ile kurulmuştur. Dick'e idam edilmeden önce son sözleri olup olmadığı sorulur. Dick'in son isteği şudur: “Hickock, başını evet anlamında öne eğdi ve ‘Kimseye kızgın olmadığımı söylemek istiyorum. Hiç kimseye kızgın değilim; çünkü siz beni bu dünyadan çok daha iyi bir yere gönderiyorsunuz’ dedi (Capote, 2016, s. 414)”. Dick'ten sonra idam edilen Perry'ye de son sözleri sorulur ve şunları söyler:

Bir insanın yaşamına bu şekilde son vermesini çok kötü bir şey olduğunu düşünüyorum. Yasal ve etik açıdan ölüm cezasını onaylamıyorum. Söylemek istediğim bir şey daha var, önemli bir şey... Yaptığım şey için şimdi özür dilememin pek bir anlamı yok aslında doğru da olmaz bu. Ama ben yine de özür diliyorum (Capote, 2016, s. 416).

Dewey, Dick ve Perry'nin idamının ardından, Clutter'ların yattığı Valley View Mezarlığı'na gider. Burada Nancy Clutter'ın arkadaşı Susan Kidwell ile karşılaşır. Susan Kidwell, Kansas Üniversitesi'nde üçüncü sınıf öğrencisidir. Nancy'nin erkek arkadaşı Bobby Rupp ise evlenmiş ve kentten ayrılmıştır (Capote, 2016, s. 417- 418).

Edebi gazetecilik yapıtları metin olarak oluşturulmadan önce çeşitli araştırmalar yapılmasını, veriler derlenmesini gerektirir. Edebi gazeteci, malzemesini topladıktan sonra en etkili ve uygun şekilde sunacağı metnin yapısını inşa etmeye başlar. Metin yapısı edebi gazetecinin özgün çalışarak kurguladığı bir alandır. Capote, *Soğukkanlılıkla* yapıtında olayı cinayetten bir gün öncesinden başlayarak, Perry ve Dick'in idamına kadar anlatmaktadır. Sahne zamanını ikiye ayırmaktadır. Ana zaman akışı cinayetten önceki gün cinayetin işlenmesi, araştırma ve soruşturmalar, katillerin yakalanması, mahkemeler ve idam edilmeleridir. Olay zamanı kronolojik sırayla verilirken, kişileri tanıtırken kullanılan zamansa sürekli değişmektedir. Kişilerin geçmişlerine ilişkin verilen bilgiler olayların akışına uygun şekilde sunulmaktadır.

Her bölüm kendi içerisinde bir katmanla oluşturulmuştur. Bu mozaik yapı okuyucunun tüm kişileri, katilleri ve maktülleri tanımasını sağlayabilecek şekilde kurulmuştur. Capote, ard arda verdiği sahnelerle okuyucuya olayı tüm çıplaklığıyla sunmuştur. Geriye dönüş tekniklerini sıkça kullanarak metin kişilerini yalnızca bulundukları durum içerisinde tanıtmaya çalışmamıştır. Capote, kişileri başka kişiler ağzından anlatmakta, geçmişte yaptıkları ve yaşadıklarına gitmekte ayrıca kişilere, kendi iç dünyalarını anlatabilecekleri sahneler de açmaktadır. Capote, sahne sahne tasarımda kişilerin iç dünyalarına, yaşadıklarına da yoğunlaşmıştır. Böylece okuyucuyu metnin yazılma amacına doğru taşımıştır.

4.2.3.2. Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı

Üçüncü kişi bakış açısı anlatımı, Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtında da kullanılmaktadır. Bu özelliğe metinden şu örnek verilebilir:

“Perry sık sık ustaca yalanlar söyleyen biri değildi; ama bir yalan söylediği zaman o yalanın ortaya çıkmaması için elinden geleni yapar, mutlaka sonuna kadar aynı yalanı söylemeye devam ederdi (Capote, 2016, s. 137)”.

Yukarıda, *Soğukkanlılıkla* metninden yapılan alıntı, üçüncü kişi bakış açısı anlatımının bir örneğidir. Capote, her şeye hâkim bir anlatıcı tercih ederek, metinde yer verdiği kişilerden biri olan Perry'nin kişiliğinden söz etmektedir. Capote'un, katili her

şeye hâkim anlatıcı tarafından anlatması, kişilere ve olaylara her şeyi bilen bir anlatıcının gözünden bakmasını ve edebi gazetecilik metni aracılığıyla amaçlanan işlevi yerine getirmesi önemlidir.

Soğukkanlılıkla da anlatıcı olayların dışında yer almaktadır. Kendi görüşüne yer verdiği bölümleri de parantez içerisine almaktadır. Metinden şu örnek verilebilir:

(Dick bu şarkıyı ilk duyduğunda şöyle bir yorum yapmıştı: “Papağanlar şarkı söylemezler. Bazıları konuşur sadece. Günaydın filan derler. Ama kesinlikle şarkı söylemezler.” Kuşkusuz Dick çok sıradan biriydi, yaşama çok fazla *düz bakan* bir yaklaşımı vardı; müzikten şiirden hiç anlamazdı. Ama arkadaşlıkları üzerine şöyle biraz düşününce, Perry’nin Dick’in bu özelliğinden, olaylara düz bakışından ve soruna hemen basit bir çözüm önermesinden etkilendiği anlaşılıyordu. Perry, Dick’i kendisiyle karşılaştırıyor ve onun sert, incitilemeyen yapısı ile “tam bir erkek” olduğunu düşünüyordu (Capote, 2016, s. 25).

Dick’in sıradan, yaşama düz bakan biri olduğunu düşünen anlatıcı, Perry’nin Dick ile olan ilişkisini de değerlendirmektedir. Metinde yer alan bu kısım, Dick’in bu özelliklerinin anlatıcı tarafından eleştirilmesine karşın Perry’nin hoşuna gitmesini vurgulamaktadır. *Soğukkanlılıkla* yapıtında edebi gazetecinin öznel düşünceleri yer almaktadır.

4.2.3.3. Tam kayıt tam diyalog

Tam kayıt tam diyalog, araştırmalarda elde edilen verilerin metin içerisinde bütün olarak yerleştirilmesidir. *Soğukkanlılıkla* yapıtından şu örnek verilebilir:

Harrison Smith tanığa şu soruyu yöneltti: “Yaklaşık kaç cinayet zanlısını incelediniz?”
“Sanıyorum, yirmi beş kadar.”
“Doktor, sanık Richard Eugene Hickock’u tanıyor musunuz?”
“Evet, tanıyorum.”
“Onu psikiyatrik bir muayeneden geçirdiniz mi?”
“Evet, bayım... Bay Hickock’un psikiyatrik muayenesini yaptım.”
“Bu muayenede elde ettiğiniz verilere dayanarak Richard Eugene Hickock’un suçun işlendiği gece doğruyu yanlıştan ayırdedebilecek durumda olup olmadığına karar verdiniz mi?”
İriyarı bir adam olan, yirmi sekiz yaşındaki doktorun yuvarlak yüzünün hatları zarifti; bakışları, zeki ve parlaktı. Uzun bir yanıt vermeye niyetlenmiş gibi derin bir nefes aldı, bunu fark eden Yargıç doktora kısa yanıtlar vermesi gerektiğini hatırlattı. Smith bu konuda bir uyarı yaptı: “Doktor, soruyu evet ya da hayır diye yanıtlayın lütfen.”
“Evet.”
“Tam olarak görüşünüz nedir doktor?”

“Psikiyatri alanında kabul edilen tanımlar doğrultusunda Bay Hickock, doğruyu yanlıştan ayırt edebilecek durumdadır (Capote, 2016, s. 357- 358).

Capote, metinde yukarıda verilen örnekte psikiyatri alanında uzman doktor Jones ile yargıç arasındaki diyalogu tam kayıt olarak vermiştir. Tam kayıt ve tam diyalog özelliğine göre yalnızca diyaloglar verilmez, durum ayrıntılarının da zengin bir şekilde sunulması gerekmektedir. *Soğukkanlılıkla* metninden alınan örnekte de görüldüğü üzere, yalnızca diyalog sunulmamış, konuşma akışına uygun olarak Dr. Jones’in fiziksel özelliklerine ve an içerisindeki görünümüne yer vererek okuyucunun o anı canlandırması durum ayrıntıları ile sağlanmıştır. *Soğukkanlılıkla* metninde tam kayıt tam diyalog, cinayetin işlendiği çiftlikte yaşayanların ifadeleri alınırken, Dick ve Perry’nin akrabaları, arkadaşları ile görüşülürken, Dick ve Perry’nin ifadeleri alınırken ve mahkemede tanıklar dinlenirken, Dick v Perry’nin cinayet sonrasında görüştükları insanlarla konuşmaları aktarılırken, Bay Clutter’ın sigorta şirketi ile görüşmesinde de birçok kez kullanılmaktadır.

4.2.3.4. *Durum ayrıntıları*

Soğukkanlılıkla yapıtında durum ayrıntıları kullanılmıştır. Metindeki kişilere yönelik durum ayrıntılarının nasıl uygulandığına bakıldığında sık sık başvurulana bir özellik olduğu görülmektedir. Metinde durum ayrıntılarının kullanımına Perry ve Dick hakkında yer verilen kısımlar örnek verilebilir:

Bıkmak ne kelime, kendi yüzünü her gördüğünde bir kez daha büyüleniyordu. Yüzünün her köşesinde farklı bir ifade vardı. Yüzü çok değişkendi, ayna karşısında yaptığı alıştırmalarla ifadesini nasıl değiştirebileceğini öğrenmişti. Tehlikeli biri gibi görünürken birden afacan bir çocuğa dönüşebiliyor, hemen ardından da duyarlı biri gibi bakabiliyordu. Ahlsız çingene görüntüsü, başını azıcık eğip dudaklarını büktü mü kibar bir romantığe dönüşüyordu. Cherokee Kızılderililerinden olan annesi, melez değildi, gerçek Kızılderili kanı taşıyordu. Teni kızıla çalıyordu, gözleri siyah ve parlaktı. Simsiyah ve gür saçlarını briyantınlemişti; favorileri ve bir tutam kâkülü de parlıyordu. Annesine ne kadar benzediği ortadaydı; çilli, sarı saçlı bir İrlandalı olan babasını o kadar çok andırmıyordu. Kızılderili genleri, sanki Keltik genlerine baskın gelmişti. Ama yine de pembe dudaklarında ve sivri burnunda Keltik izlerini görmek mümkündü. Kızılderili görüntüsüne canlılık veren uçarı havasını ve İrlandalılara özgü, kibirli bencilliğini de babasından almıştı. Uçarı İrlandalı görüntüsü gitar çalıp şarkı söylerken iyice belirginleşiyordu (Capote, 2016, s. 23- 24).

Dick’in soyunuk hali ile giyinik hali arasında çok fark vardı. Giyinikken göğüs kemikleri belli olan, zayıf, çelimsiz, orta boylu, kumral, genç bir delikanlı gibiydi, ama bu görüntüsü

aldatıcıydı; çünkü soyunduğu an ortaya atletik yapılı, orta sıklet bir boksör çıkıyordu (Capote, 2016, s. 41- 42).

Capote, *Soğukkanlılıkla* yapıtında kişilerin giyinişlerinden çok davranışlarına odaklanmıştır. Bu durumsa metnin amacı ile ilişkilidir. Capote, okuyucuyu kişilerin iç dünyalarının karmaşasına götürmeyi amaçladığı için kişilerle ilgili yer verdiği ayrıntıları, onların psikolojilerine, kişiliklerine bakılabilecek noktaya kadar yer vermektedir. Üç metinde de kişilere dönük durum ayrıntılarının metnin amacına uygun olarak yer verildiğini belirtmek gerekmektedir. Edebi gazetecilerin metnin durum ayrıntılarında farklı yönleri ön plana çıkarmaları önemlidir.

Durum ayrıntılarının metinlerde, mekân olarak nasıl kurulduğuna bakmak gerekirse, Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtı cinayet olayını anlattığı için, durum ayrıntılarına sık sık yer vermektedir. *Soğukkanlılıkla* yapıtında Perry, eve ilk girişlerini şöyle anlatmaktadır:

Kapı açıldı. Evin yan tarafındaki kapı kilitli değildi. O kapıdan girince kendimizi Bay Clutter'ın çalışma odasında bulduk. Orada karanlıkta bir süre durduk. Evin içini dinliyorduk. Hiç ses yoktu, yalnızca rüzgârın ağaçlardaki hışırtısını duyuyorduk. Çok da kuvvetli olmayan bir rüzgâr esiyordu. Ağaçlar yavaşça sallanıyordu, yapraklardan gelen hışırtı sesleri duyuluyordu. Odadaki tek pencerenin panjuru tam kapalı değildi, içeri ay ışığı sızıyordu. Panjuru kapadım. Dick, feneri yaktı. Şimdi çalışma masasını görebiliyorduk. Kasanın tam onun arkasındaki duvarda olduğunu düşünüyorduk. Ama bir türlü bulamadık kasayı. Tahta kaplama duvardaki raflarda kitaplar, çerçeveye alınmış haritalar vardı. Çok güzel bir dürbün gördüm bir de. Oradan çıkarken o dürbünü almayı kafama koydum (Capote, 2016, s. 288- 289).

Durum ayrıntılarının kullanılması, okuyucunun anlatılan olayı zihninde iyi kurulmuş anlatımlarla fotoğrafa dönüştürmesi sağlanmaktadır. Capote, Perry'i anlatırken kurduğu resim ile okuyucunun kendisine sık sık neden bu cinayeti işlediğini sormasını sağlamıştır. Yapıtta durum ayrıntılarının işlevine uygun kullanıldığını belirtmek önemlidir.

4.2.3.5. Belgeye dayalı konular

Soğukkanlılıkla yapıtı bu özelliğe göre çözümlendiğinde, mektuplar, yer isimleri, gazetelerden alınan bölümler, mahkeme ifadeleri, tarihler, cinayet olayında ifadesi alınanların ifadeleri önemli belgelerdir.

Mahkeme sonrası Dr. Jones, Dick ve Perry'den ayrıntılı özyaşam öykülerini yazmalarını ister. Metinde, ikisinin de yazdıkları otobiyografinin tamamına yer verilmektedir. Smith'in yazdığı otobiyografinin bir bölümü şöyledir:

Hırsızlık ve firar suçlarından 5 ila 10 yıl hapis cezasına çarptırıldım Aldığım cezanın hiç de adil olmadığını düşünüyordum. Hapishanedeyken hayata ve insanlara karşı olan kinim arttı. Cezamı tamamladıktan sonra babamın yanına Alaska'ya gitmeyi planlamıştım, ama hapisten çıkınca fikrimi değiştirdim. Nevada ve Idaho'da bir süre çeşitli işlerde çalıştım. Sonra Las Vegas'a gittim, orada da bir süre kaldıktan sonra şu an burada bulunmama neden olan olayların yaşandığı Kansas'a geçtim. Zaman kalmadığı için sözlerimi burada bitirmek zorundayım (Capote, 2016, s. 336).

Metinde, Perry'nin mahkemeye sunduğu özyaşam öyküsü dışında da belgeye dayalı konular vardır. Örneğin, Perry'nin mektup yazdığı dergi ilanlarından biri şöyledir:

“SULARIN DİBİNDE BİR SERVET SİZİ BEKLİYOR! Dalmayı Evde Boş Zamanlarınızda Tek Başınıza Öğrenebilirsiniz. Kısa Zamanda Tüplü ya da Tüpsüz Dalış Yapararak Zengin Olmak Artık Sizin Elinizde. ÜCRETSİZ BROŞÜRLERİMİZİ ADRESİNİZE GNDERİYORUZ.” “DENİZİN DİBİNDEKİ HAZİNE! Beş Orjinal Haritaya Sahip Olabilirsiniz! Bu Fırsatı Kaçırmayın (Capote, 2016, s. 25).

Dick ve Perry'nin cinayet günü kullandıkları araç da metinde birçok kez yer almaktadır. Metinden bir örnek şöyledir: Dick, 1949 model, siyah bir Chevrolet kullanıyordu.” (Capote, 2016, s. 31).

Kasaba hakkında da okuyucunun doğruluğunu onaylayabileceği bilgiler sık sık sunulmaktadır: “Kansas City'nin merkezden uzak kasabalardan biri olan Olathe ile Garden City'ye bağlı Holcomb'un arası, yaklaşık altı yüz kırk kilometredir (Capote, 2016, s. 44)”. Herb Clutter'ın başvurduğu sigorta şirketinin ismi metinde şu şekilde yer almaktadır: “New York Hayat Sigortası Şirketi'nin Garden City Temsilcisi, Bay Clutter'ın Parker marka kaleminin kapağını çıkartıp, çek defterini açtığını görünce gülümsedi (Capote, 2016, s. 61)”.

Cinayet soruşturması için görevlendirilen dedektiflerden biri olan Dewey'in geçmişte nerelerde çalıştığına ilişkin bilgiler, metinde ayrıntılı olarak verilmiştir: “Finney Bölgesi'nde şeriflik yapmış olan Dewey (1947 ile 1955 arasında), bu görevinden önce F.B.I. bünyesinde New Orleans, San Antonio, Denver, Miami ve San Francisco'da görev yapmıştı (Capote, 2016, s. 98)”. Metinde gazete haberlerinden bölümler de verilmektedir. Star gazetesinin 17 Kasım tarihli haberinin başlığı şöyledir:

“DÖRT KİŞİNİN KATLEDİLDİĞİ CİNAYETLERDE DELİL YETERSİZLİĞİ.”

Haber metni ise şöyle verilmektedir:

Cinayetleri araştıran dedektifler, çok zeki bir katil ya da katiller ile karşı karşıyalar. Katil ya da katillerin cinayet işleme nedeni belirsizken, dedektifler bu işi yapanların çok dikkatli davrandıkları konusunda hemfikirler; çünkü katil ya da katiller evdeki iki telefonun özenle kesmişler, kurbanlarının karşı koymasına izin vermeden onları bağlamış ve ağızlarını yapışkan bant ile kapamışlar, evde dikkat çekecek hiçbir şey bırakmamışlar. Clutter’ın cüzdanı dışında evde bir şey aradıklarına ilişkin bir iz yok, dört kişiyi evin farklı yerlerinde silahla öldürmüşler ve boş mermi kovanlarını soğukkanlılıkla toplamışlar, eve büyük olasılıkla cinayetleri işledikleri silahla kimse görmeden girip, yine kimse görmeden ayrılmışlar. Katilin ya da katillerin bu cinayetleri herhangi bir neden olmaksızın (başarısız bir hırsızlık girişimi geçerli bir neden olarak görülmezse) işlediği ya da işledikleri polis çevrelerinde düşünülmekte (Capote, 2016, s. 109).

Truman Capote’un *Soğukkanlılıkla* yapıtında çok sayıda mektup ve özyaşam öyküsüne yer verilerek belgelere dayalı anlatım oldukça zengin bir şekilde sunulmaktadır.

4.2.3.6. *Derin ve ayrıntılı araştırma yapmak ve olayların/konunun parçası/öznesi olmak*

Capote’un *Soğukkanlılıkla* yapıtı bu açıdan çözümlendiğinde, edebi gazeteciler, ayrıntılı araştırmalarla konunun bir parçası olmaktadır.

Truman Capote *Soğukkanlılıkla* yapıtında da yer verildiği üzere cinayet olayı üzerine ayrıntılı araştırmalar yapmıştır. Öncelikle cinayetin işlendiği kasabada yaşayan insanlarla görüşmüş, onların cinayet hakkındaki görüşlerine metinde de yer vermiştir. Buna bir örnek vermek gerekirse, Capote, soruşturma yürüten dedektiflerden birinin üzerinde durduğu iki ihtimali ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. Bu iki ihtimal, metinde şöyle verilmiştir:

Aslında Dewey, bu konuda henüz karar vermemişti. İki düşüncesi (onun deyimiyse “teması”) vardı; cinayetin nasıl işlendiğini kafasında çizerken iki farklı senaryo oluşturmuştu, biri, “tek katil temalı”, öteki ise “iki katil temalıydı.” “Tek katil temalı” olan senaryoda katil, ailenin yakın bir arkadaşıydı (Capote, 2016, s. 100).

Yukarıda yer verilen ayrıntılı sunuş, edebi gazetecinin olayın bir parçası olduğu ve metin için malzeme topladığının bir göstergesidir. Ayrıntılı anlatım, edebi gazetecinin de bir parçası olarak metin boyunca birçok şekilde sürmektedir. Birkaç örnekle bu özelliği desteklemek gerekirse; Dick ve Perry’nin yakalandıktan sonraki

durumları, mahkemeler, Dick ve Perry'nin ailesi ile yapılan şu görüşmeler buna örnek olarak verilebilir:

Mahkeme salonundakilerin çoğu Boston'dan gelen Donald Cullivan'ı görünce şaşırdılar. Harvard mezunu başarılı bir mühendis, genç bir Katolik ve üç çocuk babası olan Cullivan'ın eğitimsiz, cinayet işlemeye meyilli bir melez ile nasıl olup da arkadaşlık ettiğine hayret ettiler (Capote, 2016, s. 350).

Capote, mahkeme salonundakilerin tutumlarını kendi gözlemlerine ve görüşmelerine dayanarak sunmaktadır. Bir diğer örnek, Dick ve Perry'nin kaldığı hapishanedeki diğer tutuklularla ilgili ayrıntıların da verilmesidir. Capote, hapishane atmosferini, mahkemeleri okuyucunun zihninde daha görürünür kılmak için parçası olduğu sürecin farklı örneklerinden de yararlanarak anlatımını güçlendirmektedir: “Andrews davası, hem hukuk hem de tıp çevrelerinde çok tartışma yarattı. Andrews'ın avukatları, ilk duruşmada sanığın akli dengesi yerinde olmadığı için suçsuz sayılması gerektiğini iddia ettiler (Capote, 2016, s. 384)”.

Yapıtta, edebi gazetecinin de olayın bir parçası olduğu ve ayrıntılı araştırmalar yaptığını destekleyen en iyi örnekler ise Dick ve Perry ile görüşmelerinin aktarımlarında görülmektedir. Perry'nin girdiği ölüm orucuna ilişkin Dick ile görüşmeler de bunun bir örneğidir:

“Onun tek derdi, buradan çıkmak. Bunu becermek için numara yapıyor işte. En sonunda deli olduğuna karar verip akıl hastanesine göndersinler onu diye yemek yemiyor.”

Dick, Andrews'un bu noktada yaptığı yorumu hiç unutmadığını söyledi. Andrews, Dick'in iddiasına göre şöyle demişti: “buradan çıkmak için böyle bir yol seçmesi bana çok garip geldi. Bunun için kendini açlığa mahkûm etmesine gerek yok ki. Nasıl olsa eninde sonunda hepimiz buradan çıkacağız. Ya yürüyerek kendimiz çıkacağız buradan ya da tabutun içinde çıkaracaklar bizi (Capote, 2016, s. 388- 389).

Capote, Perry'nin girdiği ölüm orucu için farklı yaklaşımları araştırarak bunlara ilişkin sohbetler gerçekleştirmiştir. Yukarıda yer verilen alıntılar, Capote'un hem ayrıntılı araştırmalar yaptığının hem de olayın bir parçası olduğunun göstergesidir.

4.2.3.7. Edebi anlatım

Edebi anlatımın bir göstergesi olan diyaloglar metinde de sık sık kullanılmaktadır. Bu konuda şu örnek verilebilir:

Kızı ise “On otuz ikinin torbaları nerede?” diye sordu.

“Ambulans diyorum, iki ambulans Clutter'ların evine gitti.”

“Eee, ne olmuş yani? Bonnie hastalanmıştır. Yine o buhranlarından birini geçiriyordur. On otuz ikinin postası nerede (Capote, 2016, s. 86).

Edebi anlatımın bir diğer göstergesi de betimleyici anlatıma şu örnekler verilebilir:

Araba denize doğru inen yüksek bir uçurumun tepesinde durdu. Perry ve Dick bir şeyler yiyeceklerdi. Öğle saatleriydi. Dick dürbünle manzaraya baktı. Dağları ve beyaz gökyüzünde daireler çizen şahinleri gördü. Toz toprak içinde bir yol, beyaz evlerin olduğu, tozlu kasabaya doğru kıvrıla kıvrıla iniyordu (Capote, 2016, s. 132).

Perry'nin şu an bu dünyada kendisine en yakın hissettiği kişi Dick'ti; çünkü ikisi de aynı soydan geliyorlardı, ikisi de Kabil'in kanını taşıdıkları için kardeştiler. Ondan ayrı kaldığı zamanlarda Perry, kendisini nasıl hissettiğini şöyle anlatıyordu: “Bu koca dünyada “yapayalnız” olduğumu düşünüyorum. Acılar içinde kıvranan bir zavallıdan farkım yok. Beni ancak benim kadar acı çeken biri anlayabilir (Capote, 2016, s. 317).

Metinlerdeki alegorik söylemlere, idam mahkûmlarının kaldığı hücrelere mahkûmların “ölüm hücresi” demeleri örnek verilebilir: “Ölüm Hücreleri”nin iki gece gardiyanı, 1961 yılının bir sonbahar akşamında idam mahkûmlarına dışarıdan bir haber getirdiler (Capote, 2016, s. 393- 394)”.

4.2.3.8. İşlevsel metin

Capote, *Soğukkanlılıkla* yapıtında katilleri anlatırken onların iç dünyalarına, psikolojilerine ve geçmişte yaşadıklarına ayrıntılı bir şekilde yer vermektedir. Metin, okuyucunun dört kişinin öldürüldüğü cinayette tek suçlunun Dick ve Perry olmadığını, toplumsal yaşam içerisindeki koşulların, Dick ve Perry'yi cinayet işlemeye götüren koşulların da gözönüne alınması gerektiğini göstermeye çalışmaktadır. Bu nedenle metindeki amacın bir olayı tüm yönleriyle, katillerin gözüyle de göstermeye çalışması önemlidir. Katillerden biri olan Perry hakkında yer verilenler, katillerin mutlak kötü olarak yansıtılmasını eleştirel bir şekilde ele alarak okuyucuya, onları yaşadıkları koşullarla değerlendirmeyi salık vermektedir:

Orada annesi ile babası şiddetli bir kavgaya tutuşmuşlardı. Birbirine kırbaçlar, kaynar su dolu kovalar, ve gazyağı lambaları ile saldırmışlardı. O kavgadan sonra evlilikleri bir daha eskisi gibi olmamıştı.)

Anneleriyle beraber San Francisco'ya yerleştikten sonra Bobo'nun küçük Perry'ye olan sevgisi gittikçe azaldı, bir süre sonra da tamamen yok oldu. Eskiden onun küçük bebeği olan Perry vahşi bir yaratık, bir soyguncu, bir hırsız olup çıkmıştı. İlk kez 27 Ekim 1936'da, sekizinci yaş gününde tutuklanmıştı. Bir süre ıslahevlerinde, topluma uyum sağlayamayan çocukların bakıldığı yuvalarda kaldıktan sonra babasının velayetine verilmişti (Capote, 2016, s. 224).

Metin içinde yukarıda yer verilen alıntı gibi Dick ve Perry'nin geçmişlerine ve onları cinayet işlemeye götüren koşullar ve yaşamlarına ilişkin de birçok doku vardır. *Soğukkanlılıkla* yapıtı savunduğu doğrular olması, bir bakış açısı ile yazılması ve gerçekliği olduğu gibi metne aktarması nedeniyle işlevsel metinlerdir.

4.2.3.9. Metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür

Soğukkanlılıkla yapıtında desteklenen değerlerden biri, cinayetlerin soğukkanlılıkla işlenmiş olduğu ve masum insanların öldürüldüğüdür. Capote, Dick ve Perry'nin de bir şekilde kurban olduğunu savunurken işledikleri cinayeti savunmamaktadır. Cinayeti tüm açıklığıyla sunmaktadır. İşledikleri cinayetten pişmanlık duymayan Dick ve Perry'yi şöyle anlatmaktadır Capote:

Bin kişi! Perry şaşırmıştı bu sayıyı okuyunca. Cenaze töreninin kaç mal olduğunu merak etti. Bu aralar aklında sürekli para vardı; özellikle de sabahleyin parasızlık yüzünden içini ağır bir sıkıntı kaplamıştı, güne yine “meteliksiz” başlamıştı. Neyse ki Dick'in sayesinde para meselesini çözmüşlerdi, şimdi ikisinin beraber Meksika'ya gitmelerine yetecek kadar, “iyi sayılabilecek miktarda paraları” vardı (Capote, 2016, s. 118- 119).

Perry, bunları gazetelerde cenazelere bin kişinin katıldığını okuduktan sonra düşünmektedir. Dört masum insanı öldürmüş olmaları Perry'yi rahatsız etmez, düşündüğü tek şey paradır. Capote, metinde sık sık Dick ve Perry'nin soğukkanlılıkla hareket etmesine yer vermektedir. Bu da katillerin suçlu olduğunu desteklediği anlamına gelmektedir. Yapıtta yıkılan değerlerden birine örnek vermek gerekirse; cinayetin tek suçlusunun Dick ve Perry olmadığıdır. Çünkü edebi gazeteci yapıtında okuyucuyu sürekli Dick ve Perry'yi cinayet işlemeye götüren süreci düşündürmektedir. Yapıt için, bir cinayet olayının tüm yönleriyle ele alındığını, işlendiğini belirtmek gerekmektedir. Bu durumda Capote'un toplumsal yaşam içerisindeki küçük insanların koşullardan dolayı sürüklendikleri yaşamı, işledikleri suçları sorgulattığını da belirtmek önemlidir. Şu örnek konuyu açıklayıcı niteliktedir:

Perry hücresinde hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Onun sesini duymamak için radyoyu açtım. Radyonun sesi hıçkırıkları bastıramadı. Bir çocuk gibi bağırıyor, ağlıyordu. Daha önce başına gelenlere üzüldüğünü hiç belli etmemişti, kendini hiç böyle kaybetmemişti. Dayanamadım onun böyle ağlamasına, hücresinin önüne gittim. Parmaklıkların önünde durdum. Elini uzattı bana doğru. Ben de hemen tuttum elini. “Yaptıklarından çok utanıyorum” diyordu sürekli. Rahip Goubeaux'yu çağıracağımı söyledim, yarın ilk iş sana

İspanyol pilavı pişireceğim dedim. Ama o bana cevap vermedi, yalnızca elimi daha bir sıkıca tuttu (Capote, 2016, s. 375).

Öne sürülen yeni değerlere örnek vermek gerekirse; işlenen suçların yalnızca katiller ile ele alınması eleştirilmektedir. Capote, yaşamlarını ayrıntılı bir şekilde anlattığı Dick ve Perry'nin idam edilmesi ile dördüncü bölümün üçüncü sahnesinde soruşturmayı yürüten dedektif Dewey aracılığıyla üretilen yeni değerlerden birini ifade eden şöyle bir söyleme yer vermektedir:

Dewey, Smith ile Hickock idam edilince üstlendiği işin başarı ile sonuçlandığını görüp rahatlayacağını düşünmüştü. Smith ile Hickock ölmüştü, ama o üstlendiği davanın bittiğini düşünüp sevinmiyordu; çünkü bu davayı onun zihninde iki idam değil, yaklaşık bir yıl önce yaşadığı bir olay bitirmişti (Capote, 2016, s. 417).

Dewey, mezarlıkta Nancy Clutter'ın arkadaşı ile karşılaşır ve insanların bu cinayeti unutup yaşamlarına devam ettiğini öğrenir. Buna ek olarak, hapishanelerin önemli bir gelir kaynağı olduğu ve eyaletteki üç cezaevinin mahkum sayısının orta büyüklükteki bir şehri dolduracak kadar olduğuna da dikkat çeken Capote, *Soğukkanlılıkla* yapıtıyla okuyucuya büyük resmi göstermektedir (Capote, 2016, s. 376).

SONUÇ

Bu çalışmada, Upton Sinclair'in *Şikago Mezbahaları*, Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* ve Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtları edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine göre çözümlenmiştir. Çözümlemenin sonucunda üç metnin de belirtilen edebi gazeteciliğin tüm özelliklerine uyduğu, metinlerin içerisinden yapılan alıntılar ile kanıtlanarak sunulmuştur. Edebi gazeteciliğin içeriğinin çözümlenmesi amacıyla eklenen işlevsel metin ve metinde hangi değerler desteklenmiş, yıkılmış ve hangi yeni değerler öne sürülmüştür kategorilerine göre bakıldığında üç yapıt da bu kategorilere uygun içerikler vardır.

Metinler, edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine de uymalarına karşın, uygulama biçimleri açısından birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, biçimsel olmakla birlikte edebi gazeteciliğin çeşitli uygulama biçimleri olduğunu da göstermektedir. Metinlerdeki bu farklılıkları edebi gazeteciliğin özelliklerine göre sınıflandırarak vermek daha iyi anlaşılması açısından önemlidir.

Üç metin sahne sahne tasarım özelliğine göre karşılaştırıldığında, sahne sahne tasarımının üç farklı şekilde uygulandığı görülmektedir.

Upton Sinclair, *Şikago Mezbahaları* yapıtında sahne tasarımlarını doğrusal bir düzlemde kurmaktadır. Metin, üç bölümden oluşmaktadır. Her bölümde iki sahne vardır. Birinci bölüm, göç ve iş bulma sürecini, ikinci bölüm ailenin yerleştikten sonra karşılaştıkları sorunları ve yaşadıkları zorlukları ve bununla birlikte değişen yaşamlarını, üçüncü bölüm ise gelişen olaylar sonucunda aileden birçok kişinin ölmesini ve Jurgis'in sosyalizm ile tanışmasını anlatmaktadır. *Şikago Mezbahaları* yapıtının sahne tasarımları serim, düğüm ve çözüm düzleminde kurgulanmıştır. Diğer metinlerin farklı sahne tasarımları kullanması gibi bu metnin de sahne tasarımlarının doğrusal bir zaman dilimi içerisinde sunulması metnin amacına uygundur. Sinclair, bir ailenin yıkımını ve bir bireyin (Jurgis) bu yıkımdan kendini var etmesini anlatmaktadır. Metnin politik ve toplumsal bazı konuları ele almış olması da sahne tasarımlarının kurgulanışında seçilen yöntemin uygun olduğunu göstermektedir.

Komşunun Karısı yapıtında ise sahne sahne tasarım, farklı bir şekilde uygulanmaktadır. Talese, metnini iki bölümden oluşturmaktadır. Metinde sahne sahne tasarım, tümevarım yöntemi ile kurulmuştur. Birinci bölüm sekiz sahneden oluşmaktadır. Birinci bölümün sekiz sahnesinde en az bir kişi sahne odağına alınmış, cinsel pazarlama konusunda yaşadıkları anlatılmıştır. Sahneler ilerledikçe bu kişilerin

küçük denebilecek cinsel duyguları onları cinsel pazarlamalarda rol oynayabilecek bir konuma getirmektedir. Böylece birinci bölüm ikinci bölüme doğru genişleyerek sektörlerdeki pornografiye veya topluluklardaki özgür cinsellik anlayışının örgütlenmesine doğru ilerlemektedir. Üç sahneden oluşan ikinci bölümün birinci sahnesi, az miktar parayla kurulan *Playboy* dergisinin, sektörün en çok izlenen dergisi haline gelmesi ve masaj salonlarının açılması anlatılmaktadır. İkinci sahnesinde ise cinsel özgürlüğün olduğu Sandstone topluluklardan söz edilmektedir. Üçüncü bölümde ise Talese'nin araştırma sürecindeki deneyimleri aktarılmaktadır. İkinci bölümün son sahnesi olan Talese'nin araştırma sürecinin anlatılmasıyla metnin çerçevesi oluşturulmaktadır. *Komşunun Karısı* metni sahne tasarımları açısından değerlendirildiğinde, birinci bölümün sahnelerinde yer verilen kişilerin ikinci bölümde düşüncelerini topluma sunabilecek derecede büyüdükleri ya da pratiğe uygulayabilecek duruma geldikleri görülmektedir. Son sahnede Talese, deneyimlerine de yer vererek araştırmasındaki olumlu ve olumsuz birçok konuyu açıklığa kavuşturmaktadır.

Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtı ise dört bölümden oluşmaktadır. Metindeki sahneler, metnin yazılış amacına uygun bir yapı içerisinde verilmektedir. Örneğin birinci bölümde üç sahne vardır. Birinci sahne cinayete kurban giden Clutter ailesini, ikinci sahne katil Dick ve Perry'yi ve üçüncü sahne ise cinayetten sonraki ilk günü anlatmaktadır. Birinci ve ikinci sahne birimlere ayrılarak ard arda verilmektedir. Daha ayrıntılı belirtmek gerekirse, Clutter ailesinden Herb Clutter anlatıldıktan sonra katillerden biri olan Perry anlatılmakta, daha sonra Clutter ailesinden Nancy anlatılmakta ve yeniden katillerden biri olan Dick anlatılmaktadır. Bu iki sahne üçüncü sahneyle birleşene kadar bu şekilde anlatmayı sürdürmektedir. İkinci ve üçüncü bölümlerdeki sahneler de aynı biçimde kurulmaktadır. İkinci sahnede katiller ve dedektifler, üçüncü bölümde ise katiller ve kamuoyu tepkisi öbeklere ayrılarak ard arda sunulmaktadır. Sahnelerin mozaik yapıda kurulması, yazarın bilinçli bir tercihinin sonucudur. Capote, okuyucunun katiller ve maktüllere aynı pencereden bakmasını istemektedir. Çünkü metinde yoğunlaştığı şey olayda tek suçluların katiller olmadığı gerçeğidir. Capote, Dick ve Perry'yi cinayet işlemeye götüren koşulları da sorgulamaktadır. Diğer bölümlerin sahnelerinde de bu yöntemi belirli amaçlar için kullanmayı sürdürmektedir. Örneğin, ikinci ve üçüncü bölümde katiller ve dedektifler, katiller ve kamuoyunun tepkileri ikilemleri ile katillerin soğukkanlılıklarının arkasındaki bazı psikolojik konuları, kişilerin geçmişleri ve yaşadıkları ile odak

noktasına oturtmaktadır. Dördüncü bölümde ise Dick ve Perry'nin yakalanması ile olayın en büyük sorumlularının Dick ve Perry olmasıyla birlikte tek sorumluların onlar olmadığı, yaşam koşullarının belirleyici rolü de ortaya konmaktadır. İdamın çözüm olmadığı, cezaevlerinin bir gelir kaynağı olduğu da yapıtın sonunda vurgulanan diğer konulardır.

Komşunun Karısı metni, *Soğukkanlılıkla* ve *Şikago Mezbahaları* metnlerinin aksine tek bir olay odaklı bir konuya sahip değildir. Bu nedenle, sahne tasarımlarında sahne birçok kişinin seçilen konu etrafında farklı görüşlerine yer verilmektedir. *Soğukkanlılıkla* metni ise bir olay merkeze alınarak psikolojik ayrıntıların yoğun olarak verildiği bir metindir bu nedenle sık sık geriye dönüş teknikleri kullanılmaktadır. Sahneler de buna uygun bir şekilde kurgulanmaktadır. *Şikago Mezbahaları* yapıtında ise bir dizi olay, özelde Jurgis'in yaşadıkları, toplumsal bir kesimin sesi olarak sunulmaktadır. Bu nedenle sahne tasarımları sade bir kurgu içerisinde verilmektedir. Sonuç olarak, sahne tasarımlarının üç yapıtta da değişen uygulama yöntemleri edebi gazeteciliğin sahne sahne tasarım açısından farklı uygulama biçimlerinin olduğunu göstermektedir.

Metinler, edebi gazeteciliğin bir diğer özelliği olan üçüncü kişi bakış açısı anlatımı açısından karşılaştırıldığında üç metnin de üçüncü kişi bakış açısı ile yazıldığı görülmektedir. Bu özellik için yazar anlatıcı da denmektedir. Metinler, bu nüans açısından karşılaştırıldıklarında ise bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Gay Talese'nin *Komşunun Karısı* yapıtını diğer iki metinden ayıran şey anlatıcının yazar anlatıcı olmamasıdır. Gay Talese, üçüncü kişi bakış açısı anlatımı ile oluşturduğu metinde kendi araştırma süreci de üçüncü kişi anlatıcı tarafından anlatılmaktadır. Talese, bu süreci yazar-anlatıcı olarak anlatmamıştır. Talese, metinde yer verdiği araştırma süreci ile diğer kişiler gibi metnin malzemesi olarak yer alırken, Sinclair ve Capote için böyle bir belirleme yapmak uygun değildir, çünkü Sinclair ve Capote da metin içerisinde kendilerine yer vermemişlerdir. Buna rağmen üç metinde de anlatıcı kendi görüşlerine yer vermektedir. Olayların dışında kalan ve düşünce belirtmeyen, tarafsız olan bir anlatıcı yoktur. Bu durum, edebi gazetecilik metnlerinin tarafsızlığa karşı eleştirilerinin de bir göstergesidir. Anlatıcı, kişisel görüşlerine, düşüncelerine yer vererek metnin mesajını okuyucuya etkili bir şekilde aktarmaktadır.

Metinler, edebi gazeteciliğin tam kayıt tam diyalog özelliğine göre karşılaştırıldığında üç metnin de bu özelliği uyguladığı görülmektedir. Bu özelliğin

uygulanmasında *Şikago Mezbahaları* yapıtı, *Soğukkanlılıkla* ve *Komşunun Karısı* yapıtıdan farklılık göstermektedir. Tam kayıt tam diyalogun uygulanmasındaki önemli özelliklerinden biri, diyaloglar sırasında okuyucunun ortamı, kişileri okuyucunun zihninde canlandırması için kullanılan ayrıntılardır. İki metinde bu ayrıntılar, anlatıcı tarafından doğrudan verilirken, *Şikago Mezbahaları* yapıtında parantez içinde verilmektedir. Üç metin bu özellik açısından karşılaştırıldığında tam kayıt tam diyalogun en fazla kullanıldığı metinler sırasıyla şöyledir: *Soğukkanlılıkla*, *Şikago Mezbahaları*, *Komşunun Karısı*. *Komşunun Karısı* yapıtında tam kayıt tam diyalog diğer metinlere göre oldukça az kullanılmıştır.

Üç metinde de durum ayrıntılarına sık sık yer verilmektedir. Kişilerin durum ayrıntılarının sunumu ele alındığında, Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* yapıtıdaki kişilerin giyinişlerine ve görünümlerine daha fazla yer verdiği görülmektedir. Bu durumun Sinclair'ın edebi gazetecilik metinlerindeki kişilerin görünüşleri ile metnin ele aldığı konu ile birbirini beslediği için sık sık başvurulması da etkilidir. Buna karşık Talese ise *Komşunun Karısı* yapıtında kişilerin durum ayrıntılarına yer vermekle birlikte, daha çok bu kişilerin cinsel pazarlama konusundaki düşünce ve davranışlarını ön plana çıkarmayı hedeflemektedir. Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtına bakıldığında ise kişilerin davranışlarına odaklandığı görülmektedir. Bu da Sinclair'de olduğu gibi metnin ele aldığı konu ile ilişkilidir. Capote, okuyucuyu kişilerin iç dünyalarının karmaşasına götürmeyi amaçladığı için kişilerle ilgili yer verdiği ayrıntıları, onların psikolojilerine, kişiliklerine bakılabilecek noktaya kadar yer vermektedir. Üç metinde de kişilere dönük durum ayrıntılarına metnin amacına uygun olarak yer verildiğini belirtmek önemlidir. Durum ayrıntılarının metinlerde, mekân olarak nasıl kurulduğuna bakmak gerekirse, Truman Capote'un *Soğukkanlılıkla* yapıtı cinayet olayını anlattığı için, Upton Sinclair'ın *Şikago Mezbahaları* ise mezbahalardaki insanları anlattığı için mekânlara ilişkin durum ayrıntılarına pek çok kez yer vermektedir. Talese ise *Komşunun Karısı* yapıtında durum ayrıntılarına nüdist toplantıların yapıldığı Williamson'ların evinde, *Playboy* masaj salonlarının ve Sandstone yerleşkesinin anlatıldığı bölümlerde daha sık başvurmaktadır.

Üç metinde de edebi gazeteciliğin en önemli özelliklerinden biri olan belgeye dayalı anlatıma yer verilmektedir. *Soğukkanlılıkla* yapıtında diğer iki edebi gazetecilik metninden farklı olarak çok sayıda mektup ve özyaşam öyküsüne yer verilmektedir. *Komşunun Karısı* yapıtında diğer iki metinden farklı olarak metnin sık sık dergiler,

gazeteler ve kitaplar gibi belgelerle desteklenmesi önemlidir. Tüm bölümler ve sahneler müstehcen yayınlar ve ceza alan kişilerin yaşamları üzerine kurulmuştur. Bu nedenle metnin tümünde belgeye dayalı anlatım olduğunu belirtmek gerekmektedir. *Şikago Mezbahaları* yapıtında ise belgeye dayalı anlatımda diğer iki metinden farklı olarak tarihlere yer verilememesi dikkat çekmektedir. Sinclair, metinde belgeye dayalı anlatımı kullanmasına karşın bunu, varolan şehir, şirket, tanınmış kişi isimleri ve seçimlerden elde edilen sonuçlara, artan oy oranlara dönemleri kıyaslarak yapmaktadır.

Metinler, derin ve ayrıntılı araştırmalar yapmak konunun, olayın öznesi olmak özelliği açısından karşılaştırıldığında, üç yapıtın da bu özelliğe uygun olduğu görülmektedir. Ama, bu özellik konunun olayın öznesi olmak açısından *Komşunun Karısı* yapıtında metin içerisinde bir sahne olarak yer alırken *Soğukkanlılıkla* ve *Şikago Mezbahaları* yapıtlarında yer almamaktadır. Ama, üç yapıt da metin dışında yapılan araştırmalar sonucunda (yazar ve metin tanıtımları başlığında yer verilmektedir) olayın ve konunun içerisinde yer aldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Derin ve ayrıntılı araştırmalar yapmak açısından bakıldığında ise metinlerde sunulan ayrıntılar, gerçekliğin dönemin bazı olayları ile desteklenmesi, belgelere yer verilmesi bu özelliğin metinlerde uygulandığını göstermektedir.

Üç metin, edebi anlatım özelliği açısından karşılaştırıldığında hepsinin bu özelliği uyguladığı görülmektedir. Edebi anlatım metinlerde diyalog kullanma, betimleyici anlatım, dramatizasyon, alegorik söylem unsurları açısından örneklerle incelenmiştir. Edebi anlatımın bu unsurları üç metinde de vardır.

Üç yapıt da işlevsel metin olup olmadıkları açısından karşılaştırıldıklarında metinlerin işlevsel metinler oldukları sonucuna varılmıştır. İşlevsel metinler bir amaç için gerçeği olduğu gibi aktaran metinlerdir yani içerisinde kurgu yoktur. Metinler bu özelliğe göre karşılaştırıldığında gerçeklere birebir uygunlukları, kurgusal metinler olmamaları, bir şeyi ortaya çıkarmak, doğruluğunu vurgulamak amacıyla yazıldıkları için işlevsel metinlerdir. Bir diğer ifadeyle yazan kişinin doğrularını dile getirmek için yazılan metinler olduğu için de edebi gazetecilik metinlerinin bir özelliği olarak uygulanabilmektedir ve üç metin için de uygun olduğu görülmektedir. İşlevsel metin kategorisine giren üç yapıta edebi gazetecilerin doğruyu yanlıştan ayırt etmesi ve kendi doğrularını dile getirmesi açısından bakıldığında *Şikago Mezbahaları*'nda Amerika'ya göç eden ve mezbahalarda çalışan göçmenlerin kötü ve gayri insani koşullarda yaşadıkları ve çalıştıkları, *Komşunun Karısı* yapıtında cinsel duyguların sömürüsü ve

cinsel pazarlamanın kirli yönleri, *Soğukkanlılıkla* yapıtında Clutter cinayetinin tek sorumlusunun Dick ve Perry olmadığı edebi gazetecilerin metinlerde dile getirdikleri dorular ya da kendi doğrularıdır.

Edebi gazetecilik metnlerinin içeriğine yönelen diğer bir özellik olarak eklenen metinlerin hangi değerleri desteklediği, hangi değerleri yıktığı ve hangi yeni değerleri öne sürdüğü özelliği üç metinde de vardır. Metinler bu açıdan karşılaştırıldığında üç metnin de bu üç ayrıntıyı kullandığı görülmektedir. Edebi gazetecilik metinleri bir kaygı doğrultusunda yazıldıkları için bu özelliği içeren metinler olmaları önemlidir. Çünkü edebi gazeteciler seçtikleri konu aracılığıyla toplumsal yaşamda bir şeye dikkat çekmeye çalışmaktadır. Bunu yapmak için de bazı değerleri desteklemesi, bazılarını yıkması ve yerine yeni değerler koyması gerekmektedir.

Şikago Mezbahaları yapıtında göçmenlerin yaşadıkları sağlıksız koşullar, kötü çalışma koşullarının gerçekliği desteklenen değerlere, kadınların mecbur kaldıkları koşullarda seks işçiliği yapmasının bir tercih olarak görülmesi yıkılan değerlere ve sosyalizmin öngördüğü emeğinin karşılığının alındığı düzen ise öne sürülen yeni değerlere verilebilecek örneklerdir. *Komşunun Karısı* yapıtı bu özellik açısından incelendiğinde, metinde desteklenen değerlerden biri edebi metinlerdeki sansüre karşı verilen mücadele, yıkılan değerlerden biri Oneida, Sandstone gibi toplulukların gerçekten özgür aşk toplulukları olmadığı, erkek ve kişi hâkimiyetli bir yapılarının olduğu, öne sürülen yeni değerlerden biri ise topluluklar ve seks dergileri aracılığıyla cinsel pazarlamanın artırılması ve cinsel duyguların sömürülmesi örnek verilebilir. *Soğukkanlılıkla* yapıtında desteklenen değerlerden biri, cinayetlerin soğukkanlılıkla işlenmiş olduğu ve masum insanların öldürüldüğü, yıkılan değerlerden biri cinayetin tek sorumlusunun Dick ve Perry olmadığı, öne sürülen değerlerden biri ise cinayetin Dick ve Perry'nin idamı ile sonuçlandırılmayacağıdır. Capote, burada cezaevlerinin önemli bir gelir kaynağı olduğuna vurgu yaparak bireyler odaklı kurban kültürünü eleştirmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuç, edebi gazetecilik uygulamalarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktadır. Edebi gazeteciliğin biçimsel farkları ve içeriğin oluşturulmasındaki uygulama biçimleri çözümlenen metinler aracılığıyla gösterilmektedir. Sonuç olarak, metinler belirlenen edebi gazeteciliğin dokuz özelliğine uygundur. Metinler arasında uygulama biçimleri arasından farklılıklar yukarıda da anlatıldığı gibi vardır. Metinler işledikleri konularla toplumsal sorunları odağına

almaktadır. Klasik gazetecilikte 5N1K kuralıyla sunulabilecek içerikleri derin araştırmalarla ve ayrıntılı anlatımla okuyucuda farklı bir bakış açısıyla sunmaktadır. Bu nedenle metinler, gazeteciliğe önemli katkılar sunmaktadırlar.

Bu çalışma dolayısıyla bazı öneriler getirilebilir. Öncelikle edebi gazetecilik üzerine Türkiye’de yapılan çalışmaların çözümlenmesi, alanda yapılabilecek çalışmaların artmasını sağlaması açısından önemlidir. Türkiye’deki edebi gazetecilik çalışmaları, Türkiye’de yapılan röportaj çalışmalarıyla karşılaştırmalı olarak çözümlenebilir. Türkiye’de röportaj olarak gelişen türün Türkiye’deki edebi gazetecilik çalışmalarından farkı ortaya konulabilir. Getirilebilecek bir diğer öneri ise edebi gazetecilik metinlerinin Türk ve Dünya edebi gazetecilik metinlerinden seçilecek örneklerle karşılaştırmalı olarak çözümlenebileceğidir. Böylece edebi gazeteciliğin farklı uygulanma biçimleri ortaya çıkarılabilir, Türkiye’de daha farklı edebi gazetecilik uygulamalarının nasıl yapılacağı ortaya konulabilir. Getirilebilecek üçüncü öneri ise edebi gazetecilik metinlerinin edebiyat sosyolojisi bağlamında çözümlenebileceğidir. Edebi gazeteciliğin belgeye dayalı olması ve çeşitli sorunları ele alması nedeniyle ayna olması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Aare, C. (2016). A Narratological Approach to Literary Journalism: How an Interplay between Voice and Point of View May Create Empathy with the Other. *International Association for Literary Journalism Studies*, 8 (1), 106- 139.
- Abrahamson, D. (2015). An Interview with Michael Norman. *International Association for Literary Journalism Studies*, 7 (2), 152- 164.
- Alexandr, R. (2009). “My story is always escaping into other people”: Subjectivity, Objectivity, and the Double in American Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 1 (1), 57- 66.
- Anderson, C.W., Downie JR., L. ve Schudson, M. (2016). *The News Media What Everyone Needs to Know*. New York: Oxford University Press.
- Calvi, P. (2010). Latin America’s Own “New Journalism”. *International Association for Literary Journalism Studies*, 2 (2), 63- 83.
- Campbell, W. J. (2006). *The Year That Defined American Journalism*. New York: Routledge.
- Cangöz, İ. (2015). *Değişen Anlam ve Değeriyle Gazetecilik*. Ankara: Sınırsız Basım Yayın Dağıtım.
- Cumming, D. (2014). “Just as I Am”? Marshall Frady’s Making of Billy Graham. *International Association for Literary Journalism Studies*, 6 (2), 74- 98.
- Connery, T. B. (2010). Book Reviews. *International Association for Literary Journalism Studies*, 2 (1), 107- 131.
- Dow, W. (2013). Unreading Modernism: Richard Wright’s Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 5 (2), 59- 89.
- Dowling, D. (2016). Beyond the Program Era: Tracy Kidder, John D’Agata, and the Rise of Literary Journalism at the Iowa Writers’ Workshop. *International Association for Literary Journalism Studies*, 8 (1), 52- 77.
- Downie JR., L. ve Kaiser, R.G. (2003). *The News About The News America Journalism in Peril*. New York: Random House.
- Erdem, M. (2016). Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 129- 144.
- Fitzgerald, J. D.(2017). Nineteenth-century Women Writers and the Sentimental Roots of Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 9 (2), 8- 27.

- Gabrial B. ve Amend E. (2017). The Ammo for the Canon: What Literary Journalism Educators Teach. *International Association for Literary Journalism Studies*, 9 (1), 82- 99.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yötemlere Giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Gonzalez, J. O. P. (2012). Revolution Is Such a Beautiful Word! Literary Journalism in Castro's Cuba. *International Association for Literary Journalism Studies*, 4 (2), 9-22.
- Göllü, Y. E. (2017). Dünden Bugüne İnternet Gazeteciliği. *Gorgon E-Dergisi*, 1. <http://gorgondergisi.org/dunden-bugune-internet-gazeteciligi/> (Erişim Tarihi: 29.11.2018)
- Harbers, F. (2010). Between Fact and Fiction: Arnon Grunberg and His Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 2 (1), 74-83.
- Hynds, E. G. (1980). *American Newspapers in the 1980s*. New York: Hasting House.
- Jacobs, M. (2015). Confronting the (Un) Reality of Pranksterdom: Tom Wolfe and The Electric Kool-Aid Acid Test. *International Association for Literary Journalism Studies*, 7 (2), 132- 151.
- Jeneney, J. N. (1998). *Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Joseph, B. (2009). Differently Drawn Boundaries of the Permissible in German and Australian Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 1 (1), 67- 78.
- Kaplan, M. U. (2011). *Kurgu yazarı olarak gazeteci veya gazeteci olarak kurgu yazarı: Değişen Amerika'da gerçek- kurgu ilişkisi (1865- 1920)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karlsen, J. B. (2013). Between Journalism and Fiction: Three Founders of Modern Norwegian Literary Reportage. *International Association for Literary Journalism Studies*. 5 (1), 11- 25.
- Keeble, R. L. (2011). The 2011 Keynote: An Appreciation. *International Association for Literary Journalism Studies*, 3 (2), 81- 88.

- Kramer, M. (1995). Breakable Rules for Literary Journalists, *NeimanStoryboard*'de sunulan bildiri. <https://nieman.harvard.edu/stories/breakable-rules-for-literary-journalists/> (Erişim Tarihi: 21.10.2018).
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Larssen, K., Hornmoen, H. (2013). The Literary Journalist as Fellow Human Being. *International Association for Literary Journalism Studies*, 5 (1), 81- 96.
- Lemann, N. (2016). The Journalism in Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 7 (2), 50- 59.
- Maguire, M. (2011). Literary Journalism as a Key to Reporting's Richest Prize. *International Association for Literary Journalism Studies*, 3 (1), 53- 72.
- McDonald, W. (2014). A Vagabond: The Literary Journalism of John Stanley James. *International Association for Literary Journalism Studies*, 6 (1), 65- 93.
- Meuret, I. (2016). Francophone Literary Journalism: Exploring Its Vital Edges. *International Association for Literary Journalism Studies*, 8 (2), 8- 13.
- Morton, L. (2018). The Role of Imagination in Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 10 (1), 92- 111.
- Mulgrew, N. (2014). Tracing the Seam: Narrative Journalism and Imaginings in South Africa Literature. *International Association for Literary Journalism Studies*, 6 (1), 9- 30.
- Neeley, J. C., Lewis, M., Hanc, J. ve Reid, R. (2018). The Write Stuff: Opportunities and Obstacles in the Classroom. *International Association for Literary Journalism Studies*, 10 (1), 140- 159.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 24 (1), 213- 228.
- Özbay, C. (2014). *Dünyada ve Osmanlı'da Basının Tarihsel Gelişimi*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Özer, Ö. (2010). *Liberal Basın*. İstanbul: Literatürk.
- Özer, Ö. (2012). Edebi Gazetecilik (Röportaj): Bir Röportaj Üstadı Fikret Otyam'ın Yayımlanmış Röportajlarının Çözümlemesi. Ö. Özer (Editör), *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik: Türkiye'de Alternatif Gazetecilik Üzerine Değerlendirmeler* içinde (s. 167- 212). İstanbul: Literatürk Yayınları.

- Özer, Ö. (2012). *Haberin Doğası Gazetecilikte İdealler ve Sorunlar*. İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2013). *Haber Roman George Orwell ve Yaşar Kemal'den Örneklerle Edebi Gazetecilik / Röportaj*. İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2017). Edebi Gazetecilik: John Hersey'in Hiroşima'sına İlişkin Bir Çözümleme. *Atatürk İletişim Dergisi*, 12 (1), 5-26.
- Özer, Ö. (2018). İşkencenin Edebi Sunumu: Tanju Cılızoğlu'nun Balyoz'unun Edebi Gazetecilik Bağlamında Çözümlemesi. *Atatürk İletişim Dergisi*, 15, 5-35.
- Özkırımlı, A. (1991). *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Palmer, R. (2010). The Hoax, Uncanny Identity and Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 2 (1), 85- 105.
- Passos, M. Y., Nering, E. M. ve Carvalho, J. M. (2010). The Chudnovsky Case: How Literary Journalism Can Open the "Black Box" of Science. *International Association for Literary Journalism Studies*, 2 (2), 27- 45.
- Pavlik, J. V. (2001). *Journalism and New Media*. New York: Columbia University Press.
- Reynolds, B. (2009). Recovering the Peculiar Life and Times of Tom Hedley and of Canadian New Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 1 (1), 79- 104.
- Reynolds, B. (2012). On the Road to Gonzo: Hunter S. Thompson's Early Literary Journalism (1961-1970). *International Association for Literary Journalism Studies*, 4 (1), 51- 84.
- Reynolds, B. (Editör) (2018). Submission Information. *International Association for Literary Journalism Studies*, 10 (1), 2- 4.
- Roggenkamp, K. (2005). *Narrating The News New Journalism and Literary Genre in Late Nineteenth-Century American Newspapers and Fiction*. Ohio: The Kent State University Press.
- Roiland, J. (2015). By Any Other Name: The Case for Literary Journalism. *International Association for Literary Journalism Studies*, 7 (2), 60- 89.
- Schreiber, H. E. (2014). Journalistic Critique Through Parody in Stephen Crane's "An Experiment in Misery". *International Association for Literary Journalism Studies*, 6 (1), 31- 46.
- Schudson, M. (2000). *The Power of News*. Cambridge: Harvard University Press.

- Sims, N. (2009). The Problem and the Promise of Literary Journalism Studies. *International Association for Literary Journalism Studies*, 1 (1), 7- 16.
- Tanrısal, M. (1988). *New Journalism and the Nonfictional Novel: Creating Art Through Facts*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanrısal, M. (1990a). An Overview of the New Journalism – The Nonfiction Form. A. Bozer (Editör), *The Birth and Growth of a Departement* içinde (s. 107- 120). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.
- Tanrısal, M. (1990a). 1960’lar ve Yeni Gazeteciliğin Gelişimi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 7 (1- 2), 179-182.
- Taylan, A. (2015). Nicel ve Nitel Araştırmalarda Evren ve Örneklem Seçimi ve Sorunları. B. Yıldırım (Editör), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler* içinde (s. 47- 83). İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Türkdoğan, O. ve Gökçe, O. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Vaessens, T. (2011). Making Overtures: Literature and Journalism, 1968 and 2011- a Dutch Perspective. *International Association for Literary Journalism Studies*, 3 (2), 55- 72.
- Ward, H. H. (1997). *Mainstreams of American Media History*. Boston: Allyn and Bacon Yayınları.
- Wheelwright, J. (2017). The Orgy Next Door: An Exploration of Ethical Relationships in Gay Talese’s Thy Neighbor’s Wife and The Voyeur’s Motel. *International Association for Literary Journalism Studies*, 9 (2), 28- 51.
- Wolfe, T. (1973). The New Journalism. T. Wolfe ve E. W. Johnson (Editörler), *The New Journalism* içinde (s. 3- 52). New York: Harper and Row.
- Yazıcı, H. (2011). Edebiyat Sosyolojisine Toplu Bir Bakış Sosyolojinin Tanımı ve Diğer İlimlerle İlişkisi. *Dergi Park Akademik*. 23 (91), 87- 104.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik Çözümleme Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. N. Yıldırım (Editör), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler* içinde (105- 153). Konya: Literatürk Yayınları.

<https://www.turkedebiyati.org/cumhuriyet-donemi-edebiyati-mulakat-roportaj.html>

(Erişim Tarihi: 09.01.2019).

https://www.turkedebiyati.org/yazi_turleri/roportaj.html (Erişim Tarihi: 09.01.2019).

<https://www.britannica.com/biography/Upton-Sinclair> (Erişim Tarihi: 01.02.2019)

<https://www.randomhouse.com/kvpa/talese/about.html> (Erişim Tarihi: 29.01.2019).

<https://www.biography.com/people/truman-capote-9237547>(Erişim Tarihi: 28.01.2019).

<https://www.britannica.com/biography/Truman-Capote> (Erişim Tarihi: 28.01.2019).

<https://www.theguardian.com/books/2016/jan/16/truman-capote-s-in-cold-blood-at-50>

(Erişim Tarihi: 28.01.2019).